

30. YAŞINDA BM KADINLARA KARŞI AYRIMCILIĞIN ORTADAN KALDIRILMASI KOMİTESİ: (1982- 2012)

Prof. Dr. Mehmet Semih Gemalmaz *

30. YAŞINDA BM KADINLARA KARŞI AYRIMCILIĞIN ORTADAN KALDIRILMASI KOMİTESİ: (1982- 2012)	409
I-) Giriş: Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi (KKAOKS).....	413
II-) KKAOKS Denetim Organı: 'Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi' (KKAOKK)	418
1-) KKAOKK'nin Yapısı ve Kompozisyonu	419
a-) KKAOKK üye sayısı.....	419
b-) KKAOKK üyelerinin görev süresi	420
i) Görev süresinin karşılaştırmalı incelenmesi.....	420
ii) İlk seçimde seçilen Komite üyelerinden bir bölümünün görev süresinin iki yıl içinde sona ermesi.....	421
iii) İlk seçimde seçilen KKAOKK üyelerinden bir bölümünün görev süresinin iki yıl içinde sona ermesi kuralının pratiği	422
c-) KKAOKK üyelerinin seçimi	423
i) KKAOKK üyelerinin seçiminde gözetilecek üç temel ilke.....	423
ii) KKAOKK üyelerinin seçimi usulü: karşılaştırmalı inceleme.....	423
2-) Uygulamada KKAOKK'nin Üye Kompozisyonu: (1982-2012).....	424
a-) Yıllık Raporlarda oturum dönemleri itibarıyla KKAOKK üyelerine ilişkin bilgi.....	424
i) 1982-1988 dönemi.....	424
ii) 1990-1999 dönemi.....	429
iii) 2000-2012 dönemi.....	437
b-) KKAOKK üyeleri Tablosu (1982-2012).....	448
i) Vatandaşlık, isim ve görev süresine göre KKAOKK üyeleri Tablosu	448
ii) KKAOKK üyeleri Tablosundan çıkan sonuçlar.....	453
3-) KKAOKK'nin Üyelerinin Yeniden Göreve Seçilebilmeleri	453
a-) Karşılaştırmalı inceleme	453
b-) Yeniden göreve seçilebilme düzenlemesinin yerindeliğine dair tartışma.....	454
c-) Aynı üyenin KKAOKK'ne birden fazla kez seçilmesi: (1982-2012).....	455

* İstanbul Üniversitesi, Hukuk Fakültesi emekli öğretim üyesi. Yazar, değerli hocası sayın Prof. Dr. Füsün Sokullu-Akıncı hanımefendiye saygılarını arz eder.

4-) KKAOKK'nde Arızı Sebepile Boşalan Üyeliliin Doldurulması.....	458
a-) Arızı sebepile boşalan üyeliliin doldurulması usul ve standartlarının karşılaştırmalı incelenmesi	458
b-) Arızı sebepile boşalan üyeliliin 'Komitenin onayı' ile doldurulması uygulaması	460
c-) Arızı sebepile boşalan üyelilik için önerilen adayın Komitenin 'onayı' ile göreve başlamasında ölçütlerin belirsizlii sorunu.....	464
5-) KKAOKK Üyelerinin Mesleki Uzmanlıina Göre Profili	464
a-) KKAOKK üyelerinde aranan vasıflar	464
i) Üyelerde aranan temel vasıflar: "yüksek ahlaki nitelik ve uzmanlık"	465
ii) Diğer sözleşme organları üyelerinde aranan bazı özel vasıflar, KKAOKS'nde öngörölmemiştir	465
b-) KKAOKK üyelerinin mesleki uzmanlıi	465
6-) KKAOKK'nin Cinsiyete Göre Üye Profili	468
a-) Fiilen erkek üyelere kapalı bir organ: KKAOKK.....	468
i) KKAOKK'ne seçilen erkek üyeler: (1982-2012)	468
ii) Genel bilanço ve gözlemler	470
b-) KKAOKK'nde erkek üye bulunmaması bir sorun mudur?	472
7-) KKAOKK'nin Uyrukluğa Göre Üye Profili	475
a-) Oturum dönemlerine göre KKAOKK üyelerinin uyrukluklarının dağılımı.....	475
b-) Üyenin uyrukluğuna göre KKAOKK kompozisyonunu bakımından 'dengeli temsil' meselesi.....	478
i) Vatandaş KKAOKK üyeliliine seçilen ve seçilemeyen Taraf Devletler Tablosu: (1982-2012)....	479
ii) Vatandaş KKAOKK üyeliliine bir ve birden çok kez seçilen Taraf Devletler Tablosu: (1982-2012).....	480
c-) Komite de iki Alman uyruklu üye?	481
8-) KKAOKK Üyelerinin Tarafsızlıını Sağlama Meselesi.....	482
a-) İlgili normlar.....	482
b-) İlgili düzenlemenin yeterli olup olmadığı.....	482
c-) Ant içme: karşılaştırmalı inceleme	483
d-) Üyenin vatandaşı bulunduğu Taraf Devlete ilişkin işlemlere katılmaması	484
i) Komite üyesinin vatandaşı bulunduğu Taraf Devlet "raporunun incelenmesine" katılmaması	484
ii) Komite üyesinin vatandaşı bulunduğu Taraf Devlet "raporunun incelenmesine" katılmaması isabetli midir?	486
iii) Komite üyesinin vatandaşı bulunduğu Taraf Devlet aleyhine yapılan "bireysel şikayet başvurusunun incelenmesine" katılmaması.....	488
9-) KKAOKK Görevlileri: Başkan, Başkan Yardımcıları, Raportör	489
a-) Karşılaştırmalı normatif inceleme	489
b-) KKAOKK Görevlileri Tablosu ve Seçimler (1982-2012).....	490
i) Komite Görevlileri Tablosu	490
ii) Komite Görevlileri seçimleri.....	492
c-) KKAOKK Görevlileri Tablosundan çıkan sonuçlar.....	494
i) Komite Başkanlarına ilişkin gözlemler.....	494
ii) Komite Başkan Yardımcılarına ilişkin gözlemler... ..	494

iii) Komite Raportörlerine ilişkin gözlemler.....	495
iv) Komite Görevliliğine seçilmede geçişkenlik ve farklı Görevlere seçilme Tablosu.....	496
III-) KKAOKS (md.20/11)'de Değişiklik: Komitenin Çalışma Süresinin Uzatılması.....	497
1-) KKAOKK'nin Yıllık Toplanma Süresi.....	497
a-) BM insan hakları sözleşmeleri organları toplanma süreleri	497
b-) KKAOKK'nin toplanma süresini uzatmaya yönelik değişiklik girişimi ve izlenmesi gereken usul.....	498
2-) KKAOKK'nin Toplanma Süresine İlişkin Değişiklik Girişiminin Akıbeti	501
a-) KKAOKS (md.20/1)'deki değişikliğin yürürlüğe girmesinin süruncemede bırakması.....	501
b-) Türkiye'nin değişikliği kabul işlemi	504
c-) KKAOKS (md.20/1)'deki değişikliğin kapsamı	504
KKAOKK Belgeleri: Yıllık Faaliyet Raporları Listesi	505
Kaynakça.....	507

Bu çalışmada, 03/09/1981 tarihinde yürürlüğe giren BM “Kadınlara Karşı Her Biçimiyle Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi”nin (KKAOKS) kurduğu organ olup, birinci oturumu 18-22/10/1982 tarihleri arasında Viyana’da gerçekleştirerek fiilen faal hale gelen ve 2012 yılında 30. yaşını idrak eden “Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi” (KKAOKK) yapısı, kompozisyonu, çalışma süresi ve bunlarla ilgili usuller bakımından, BM’nin diğer insan hakları sözleşmeleriyle karşılaştırmalı olarak değerlendirilmektedir.

I-) Giriş: Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi (KKAOKS)

Kadın haklarının tanınması ve korunması konusunda uluslararası düzlemde üretilen en kapsamlı ve konuya özgülenmiş sert hukuk belgesi, BM’nin 18/12/1979 tarihinde kabul edilen ve 03/09/1981 tarihinde yürürlüğe giren BM “Kadınlara Karşı Her Biçimiyle Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi”dir¹ (KKAOKS).²

Türkiye bu Sözleşmeyle 1986 yılından bu yana bağitlanmış³ bulunmaktadır.

KKAOKS’nin amacı kadınlara karşı ayrımcılığın ortadan kaldırılmasıdır. Sözleşmede kadınlara karşı ayrımcılığın tanımı da verilmiştir.⁴ KKAOKS (md.1)’deki tanım şöyledir⁵:

¹ “Kadınlara Karşı Her Biçimiyle Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi” (KKAOKS) (“Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women”), BM Genel Kurulu’nun 18/12/1979 tarih ve 34/180 sayılı kararıyla kabul edilerek 01/03/1980 tarihinde imzaya açılmış ve 03/09/1981 tarihinde yürürlüğe girmiştir. KKAOKS’nin tarafımızdan yapılan Türkçe çevirisi için bkz., M. Semih Gemalmaz, **Ulusalüstü İnsan Hakları Hukuku Belgeleri, II. Cilt – Uluslararası Sistemler**, Legal Yayınları, İstanbul, 2010, sf.489-514. Ayrıca bkz., M. Semih Gemalmaz, **İnsan Hakları Usul Hukuku Mevzuatı: 1. Kitap (Açıklamalı- Karşılaştırmalı) Birleşmiş Milletler Belgeleri**, Legal Yayıncılık, İstanbul, Mart 2006, sf.299-314 ve M. Semih Gemalmaz, **İnsan Hakları Belgeleri/Human Rights Instruments, Cilt/Vol. V, Birleşmiş Milletler-İkinci Bölüm/United Nations-Second Part**, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul, 2004, sf.25-63 (Türkçe), sf.453-470 (İngilizce).

² KKAOKS hakkında bilgi için bkz., M. Semih Gemalmaz, **Ulusalüstü İnsan Hakları Hukukunun Genel Teorisine Giriş**, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2010 (Genişletilmiş ve Güncelleştirilmiş 7. Baskı), sf.606-643. Mesut Gülmez, **Birleşmiş Milletler Sisteminde İnsan Haklarının Korunması**, Türkiye Barolar Birliği Yay. No.60, Ankara, Mayıs 2004, sf.251-273. Gülay Arslan, “Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına Dair Sözleşme (Öngörülen Haklar ve Öngörülen Usuller)”, **İÜHF**, Cilt LXII, Sayı 1-2, İstanbul, 2004, sf.3-43.

³ Türkiye, KKAOKS’yle bağitlanmak için 11/06/1985 tarih ve 3232 sayılı “Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesine Katılımın Uygun Bulduğuna Dair Kanun”u çıkartmıştır (RG, 25/06/1985, s.18792). Bu işlemi takiben, Bakanlar Kurulu tarafından 24/07/1985 tarihli ve 85/9722 sayılı “Katılımın Onaylanmasına Dair Kanun” çıkartılmıştır (RG, 14/10/1985, s.18898). Türkiye, 20/12/1985 tarihinde, katılma belgesini depo ederek Sözleşmeye taraf olmuştur ve Sözleşme, Türkiye bakımından 19/01/1986 tarihinden itibaren yürürlük kazanmıştır.

⁴ Mehmet Semih Gemalmaz, “Ulusalüstü İnsan Hakları Hukukunda Ayrımcılık Yasağı ve Eşitlik İlkesi Bağlamında ‘Özel Önlemler’, ‘Geçici Özel Önlemler’, ‘Pozitif Edim’ ve ‘Destekleyici Edim’”, **Prof. Dr. Tunçer Karamustafaoğlu’na Armağan**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010, sf.105-306, sf.114.

⁵ KKAOKS (md.1)’in İngilizce metni şöyledir: “For the purposes of the present Convention, the term ‘discrimination against women’ shall mean any distinction, exclusion

“Bu Sözleşmenin amaçları bakımından ‘kadınlara karşı ayrımcılık’ terimi, kadınların medeni durumları her ne olursa olsun, siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni ya da herhangi bir başka alandaki insan haklarının ve temel özgürlüklerin, erkekler ve kadınlar arasında eşitlik temelinde olarak, kadınlara tanınmasını, kadınlar tarafından bunlardan yararlandırılmasını ya da kullanılmasını zayıflatma/ (azaltma) yahut hükümsüz kılma etkisini doğuran ya da bu amacı taşıyan, cinsiyete dayalı herhangi bir farklılık gözetme, dışlama ya da kısıtlama anlamına gelecektir.”

Bilindiği üzere, çok sayıda sert ve yumuşak hukuk belgesinde, düzenlenen konuyla bağlantılı olarak eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağına ilişkin norm yer almakta ve bunların bir kısmında da ayrımcılık tanımı verilmektedir.⁶ KKAOKS (md.1)’deki ayrımcılık tanımı ile diğer belgelerdeki tanımlar koştur unsurlar içermektedir.⁷

18/12/1979 tarihli KKAOKS’nde sadece rapor usulüne⁸ yer verilmiştir. Sözleşmenin orijinal metni itibariyle tanınmayan şikayet başvurusu usulü⁹ ile soruşturma usulü¹⁰ Sözleşme sistemine ilk kez, BM Genel Kurulu tarafından 06/10/1999 tarihinde kabul edilip 22/12/2000 tarihinde yürürlüğe giren “Ka-

or restriction made on the basis of sex which has the effect or purpose of impairing or nullifying the recognition, enjoyment or exercise by women, irrespective of their marital status, on a basis of equality of men and women, of human rights and fundamental freedoms in the political, economic, social, cultural, civil or any other field.”

- ⁶ Genel olarak Ulusalüstü İnsan Hakları Hukukunda ayrımcılık yasağının karşılaştırmalı normatif ve içtihadî analizi için bkz., M. Semih Gemalmaz, **Genel Teori**, 2010, sf.86-110.
- ⁷ KKAOKS’nde verilen ‘kadınlara karşı ayrımcılık’ tanımının, Ulusalüstü İnsan Hakları Hukuku belgelerinde karşılaştırmalı normatif analizi için bkz, Mehmet Semih Gemalmaz, “Kadınlara Karşı Her Biçimiyle Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi: Çekinceler Sorunu Işığında Haklar Analizi”, **İl Han Özey’a Armağan**, İÜHF Mecmuası, Cilt LXIX, Sayı 1-2, 2011, İstanbul, sf.139-238, sf.141-158.
- ⁸ KKAOKS’nde “rapor usulü” hakkında bkz., M. Semih Gemalmaz, **Genel Teori**, 2010, sf.633-641. Arslan, “Öngörülen Haklar ve Usuller”, **İÜHFMC**, Cilt LXII, 2004, sf.29-33. Sandra Coliver, “United Nations Machinery on Women’s Rights: How Might They Better Help Women Whose Rights are Being Violated?”, in, **New Directions in Human Rights**, Ellen L. Lutz - Hurst Hannum - Kathryn J. Burke (eds.), University of Pennsylvania Press, Philadelphia, 1989, pp.25-49. Sandra Coliver, “International Reporting Procedures”, in, **Guide to International Human Rights Practice**, Hurst Hannum (ed.), University of Pennsylvania Press, Philadelphia, 1994, pp.173-191. Andrew C. Byrnes, “The ‘Other’ Human Rights Treaty Body: The Work of the Committee on the Elimination of Discrimination Against Women”, **Yale J. Int’l L.**, Vol.14, No.1, Winter 1989, pp.1-67, pp.12-28. Roberta Jacobson, “The Committee on the Elimination of Discrimination against Women”, in, **The United Nations and Human Rights: A Critical Appraisal**, Philip Alston (ed.), Clarendon Paperbacks, Great Britain, 1995 (First published 1992), pp.444-472, pp.455-462. Mara R. Bustelo, “The Committee on the Elimination of Discrimination Against Women at the Crossroads”, in, **The Future of UN Human Rights Treaty Monitoring**, Philip Alston and James Crawford (eds.), Cambridge University Press, Printed in the United Kingdom, 2000, pp.79-111, pp.84-96.
- ⁹ KKAOKS/SP’nde “şikayet başvuru usulü” hakkında bkz., M. Semih Gemalmaz, **Genel Teori**, 2010, sf.645-648, 1680-1694. M. Semih Gemalmaz, “Haklar Analizi”, **İl Han Özey’a Armağan**, İÜHFMC, Cilt LXIX, 2011, sf.169-173.
- ¹⁰ KKAOKS/SP’nde “soruşturma usulü” hakkında bkz., M. Semih Gemalmaz, **Genel Teori**, 2010, sf.649-652, 1694-1699.

dınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesinin Seçmeli Protokolü"¹¹ (KKAOKS/SP)¹² ile dahil edilmiştir.

Türkiye, KKAOKS/SP ile bağtlanmıştır.¹³

Uluslararası düzlemde BM tarafından üretilen insan hakları sözleşmeleri, bu belgelerde tanınan ve güvence altına alınan haklara ve özgürlüklere Taraf Devletlerce uyulmasını izlemek ve denetlemek üzere denetim usullerine ve dolayısıyla denetim organlarına yer vermektedir. BM'nin bu tür sözleşmelerinin her birinde bir 'Komite' ihdas edilmiştir.

Nitekim KKAOKS (md.17) hükmü uyarınca, Taraf Devletlerin Sözleşme çerçevesinde üstlendikleri yükümlülükleri yerine getirip getirmediklerini denetlemek için "Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi" (bundan böyle, "KKAOKK" ya da "Komite" olarak anılacaktır) kurulmuştur.¹⁴

Sözleşmeye Taraf Devletler 1. Toplantısı 16/04/1982 tarihinde New York'da yapılmıştır ve Taraf Devletler bu ilk toplantıda gizli oyla KKAOKK'nin

¹¹ "Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesinin Seçmeli Protokolü" ("Optional Protocol to the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women"), Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 06/10/1999 tarih ve A/54/4 sayılı karar ile kabul edilmiş, 10/12/1999'da İnsan Hakları Gününde imzaya açılmış ve (Madde 16/1) hükmü uyarınca 22/12/2000 tarihinde yürürlüğe girmiştir. KKAOKS/SP'nün tarafımızdan yapılan Türkçe çevirisi için bkz., M. Semih Gemalmaz, **ÜİHH Belgeleri/II. Cilt**, 2010, sf.515-530. Bu belgenin daha önce yayınlanan Türkçe çevirisi ve İngilizce metni için bkz., M. Semih Gemalmaz, **İnsan Hakları Belgeleri/Human Rights Instruments/Cilt V**, 2004, sf.65-79 (Türkçe) ve sf.471-479 (İngilizce); ayrıca bkz., M. Semih Gemalmaz, **Usul Hukuku Mevzuatı/1. Kitap**, 2006, sf.315-324.

¹² KKAOKS/SP hakkında bilgi için bkz., M. Semih Gemalmaz, **Genel Teori**, 2010, sf.643-652. Mireille G. E. Bijnisdorp, "The Strength of the Optional Protocol to the United Nations Women's Convention", **NQHR**, Vol.18, No.3, 2000, pp.329-355. Laboni Amena Hoq, "The Women's Convention and Its Optional Protocol: Empowering Women to Claim Their Internationally Protected Rights", **Colum. Hum. Rts. L. Rev.**, Vol.32, 2000-2001, pp.677-726, pp.693-726. Wouter Vandenhoe, **The Procedures Before the UN Human Rights Treaty Bodies: Divergence or Convergence?**, Intersentia, Antwerp-Oxford, 2004, pp.271-278.

¹³ Türkiye KKAOKS/SP'ne 08/09/2000 tarihinde imza koymuştur. Bunun ardından, 30/07/2002 tarih ve 4770 sayılı "Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesine İlişkin İhtiyari Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun" çıkarılmıştır, (RG, 02/08/2002, s.24834). Bu işlemin ardından Bakanlar Kurulununun 26/08/2002 tarih ve 2002/4703 sayılı işlemiyle bu Protokolün onaylanması kararlaştırılmış ve bu Karara ekli olarak Sözleşmenin resmi Türkçe çevirisi ve İngilizce orijinal metni yayınlanmıştır, (RG, 18/09/2002, s.24880). Türkiye onay belgesini 29/10/2002 tarihinde depo etmiştir ve Protokol Türkiye bakımından 29/01/2003 tarihinden itibaren yürürlük kazanmıştır.

¹⁴ KKAOKK'nin yapısı, yetkileri, usulleri ve faaliyetleri konusunda bilgi için bkz., M. Semih Gemalmaz, **Genel Teori**, 2010, sf.628-633. Gülmez, **BM Sisteminde İnsan Haklarının Korunması**, 2004, sf.251-273. Arslan, "Öngörülen Haklar ve Usuller", **İÜHFİM**, Cilt LXII, 2004, sf.25-28. Byrnes, "The Work of the CEDAW Committee", 14 **Yale J. Int'l L.**, 1989, pp.1-67. Theodor Meron, "Enhancing the Effectiveness of the Prohibition of Discrimination against Women", **AJIL**, Vol.84, No.1, January 1990, pp.213-217. Julie A. Minor, "An Analysis of Structural Weakness in the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women", **Ga. J. Int'l. & Comp. L.**, Vol.24, No.1, 1994, pp.137-153, pp.148-150. Jacobson, "The Committee on the Elimination of Discrimination against Women", in, **The United Nations and Human Rights**, Philip Alston (ed.), 1995, pp.444-472. Bustelo, "The CEDAW Committee", in, **The UN Human Rights Treaty Monitoring**, Alston and Crawford (eds.), 2000, pp.79-111.

23 üyesini seçmişlerdir. KKAOKK birinci oturumu 18-22/10/1982 tarihleri arasında Viyana'da gerçekleştirmiştir.

BM insan hakları sözleşmeleri organları olan Komiteler, sahip kıldıkları yetkileri bakımından 'yarı-yargısal' yahut 'yargısal-benzeni' olarak adlandırılan yetkiyle donatılmıştır. Uluslararası düzlemde oluşturulmuş ve tam 'yargısal yetkiyi' haiz bir 'insan hakları mahkemesi' bulunmamaktadır. Buna karşılık bölgesel düzlemde halen üç insan hakları mahkemesi faaliyet göstermektedir.

06/10/1999 tarihli Seçmeli Protokolün 22/12/2000 tarihinde yürürlüğe girmesinden ve bilhassa da bireysel şikayet başvurusu usulünün işlerlik kazanmasından sonra KKAOKK'nin 'yarı-yargısal' yahut 'yargısal-benzeni' yetki ve fonksiyonlarla donatık bir organ niteliği iyice netleşmiştir. Bu nedenle, KKAOKS ve Komitesine ilişkin erken dönem doktrininde ileri sürülen KKAOKK'nin 'zayıf/güçsüz' yetkilerle donatık bir organ olduğuna ilişkin tespitlerin¹⁵ artık hiçbir geçerliliği kalmamıştır.

Bu çalışmanın amacı KKAOKS ile kurulan Komitenin yapısını incelemektir. KKAOKK 1982 yılında faaliyete geçtiğine göre, 2012 itibariyle bu organ otuzuncu yaşını idrak etmektedir. Bu süre, bir sözleşme organına ilişkin olarak hem yapısal hem de işlevsel açıdan bir "performans analizi" yapmak için yeterli birikim ve veri sağlamaya elveren uzunluktur.

Doktrinde BM Genel Kurulunun KKAOKS denetim organını tasarımların MSHS organı İnsan Hakları Komitesini büyük ölçüde model aldığı ifade edilmiştir.¹⁶ Uluslararası hukuk alanında tanınmış iki uzman profesörün ortak eserlerinde ileri sürdükleri bu görüş kanımızca tartışmaya açıktır. Yazarların bu görüş için herhangi bir gerekçe göstermediklerini hatırlattıktan sonra belirtelim ki, KKAOKS denetim organının kompozisyon, yetki ve görevleri konusunda BM'nin diğer sözleşme organlarıyla benzerlik ya da farklılıklarını her bir unsur açısından ortaya koymadıkça bu konuda sağlıklı bir sonuca varılamaz.

Dolayısıyla bu çalışmada aşağıda ilgili her bir başlık altında KKAOKS ile 21/12/1965 tarihinde kabul edilen ve 04/01/1969 tarihinde yürürlüğe giren "Her Biçimiyle İrkسال Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Uluslararası Sözleş-

¹⁵ Byrnes, "The Work of the CEDAW Committee", 14 **Yale J. Int'l L.**, 1989, p.6. Minor, "Discrimination against Women", 24 **Ga. J. Int'l. & Comp. L.**, 1994, pp.141, 148. Anılan sonuncu yazar tamamen yanlış bilgi de vermektedir. KKAOKS'nin bireysel başvuru tanımadığını belirttiğinden sonra IAOKS, MSHS ve İKS sistemlerinde bu usulün bulunduğunu ifade etmektedir. Yazar bunun ardından son üç sözleşmeyi kast ederek şunu söylemiştir. "Bu Sözleşmelerin her birine göre, bireylerin şikayet başvurusunda bulunma erki, devletlerin seçmeli protokolleri kabul etmesi koşuluna bağlıdır", ("According to each of these conventions, the power for individuals to file complaints is conditioned upon states agreeing to optional protocols"); Minor, *id.*, p.150. Bu söylenen bir tek MSHS için geçerli olup, gerek IAOKS'nde gerekse de İKS'de bireysel başvuru doğrudan ilgili Sözleşme metninde tanınmıştır, (IAOKS, md.14 ve İKS, md.22). Anlaşıyor ki, yazar şu hususları birbirine karıştırmaktadır. (i) Bireysel başvuru usulünün Sözleşmede düzenlenmesi. (ii) Sözleşmede tanınan bireysel başvuru hakkının Sözleşmeye Taraf olmakla otomatik olarak işleyen bir mekanizma olması. (iii) Sözleşmede tanınan bireysel başvuru hakkının Sözleşmeye Taraf olmakla otomatik olarak işlemeyen ve fakat bir "tanıma beyanı" koşuluna bağlı tutulması, yani bir "seçmeli usul" olarak öngörülmesi. (iv) Bireysel başvurunun Sözleşmede değil de, ayrı bir belge olan Seçmeli Protokolde düzenlenmesi.

¹⁶ Henry J. Steiner - Philip Alston, **International Human Rights in Context**, Oxford University Press, 2000, p.88. Bazı başka yazarlar ise, KKAOKK'nin, hem IAOKS organı IAOKK'ni ve hem de MSHS organı İHK'ni model aldığı ileri sürmüşlerdir; bkz., Byrnes, "The Work of the CEDAW Committee", 14 **Yale J. Int'l L.**, 1989, p.4.

mes”¹⁷ (“IAOKS”)¹⁸; 16/12/1966 tarihinde kabul edilen ve 23/03/1976 tarihinde yürürlüğe giren BM “Uluslararası Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi”¹⁹ (“MSHS”)²⁰ ve 10/12/1984 tarihinde kabul edilip 26/06/1987 tarihinde yürürlüğe giren “İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı ya da Aşağılayıcı Muamele ya da Cezaya Karşı Sözleşme”²¹ (“İKS”)²² hükümleri karşılaştırılmaktadır.

-
- ¹⁷ “Her Biçimiyle Irksal Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Uluslararası Sözleşmesi” (“*International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination*”) BM Genel Kurulunun 21/12/1965 tarih ve 2106 A (XX) sayılı kararıyla kabul edilmiş, 07/03/1966 tarihinde New York’ta imza ve onaya açılmış ve 04/01/1969 tarihinde yürürlüğe girmiştir. IAOKS’nin tarafımızdan yapılan Türkçe çevirisi için bkz., M. Semih Gemalmaz, **UIHH Belgeleri/II. Cilt**, 2010, sf.345-367. Bu Sözleşmenin daha önce yayımlanan Türkçe çevirisi ve İngilizce metni için bkz., M. Semih Gemalmaz, **İnsan Hakları Belgeleri/Human Rights Instruments/Cilt IV**, 2004, sf.299-338 (Türkçe) ve sf.551-570 (İngilizce).
- ¹⁸ Türkiye IAOKS’ne 13/10/1972 tarihinde imza koymuştur ve aradan otuz yıl geçtikten sonra onaylama işlemini tamamlamak üzere 03/04/2002 tarih ve 4750 sayılı “Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun” çıkarılmıştır, (RG, 09/04/2002, s.24721). Bunun ardından, Bakanlar Kurulunun 13/05/2002 tarih ve 2002/4171 sayılı kararı uyarınca Sözleşmenin beyan ve çekince eklenmek suretiyle onaylanması kararlaştırılmış ve bu Karara ekli olarak da Sözleşmenin resmi Türkçe çevirisi yayımlanmıştır, (RG, 16/06/2002, s.24787). IAOKS, Türkiye bakımından 16/10/2002 tarihinden itibaren işlerlik kazanmıştır.
- ¹⁹ “Uluslararası Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi” (MSHS) (“*International Covenant on Civil and Political Rights*”) BM Genel Kurulunun 16/12/1966 tarih ve 2200 A (XXI) sayılı kararıyla kabul edilmiş ve 23/03/1976 tarihinde yürürlüğe girmiştir. MSHS’nin İngilizce metni için bkz., OHCHR, **Human Rights: A Compilation of International Instruments**, Vol.1 (First Part), UN., New York, 2002, sf.17-34. MSHS’nin tarafımızdan yapılan Türkçe çevirisi için bkz., M. Semih Gemalmaz, **UIHH Belgeleri, II. Cilt**, 2010, sf.95-139. Bu belgenin daha önce yayımlanan Türkçe çevirisi ve İngilizce metni için bkz., M. Semih Gemalmaz, **İnsan Hakları Belgeleri/Human Rights Instruments/Cilt IV/Birleşmiş Milletler-Birinci Bölüm**, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2004, sf.57-114 (Türkçe) ve sf.381-410 (İngilizce). MSHS hakkında bilgi için bkz., M. Semih Gemalmaz, **Genel Teori**, 2010, sf.229-275.
- ²⁰ Türkiye MSHS’ni 15/08/2000 tarihinde imzalamış ve onaylamak üzere 04/06/2003 tarih ve 4868 sayılı “Medeni ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun”u çıkartmıştır, (RG, 18/06/2003, s.25142). Bunun ardından onaylanmanın uygun bulunmasına dair 07/07/2003 tarih ve 2003/5851 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı, toplam üç adet “beyan” ile bir adet “çekince” ekli olarak, çıkarılmıştır, (RG, 21/07/2003, s.25175). Türkiye, MSHS’nin onay belgesini 15/09/2003 tarihinde depo etmiştir ve bu Sözleşme Türkiye bakımından 15/12/2003 tarihinden itibaren hüküm doğurmaya başlamıştır.
- ²¹ “İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı ya da Aşağılayıcı Muamele ya da Cezaya Karşı Sözleşme” (İKS) (“*Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman and Degrading Treatment or Punishment*”), BM Genel Kurulunun 10/12/1984 tarih ve 39/46 sayılı kararıyla kabul edilmiş ve 26/06/1987 tarihinde yürürlüğe girmiştir. İKS’nin İngilizce metni için bkz., UN, **Human Rights: A Compilation of International Instruments**, Volume I (First Part), 2002, sf.315-326. İKS’nin tarafımızdan yapılan Türkçe çevirisi için bkz., M. Semih Gemalmaz, **UIHH Belgeleri/II.Cilt**, 2010, sf.815-837. İKS’nin daha önce yayınlanan Türkçe çevirisi ve İngilizce metni için bkz., M. Semih Gemalmaz, **İnsan Hakları Belgeleri/Human Rights Instruments/Cilt VI/Birleşmiş Milletler-Üçüncü Bölüm**, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2004, sf.69-106 (Türkçe), sf.483-502 (İngilizce). M. Semih Gemalmaz, **Usul Hukuku Mevzuatı: 1. Kitap**, 2006, sf.391-406. İKS hakkında bilgi için bkz., M. Semih Gemalmaz, **Genel Teori**, 2010, sf.718-774.

Buna ilaveten anılan dört sözleşmeyle kurulan Komitelerin Usul Kuralları, yani KKAOKK/UK²³ ile IAOKK/UK²⁴, İHK/UK²⁵ ve İKK/UK²⁶ hükümleri karşılaştırmalı olarak incelenmektedir.

Şimdiden belirtebileceğimiz husus şudur: KKAOKS ile kurulan KKAOKK'nin birçok unsuru, yer yer, MSHS ve onunla kurulan İHK'den çok, IAOKS ve bununla kurulan IAOKK'nin özelliklerine koşut niteliktedir. Bu görüşümüzü destekleyen bir veriyi de KKAOKS *Hazırlık Çalışmaları* sırasında ortaya atılan görüşler ve önerilerde bulmak mümkündür.²⁷

II-) KKAOKS Denetim Organı: 'Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi' (KKAOKK)

Sözleşme (md.17-22) hükümleri Komitenin yapısını ve fonksiyonlarını düzenlemektedir.

²² Türkiye, İKS'yi 25/01/1988 tarihinde imzalamış ve onaylamak üzere, 21/04/1988 tarih ve 3441 sayılı "İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayri-insani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun"u çıkarmıştır (RG, 29/04/1988, s.19799). Bakanlar Kurulunun 16/06/1988 tarih ve 88/13023 sayılı Kararıyla 3441 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan Sözleşmenin "beyan ve ihtirazi kayıtlarla onaylanması" kararlaştırılmıştır, (RG, 10/08/1988, s.19895). Türkiye onay belgesini BM Genel Sekreterliğine 02/08/1988 tarihinde depo etmiştir. İKS, Türkiye bakımından 01/09/1988 tarihinde yürürlük kazanmıştır.

²³ "Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi Usul Kuralları"nın (KKAOKK/UK) ("Rules of Procedure of the Committee on the Elimination of Discrimination against Women"), Türkçe çevirisi ve İngilizce metni için bkz., M. Semih Gemalmaz, **İnsan Hakları Belgeleri/Human Rights Instruments/Cilt V**, 2004, sf.81-127 (Türkçe) ve sf.481-517 (İngilizce). 2006 itibarıyla güncelleştirilmiş şekilde M. Semih Gemalmaz, **Usul Hukuku Mevzuatı/1. Kitap**, 2006, sf.325-380 (Türkçe) ve sf.707-734 (İngilizce). Ayrıca güncelleştirilmiş Türkçe çeviri için bkz., M. Semih Gemalmaz, **UIHH Belgeleri/II. Cilt**, 2010, sf.531-571.

²⁴ "İrksal Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi Usul Kuralları"nın (IAOKK/UK) ("Rules of Procedure of the Committee on the Elimination of Racial Discrimination") Türkçe çevirisi ve İngilizce metni için bkz., M. Semih Gemalmaz, **Usul Hukuku Mevzuatı/1. Kitap**, 2006, sf.35-96 (Türkçe) ve sf.585-613 (İngilizce). Ayrıca güncelleştirilmiş Türkçe çeviri için bkz., M. Semih Gemalmaz, **UIHH Belgeleri/II. Cilt**, 2010, sf.369-409.

²⁵ "İnsan Hakları Komitesi Usul Kuralları"nın (İHK/UK) ("Rules of Procedure of the Human Rights Committee") Türkçe çevirisi ve İngilizce metni için bkz., M. Semih Gemalmaz, **İnsan Hakları Belgeleri/Human Rights Instruments/Cilt IV**, 2004, sf.133-183 (Türkçe) ve sf.423-461 (İngilizce). 2006 itibarıyla güncelleştirilmiş şekilde M. Semih Gemalmaz, **Usul Hukuku Mevzuatı/1. Kitap**, 2006, sf.217-277 (Türkçe) ve sf.665-692 (İngilizce). Ayrıca güncelleştirilmiş Türkçe çeviri için bkz., M. Semih Gemalmaz, **UIHH Belgeleri/II. Cilt**, 2010, sf.171-205.

²⁶ "İşkenceye Karşı Komite Usul Kuralları"nın (İKK/UK) ("Rules of Procedure of the Committee against Torture") Türkçe çevirisi ve İngilizce metni için bkz., M. Semih Gemalmaz, **İnsan Hakları Belgeleri/Human Rights Instruments/Cilt VI**, 2004, sf.107-165 (Türkçe) ve sf.503-550 (İngilizce). 2006 itibarıyla güncelleştirilmiş şekilde M. Semih Gemalmaz, **Usul Hukuku Mevzuatı/1. Kitap**, 2006, sf.425-488 (Türkçe) ve sf.745-775 (İngilizce). Ayrıca güncelleştirilmiş Türkçe çeviri için bkz., M. Semih Gemalmaz, **UIHH Belgeleri/II. Cilt**, 2010, sf.839-885.

²⁷ Lars Adam Rehof, **Guide to the Travaux Préparatoires of the United Nations Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women**, Martinus Nijhoff Publishers, Printed in the Netherlands, 1993, pp.187-198 (Article 17).

1-) KKAOKK'nin Yapısı ve Kompozisyonu

Sözleşmenin denetim organını ve denetim usullerini incelerken KKAOKS maddelerine işaret edilmesi yetmez. Buna ilaveten mutlaka Sözleşme organının Usul Kurallarına da bakmak gerekir. Diğer sözleşmelerdeki düzenlemelere koşut biçimde, KKAOKS (md.19/1) uyarınca, Sözleşme organı olan KKAOKK kendi Usul Kurallarını hazırlamak yetkisine sahip kılınmıştır. Nitekim Komite, bundan böyle KKAOKK/UK olarak göstereceğimiz bu düzenlemeyi çıkarmıştır.

Doğal olarak, Komitenin 18-22/10/1982 tarihleri arasındaki birinci oturumunda yaptığı ilk iş kendi Usul Kurallarını tartışarak kabul etmek olmuştur. Birinci oturum faaliyetlerine ilişkin Yıllık Rapor (**A/38/45**) Ek III'de, kabul edilen ilk Usul Kuralları metni bulunmaktadır. Bu metin toplam 55 madde içermekteydi.²⁸

2012 yılı itibarıyla yürürlükte bulunan KKAOKK/UK metninin toplam 94 madde içerdiği hatırlanacak olursa, süreç içinde Usul Kurallarında Komite tarafından gerçekleştirilen ek ve değişikliklerin boyutu konusunda da bir kanaat edinmek mümkün olacaktır. Yürürlükteki KKAOKK/UK'nda (Kural 56-91) hükümleri KKAOKS/SP'nün yürürlüğe girmesi sonrasında bu Protokol ile ilk kez sisteme dahil edilen 'şikayet başvurusu' ve 'soruşturma' usullerinin yürütümünü düzenlemek üzere öngörülmüştür.

a-) KKAOKK üye sayısı

Komite, bağımsız uzmanlardan oluşan bir denetim organıdır. Komitenin üye kompozisyonunda değişik meslek alanlarından (sosyoloji, tıp, uluslararası ilişkiler, eğitim, siyaset bilimi ve hukuk gibi) gelen yirmi üç uzman yer almaktadır.

KKAOKS (md.17/1) uyarınca Komite üyelerinin sayısı Sözleşmenin yürürlüğe girmesi tarihinde (yürürlüğe girme koşulu Sözleşme md.27/1'e göre 20 Devletin onayı/katılımı idi) 18 üye; ve otuz-beşinci onay/katılmadan itibaren ise 23 üye olarak belirlenmiştir. Ancak, Sözleşmenin yürürlüğe girdiği 03/09/1981 tarihinden sonra Komite üyelerinin ilk seçimi aşamasında Sözleşmeye Taraf Devletlerin sayısı 35'in üzerinde olduğu için, 18 değil, 23 üye için seçim yapılmıştır.

Bu düzenleme şekli ilginçtir; zira karşılaştırma yapılan BM'in diğer sözleşmelerinde Taraf Devlet sayısının artışına bağlı olarak organın üye sayısının da artmasını öngören bir hüküm bulunmamaktadır. Bununla birlikte BM'nin bazı başka sözleşmelerinde gördüğümüz üzere, o sözleşme organı üyelerinin sayısını bilahare artırma gereksinimi duyulmuş ve bunun için öngörülen tek usul olan Sözleşmede değişiklik yapılması sürecinin işletilmesi zorunlu olmuştur. Örnek olsun, BM Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS) (md.43/2)'de yapılan değişikliği hatırlatabiliriz.²⁹

²⁸ Report of the CEDAW Committee, First session (18-22/10/1982), General Assembly, Official Records - Thirty-eighth Session, Supplement No. 45 (**A/38/45**), United Nations, New York, 1983, pp.19-35, Annex III - Rules of Procedure of the Committee on the Elimination of Discrimination against Women.

²⁹ M. Semih Gemalmaz, **Genel Teori**, 2010, sf.678-679, 1656.

Karşılaştırmalı inceleme:

1) Komite üye sayısını belirten normun Sözleşme ve Usul Kurallarında dayanağı

a) KKAOKS (md.17/1)'e göre, KKAOKK'nin üye sayısı, Sözleşmenin yürürlüğe girme tarihinde "18 üye" ve otuz-beşinci Devletin bu Sözleşmeyi onaylamasından ya da katılmasından sonra ise "23 üye" olarak belirlenmiştir.

b) IAOKS (md.8/1) = "18 üye";

c) MSHS (md.28/1) = "18 üye";

d) İKS (md.17/1) = "10 üye".

2) Usul Kurallarında Komite "üye sayısı"

a) KKAOKK/UK'nda, KKAOKK'nin üye sayısını belirten bir norm yoktur. Usul Kurallarına böyle bir norm konulmasına ihtiyaç duyulmamıştır.

b) IAOKS (md.8/1) ve IAOKK/UK (Kural 11) ile MSHS (md.28/1) ve İHK/UK (Kural 11) = "18 üye";

c) İKS (md.17/1) ve İKK/UK (Kural 11) = "10 üye".

İlgili sözleşmelerde organların üye sayısı belirlendiğine göre, Usul Kurallarında bu hususu yineleyen bir Kural hükmüne yer verilmesi gereksiz gözükmektedir. Bu açıdan, diğer üç sözleşmenin tersine "KKAOKK/UK"da Komite üye sayısını yineleyen bir norma yer verilmemiş olması isabetlidir.

b-) KKAOKK üyelerinin görev süresi

ı) Görev süresinin karşılaştırmalı incelenmesi

KKAOKS (md.17/5) uyarınca, Komite üyelerinin görev süresi 4 yıldır. Karşılaştırmalı veriler şöyledir:

(1) Komite üyelerinin "görev süresi" normunun Sözleşmesel dayanağı

KKAOKS (md.17/5); MSHS (md.32/1); IAOKS (md.8/5, a) ve İKS (md.17/5) = "dört yıllık bir dönem için seçilecektir".

(2) Komitenin ilk seçilen üyelerinin göreve başlama tarihi

Ön açıklama: KKAOKK/UK (Kural 12/a) hükmü, IAOKK/UK (Kural 12), İHK/UK (Kural 12) ve İKK/UK (Kural 12/1) hükümlerine karşılık gelmektedir. Ancak hatırlatalım ki, bu Usul Kurallarının ilgili hükümlerinde farklı düzenlemeler de bulunmaktadır.

a) KKAOKK/UK (Kural 12/a) = "Taraf Devletler toplantısı tarafından seçilmelerinden sonraki yılın 1 Ocak günü";

b) IAOKK/UK (Kural 12) = "Komitenin ilk toplantısı tarihinde başlayacak";

c) İHK/UK (Kural 12) = "01/01/1977";

d) İKK/UK (Kural 12/1) = "01/01/1988".

(3) Sonraki seçimlerde seçilen üyelerin göreve başlama tarihi

a) KKAOKK/UK (Kural 12/a) = "Taraf Devletler toplantısı tarafından seçilmelerinden sonraki yılın 1 Ocak günü";

b) IAOKK/UK (Kural 12), İHK/UK (Kural 12) ve İKK/UK (Kural 12/1) = "yerine geçecekleri Komite üyelerinin görev sürelerinin bitimi tarihini izleyen gün".

(4) Komite üyelerinin görev süresinin ne zaman biteceği

- a) KKAOKK/UK (Kural 12/a) = göreve başladığı 1 Ocak gününden itibaren “dört yıl sonra 31 Aralık günü sona erer”;
b) IAOKK/UK (Kural 12), İHK/UK (Kural 12) ve İKK/UK (Kural 12/1) = bu konuda hüküm yok.

KKAOKK/UK’ndaki görev süresinin toplamını belirten “dört yıl” vurgusu gereksizdir; çünkü bu belgelerin tümünün dayanağını teşkil eden ilgili Sözleşmelerde zaten anılan belirleme bulunmaktadır.

ii) İlk seçimde seçilen Komite üyelerinden bir bölümünün görev süresinin iki yıl içinde sona ermesi

BM’nin bütün insan hakları sözleşmelerinde yer alan standart bir hüküm şudur. İlgili sözleşme organı için yapılan ilk seçimde seçilenler arasında isimleri kura çekmek suretiyle belirlenen belli sayıda üyenin görev süresi, normal dört yıllık görev döneminden önce, ilk iki yılın bitiminde sona erer ve görev dönemi iki yılda sona eren bu üyeliklerin doldurulması için yeni seçim yapılır.

(1) İlk seçimde seçilen üyelere bir bölümünün iki yılda görev süresinin sona ermesi düzenlemesinin Sözleşmesel dayanağı

- a) KKAOKS (md.17/5 ve 17/6) = “İlk seçimde seçilen üyelere dokuzunun görev süreleri iki yılın bitiminde sona erecektir” ve “beş ilave üyenin seçimi... vesilesiyle seçilen ilave üyelere ikisinin görev süreleri iki yılın bitiminde sona erecektir”
b) IAOKS (md.8/5, a) = “İlk seçimde seçilen üyelere dokuzunun süreleri iki yılın sonunda bitecektir”;
c) MSHS (md.32/1) = “İlk seçimde seçilen üyelere dokuzunun görev süreleri iki yılın sonunda bitecektir”;
d) İKS (md.17/5) = “İlk seçimde seçilen üyelere beşinin süreleri iki yılın sonunda bitecektir”.

Şu ayrıntıya dikkati çekelim. Komitenin ilk seçimde seçilen üyelerinden “belli sayıdakilerin” görev sürelerinin iki yıl içinde sona ermesi düzenlemesinde, bu kategoriye giren üyelerin sayısı, o organın toplam üye sayısının yarısına karşılık gelmektedir. Nitekim IAOKK ve İHK için belirlenen 9 sayısı, bu organların toplam üye sayıları 18’er üye olduğu ve İKK için belirlenen 5 sayısı da bu organın üye sayısı 10 üye olduğu için, bu düzenleme bakımından toplam üye sayılarının yarısı esas alınmıştır.

Buna karşılık KKAOKK’nde bu konuda bir küçük farklılık vardır. KKAOKK’nin kompozisyonunda ilk başta 18 üye olarak belirlenen sayı sonradan toplam 23 üyeye çıktığından, görev süresi ilk iki yılda sona ereceklerin sayısı 11 üye olarak belirlenmekle, toplam üye sayısının yarısından bir eksiği için bu durum geçerli olmaktadır.

(2) Görev süresi iki yılda sona erecek üyelerin tespiti usulü

KKAOKS (md.17/5 ve 17/6), MSHS (md.32/1), İKS (md.17/5), IAOKS (md.8/5, a) = “kura usulüyle”.

(3) Görev süresi iki yılda sona erecek üyelerin tespit edecek yetkili makam

- a) Sözleşme organı Başkanı: KKAOKS (md.17/5 ve 17/6) ve IAOKS (md.8/5, a) = “Komite Başkanı”.

b) Taraf Devletler toplantısı Başkanı: MSHS (md.32/1)'in (md.30/4) hükmüne göndermesiyle ve İKS (md.17/5)'in (md.17/3) hükmüne göndermesiyle = "BM Genel Sekreterinin çağrısı üzerine toplanan Sözleşmeye Taraf Devletler toplantısı Başkanı".

Yukarıda karşılaştırmalı şekilde açıkladığımız düzenlemenin amacı, aslında, seçilmiş bulunan üyelerin yenilenmesi, yani farklı Devletlerden farklı uzmanların seçilmesi değildir. Bu düzenlemenin asıl amacı şudur.

Eğer ilk seçimde seçilen üyelerin tümü normal görev süreleri olan 4 yıl görevde kalırlarsa, izleyen her dört yılda bir Taraf Devletlerce yapılması gereken Komite üyesi seçimlerinde teorik olarak Komite üyelerinin "tümünün birden" değişmesi olasılığı gündeme gelebilecektir. Bu düzenleme benimsenmiş olsaydı, yine teorik olarak, tümünden yenilenen üye kompozisyonuyla Komitenin faaliyet ve karar üretiminde istikrarını sürdürebilmesi potansiyel kesinti riskiyle karşılaşabilecekti. İşte bu nedenle öngörülen mevcut formül, Komite üyelerinin belli sayıdaki bölümü için *her iki yılda bir* mutlak seçim yapılması imkanını getirmekte ve böylelikle de yine mevcut formül, her dört yılda bir Komitenin kompozisyonunun toplanan değişmesi potansiyel riskini bertaraf etmektedir.

Burada şu kadarını şimdiden belirtelim ki, mevcut düzenleme yukarıda izah edildiği şekilde olmakla birlikte, KKAOKS sisteminde 25 yıla yaklaşan uygulama Komite üyelerinin gerek vatandaşı buldukları Devlet açısından gerekse de bizzat seçilen uzmanın şahsı/ismi açısından ele alındığında Komite kompozisyonunda yeterli değişmeyi/yenilenmeyi sağlamaktan uzaktır. Bu konuyu aşağıda ayrıntılı olarak somut verileriyle göstermekteyiz.

iii) İlk seçimde seçilen KKAOKK üyelerinden bir bölümünün görev süresinin iki yıl içinde sona ermesi kuralının pratiği

KKAOKS (md.17/5 ve 17/6) hükümlerine göre, ilk seçimde seçilen 18 üyeden 9'unun; 35. onaydan sonra ise Komitenin sayısının 23'e çıkması nedeniyle seçilecek ilave 5 üyeden 2'sinin görev süreleri "iki yılın" bitiminde sona erdiğini ve bu kategoriye giren üyelerin, Komite Başkanı tarafından kura usulüyle belirlendiğini yukarıda açıkladık. Bu istisnai (normal görev süresi 4 yıl) ve kuruluş aşamasına özgü bir hükümdür.

Nitekim Komitenin 1982 yılındaki birinci oturumu (18-22/10/1982) dönemi faaliyetine ilişkin Yıllık raporu (**A/38/45**) (para.22)'de verilen bilgiye göre, kura çekmek suretiyle Vietnam, Portekiz, Kanada, Meksika, Panama, Guyana, İsveç, Macaristan, Küba, Ekvador ve Demokratik Alman Cumhuriyeti uyruklu üyelerin iki yıl süreyle görev yapacağı belirlenmiştir.³⁰

Kura çekmek suretiyle görev sürelerinin 1984'de sona ereceği belirlenen 9 üyeden (Guyana, Kanada, Meksika, Panama, Portekiz, Vietnam, İsveç, Demokratik Alman Cumhuriyeti, Küba) 8'inin vatandaşı bulunduğu Taraf Devletler (Vietnam hariç), Komitenin 1985-1988 arasındaki izleyen 4 yılda görev yapacak üyeleri için yapılan seçimde yeniden kendi vatandaşlarının Komite üyeliğine seçtirme başarısını göstermiştir.

Dolayısıyla, Komitenin ilk seçiminde seçilen üyeler arasında kura ile görev süreleri iki yılda sona eren üyelerin yenilenmesi bağlamında, bu üyelerin vatandaşlıkları dikkate alınacak olursa, anılan yenileme normu ancak kısmen işlemiş demektir. Vietnam uyruklu üyenin bu yenileme seçiminde yeniden aday gösterilip gösterilmediği yahut gösterilmiş ya da o uzman yerine başka bir Viet-

³⁰ Report of the CEDAW Committee, (**A/38/45**), 1983, p.4, para.22.

nam uyruklu aday gösterilmiş ise bunların niçin seçilememiş olduğu araştırılmaya muhtaç bir husustur.

İlginç bir diğer ayrıntı şudur. Komitenin ilk seçiminde seçilen üyeler arasında kura ile görev süreleri iki yılda sona eren üyelerin yenilenmesi için yapılan seçimde yeniden vatandaşı seçilen 8 Devletten 6'sı, ilk seçimde seçilen uzmanları tekrar aday göstermiş ve bunlar da 1985-1988 dönemi için seçilmiş iken, 2 Devlet farklı isimleri aday göstermiştir. Bu Devletler İsveç ve Panama'dır. İsveç Hükümeti vatandaşı J. Nordenfelt yerine M. Wadstein'ı ve Panama Hükümeti ise vatandaşı L. Patino de Martinez yerine A. Montenegro de Fletcher'i 1985-1988 dönemi için aday göstermiş ve bu uzmanlar da seçilmişlerdir.

c-) KKAOKK üyelerinin seçimi

i) KKAOKK üyelerinin seçiminde gözetilecek üç temel ilke

KKAOKS (md.17/1)'e göre, KKAOKK üyeliği için yapılacak olan seçimde üç temel ilke gözetilecektir. Bunlar: “dengeli coğrafi dağılım”, “uygarlığın farklı biçimlerinin temsili” ve “temel hukuk sistemlerinin temsili” şeklinde sıralanmıştır. Bu üç unsur karşılaştırmalı olarak ele aldığımız BM'nin dört insan hakları sözleşmesinden üçünde görülmektedir. Buna karşılık, İKS'de ise bu üç unsurdan sadece ilki belirtilmektedir. Karşılaştırmalı inceleme:

a) KKAOKS (md.17/1), MSHS (md.31/2), IAOKS (md.8/1) = “dengeli coğrafi dağılım”, “farklı uygarlık biçimlerinin temsili” ve “temel hukuk sistemlerinin temsili”.

b) İKS (md.17/1) = “dengeli coğrafi dağılım”.

ii) KKAOKK üyelerinin seçimi usulü: karşılaştırmalı inceleme

KKAOKK üyeliği için Taraf Devletler kendi vatandaşları arasından bir aday gösterirler ve bu şekilde oluşacak adaylar listesinden yine Taraf Devletler gizli oyla üyeleri seçerler, (md.17/1 ve 2). Karşılaştırmalı inceleme:

(1) Adayları kimin göstereceği

KKAOKS (md.17/2); İKS (md.17/2); MSHS (md.29/1); IAOKS (md.8/2) = Sözleşme Tarafı Devletler.

(2) Kaç aday gösterileceği

a) KKAOKS (md.17/2); İKS (md.17/2); IAOKS (md.8/2) = Her Taraf Devlet bir kişiyi aday gösterebilir.

b) MSHS (md.29/2) = Her Taraf Devlet en çok iki kişiyi aday gösterebilir.

(3) Adayın uyrukluğu

a) KKAOKS (md.17/2); İKS (md.17/2); IAOKS (md.8/2) = Taraf Devletin kendi vatandaşı.

b) MSHS (md.29/2) = Taraf Devletin kendi vatandaşı ve MSHS (md.31/1) = Komitede aynı Devletin birden fazla vatandaşı bulunamaz.³¹

³¹ MSHS (md.29/2)'deki “Taraf Devletin kendi vatandaşı” ibaresinden sonra, MSHS (md.31/1)'de yer verilen “Komitede aynı Devletin birden fazla vatandaşı bulunamaz” hükmü ilk bakışta gereksiz bir tekrar gibi gözükmektedir. Ancak, MSHS (md.29/2)'de bir Taraf Devletin “iki aday” önerebilmesi öngörüldüğünden, (md.31/1) hükmüne gerek doğmuştur.

(4) Seçimi yapacak merci

a) KKAOKS (md.17/4); MSHS (md.30/4); IAOKS (md.8/4) = BM Genel Sekreteri tarafından toplanacak Taraf Devletler toplantısı.³²

b) İKS (md.17/3) = BM Genel Sekreteri tarafından *iki yılda bir* toplanan Taraf Devletler toplantısı.

(5) Oylama usulü

a) KKAOKS (md.17/2); İKS (md.17/2) = “aday gösterilen kişiler listesi içinden *gizli oyla*”

b) MSHS (md.30/4); IAOKS (md.8/4) = oylama usulü (gizli oy gibi) hakkında hüküm yok.

(6) Seçimde aranan çoğunluklar

a) Taraf Devletler toplantısında toplanma yeter sayısı: KKAOKS (md.17/4); İKS (md.17/3); MSHS (md.30/4); IAOKS (md.8/4) = Taraf Devletlerin üçte ikisi;

b) Taraf Devletler toplantısında adaylar için seçilme yeter sayısı: KKAOKS (md.17/4); İKS (md.17/3); MSHS (md.30/4); IAOKS (md.8/4) = “Oylamada hazır bulunan ve oy kullanan Taraf Devletler temsilcilerinin oylarının en yüksek sayısını elde eden ve mutlak/salt çoğunluğunu sağlayan aday”.

2-) Uygulamada KKAOKK'nin Üye Kompozisyonu: (1982-2012)

KKAOKK'nin üye kompozisyonu 1982-2012 arasındaki 30 yıllık uzun dönemde belli ölçüde değişikliğe uğramıştır. Bu normal ve hatta olumlu görülmesi gereken bir dönüşüm yahut yenilenmedir.

a-) Yıllık Raporlarda oturum dönemleri itibariyle KKAOKK üyelerine ilişkin bilgi

i) 1982-1988 dönemi**1. oturum (18-22/10/1982):³³**

Guyana (Raporör), D. P. Bernard; **SSCB**, A. P. Biryukova; **Kanada** (Başkan Yardımcısı), M. Caron; **Filipinler**, I. R. Cortes; **Ekvador**, G. Escudero-Moscoso; **Guyana**, S. Field-Ridley (*); **Meksika**, A. Gonzalez Martinez; **Moğolistan** (Başkan), L. Ider; **Yugoslavya** (Başkan Yardımcısı), Z. Ilic; **Sri Lanka**, V. Jayasinghe; **Macaristan**, V. Lamm; **Uruguay**, R. Macedo de Sheppard; **Panama**, L. Patino de Martinez; **Çin**, G. Minqian; **Portekiz**, M. M. Salema; **Ruanda** (Başkan Yardımcısı), L. Mukayiranga; **Vietnam**, N. Ngoc Dung; **İsvetç**, J. Nordenfelt; **Demokratik Alman Cumhuriyeti**, Edith Oeser; **Bulgaristan**, V.

³² KKAOKS sistemi içinde Taraf Devletler toplantılarına ilişkin belge referansları şöyledir (1982 – 2004): **(1)** 1st (16 Apr. 1982): CEDAW/SP/4 (original title: Decisions...); **(2)** 2nd (9 Apr. 1984): CEDAW/SP/7; **(3)** 3rd (26 Mar. 1986): CEDAW/SP/10; **(4)** 4th (7-8 Mar. 1988): [no decisions adopted]; **(5)** 5th (6 Feb. 1990): CEDAW/SP/17; **(6)** 6th (4 Feb. 1992): CEDAW/SP/1992/4; **(7)** 7th (7 Feb. 1994): [no decisions adopted]; **(8)** 8th (22 May 1995): CEDAW/SP/1995/2 (new title: Report...); **(9)** 9th (29 Feb. 1996): CEDAW/SP/1996/5; **(10)** 10th (17 Feb. 1998): CEDAW/SP/1998/4 + Corr.1; **(11)** 11th (31 Aug. 2000): CEDAW/SP/2000/6; **(12)** 12th (29 Aug. 2002): CEDAW/SP/2002/4; 13th (5 Aug. 2004): CEDAW/SP/2004/4. United Nations Dag Mammarskjöld Library, R04639.

³³ Report of the CEDAW Committee, First session (18-22/10/1982), General Assembly, Official Records - Thirty-eighth Session, Supplement No. 45 (A/38/45), United Nations, New York, 1983, p.16, Annex II, “Membership of the Committee...”

Peytcheva; **Polonya**, M. Regent-Lechowicz; **Norveç**, R. Surlien; **Küba**, E. V. Diaz de Villalvilla. (**)

(*) = Komitenin 1982 yılındaki birinci oturumuna ilişkin Yıllık raporunda (**A/38/45**) Ek II altında verilen Komite üyeleri listesinde Guyana uyruklu iki üye (bayan D. P. Bernard ve bayan S. Field-Ridley) gösterilmektedir. Bu durum, Komitenin Yıllık raporundaki hatalı ifadedir. Aynı rapor, para.9-11'de Guyana uyruklu bayan Field-Ridley'in ölümü üzerine, onun yerine ve onun kalan görev süresi için aynı uyruklu bayan Bernard'ın atandığı bilgisi verilmektedir.³⁴

(**) = Yukarıdaki listede ismi bulunmayan üye, Mısır uyruklu bayan Mervat Tallawy'dır. BM'de bir göreve atanması üzerine³⁵ bu üyenin yerine ve onun görev süresi için geçerli olacak şekilde, Komitenin bir sonraki (yani 1983 yılındaki 2'nci) oturumundan itibaren yine Mısır uyruklu bayan F. A. El-Fetouh Komite üyeliğine atanmıştır. Bu konuda bilgi bir alttaki 1983 yılı kompozisyonu bahsinde verilmiştir.

Komiteye seçilen üyeler (Mısır uyruklu Tallway hariç), Komitenin 20/10/1982 tarihli 5. toplantısında ant içerek göreve başlamışlardır.³⁶

2. oturum (01-12/08/1983):³⁷

Guyana (Raportör), D. P. Bernard; **SSCB**, A. P. Biryukova; **Kanada** (Başkan Yardımcısı), M. Caron; **Filipinler**, I. R. Cortes; **Mısır** (***), F. A. El-Fetouh; **Ekvador**, G. Escudero-Moscoso; **Meksika**, A. Gonzalez Martinez; **Moğolistan** (Başkan), L. Ider; **Yugoslavya** (Başkan Yardımcısı), Z. Ilic; **Sri Lanka**, V. Jayasinghe; **Macaristan**, V. Lamm; **Uruguay**, R. Macedo de Sheppard; **Panama**, L. Patino de Martinez; **Çin**, G. Minqian; **Portekiz**, M. M. Salema; **Ruanda** (Başkan Yardımcısı), L. Mukayiranga; **Vietnam**, N. Ngoc Dung; **İsveç**, J. Nordenfelt; **Demokratik Alman Cumhuriyeti**, Edith Oeser; **Bulgaristan**, V. Peytcheva; **Polonya**, M. Regent-Lechowicz; **Norveç** (***), L. Smith; **Küba**, E. V. Diaz de Villalvilla.

(***) = arızı sebeple boşalan 2 üyelik için atanan üyeler; *Mısır* uyruklu üye bayan Tallawy'nın görevi üstlenememesi üzerine, onun yerine ve kalan görev süresi için aynı uyruklu bayan Farida Abou El-Fetouh ve *Norveç* uyruklu üye bayan Surlien'in yerine ve onun görev süresi için aynı uyruklu bayan L. Smith Komite üyeliğine atanmıştır. Bu iki üye Komitenin 1983 yılındaki 2. oturumunun açılışında KKAOKK/UK (Kural 10) uyarınca ant içerek göreve başlamışlardır.³⁸

3. oturum (26/03-06/04/1984):³⁹

Guyana (Raportör), D. P. Bernard; **SSCB**, A. P. Biryukova; **Kanada** (Başkan Yardımcısı), M. Caron; **Filipinler**, I. R. Cortes; **Mısır**, F. A. El-Fetouh;

³⁴ Report of the CEDAW Committee, (**A/38/45**), 1983, p.2, paras.9-11.

³⁵ Report of the CEDAW Committee, (**A/38/45**), 1983, p.2, para.12.

³⁶ Report of the CEDAW Committee, (**A/38/45**), 1983, p.2, para.13.

³⁷ Report of the CEDAW Committee, Volume I, Second session (01-12/08/1983), General Assembly, Official Records - Thirty-ninth Session, Supplement No. 45 (**A/39/45**), (16 April 1984), United Nations, New York, 1984, p.47, Annex III- Membership of the Committee at its second session.

³⁸ Report of the CEDAW Committee, (**A/39/45**), 1984, p.2, paras.7-8. Bu konuda ayrıntılı bilgi aşağıda, "Arızı sebeple boşalan üyeliklerin doldurulması uygulaması" başlıklı bölümde verilmiştir.

³⁹ Report of the CEDAW Committee, Volume II, Third session (26/03-06/04/1984), General Assembly, Official Records - Thirty-ninth Session, Supplement No. 45 (**A/39/45**), (23 April 1984), United Nations, New York, 1984, p.57, Annex IV- Membership of the Committee at its third session.

Ekvador, G. Escudero-Moscoco; **Meksika**, A. Gonzalez Martinez; **Moğolistan** (*Başkan*), L. Ider; **Yugoslavya** (*Başkan Yardımcısı*), Z. Ilic; **Sri Lanka**, V. Jayasinghe; **Macaristan**, V. Lamm; **Uruguay**, R. Macedo de Sheppard; **Panama**, L. Patino de Martinez; **Çin**, G. Minqian; **Portekiz**, M. M. Salema; **Ruanda** (*Başkan Yardımcısı*), L. Mukayiranga; **Vietnam**, N. Ngoc Dung; **İsveç**, J. Nordenfelt; **Demokratik Alman Cumhuriyeti**, Edith Oeser; **Bulgaristan**, V. Peytcheva; **Polonya**, M. Regent-Lechowicz; **Norveç**, L. Smith; **Küba**, E. V. Diaz de Villalvilla.

Yukarıdaki listede yer alan üyelere Guyana, Kanada, Ekvador, Meksika, Macaristan, Panama, Portekiz, Vietnam, İsveç, Demokratik Alman Cumhuriyeti ve Küba uyruklu üyelerin görev süresi 1984'de, diğerlerinin ise 1986'da sona ermektedir.

4. oturum (21/01-01/02/1985):⁴⁰

Mısır, F. A. El-Fetouh; **Guyana** (**) (*Başkan*), D. P. Bernard; **SSCB**, A. P. Biryukova; **Kanada** (**), M. Caron; **Filipinler** (*Başkan Yardımcısı*), I. R. Cortes; **Avustralya** (*), E. Evatt; **Meksika** (**), A. Gonzalez Martinez; **Moğolistan**, L. Ider; **Yugoslavya**, Z. Ilic; **Sri Lanka**, V. Jayasinghe; **Yunanistan** (*), C. Laiou-Antoniou; **Uruguay**, R. Macedo de Sheppard; **Çin**, G. Minqian; **Panama** (*), A. Montenegro de Fletcher; **Ruanda**, L. Mukayiranga; **Demokratik Alman Cumhuriyeti** (**) (*Raportör*), Edith Oeser; **Bulgaristan**, V. Peytcheva; **Polonya**, M. Regent-Lechowicz; **Portekiz** (**), M. M. Salema; **Etiyopya** (*) (*Başkan Yardımcısı*), K. Sinegiorgis; **Norveç** (*Başkan Yardımcısı*), L. Smith; **Küba** (**), E. V. Diaz de Villalvilla; **İsveç** (*), M. Wadstein.

(*) = yeni/ (ilk kez) seçilen 5 üye. Bu 5 üyeden 2'si daha önce Komitede üyesi bulunan Panama ve İsveç vatandaşlarıdır; ancak aynı Devletlerden bu kez farklı isimler üye seçilmişlerdir.

(**) = tekrar seçilen 6 üye.

Yukarıdaki listede yer alan üyelere Mısır, SSCB, Filipinler, Moğolistan, Yugoslavya, Sri Lanka, Uruguay, Çin, Ruanda, Bulgaristan, Polonya ve Norveç uyruklu üyelerin görev süresi 1986'da, diğerlerinin ise 1988'de sona ermektedir.

Taraf Devletler 2. toplantısında Komite üyeliğine 5'i yeni ve 6'sı tekrar olmak üzere toplam 11 üye seçilmiştir. Komite üyeliğine yeni seçilen ve tekrar seçilen toplam 11 üyeden 10'u, Komitenin 4. oturumunun açılışındaki 21/01/1985 tarihli 45. toplantısında KKAOKK/UK (Kural 10) uyarınca ant içerek göreve başlamışlardır. Açılış toplantısına katılmayan Küba uyruklu üye ise Komitenin 22/01/1985 tarihli 46. toplantısında ant içerek göreve başlamıştır.⁴¹

Komitenin 4. oturumunun açılışındaki 21/01/1985 tarihli 45. toplantısında Guyana uyruklu üye Komite Başkanlığına; Filipinler, Etiyopya ve Norveç uyruklu üyeler Başkan Yardımcılıklarına ve Demokratik Almanya Cumhuriyeti uyruklu üye Raportörlüğe seçilmiştir.⁴²

⁴⁰ Report of the CEDAW Committee, Fourth session (21/01-01/02/1985), General Assembly, Official Records - Fortieth Session, Supplement No. 45 (A/40/45), (19 April 1985), United Nations, New York, 1985, p.50, Annex III- Membership of the Committee at its fourth session.

⁴¹ Report of the CEDAW Committee, (A/40/45), 1985, p.2, para.10.

⁴² Report of the CEDAW Committee, (A/40/45), 1985, p.2, para.11.

5. oturum (10-21/03/1986):⁴³

Mısır, F. A. El-Fetouh; **Guyana** (Başkan), D. P. Bernard; **SSCB**, A. P. Biryukova (*); **Kanada**, M. Caron; **Filipinler** (Başkan Yardımcısı), I. R. Cortes; **Avustralya**, E. Evatt; **Meksika**, A. Gonzalez Martinez; **Moğolistan**, L. Ider; **Yugoslavya**, Z. Ilic; **Sri Lanka**, V. Jayasinghe; **Yunanistan**, C. Laiou-Antoniou; **Uruguay**, R. Macedo de Sheppard; **Çin**, G. Minqian; **Panama**, A. Montenegro de Fletcher; **Ruanda**, L. Mukayiranga; **Demokratik Alman Cumhuriyeti** (Rapor-tör), Edith Oeser; **Bulgaristan**, V. Peytcheva; **Polonya**, M. Regent-Lechowicz; **Portekiz**, M. M. Salema; **Etiyopya** (Başkan Yardımcısı), K. Sinegiorgis; **Norveç** (Başkan Yardımcısı), L. Smith; **Küba**, E. V. Diaz de Villalvilla; **İsveç**, M. Wadstein.

(*) = Komitenin SSCB uyruklu üyesi Aleksandra P. Biryukova hariç diğer tüm üyeler (bazıları gecikmeli olarak) Komitenin 5. Oturumuna katılmıştır. SSCB uyruklu üye kendi ülkesinde daha yüksek bir makamdaki göreve atandığından bu oturumdan affını istemiştir. Komite, bayan Biryukova'nın bu başarısından ötürü kendisini kutlamıştır.⁴⁴ Bu konuda ayrıca aşağıda Komite üyelerinin tarafsızlığı başlıklı bölüme bkz.

Yukarıdaki listede yer alan üyelerden Mısır, SSCB, Filipinler, Moğolistan, Yugoslavya, Sri Lanka, Uruguay, Çin, Ruanda, Bulgaristan, Polonya ve Norveç uyruklu üyelerin görev süresi 1986'da, diğerlerinin ise 1988'de sona ermektedir.

6. oturum (30/03-10/04/1987):⁴⁵

Japonya (*) (Başkan Yardımcısı), R. Akamatsu; **Guyana** (Başkan), D. P. Bernard; **Kanada**, M. Caron; **İtalya** (*), I. Corti; **Mali** (*) (Başkan Yardımcısı), H. A. Diallo Soumare; **Brezilya** (*), R. Escobar; **Avustralya**, E. Evatt; **Barbados** (*), N. M. Forde; **Meksika**, A. Gonzalez Martinez; **Çin** (**), G. Minqian; **Yugoslavya** (**), Z. Ilic; **Yunanistan**, C. Laiou-Antoniou; **Panama**, A. Montenegro de Fletcher; **SSCB** (*) (Başkan Yardımcısı), E. Novikova; **Demokratik Alman Cumhuriyeti**, Edith Oeser; **Ekvador** (*), L. Pilataxi de Arenas; **Portekiz**, M. M. Salema; **Etiyopya**, K. Sinegiorgis; **Endonezya**, I. Soekaman (**); **Mısır** (*), M. Tallawy; **Nijerya** (*), R. N. Ukeje; **Küba**, E. V. Diaz de Villalvilla; **İsveç** (Rapor-tör), M. Wadstein.

(*) = yeni seçilen 9 üye. Bu 9 üyeden 2'si daha önce Komitede üyesi bulunan Mısır ve SSCB vatandaşlarıdır; ancak aynı Devletlerden bu kez farklı isimler üye seçilmişlerdir.

(**) = tekrar seçilen 2 üye.

(***) = Komitenin 6. Oturumunun açılış toplantısında BM Genel Sekreter temsilcisi, Komitenin Endonezya uyruklu üyesi bayan Ida Soekaman'ın bir trafik kazası sonucu öldüğü bilgisini Komite üleriyle paylaşmış ve bir dakikalık saygı duruşu yapılmıştır. Dolayısıyla bayan Soekaman,

⁴³ Report of the CEDAW Committee, Fifth session (10-21/03/1986), General Assembly, Official Records - Forty-first Session, Supplement No. 45 (A/41/45), (4 April 1986), United Nations, New York, 1986, p.57, Annex IV- Membership of the Committee at its fifth session.

⁴⁴ Report of the CEDAW Committee, (A/41/45), 1986, p.57, p.2, para.9.

⁴⁵ Report of the CEDAW Committee, Sixth session (30/03-10/04/1987), General Assembly, Official Records - Forty-second Session, Supplement No. 38 (A/42/38), (15 May 1987), United Nations, New York, 1987, p.90, Annex III- Membership of the Committee at its sixth session.

Komite üyeliğine seçilmiş olmasına rağmen bu görevi hiç başlayamamıştır.⁴⁶

Yukarıdaki listede yer alan üyelerden Guyana, Kanada, Avustralya, Meksika, Yunanistan, Panama, Demokratik Alman Cumhuriyeti, Portekiz, Etiyopya, Küba ve İsveç uyruklu üyelerin görev süresi 1988'de, diğerlerinin ise 1990'da sona ermektedir.

Taraf Devletler 3. toplantısında Komite üyeliğine 9'u yeni ve 2'si tekrar olmak üzere toplam 11 üye seçilmiştir. Komitenin 6. oturumunu açılışında 30/03/1987 tarihli 84. toplantısında yeni seçilen ve tekrar seçilen toplam 11 üyeden 10'u KKAOKK/UK (Kural 10) uyarınca ant içerek göreve başlamışlardır. Açılış toplantısına katılmayan Çin uyruklu üye ise Komitenin 03/04/1987 tarihli 90. toplantısında ant içerek göreve başlamıştır.⁴⁷

Komitenin 6. oturumunu açılışında 30/03/1987 tarihli 84. toplantısında Komite Başkanlığına Bernard (Guyana); Başkan Yardımcılıklarına Akamatsu (Japonya), Diallo Soumare (Mali) ve Novikova (SSCB); ve Raporörlüğüne Wadstein (İsveç) seçilmiştir.⁴⁸

7. oturum (16/02-04/03/1988):⁴⁹

Japonya (Başkan Yardımcısı), R. Akamatsu; **Guyana** (Başkan), D. P. Bernard; **Kanada**, M. Caron; **İtalya**, I. Corti; **Mali** (Başkan Yardımcısı), H. A. Diallo Soumare; **Brezilya**, R. Escobar; **Avustralya**, E. Evatt; **Barbados**, N. M. Forde; **Meksika**, A. Gonzalez Martinez; **Çin**, G. Minqian; **Yugoslavya**, Z. Ilic; **Yunanistan**, C. Laiou-Antoniou; **Panama**, A. Montenegro de Fletcher; **SSCB** (Başkan Yardımcısı), E. Novikova; **Demokratik Alman Cumhuriyeti**, Edith Oeser; **Ekvador**, L. Pilataxi de Arenas; **Portekiz**, M. M. Salama; **Etiyopya**, K. Sinigiorgis; **Endonezya** (*), P. Sayogyo; **Mısır**, M. Tallawy; **Nijerya**, R. N. Ukeje; **Küba**, E. V. Diaz de Villalvilla; **İsveç** (Raporör), M. Wadstein.

(*) = arızı sebeple boşalan 1 üyelik için atanan üye; Endonezya uyruklu üye bayan I. Soekaman'ın ölümü üzerine, onun yerine ve kalan görev süresi için aynı uyruklu bayan P. Sayogyo Komite üyeliğine atanmıştır ve Komitenin 1988 yılındaki 7. oturumunun açılışında 16/02/1988 tarihli 104. toplantıda KKAOKK/UK (Kural 10) uyarınca ant içerek göreve başlamıştır.⁵⁰

Yukarıdaki listede yer alan üyelerden Guyana, Kanada, Avustralya, Meksika, Yunanistan, Panama, Demokratik Alman Cumhuriyeti, Portekiz, Etiyopya, Küba ve İsveç uyruklu üyelerin görev süresi 1988'de, diğerlerinin ise 1990'da sona ermektedir.

⁴⁶ Report of the CEDAW Committee, (A/42/38), 1987, p.1, para.2; p.3, para.11.

⁴⁷ Report of the CEDAW Committee, (A/42/38), 1987, p.3, para.12.

⁴⁸ Report of the CEDAW Committee, (A/42/38), 1987, p.3, para.13.

⁴⁹ Report of the CEDAW Committee, Seventh session (16/02-04/03/1988), General Assembly, Official Records - Forty-third Session, Supplement No. 38 (A/43/38), United Nations, New York, 1988, p.123, Annex III- Membership of the Committee seventh session.

⁵⁰ Report of the CEDAW Committee, (A/43/38), 1988, p.1, para.4; p.4, para.24. Bkz., aşağıda, "Arızı sebeple boşalan üyeliklerin doldurulması uygulaması" başlıklı bölüm.

8. oturum (20/02-03/03/1989):⁵¹

Japonya, R. Akamatsu; **Arjantin** (*), A. M. Alfonsin de Fasan; **Guyana** (**) Desire P. Bernard; **İspanya** (*), C. B. Garcia del Real; **İtalya**, I. Corti; **Mali**, H. A. Diallo Soumare; **Brezilya**, R. Escobar (**); **Avustralya** (Başkan) (**), E. Evatt; **Danimarka** (*), G. Fenger-Möller; **Barbados**, N. M. Forde; **Meksika** (**), A. Gonzalez Martinez; **Çin** (Başkan Yardımcısı), Guan Minqian; **Yugoslavya**, Z. Ilic; **Yunanistan** (**), C. Laiou-Antoniou; **SSCB**, Elvira Novikova; **Demokratik Alman Cumhuriyeti** (Başkan Yardımcısı) (**), Edith Oeser; **Ekvador** (Başkan Yardımcısı), L. Pilataxi de Arenas; **Endonezya**, P. Sajogyo; **Almanya** (*), H. B. Schöpp-Schilling; **Etiyopya** (**), K. Sinegiorgis; **Mısır**, M. Tallawy; **Nijerya** (Raportör), R. N. Ukeje; **Togo** (*), K. Walla-Tchangai.

(*) = yeni seçilen 5 üye.

(**) = tekrar seçilen 6 üye.

(***) = Komitenin Brezilya uyruklu üyesi Ruth Escobar, hastalığı nedeniyle Komitenin 8. Oturumuna katılamamıştır.⁵²

Yukarıdaki listede yer alan üyelere Japonya, İtalya, Mali, Brezilya, Barbados, Çin, SSCB, Ekvador, Endonezya, Mısır ve Nijerya uyruklu üyelerin görev süresi 16/04/1990'da, diğerlerinin görev süresi ise 1992'de sona ermektedir.

Taraf Devletler 4. Toplantısında Komiteye seçilen Arjantin, İspanya, Togo uyruklu üyeler ile aynı Taraf Devletler Toplantısında Komiteye tekrar seçilen Guyana, Avustralya, Meksika, Yunanistan, Demokratik Alman Cumhuriyeti ve Etiyopya uyruklu üyeler, Komitenin 8. Oturumunun açılışı olan 20/02/1989 tarihli 132. toplantısında KKAOKK/UK (Kural 10) uyarınca ant içerek göreve başlamıştır. Komitenin 8. Oturumuna daha geç katılan Almanya uyruklu H. B. Schöpp-Schilling Komitenin 24/02/1989 tarihli 139. toplantısında ve Danimarka uyruklu G. Fenger-Möller ise Komitenin 27/02/1989 tarihli 141. toplantısında ant içerek göreve başlamıştır.⁵³

ii) 1990-1999 dönemi

9. oturum (22/01-02/02/1990):⁵⁴

Japonya, R. Akamatsu; **Arjantin**, A. M. Alfonsin de Fasan; **Guyana**, Desire P. Bernard; **İspanya**, C. B. Garcia del Real; **İtalya**, I. Corti; **Mali**, H. A. Diallo Soumare; **Brezilya**, R. Escobar; **Avustralya** (Başkan), E. Evatt; **Danimarka**, G. Fenger-Möller; **Barbados**, N. M. Forde; **Meksika**, A. Gonzalez Martinez; **Çin** (Başkan Yardımcısı), G. Minqian; **Yugoslavya**, Z. Ilic; **Yunanistan**, C. Laiou-Antoniou; **SSCB**, E. Novikova; **Demokratik Alman Cumhuriyeti** (Başkan Yardımcısı), Edith Oeser; **Ekvador** (Başkan Yardımcısı), L. Pilataxi de Arenas; **Endonezya**, P. Sayogyo; **Almanya**, H. B. Schöpp-Schilling; **Etiyopya**, K. Sinegiorgis; **Mısır**, M. Tallawy; **Nijerya** (Raportör), R. N. Ukeje; **Togo**, K. Walla-Tchangai.

⁵¹ Report of the CEDAW Committee, Eighth session (20/02-03/03/1989), General Assembly, Official Records - Forty-fourth Session, Supplement No. 38 (A/44/38) (13 February 1990), New York, 1990, p.87, Annex III- Membership of the Committee at its eighth session.

⁵² Report of the CEDAW Committee, (A/44/38) 1990, p.4, para.11; p.87, Annex III.

⁵³ Report of the CEDAW Committee, (A/44/38) 1990, p.4, para.12.

⁵⁴ Report of the CEDAW Committee, Ninth session (22/01-02/02/1990), General Assembly, Official Records - Forty-fifth Session, Supplement No. 38 (A/45/38), United Nations, New York, 1990, p.2, para.12; p.94, Annex III- Membership of the Committee.

Yukarıdaki listede yer alan üyelere Japonya, İtalya, Mali, Brezilya, Barbados, Çin, SSCB, Ekvador, Endonezya, Mısır ve Nijerya uyruklu üyelerin görev süresi 16/04/1990, diğerlerinin görev süresi ise 1992'de sona ermektedir.

03/10/1990 tarihinde Demokratik Alman Cumhuriyeti, Federal Alman Cumhuriyeti ile birleşmiştir ve bunlar 'Almanya' olarak tek bir Devlet haline gelmiştir. Bkz., aşağıda Komitenin 11. Oturumu kompozisyonu altında verdiğimiz bilgi.

10. oturum (21/01-01/02/1991):⁵⁵

Gana (*), C. Abaka; **Japonya** (*Başkan Yardımcısı*) (**), R. Akamatsu; **Arjantin** (*Başkan Yardımcısı*), A. M. Alfonsin de Fasan; **Tunus** (*), E. Aouij; **Guyana**, D. P. Bernard; **Ekvador** (*), B. Nunez de Ramsey; **İspanya**, C. B. Garcia del Real; **İtalya** (**), I. Corti; **Avustralya**, E. Evatt; **Danimarka**, G. Fenger-Möller; **Barbados** (**), N. M. Forde; **Meksika**, A. Gonzalez Martinez; **Yugoslavya** (*Başkan Yardımcısı*) (**), Z. Ilic; **Yunanistan** (*Raportör*), C. Laiou-Antoniou; **Rusya Federasyonu** (*), T. Nikolaeva; **Almanya** (***) (**Demokratik Almanya Cumhuriyeti**), E. Oeser; **Filipinler** (*), T. Quintos-Deles; **Almanya**, H. B. Schöpp-Schilling; **Çin** (*), L. Shangzhen (****); **Etiyopya**, K. Sinegiorgis; **Mısır** (*Başkan*) (**), M. Tallawy; **Nijerya** (**), R. N. Ukeje; **Togo**, K. Walla-Tchangai.

(*) = yeni seçilen 6 üye.

(**) = tekrar seçilen 6 üye.

(***) = Komitenin 1992'deki 11. oturumuna ilişkin Yıllık raporunda yukarıda verilen Komite üyeleri listesinde Almanya uyruklu iki üye gözükmektedir. Metindeki iki Almanya sözcüğünden ilki "Demokratik Almanya Cumhuriyeti" olarak okunmalıdır. Bu konuda ayrıntılı bilgi ileride, "Komite üyelerinin uyrukluğa göre profili" başlıklı bölümdeki (c) alt-başlığı altında verilmiştir.

(****) = 06/02/1990 tarihinde New York'da yapılan Taraf Devletler 5. toplantısında⁵⁶ Komite üyeliğine ilk kez seçilen Çin uyruklu uzman Lin Shangzhen, Komitenin 10. Oturumuna katılamamıştır.⁵⁷ Bu üye, aşağıda gösterdiğimiz üzere, Komitenin 11. Oturumu açılışında ant içerek göreve başlamıştır.

Yukarıdaki listede yer alan üyelere Arjantin, Guyana, İspanya, Avustralya, Danimarka, Meksika, Yunanistan, Demokratik Alman Cumhuriyeti, Almanya, Etiyopya ve Togo uyruklu üyelerin görev süresi 1992'de, diğerlerinin görev süresi ise 1994'de dolmaktadır.

06/02/1990 tarihinde New York'da yapılan Taraf Devletler 5. Toplantısında Komiteye yeni yahut tekrar seçilen üyelere Gana, Tunus, SSCB, Filipinler (yeni seçilen) ve Japonya, İtalya, Barbados, Yugoslavya ve Mısır (tekrar seçilen) uyruklu üyeler Komitenin 21/01/1991 tarihli 171. Toplantısında ant içerek göreve başlamıştır. Nijerya uyruklu (tekrar seçilen) üye 22/01/1991 tarihli 173. toplantıda ve Ekvador (yeni seçilen) uyruklu

⁵⁵ Report of the CEDAW Committee, Tenth session (21/01-01/02/1991), General Assembly, Official Records - Forty-sixth Session, Supplement No. 38 (A/46/38), United Nations, New York, 1992, p.93, Annex II- Membership of the Committee.

⁵⁶ CEDAW/SP/17, "Decisions adopted at the Fifth Meeting of the States Parties to the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (New York, 6 February 1990): note by the Secretariat".

⁵⁷ Report of the CEDAW Committee, (A/46/38), 1992, p.5, para.11.

üye ise 28/01/1991 tarihli 181. Toplantıda ant içme işlemini gerçekleştirmişlerdir.⁵⁸

Komitenin 21/01/1991 tarihli 171. toplantısında Mısır uyruklu Tallway Komite Başkanlığına, Japon uyruklu Akamatsu, Arjantin uyruklu Alfonsin de Fasan ve Yugoslavya uyruklu Ilic Komite Başkan Yardımcılıklarına ve Yunanistan uyruklu Laiou-Antoniou ise Komite Raportörlüğüne iki yıl süreyle (1991-1992) görev yapmak üzere seçilmiştir.⁵⁹

11. oturum (20-30/01/1992):⁶⁰

Gana, C. Abaka; **Japonya** (Başkan Yardımcısı), R. Akamatsu; **Arjantin** (Başkan Yardımcısı), A. M. Alfonsin de Fasan; **Tunus**, E. Aouij; **Guyana**, D. P. Bernard; **Ekvador**, B. Nunez de Ramsey; **İspanya**, C. B. Garcia del Real; **İtalya**, I. Corti; **Avustralya**, E. Evatt; **Danimarka**, G. Fenger-Möller; **Barbados**, N. M. Forde; **Meksika**, A. Gonzalez Martinez; **Yugoslavya** (Başkan Yardımcısı), Z. Ilic; **Yunanistan** (Raportör), C. Laiou-Antoniou; **Rusya Federasyonu**, T. Nikolaeva; **Almanya** (*) (Demokratik Almanya Cumhuriyeti), E. Oeser; **Filipinler**, T. Quintos-Deles; **Almanya**, H. B. Schöpp-Schilling; **Çin**, L. Shangzhen (**); **Etiyopya**, K. Sinegiorgis; **Mısır** (Başkan), M. Tallawy; **Nijerya**, R. N. Ukeje; **Togo**, K. Walla-Tchangai.

(*) = Komitenin 1992'deki 11. oturumuna ilişkin Yıllık raporunda yukarıda verilen Komite üyeleri listesinde Almanya uyruklu iki üye gözükmektedir. Metindeki iki Almanya sözcüğünden ilki "Demokratik Almanya Cumhuriyeti" olarak okunmalıdır. Bu konuda ayrıntılı bilgi ileride, "Komite üyelerinin uyrukluğa göre profili" başlıklı bölümdeki (c) alt-başlığı altında verilmiştir.

(**) = 06/02/1990 tarihinde New York'da yapılan Taraf Devletler 5. toplantısında Komiteye seçilen toplam 12 üyeden birinin Çin uyruklu Shangzhen olduğunu ve fakat Komitenin 10. Oturumuna katılmadığını yukarıda belirtmiştik. İşte bu üye, Lin Shangzhen, Komitenin 11. oturumunun açılış toplantısında KKAOKK/UK (Kural 10) uyarınca ant içerek göreve başladı.⁶¹

Yukarıdaki listede yer alan üyelerden Arjantin, Guyana, İspanya, Avustralya, Danimarka, Meksika, Yunanistan, Demokratik Alman Cumhuriyeti, Almanya, Etiyopya ve Togo uyruklu üyelerin görev süresi 1992'de, diğerlerinin görev süresi ise 1994'da dolmaktadır.

11. Oturumu döneminde Komitenin Başkanı, Başkan Yardımcıları ve Raportörü bir önceki oturumla aynıdır.⁶²

12. oturum (18/01-05/02/1993):⁶³

Gana, C. Abaka; **Japonya**, R. Akamatsu; **Tunus**, E. Aouij; **TÜRKİYE** (*), Gül Aykor; **Ekvador**, B. Nunez de Ramsey; **İspanya** (**), C. B. Garcia del Real;

⁵⁸ Report of the CEDAW Committee, (A/46/38), 1992, pp.5-6, para.13.

⁵⁹ Report of the CEDAW Committee, (A/46/38), 1992, p.6, para.14.

⁶⁰ Report of the CEDAW Committee, Eleventh session (20-30/01/1992), General Assembly, Official Records - Forty-sixth Session, Supplement No. 38 (A/47/38), United Nations, New York, 1993, p.109, Annex II- Membership of the Committee.

⁶¹ Report of the CEDAW Committee, (A/47/38), 1993, p.10, para.9.

⁶² Report of the CEDAW Committee, (A/47/38), 1993, p.10, para.10.

⁶³ Report of the CEDAW Committee, Twelfth session (18/01-05/02/1993), General Assembly, Official Records - Forty-eighth Session, Supplement No. 38 (A/48/38), (25 February 1994), United Nations, New York, 1994, p.7, para.13, 16; p.120, Annex IV- Membership of the Committee.

Yeni Zelanda (*), S. R. Cartwright; **İtalya** (Başkan), I. Corti; **Barbados**, N. M. Forde; **Venezuela** (*) (Başkan Yardımcısı), E. Garcia-Prince; **Arjantin** (*) L. Gurdulich de Correa; **Yugoslavya**, Z. Ilic; **Bangladeş** (*) S. Khan; **Çin**, L. Shangzhen; **Finlandiya** (*), P. A. Makinen; **Kolombiya** (*) E. V. Munoz-Gomez; **Rusya Federasyonu** (Başkan Yardımcısı), T. Nikolaeva; **Burkina Faso** (*), A. Ouedraogo; **Filipinler** (Raportör), T. Quintos-Deles; **Almanya** (**), H. B. Schöpp-Schilling; **Etiyopya** (**), K. Sinegiorgis; **Mısır**, M. Tallawy; **Nijerya** (Başkan Yardımcısı), R. N. Ukeje.

(*) = yeni seçilen 8 üye.

(**) = tekrar seçilen 3 üye.

Komitenin görev süreleri 16/04/1992'de sona erecek olan toplam 11 üyesinin yerine geçecek olan üyeler, 04/02/1992 tarihinde gerçekleştirilen Taraf Devletler 6. toplantısında seçildi.⁶⁴

Yukarıdaki listede yer alan üyelerden Gana, Japonya, Tunus, Ekvador, İtalya, Barbados, Yugoslavya, Çin, Rusya Federasyonu, Filipinler, Mısır ve Nijerya uyruklu üyelerin görev süresi 1994'de, diğerlerinin görev süresi ise 1996'da sona ermektedir.

Komitenin 12. oturumunun açılışında 18/01/1993 tarihindeki 208. toplantısında yeni seçilen 8 üye ile tekrar seçilen 3 üye KKAOKK/UK (Kural 10) uyarınca ant içerek göreve başladı.⁶⁵

Komitenin 18/01/1992 tarihli 208. toplantısında, KKAOKS (md.19) uyarınca iki yıl süreyle (1993-1994) görev yapacak olan şu Komite görevlileri seçilmiştir. Başkan = İtalya, Corti; Başkan Yardımcıları = Garcia-Prince (Venezuela) ve T. Nikolaeva (Rusya Federasyonu); Raportör = Quintos-Deles (Raportör). Komitenin 19/01/1992 tarihli 210. toplantısında ise üçüncü Başkan Yardımcısı = Nijerya, Ukeje seçilmiştir.⁶⁶

13. oturum (17/01-04/02/1994):⁶⁷

Gana, C. Abaka; **Japonya**, R. Akamatsu; **Tunus**, E. Aouij; **TÜRKİYE**, Gül Aykor; **Ekvador**, B. Nunez de Ramsey; **İspanya**, C. B. Garcia del Real; **Yeni Zelanda**, S. R. Cartwright; **İtalya** (Başkan), I. Corti; **Barbados**, N. M. Forde; **Venezuela** (Başkan Yardımcısı), E. Garcia-Prince; **Arjantin**, L. Gurdulich de Correa; **Yugoslavya**, Z. Ilic; **Bangladeş**, S. Khan; **Çin**, L. Shangzhen; **Finlandiya**, P. A. Makinen; **Kolombiya**, E. V. Munoz-Gomez; **Rusya Federasyonu** (Başkan Yardımcısı), T. Nikolaeva; **Burkina Faso**, A. Ouedraogo; **Filipinler** (Raportör), T. Quintos-Deles; **Almanya**, H. B. Schöpp-Schilling; **Etiyopya**, K. Sinegiorgis; **Mısır**, M. Tallawy; **Nijerya** (Başkan Yardımcısı), R. N. Ukeje.

Yukarıdaki listede yer alan üyelerden Gana, Japonya, Tunus, Ekvador, İtalya, Barbados, Yugoslavya, Çin, Rusya Federasyonu, Filipinler, Mısır ve Nijerya uyruklu üyelerin görev süresi 1994'de, diğerlerinin görev süresi ise 1996'da sona ermektedir.

Komitenin görev süreleri 16/04/1994'de sona erecek olan toplam 12 üyesinin yerine geçecek olan üyeler, Taraf Devletler 7. Toplantısında 07/02/1994 tarihinde seçildi.

⁶⁴ Report of the CEDAW Committee, (A/48/38), 1994, p.7, para.13.

⁶⁵ Report of the CEDAW Committee, (A/48/38), 1994, p.7, para.16.

⁶⁶ Report of the CEDAW Committee, (A/48/38), 1994, p.8, para.17.

⁶⁷ Report of the CEDAW Committee, Thirteenth session (17/01-04/02/1994), General Assembly, Official Records - Forty-ninth Session, Supplement No. 38 (A/49/38), (12 April 1994), p.158, Annex II- Membership of the Committee.

14. oturum (16/01-03/02/1995):⁶⁸

Gana (**), C. Abaka; **Tunus** (**) (*Başkan Yardımcısı*), E. Aouij; **TÜRKİYE**, Gül Aykor; **Zimbabve** (*), T. Ruth Bare; **Guyana** (*), D. P. Bernard; **İspanya**, C. B. Garcia del Real; **Yeni Zelanda**, S. R. Cartwright; **Ekvador** (*), M. Y. Estrada Castillo; **Arjantin**, L. Gurdulich de Correa; **İtalya** (**) (*Başkan*), I. Corti; **Filipinler** (*), A. Javate de Dios; **Venezuela** (*Başkan Yardımcısı*), E. Garcia-Prince; **Endonezya** (*), S. Hartono; **Bangladeş**, S. Khan; **Finlandiya**, P. A. Makinen; **Kolombiya**, E. V. Munoz-Gomez; **Burkina Faso**, A. Ouedraogo; **Japonya** (*), G. Sato; **Almanya** (*Raportör*), H. B. Schöpp-Schilling; **İsrail** (*), C. Shalev; **Çin** (**) (*Başkan Yardımcısı*), L. Shangzhen; **Etiyopya**, K. Sinegiorgis; **Mısır** (**), M. Tallawy.

(*) = yeni seçilen 7 üye.

(**) = tekrar seçilen 5 üye.

Komitenin 14. oturumunun açılışına denk gelen 16/01/1995 tarihindeki 260. toplantısında yeni seçilen 7 üye ile tekrar seçilen 5 üye KKAOKK/UK (Kural 10) uyarınca ant içerek göreve başladı.

15. oturum (15/01-02/02/1996):⁶⁹

Gana, C. Abaka; **Tunus** (*Başkan Yardımcısı*), E. Aouij; **TÜRKİYE**, Gül Aykor; **Zimbabve**, T. Ruth Bare; **Guyana**, D. P. Bernard; **İspanya**, C. B. Garcia del Real; **Yeni Zelanda**, S. R. Cartwright; **Ekvador**, M. Y. Estrada Castillo; **Arjantin**, L. Gurdulich de Correa; **İtalya** (*Başkan*), I. Corti; **Filipinler**, A. Javate de Dios; **Venezuela** (*Başkan Yardımcısı*), E. Garcia-Prince; **Endonezya**, S. Hartono; **Bangladeş**, S. Khan; **Finlandiya**, P. A. Makinen; **Kolombiya**, E. V. Munoz-Gomez; **Burkina Faso**, A. Ouedraogo; **Japonya**, G. Sato; **Almanya** (*Raportör*), H. B. Schöpp-Schilling; **İsrail**, C. Shalev; **Çin** (*Başkan Yardımcısı*), L. Shangzhen; **Etiyopya**, K. Sinegiorgis; **Mısır**, M. Tallawy.

Yukarıdaki listedeki isimlerden *Türkiye* (Gül Aykor), *İspanya*, *Yeni Zelanda*, *Arjantin*, *Venezuela*, *Bangladeş*, *Finlandiya*, *Kolombiya*, *Burkina Faso*, *Almanya* ve *Etiyopya* uyruklu üyelerin (toplam 11 üye) Komitedeki görev bitim tarihi 15/04/1996 iken, geri kalan 12 üyenin görev süresi bitim tarihi 15/04/1998'dir.

Komitedeki görev süreleri 15/04/1996 tarihinde sona erecek toplam 11 üyenin yerini doldurmak için Taraf Devletler 9'uncu Toplantısı 29/02/1996 tarihinde yapıldı. Bu 11 üyelik için toplam 16 Devlet aday gösterdi. Aday gösteren Devletler ve adayları şunlardı: *Türkiye*, Ayşe Feride Acar; *Polonya*, I. Boruta; *İspanya*, C. B. Garcia del Real; *Yeni Zelanda*, S. R. Cartwright; *Küba*, Y. Ferrer Gomez; *Meksika*, A. Gonzalez Martinez; *Bangladeş*, S. Khan; *Kore Cumhuriyeti*, Y-C. Kim; *Togo*, A. Leni Nana; *Kamerun*, E. Ngo Basse; *Burkina Faso*, A. Ouedraogo; *Gabon*, B.

⁶⁸ Report of the CEDAW Committee, Fourteenth session (16/01-03/02/1995), General Assembly, Official Records - Fiftieth Session, Supplement No. 38 (A/50/38), (31 May 1995), United Nations, New York, 1995, p.18, para.18; p.19, para.21; p.143, Annex II-Membership of the Committee.

⁶⁹ Report of the CEDAW Committee, Fifteenth session (15/01-02/02/1996), General Assembly, Official Records - Fifty-first Session, Supplement No. 38 (A/51/38), (9 May 1996), United Nations, New York, 1996, p.54, Annex II- Membership of the Committee.

Gisele Ratanga; *Norveç*, A. L. Ryel; *Almanya*, H. B. Schöpp-Schilling; *Etiyopya*, K. Sinegiorgis; *Mali*, M. Traore.⁷⁰

Fark edileceği üzere toplam 16 Devletin adayları arasından 6'sının vatan-daşı Komitede görev yapmaktaydı. Dolayısıyla, aşağıdaki listede gös-terdiğimiz üzere bu 6 Devlet adaylarını yeniden seçtirmeyi başarmıştır. Ancak bu 6 Devletin 5'i Komitede daha önce görev yapan aynı üyeyi ye-niden aday göstermiş iken, sadece 1'i, Türkiye, farklı bir tutum izlemiş ve eski üye yerine (Gül Aykor) yeni bir ismi (Feride Acar) aday olarak sun-muştur.

16. ve 17. oturumlar (13-31/01/1997 – 07-25/07/1997):⁷¹

Gana (*Başkan Yardımcısı*), C. Abaka; **TÜRKİYE** (*), Ayşe Feride Acar; **Tunus**, E. Aouij; **Zimbabve**, T. Ruth Bare; **Guyana**, D. P. Bernard; **İspanya** (**) (*Başkan Yardımcısı*), C. B. Garcia del Real; **Yeni Zelanda** (**), S. R. Cartwright; **Ekvador** (*Başkan Yardımcısı*), M. Y. Estrada Castillo; **İtalya**, I. Corti; **Küba** (*), Y. Ferrer Gomez; **Meksika** (*), A. Gonzalez Martinez; **Endonezya**, S. Hartono; **Filipinler** (*Raportör*), A. Javate de Dios; **Bangladeş** (**) (*Başkan*), S. Khan; **Kore Cumhuriyeti** (*), Y-C. Kim; **Çin**, L. Shangzhen; **Burkina Faso** (**), A. Ouedraogo; **Norveç** (*), A. L. Ryel; **Japonya**, G. Sato; **Almanya** (**), H. B. Schöpp-Schilling; **İsrail**, C. Shalev; **Etiyopya** (**), K. Sinegiorgis; **Mısır**, M. Tallawy.

(*) = yeni seçilen 5 üye.

(**) = tekrar seçilen 6 üye.

Almanya uyruklu H. B. Schöpp-Schilling Komitenin 17. Oturumuna ka-tılamadı.⁷²

Komitenin 16. oturumunun açılışında 13/01/1997 tarihli 310. toplantı-sında yeni seçilen 5 üye ile tekrar seçilen 6 üyeden 5'i (Kural 10) uyarınca ant içerek göreve başladı.⁷³ Komitenin 17. oturumunun açılış toplantısında Etiyopya uyruklu olup bu göreve tekrar seçilen ve 16. otu-ruma katılmadığı için ant içemeyen üye bayan K. Sinegiorgis KKAOKK/UK (Kural 10) uyarınca ant içerek göreve başladı.⁷⁴

Komitenin 16. oturumunun açılışında 13/01/1997 tarihli 310. Toplantı-sında, KKAOKS (md.19) ve KKAOKK/UK (Kural 13 ve 14) uyarınca, iki yıl süreyle (1997-1998) görev yapacak olan Komite görevlileri seçildi.⁷⁵

⁷⁰ CEDAW/SP/1996/3, 24 January 1996, Election of 11 members of the Committee, pp.1-62, p.2, Candidate list.

⁷¹ Report of the CEDAW Committee, Sixteenth session (13-31/01/1997) – Seventeenth session (07-25/07/1997), General Assembly, Official Records - Fifty-second Session, Supplement No. 38 (A/52/38/Rev.1), (12 August 1997), United Nations, New York, 1997, p.138, Annex II- Membership of the Committee.

⁷² Report of the CEDAW Committee, (A/52/38/Rev.1), 1997, Part two, p.73, para.12.

⁷³ Report of the CEDAW Committee, (A/52/38/Rev.1), 1997, Part one, pp.4-5, para.12.

⁷⁴ Report of the CEDAW Committee, (A/52/38/Rev.1), 1997, Part two, p.73, para.14.

⁷⁵ Report of the CEDAW Committee, (A/52/38/Rev.1), 1997, Part one, p.5, para.13.

18. ve 19. oturumlar (19/01-06/02/1998 - 22/06-10/07/1998):⁷⁶

Gana (Başkan Yardımcısı), C. Abaka; **TÜRKİYE**, Ayşe Feride Acar; **Tunus**, E. Aouij; **Zimbabwe** (***), T. Ruth Bare'nin yerine Antonia Guvava; **Guyana**, D. P. Bernard; **İspanya** (Başkan Yardımcısı), C. B. Garcia del Real; **Yeni Zelanda**, S. R. Cartwright; **Ekvador** (Başkan Yardımcısı), M. Y. Estrada Castillo; **İtalya**, I. Corti; **Küba**, Y. Ferrer Gomez; **Meksika**, A. Gonzalez Martinez; **Endonezya**, S. Hartono; **Filipinler** (Raportör), A. Javate de Dios; **Bangladeş** (Başkan), S. Khan; **Kore Cumhuriyeti**, Y-C. Kim; **Çin**, L. Shangzhen; **Burkina Faso**, A. Ouedraogo; **Norveç**, A. L. Ryel; **Japonya** (***), G. Sato'nun yerine C. Taya; **Almanya**, H. B. Schöpp-Schilling; **İsrail**, C. Shalev; **Etiyopya**, K. Sinegiorgis; **Mısır**, M. Tallawy.

(***) = arızı sebeple boşalan üyelikler için atanan 2 üye: *Zimbabwe* uyruklu üye bayan T. Ruth Bare Komite üyeliğinden istifa ettiği için onun yerine ve kalan görev süresi için aynı uyruklu bayan Antonia Guvava Komite üyeliğine atanmıştır. Keza, Komitenin *Japonya* uyruklu üyesi bayan Ginko Sato'nun üyelikten istifası üzerine onun kalan süresi için görev yapmak üzere aynı uyruklu bayan Chikako Taya Komite üyeliğine atanmıştır. Komitenin 1999 yılındaki 19. oturumunun açılış toplantısında, arızı sebeple boşalan üyelikleri doldurmak üzere atanan Zimbabwe ve Japonya uyruklu iki üye KKAOKK/UK (Kural 10) uyarınca ant içerek göreve başlamışlardır.⁷⁷

Yukarıdaki listede gösterilen üyelerden Gana, Tunus, Zimbabwe, Guyana, Ekvador, İtalya, Endonezya, Filipinler, Çin, Japonya, İsrail ve Mısır uyruklu üyelerin görev süresi 1998'de, diğer üyelerin görev süresi ise 2000'de dolmaktadır.

Komitenin 18. Oturumuna Zimbabwe uyruklu R. Bare ve Mısır uyruklu M. Tallway katılmamıştır.⁷⁸ Komitenin 19. Oturumuna 21 üye katılmıştır; bunların bir kısmı ise tüm Oturum süresince değil ve fakat ancak belli süreyle hazır bulunmuştur.⁷⁹

Sözleşmeye Taraf Devletler 10. toplantısı 17/02/1998 tarihinde yapılmıştır. BM basın bülteninde bu konuda verilen bilgiye göre, Komite üyeliği dönemleri 31/12/1998 tarihinde sona erecek olan toplam 12 üyelik için yapılan seçime Taraf Devletler toplam 22 aday göstermişlerdir. Söz konusu 22 adaydan 6'sı (Gana, Tunus, İtalya, Ekvador, Endonezya, İsrail), 1998 itibariyle Komitede üye olan uzmanlardı. Bu seçimde Taraf Devletler 154 oy kullanmıştır (152 geçerli oy, geçersiz oy 2 ve çekimser yok). O tarih itibariyle Sözleşmeye Taraf Devlet sayısı 161 olup, aranan çoğunluk sayısı 77 idi. Bu toplantıda Komiteye toplam 12 üye, 01/01/1999-31/12/2003 döneminde görev yapmak üzere seçilmiştir. Gizli oylama sonucu seçilen 12 üyeden 8'i yeni ve 4'ü ise tekrar seçilen kişilerdir.

⁷⁶ Report of the CEDAW Committee, Eighteenth session (19/01-06/02/1998) - Nineteenth session (22/06-10/07/1998), General Assembly, Official Records - Fifty-third Session, Supplement No. 38 (A/53/38/Rev.1), (14 May 1998), United Nations, New York, 1998, p.90, Annex II- Membership of the Committee.

⁷⁷ Report of the CEDAW Committee, A/53/38/Rev.1, 1998, Part two, p.51, para.30; p.52, para.36. Bu konuda bilgi aşağıda, "Arızı sebeple boşalan üyeliklerin doldurulması uygulaması" başlıklı bölümde verilmiştir.

⁷⁸ Report of the CEDAW Committee, A/53/38/Rev.1, 1998, Part one, p.4, para.12.

⁷⁹ Report of the CEDAW Committee, A/53/38/Rev.1, 1998, Part two, p.52, para.34.

17/02/1998 tarihli Taraf Devletler 10. toplantısında yeni ya da tekrar seçilen üyelerin aldıkları oyların dağılımı altta verilmiştir.⁸⁰

20. ve 21. oturumlar (19/01-05/02/1999 – 07-25/06/1999):⁸¹

Gana (**), C. Abaka; **TÜRKİYE** (Raportör), Ayşe Feride Acar; **Tunus** (**), E. Aouij; **İspanya**, C. B. Garcia del Real; **Yeni Zelanda**, S. R. Cartwright; **İtalya** (**), I. Corti; **Çin** (*), F. Cui; **Mısır** (*), N. Gabr; **Küba**, Y. Ferrer Gomez; **Meksika** (Başkan), A. Gonzalez Martinez; **Sri Lanka** (*), S. Goonesekere; **Saint Kitts & Nevis** (*), R. Hazelle; **Bangladeş**, S. Khan; **Kore Cumhuriyeti** (Başkan Yardımcısı), Y-C. Kim; **Filipinler** (*), R. Manalo; **Güney Afrika** (*), M. Myakayaka-Manzini; **Burkina Faso** (Başkan Yardımcısı), A. Ouedraogo; **Arjantin** (*), Z. Regazzoli; **Norveç**, A. L. Ryel; **Almanya** (Başkan Yardımcısı), H. B. Schöpp-Schilling; **İsrail** (**), C. Shalev; **Etiyopya**, K. Sinegiorgis; **Japonya** (*), C. Taya. (***)

(*) = yeni seçilen 8 üye.

(**) = tekrar seçilen 4 üye.

(***) = Yeni üyelerden 11'i Komitenin 20. oturumunun açılışında 19/01/1999 tarihli 404. toplantıda, KKAOKK/UK (Kural 10) uyarınca ant içerek göreve başlamışlardır.⁸² Tekrar seçilen 4 üye için, Komitenin bir önceki dönem, 1998 yılına ilişkin Yıllık raporundan hareketle yukarıda verdiğimiz açıklamaya bkz.

Uyarı notu: 1999 yılı faaliyetlerine ilişkin Yıllık raporda (A/54/38/Rev.1) (sf.9, para.15), Komitenin 20. oturumunun başında ant içerek göreve başlayan üyelerin isimleri sayıldığında toplam 11 üye oldukları görülmektedir. Oysa bir yukarıda 1998 yılı listesi altında BM basın bültenine referansla verdiğimiz bilgiye göre, 17/02/1998 tarihinde yapılan Taraf Devletler 10. toplantısında 01/01/1999 tarihinden itibaren görev yapmak üzere 8'i yeni ve 4'ü de tekrar olacak şekilde toplam 12 üyenin Komiteye seçtikleri bilgisi yer almaktaydı. Keza, 1999 yılı faaliyetlerine ilişkin Yıllık raporda (A/54/38/Rev.1) (Annex IV)'de de 1999-2002 arasında görev yapacak, yani yeni ve tekrar seçilmiş bulunan üye sayısı 12'dir. Bu farklılık 1999 yılına ilişkin Yıllık raporda (A/54/38/Rev.1) (sf.9, para.15)'de 11 üyenin ant içerek göreve başladığı bilgisi verilirken bu üyeler arasında Tunus uyruklu üye (E. Aouij) gösterilmemiş olmasından kaynaklanmaktadır.

⁸⁰ 17/02/1998 tarihli Taraf Devletler 10. toplantısında yeni ya da tekrar seçilen üyelerin aldıkları oylar: *Güney Afrika* (M. Myakayaka-Manzini) = 100; *Mısır* (Gabr) = 98; *Japonya* (Taya) = 96; *Çin* (Cui) = 92; *Sri Lanka* (S. Goonesekere) = 89; *Arjantin* (Z. Regazzoli) = 85; *Filipinler* (R. Manalo) = 81; *Saint Kitts and Nevis* (R. Hazelle) = 79 oy. 17/02/1998 tarihli Taraf Devletler 10. toplantısında tekrar seçilen üyelerin aldıkları oylar: *Tunus* (E. Aouij) = 119; *İtalya* (I. Corti) = 110; *İsrail* (C. Shalev) = 83; *Gana* (C. Abaka) = 79 oy. Press Release WOM/1028, 17 February 1998, "State Parties to Convention on Elimination of Discrimination against Women Elects Twelve Experts to Serve on Monitoring Body, 19980217". Ayrıca bkz., CEDAW/SP/1998/3, 11 January 1998, pp.1-80.

⁸¹ Report of the CEDAW Committee, Twentieth session (19/01-05/02/1999) – Twenty-first session (07-25/06/1999), General Assembly, Official Records - Fifty-fourth Session, Supplement No. 38 (A/54/38/Rev.1), (20 August 1999), United Nations, New York, 1999, p.88, Annex IV- Membership of the Committee.

⁸² Report of the CEDAW Committee, (A/54/38/Rev.1), 1999, p.9, para.15.

Komitenin 20. Oturumuna (19/01-05/02/1999) 3 üye katılmamıştır: Carlota Bustelo Garcia del Real (İspanya), Silvia Cartwright (Yeni Zelanda) ve Kongit Sinegiorgis (Etiyopya).⁸³

Komitenin 19. oturumunun açılışında 19/01/1999 tarihli 404. toplantısında, KKAOKS (md.19) ve KKAOKK/UK (Kural 13 ve 14) uyarınca, iki yıl süreyle (1999-2000) görev yapacak olan Komite görevlileri seçildi.⁸⁴ İlk kez bir Türk üye (Ayşe Feride Acar), Komite görevlilerinden biri olan Komite Raportörü olarak seçilmiştir. Aşağıda göreceğimiz üye bu üye bilahare Komite Başkan Yardımcılığına ve nihayet Başkanlığına da seçilme başarısını gösterecektir.

iii) 2000-2012 dönemi

22. ve 23. oturumlar (17/01-04/02/2000 – 12-30/06/2000):⁸⁵

Gana, C. Abaka; **TÜRKİYE** (Raportör), Ayşe Feride Acar; **Tunus**, E. Aouij; **İspanya**, C. B. Garcia del Real; **Yeni Zelanda**, S. R. Cartwright; **İtalya**, I. Corti; **Çin**, F. Cui; **Mısır**, N. Gabr; **Küba**, Y. Ferrer Gomez; **Meksika** (Başkan), A. Gonzalez Martinez; **Sri Lanka**, S. Goonesekere; **Saint Kitts and Nevis**, R. Hazelle; **Bangladeş**, S. Khan; **Kore Cumhuriyeti** (Başkan Yardımcısı), Y-C. Kim; **Filipinler**, R. Manalo; **Güney Afrika**, M. Myakayaka-Manzini; **Burkina Faso** (Başkan Yardımcısı), A. Ouedraogo; **Arjantin**, Z. Regazzoli; **Norveç**, A. L. Ryel; **Almanya** (Başkan Yardımcısı), H. B. Schöpp-Schilling; **İsrail**, C. Shalev; **Etiyopya**, K. Sinegiorgis; **Japonya**, C. Taya.

Sözleşmeye Taraf Devletler 11. toplantısı 31/08/2000 tarihinde yapılmıştır. Bu toplantıda Sözleşmeye Taraf toplam 165 Devlettten 158'i Komite üyelerinin seçiminde geçerli oy kullanmıştır.⁸⁶ Seçim sonucunda toplam 11 üye 01/01/2001-31/12/2004 döneminde görev yapmak üzere Komiteye seçilmiştir. BM basın bülteninde verilen bilgiye göre, bu 11 üyeden 9'u yeni seçilen ve 2'si ise tekrar seçilen üyelere dir. Yeni seçilen 9 üyeden 8'i birinci tur oylamada ve 9'uncusu olan Nijerya uyruklu üye ise ikinci tur oylamada üyeliğe seçilmiştir. Aynı toplantıda Komite üyeliğine tekrar seçilen iki üye ise *Türkiye* (Ayşe Feride Acar) ve *Almanya* (H. B. Schöpp-Schilling) olarak gösterilmektedir.⁸⁷

Ancak, BM belgesinde yeni ve tekrar seçilen üyelerin sayısına ilişkin olarak verilen 9 ve 2 rakamları hatalı olabilir. Şu nedenle: 2001-2004 dönemi için Komiteye "tekrar seçilen" üye sayısı 4 olmalıdır. Yukarıda belirtilen *Türk* ve *Alman* uyruklu iki üyeden başka, *Küba* (Y. Ferrer Gomez) ve *Meksika* (A. Gonzalez Martinez) uyruklu diğer iki üye de 2001-2004 dönemi için Komiteye "tekrar seçilen" üyelere dir. Dolayısıyla 31/08/2000 tarihli Taraf Devletler 11. toplantısında 01/01/2001-31/12/2004 döne-

⁸³ Report of the CEDAW Committee, (A/54/38/Rev.1), 1999, p.8, para.13.

⁸⁴ Report of the CEDAW Committee, (A/54/38/Rev.1), 1999, p.9, para.16.

⁸⁵ Report of the CEDAW Committee, Twenty-second session (17/01-04/02/2000) – Twenty-third session (12-30/06/2000), General Assembly, Official Records - Fifty-fifth Session, Supplement No. 38 (A/55/38), (17 August 200), United Nations, New York, 2000, p.96, Annex V- Membership of the Committee.

⁸⁶ <http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/statesmeeting/11SPMEETING.htm> (15/06/2005)

⁸⁷ Press Release WOM/1235, Eleventh Meeting, 31 August 2000, "Committee on Elimination of Discrimination against Women Elects Officers, 20000831". <http://www.un.org/News/Press/docs/2000/20000831.wom1235.doc.html> (15/06/2005)

minde görev yapmak üzere Komiteye 7 “yeni” ve 4 “tekrar” olmak üzere toplam 11 üye seçilmiştir.

Komitenin 22. Oturumuna İspanya (Carlota Bustelo Garcia del Real) ve İsrail (C. Shalev) uyruklu üyeler katılamamıştır.⁸⁸ Komitenin 23. Oturumuna İspanya ve Norveç (Anne Lise Ryel) uyruklu üyeler katılamamıştır.⁸⁹ Buna göre, İspanyol üye Carlota Bustelo Garcia del Real Komitenin 22 ve 23. Oturumlarında hiç yer almamış oldu. Yukarıda aynı üyenin Komitenin 20. Oturumuna (19/01-05/02/1999) da hiç katılmadığını, ama 21. Oturumunda yer aldığını belirtmiştik.⁹⁰ Bu verilerden çıkan sonuç anılan İspanyol üyenin 20.-23. Oturumlardan (toplam 4 oturumdan) ancak birine katıldığıdır.

Yukarıdaki listede gösterilen üyelere Türkiye, İspanya, Yeni Zelanda, Küba, Meksika, Bangladeş, Kore Cumhuriyeti, Burkina Faso, Norveç, Almanya ve Etiyopya uyruklu üyelerin görev süresi 2000 yılında, diğerlerinin görev süresi ise 2002 yılında sona ermektedir.

24. ve 25. oturumlar (15/01-02/02/2001 - 02-20/07/2001):⁹¹

Gana (Başkan), C. Abaka; **TÜRKİYE** (**) (Başkan Yardımcısı), Ayşe Feride Acar; **Endonezya** (*), S. Achmad; **Tunus**, E. Aouij; **İtalya**, I. Corti; **Çin**, F. Cui; **Mısır**, N. Gabr; **Fransa** (*), F. Gaspard; **Küba** (**), Y. Ferrer Gomez; **Meksika** (**), A. Gonzalez Martinez; **Sri Lanka**, S. Goonesekere; **Saint Kitts & Nevis** (Raportör), R. Hazelle; **Nijerya** (*), F. Kwaku; **Filipinler** (Başkan Yardımcısı), R. Manalo; **İsveç** (*), G. Melander; **Tanzanya** (*), A. R. Mtengeti-Migiro; **Güney Afrika**, M. Myakayaka-Manzini; **İsrail** (**), F. Livingstone Raday; **Arjantin** (Başkan Yardımcısı), Z. Regazzoli; **Almanya** (**), H. B. Schöpp-Schilling; **Kore Cumhuriyeti** (*), H. Shin; **Portekiz** (*), M. R. Tavares da Silva; **Japonya**, C. Taya.

(*) = yeni seçilen 7 üye.

(**) = tekrar seçilen 4 üye.

(***) = arızı sebeple boşalan üyelik için atanan 1 üye; *İsrail* uyruklu bayan F. Livingstone Raday, Komitenin aynı uyruklu önceki üyesi C. Shalev'in kalan görev süresini tamamlamak üzere atandı.

Komitenin 7 yeni seçilen ve 4 tekrar seçilen olmak üzere toplam 11 üyesi, Sözleşmeye Taraf Devletler 11. toplantısında 31/08/2000 tarihinde bu göreve seçilmişlerdir. Bu konuda bir yukarıda 2000 yılı kompozisyonu altında verdiğimiz açıklamaya bkz.

Komitenin yeni/tekrar seçilen üyeleri 24. Oturumun açılışında 15/01/2001 tarihli 486. toplantıda KKAOKK/UK (Kural 18) uyarınca ant içerek göreve başlamışlardır. Ayrıca, C. Shalev'in kalan görev süresini tamamlamak üzere atanan İsrail uyruklu F. Livingstone Raday da aynı toplantıda ant içerek göreve başlamıştır.⁹²

⁸⁸ Report of the CEDAW Committee, (A/55/38), 2000, p.5, para.15.

⁸⁹ Report of the CEDAW Committee, (A/55/38), 2000, p.51, para.14.

⁹⁰ Report of the CEDAW Committee, (A/54/38/Rev.1), 1999, p.8, para.13.

⁹¹ Report of the CEDAW Committee, Twenty-fourth session (15/01-02/02/2001) - Twenty-fifth session (02-20/07/2001), General Assembly, Official Records - Fifty-sixth Session, Supplement No. 38 (A/56/38), United Nations, New York, 2001, p.129, Annex VI- Membership of the Committee.

⁹² Report of the CEDAW Committee, (A/56/38), 2001, pp.4-5, para.14.

Komitenin yeni/tekrar seçilen üyeleri 24. Oturumun açılışında 15/01/2001 tarihli 486. toplantıda 01/01/2001-31/12/2002 arasındaki 2 yıl süreyle görev yapacak Komite görevlileri seçilmiştir.⁹³ İlk kez bir Türk üye, Komite Başkan Yardımcılığı görevine seçilme başarısını göstermiştir.

Komitenin 25. Oturumuna şu iki üye katılmamıştır: Asha Rose Mtengeti-Migiro (Tanzanya) ve Regina Tavares da Silva (Portekiz).⁹⁴

Yukarıdaki listede gösterilen üyelerden Gana, Tunus, İtalya, Çin, Mısır, Sri Lanka, Saint Kitts & Nevis, Filipinler, Güney Afrika, İsrail, Arjantin ve Japonya uyruklu üyelerin görev süresi 2002 yılında, diğerlerinin görev süresi ise 2004 yılında sona ermektedir.

26. ve 27. oturumlar ve istisnai oturum (14/01-01/02/2002 – 02-21/06/2002 – 05-23/08/2002):⁹⁵

Gana (Başkan), C. Abaka; **TÜRKİYE** (Başkan Yardımcısı), Ayşe Feride Acar; **Endonezya**, S. Achmad; **Tunus**, E. Aouij; **İtalya**, I. Corti; **Çin**, F. Cui; **Mısır**, N. Gabr; **Fransa**, F. Gaspard; **Küba**, Y. Ferrer Gomez; **Meksika**, A. Gonzalez Martinez; **Sri Lanka**, S. Goonesekere; **Saint Kitts & Nevis** (Raportör), R. Hazelle; **Tanzanya** (*), C. Kapalata; **Nijerya**, F. Kwaku; **Filipinler** (Başkan Yardımcısı), R. Manalo; **İsveç**, G. Melander; **Güney Afrika**, M. Myakayaka-Manzini; **İsrail**, F. Livingstone Raday; **Arjantin** (Başkan Yardımcısı), Z. Regazzoli; **Japonya** (*), F. Saiga; **Almanya**, H. B. Schöpp-Schilling; **Kore Cumhuriyeti**, H. Shin; **Portekiz**, M. R. Tavares da Silva.

(*) = arızı sebeple boşalan üyelik için atanan 2 üye; *Tanzanya* uyruklu bayan C. Kapalata, Komitenin aynı uyruklu önceki üyesi bayan A. R. Mtengeti-Migiro'nun ve *Japonya* uyruklu bayan F. Saiga, Komitenin aynı uyruklu önceki üyesi bayan C. Taya'nın kalan görev sürelerini tamamlamak üzere atandılar. Bu iki üye, Komitenin 26. Oturumunun açılışındaki 529. toplantıda ant içerek göreve başlamışlardır.⁹⁶

28. ve 29. oturumlar (13-31/01/2003 – 30/06-18/07/2003):⁹⁷

TÜRKİYE (Başkan), Ayşe Feride Acar; **Endonezya**, S. Achmad; **Cezayir** (*), M. Belmihoub-Zerdani; **Hollanda** (*), C. Flinterman; **Mısır** (**), N. Gabr; **Fransa**, F. Gaspard; **Benin** (*), H. Bokpe-Gnacadjia; **Küba** (Başkan Yardımcısı), Y. Ferrer Gomez; **Meksika**, A. Gonzalez Martinez; **Tanzanya** (Raportör), C. Kapalata; **Bangladeş** (*), S. Khan; **Nijerya**, F. Kwaku; **Filipinler** (**), R. Manalo; **İsveç**, G. Melander; **Macaristan** (*), K. Morvai; **Mauritius** (*), P. Patten; **Ro-**

⁹³ Report of the CEDAW Committee, (A/56/38), 2001, p.5, para.15.

⁹⁴ Report of the CEDAW Committee, (A/56/38), 2001, p.47, para.12.

⁹⁵ Report of the CEDAW Committee, Twenty-sixth session (14/01-01/02/2002) – Twenty-seventh session (02-21/06/2002) – Exceptional session (05-23/08/2002), General Assembly, Official Records - Fifty-seventh Session, Supplement No. 38 (A/57/38), United Nations, New York, 2002, p.232, Annex IV- Membership of the Committee.

⁹⁶ Report of the CEDAW Committee, (A/57/38), 2002, p.7, para.14. Bu konuda bilgi aşağıda, "Arızı sebeple boşalan üyeliklerin doldurulması uygulaması" başlıklı bölümde verilmiştir.

⁹⁷ Report of the CEDAW Committee, Twenty-eighth session (13-31/01/2003) – Twenty-ninth session (30/06-18/07/2003), General Assembly, Official Records - Fifty-eighth Session, Supplement No. 38 (A/58/38), United Nations, New York, 2003, p.169, Annex IV- Membership of the Committee.

manya (*) (*Başkan Yardımcısı*), V. Popescu; **Japonya** (**), F. Saiga; **Almanya**, H. B. Schöpp-Schilling; **Kore Cumhuriyeti** (*Başkan Yardımcısı*), H. Shin; **Hırvatistan** (*), D. Simonovic; **Portekiz**, M. R. Tavares da Silva; (**Gana** (***) = Akua Kuenyehia için alttaki açıklamaya bkz.)

(*) = yeni seçilen 9 üye.

(**) = tekrar seçilen 3 üye. Komitenin *Japon* uyruklu üyesi bayan Fumiko Saiga, yine Japon uyruklu bir önceki üye olup (1999-2001) yılları arasında görevde bulunan bayan Chikako Taya'nın kalan görev süresini tamamlamak üzere Komitenin 2002'deki oturum döneminde atanmış idi ve 2003'deki yeni oturum dönemi için 29/08/2002 tarihinde yapılan Taraf Devletler 12. toplantısında yapılan seçimde kendi adına seçilmiştir.⁹⁸

Öte yanda, Komitenin *Bangladeş* uyruklu üyesi bayan Salma Khan ise, daha önceki dönemlerde (1993-2000) Komite üyeliği ve bu arada (1997-1998) yıllarında Komite Başkanlığı görevlerinde bulunmuş idi. 2001-2002 yıllarında Komitede üye değildi. 2003 yılında başlayan görev dönemi için Komite üyeliğine yeniden seçilmiştir.

(***) = Komitenin (A/58/38) sayılı Yıllık raporundaki listede toplam 22 üye gözükmektedir. Çünkü Komitenin *Gana* uyruklu üyesi bayan Akua Kuenyehia, 2003 yılında KKAOKK üyeliğine seçildikten sonra, Uluslararası Ceza Mahkemesi üyeliğine – bilahare de bu Mahkemenin Başkan Yardımcılığına – seçilmiştir. Bayan Kuenyehia'nın yerine ve onun kalan süresini tamamlamak üzere bayan Dorcas Ama Frema Coker-Appiah aday gösterilmiş ve bu adaylığı da Komite tarafından onaylanmıştır.⁹⁹

Sözleşmeye Taraf Devletler 12. toplantısı 29/08/2002 tarihinde yapıldı ve bu toplantıda Komitenin görev süreleri 31/12/2002'de sona erecek olan 12 üyeliği için seçim gerçekleştirildi. Boşalan 12 üyelik için toplam 22 aday gösterilmişti ve toplantıda iki türlü oylama sonunda 12 üye, 01/01/2003-31/12/2006 arasındaki dönemde görev yapmak üzere Komiteye seçildi.¹⁰⁰ 29/08/2002 tarihli Taraf Devletler 12. toplantısında yeni ya da tekrar seçilen üyelerin aldıkları oyların dağılımı dipnotta verilmiştir.¹⁰¹

⁹⁸ Şunu belirtelim ki, yukarıda referansını verdiğimiz belgede (Press Release WOM/1364, 29/08/2002) Japonya uyruklu üyenin “tekrar seçilen” (re-elected) üyeler arasında gösterilmesi kanımca tartışılabilir. Şu nedenle. Anılan Japon üye gerçekten de bir önceki dönemde Komitede üye idi; ancak bu göreve, diğer Japon uyruklu üyenin yerinin arzı sebebiyle boşalması üzerine “atanmış” (“seçilmiş” değil) bulunuyordu. Dolayısıyla 29/08/2002 tarihli Taraf Devletler 12. toplantısında Japon üye bayan Saiga, kendi namına “ilk kez” Komite üyeliğine “seçilmiş” olmaktadır.

⁹⁹ Report of the CEDAW Committee, (A/58/38), 2003, Part two, p.83, para.21.

¹⁰⁰ “Meeting of States parties to the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women – Results of the twelfth meeting – 29 August 2002”. <http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/statesmeeting/twelfth.htm> (15.06.2005)

¹⁰¹ 29/08/2002 tarihli Taraf Devletler 12. toplantısında *yeni seçilen üyelerin aldıkları oylar* şöyledir: *Hollanda* (C. Flinterman) = 119 oy; *Benin* (H. Bokpe-Gnacadjia) = 110 oy; *Cezayir* (M. Belmihoub-Zerdani) = 106 oy; *Gana* (Akua Kuenyehia) = 104 oy; *Macaristan* (K. Morvai) = 103 oy; *Bangladeş* (S. Khan) = 102 oy; *Mauritius* (P. Patten) = 101 oy; *Romanya* (V. Popescu) = 101 oy; *Hırvatistan* (D. Simonovic) = 99 oy. 29/08/2002 tarihli Taraf Devletler 12. toplantısında *tekrar seçilen üyelerin aldıkları oylar* şöyledir: *Japonya* (F. Saiga) = 125 oy; *Mısır* (N. Gabr) = 107 oy; *Filipinler* (R. Manalo) = 82 oy. Bilgi için bkz., Press Release WOM/1364, 29/08/2002, “States Parties to Women’s Anti-Discrimination Convention Elect 12 Experts to Monitoring Committee”.

Yukarıdaki listede gösterilen üyelere Türkiye, Endonezya, Fransa, Küba, Meksika, Tanzanya, Nijerya, İsveç, Almanya, Kore Cumhuriyeti ve Portekiz uyruklu üyelerin görev süresi 2004 yılında, diğerlerinin görev süresi ise 2006 yılında sona ermektedir.

Komitenin 28. ve 29. Oturumlarına bütün üyeler katılmıştır.¹⁰² 29/08/2002 tarihli Sözleşmeye Taraf Devletler 12. toplantısında Komiteye seçilen 12 üyeden 11'i, Komitenin 28. Oturumunun açılışındaki 13/01/2003 tarihli 589. toplantıda, KKAOKK/UK (Kural 15) uyarınca ant içerek göreve başlamışlardır. Filipinler uyruklu Rosario Manalo ise andını Oturuma katıldığı 20/01/2003 tarihinde içmiştir.¹⁰³

Komitenin 28. Oturumunun açılışındaki 13/01/2003 tarihli 589. Toplantıda Komite görevlileri seçilmiştir.¹⁰⁴ İlk kez bir Türk üye, Komite Başkanlığına seçilme başarısını göstermiştir.

30. ve 31. oturumlar (12-30/01/2004 – 06-23/07/2004):¹⁰⁵

TÜRKİYE (Başkan), Ayşe Feride Acar; **Endonezya**, S. Achmad; **Cezayir**, M. Belmihoub-Zerdani; **Benin**, H. Bokpe-Gnacadjia; **Gana** (*), D. Coker-Appiah; **Hollanda**, C. Flinterman; **Mısır**, N. Gabr; **Fransa**, F. Gaspard; **Küba** (Başkan Yardımcısı), Y. Ferrer Gomez; **Meksika**, A. Gonzalez Martinez; **Bangladeş**, S. Khan; **Nijerya** (Raportör), F. Kwaku; **Filipinler**, R. Manalo; **İsveç**, G. Melander; **Macaristan**, K. Morvai; **Mauritius**, P. Patten; **Romanya** (Başkan Yardımcısı), V. Popescu; **Japonya**, F. Saiga; **Almanya**, H. B. Schöpp-Schilling; **Kore Cumhuriyeti** (Başkan Yardımcısı), H. Shin; **Hırvatistan**, D. Simonovic; **Portekiz**, M. R. Tavares da Silva. (**)

(*) = arızı sebeple boşalan üyelik için atanan 1 üye; *Gana* uyruklu bayan D. Coker-Appiah, Komitenin bir önceki 2003 yılı döneminde seçilmiş bulunan *Gana* uyruklu üyesi bayan Akua Kuenyehia bilahare Uluslararası Ceza Mahkemesi üyeliğine seçilmesi üzerine, bayan Kuenyehia'nın yerine ve onun kalan süresini tamamlamak üzere *Gana* Hükümetince aday gösterilen bayan Dorcas Ama Frema Coker-Appiah'ın atanması Komite tarafından onaylanmıştı. İşte, Komitenin 2004 yılındaki 30. oturumu başında, atanan üye bayan Coker-Appiah, KKAOKK/UK (Kural 15) uyarınca ant içerek göreve başlamıştır.¹⁰⁶

(**) = uyarı notu: üstteki listede toplam 22 üye gözükmektedir. *Tanzanya* uyruklu bayan C. Kapalata, - ki, 2002 yılında, arızı sebeple boşalan üyeliği doldurmak üzere atanmıştı – 2004 yılında görev dönemi sona ermeden Komite üyeliğinden istifa etmiştir.

Komite üyeliği görev süresi 31/12/2004'de bitecek olan üyeler Türkiye, Endonezya, Fransa, Küba, Meksika, Nijerya, İsveç, Almanya, Kore Cum-

¹⁰² Report of the CEDAW Committee, (A/58/38), 2003, Part one, p.7, para.17; Part two, p.81, para.14.

¹⁰³ Report of the CEDAW Committee, (A/58/38), 2003, Part one, p.7, para.19.

¹⁰⁴ Report of the CEDAW Committee, (A/58/38), 2003, Part one, p.8, para.20.

¹⁰⁵ Report of the CEDAW Committee, Thirtieth session (12-30/01/2004) – Thirty-first session (06-23/07/2004), General Assembly, Official Records, Fifty-ninth session, Supplement No. 38 (A/59/38), United Nations, New York, 2004, p.191, Annex V-Membership of the Committee.

¹⁰⁶ Report of the CEDAW Committee, (A/59/38), 2004, Part one, p.19, para.24. Bu konuda bilgi aşağıda, "Arızı sebeple boşalan üyeliklerin doldurulması uygulaması" başlıklı bölümde verilmiştir.

huriyeti ve Portekiz uyruklu üyeler iken, diğerlerinin görev süre bitim tarihi 31/12/2006'dır.

Sözleşmeye Taraf Devletler 13. toplantısında 05/08/2004 tarihinde, Komitenin görev süreleri 31/12/2004 tarihinde sona erecek olan 11 üyeliği için seçim yapıldı. Bu toplantı öncesinde toplam 25 Taraf Devlet 25 aday önerdi. Önerilen 25 adaydan biri de Türk uyruklu Prof. Feride Acar idi.¹⁰⁷ Ancak bu seçim döneminde seçilme için yeterli oyu sağlayamadı. Türk uyruklu üyeden başka Komitenin bir önceki döneminde üye olup da aday gösterilen ve fakat seçilemeyen diğer üyeler şunlardı: *Endonezya* (S. Achmad), *Nijerya* (F. Kwaku), *İsveç* (G. Melander).

32. ve 33. oturumlar (10-28/01/2005 – 05-22/07/2005):¹⁰⁸

Küba (*), M. Arocha Dominguez; **Cezayir** (*Başkan Yardımcısı*), M. Belmihoub-Zerdani; **Gana**, D. Coker-Appiah; **Malezya** (*), M. S. Dairiam; **Hollanda**, C. Flinterman; **Mısır**, N. Gabr; **Fransa** (**), F. Gaspard; **Benin**, H. Bokpe-Gnacadjia; **Bangladeş**, S. Khan; **İtalya** (*), Tiziana Maiolo; **Filipinler** (*Başkan*), R. Manalo; **Macaristan**, K. Morvai; **Mauritius**, P. Patten; **Brezilya** (*) (*Başkan Yardımcısı*), Silvia Pimentel; **Romanya**, V. Popescu; **Japonya**, F. Saiga; **Almanya** (**) (*Başkan Yardımcısı*), H. B. Schöpp-Schilling; **Kore Cumhuriyeti** (**), H. Shin; **Jamaika** (*), G. P. Simms; **Hırvatistan** (*Raportör*), D. Simonovic; **Singapur** (*), Anamah Tan; **Portekiz** (**), M. R. Tavares da Silva; **Çin** (*), Zou Xiaoqiao.

(*) = yeni seçilen 7 üye. Yeni seçilen 6 üyeden Küba uyruklu olan bayan Magalys Arocha Dominguez yeni/ilk kez Komiteye seçilmiş olmakla birlikte, Komitenin bir önceki döneminde de Küba uyruklu bir üye (Y. Ferrer Gomez) var idi; ancak onun yerine bir başka Küba uyruklu üye seçilmiş oldu.

(**) = tekrar seçilen 4 üye.

İlk kez (*) yahut yeniden (**) seçilen üyelerin normal görev süre bitim tarihi 31/12/2008 iken, diğerlerinin görev süre bitim tarihi 31/12/2006'dır.

34., 35. ve 36. oturumlar (16/01-03/02/2006 – 15/05-02/06/2006 – 07-25/08/2006):¹⁰⁹

Küba, M. Arocha Dominguez; **Cezayir** (*Başkan Yardımcısı*), M. Belmihoub-Zerdani; **Benin**, H. Bokpe-Gnacadjia; **Gana**, D. Coker-Appiah; **Malezya**, M. S. Dairiam; **Hollanda**, C. Flinterman; **Mısır**, N. Gabr; **Fransa**, F. Gaspard; **Bangladeş**, S. Khan; **İtalya**, Tiziana Maiolo; **Filipinler** (*Başkan*), R. Manalo; **Macaristan**, K. Morvai; **Mauritius**, P. Patten; **Brezilya** (*Başkan Yardımcısı*), Silvia Pimentel; **Romanya**, V. Popescu; **Japonya**, F. Saiga; **Almanya**

¹⁰⁷ CEDAW/SP/2004/1, "Election in accordance with article 17, paragraphs 4 and 5 of the Convention, of eleven members of the Committee, to replace those whose terms are due to expire on 31 December 2004 – Note by the Secretary-General".

¹⁰⁸ Report of the CEDAW Committee, Thirty-second session (10-28/01/2005) – Thirty-third session (05-22/07/2005), General Assembly, Official Records, Sixtieth session, Supplement No. 38 (A/60/38), United Nations, New York, 2005, p.185, Annex V-Membership of the Committee.

¹⁰⁹ Report of the CEDAW Committee, Thirty-fourth session (16/01-03/02/2006) – Thirty-fifth session (15/05-02/06/2006) – Thirty-sixth session (07-25/08/2006), General Assembly, Official Records, Sixty-first session, Supplement No. 38 (A/61/38), United Nations, New York, 2006, p.298, Annex V- Membership of the Committee.

(Başkan Yardımcısı), H. B. Schöpp-Schilling; **Kore Cumhuriyeti**, H. Shin; **Jamaika**, G. P. Simms; **Hırvatistan** (Raportör), D. Simonovic; **Singapur**, Anamah Tan; **Portekiz**, M. R. Tavares da Silva; **Çin**, Zou Xiaobao.

Yukarıda listesi verilen üyelere Cezayir, Benin, Hollanda, Mısır, Bangladeş, Filipinler, Macaristan, Mauritius, Romanya, Japonya ve Hırvatistan uyruklu üyelerin görev süre bitim tarihi 31/12/2006 iken, diğerlerinin 31/12/2008'dir.

Aşağıda görüleceği üzere Filipinler, Macaristan ve Romanya uyruklu üyeler yeniden göreve seçilememiştir.

37., 38. ve 39. oturumlar (15/01-02/02/2007 – 14/05-01/06/2007 – 23/07-10/08/2007):¹¹⁰

Bangladeş (*), F. A. Begum; **Küba**, M. Arocha Dominguez; **Cezayir** (**), M. Belmihoub-Zerdani; **Tayland** (*), S. Chutikul; **Gana** (**), D. Coker-Appiah; **Malezya** (Raportör), M. S. Dairiam; **Hollanda** (**), C. Flinterman; **Mısır** (**) (Başkan Yardımcısı) N. Gabr; **Fransa** (Başkan Yardımcısı), F. Gaspard; **İsrail** (*), R. Halperin-Kaddari; **İtalya**, Tiziana Maiolo; **Slovenya** (*), V. Neubauer; **Mauritius** (**), P. Patten; **Brezilya**, Silvia Pimentel; **Japonya** (**), F. Saiga; **Almanya**, H. B. Schöpp-Schilling; **Kore Cumhuriyeti**, H. Shin; **Jamaika** (Başkan Yardımcısı), G. P. Simms; **Hırvatistan** (**) (Başkan), D. Simonovic; **Singapur**, Anamah Tan; **Portekiz**, M. R. Tavares da Silva; **Çin**, Zou Xiaobao. **Güney Afrika** (*), H. G. Shelton. (***)

Yukarıdaki listede yer alanlardan Küba, Malezya, Fransa, İtalya, Brezilya, Almanya, Kore, Jamaika, Singapur, Portekiz ve Çin uyruklu üyelerin görev süresinin bitim tarihi 31/12/2008 iken, geri kalanlarının ise 31/12/2010 tarihidir.

(*) = yeni seçilen 5 üye.

(**) = tekrar seçilen 7 üye.

(***) = Biz yukarıda 23 üyenin tümünün adını belirttik. Ancak Komitenin 2007 yılı faaliyetlerine ilişkin Yıllık raporu (A/62/38) sonunda Ek V'de verilen Komite Üyeleri Listesinde toplam 22 üye görülmektedir. 2007 Yıllık raporu (A/62/38) Ek V'de gösterilmeyen 23. üye Güney Afrika uyrukludur. Gerçekten de 23/06/2006 tarihinde toplanan Taraf Devletler 14'üncü Toplantısında Komiteye yeni seçilen üyelere biri Güney Afrika uyruklu bayan Hazel Gumed Shelton idi. Ne var ki, bayan Shelton 07/05/2007 tarihinde Komite üyeliğinden istifa etmiştir. Bunun üzerine Güney Afrika Cumhuriyeti boşalan üyeliği doldurmak üzere 09/05/2007 tarihinde kendi vatandaşı bayan Mavivi Myakayaka-Manzini'yi aday göstermiştir. Komite Mayıs-Haziran 2007'deki 38. Oturumunda bu konuda şunu ifade etmektedir: Komite oturumlar arası dönemde, Sözleşme (md.17/7) uyarınca, Myakayaka-Manzini'nin özgeçmişini aldıktan sonra Güney Afrika Cumhuriyetinin gösterdiği aday hakkında işlem yapmaya karar vermiştir.¹¹¹ Aynı konuyla ilgili olarak Komite Temmuz-Ağustos 2007'deki 39. Oturumunda şunu belirtmektedir: Bayan Shelton'ın Mayıs

¹¹⁰ Report of the CEDAW Committee, Thirty-seventh session (15/01-02/02/2007) – Thirty-eighth session (14/05-01/06/2007) – Thirty-ninth session (23/07-10/08/2007), General Assembly, Official Records, Sixty-first session, Supplement No. 38 (A/62/38), United Nations, New York, 2007, p.375, Annex V- Membership of the Committee.

¹¹¹ Report of the CEDAW Committee, (A/62/38), 2007, pp.140-141, para.11.

2007'de istifasının ardından boşalan üyeliğin Sözleşme (md.17/7) uyarınca doldurulması için önerilecek üyenin onaylanmasına dair işlem, bu hususta Komiteye bilgi ulaşmadığı için tamamlanamamıştır.¹¹²

Aşağıda ele aldığımız Komitenin 2008 yılı faaliyetlerine ilişkin Yıllık raporundaki **(A/63/38)** bilgilerden de görüleceği üzere bayan Myakayaka-Manzini Komite üyeliği görevine gelememiştir.

23/06/2006 tarihinde toplanan Taraf Devletler 14'üncü Toplantısında yeni seçilenler ile tekrar seçilen üyeler (toplam 12 üye), Komitenin 37. Oturumundaki 756. (açılış) toplantısında, KKAOKK/UK (Kural 15) uyarınca ant içerek göreve başlamıştır.¹¹³ Bunlara Güney Afrika uyruklu bayan Shelton da dahildir. Yukarıda (***) şıkki altında verdiğimiz bilgiler ışığında, bayan Shelton'ın sadece Komitenin 37. Oturumu döneminde görev yaptığı anlaşılmaktadır.

40. ve 41. oturumlar (14/01-01/02/2008 – 30/06-18/07/2008):¹¹⁴

Bangladeş, F. A. Begum; **Küba**, M. Arocha Dominguez; **Cezayir**, M. Belmihoub-Zerdani; **Tayland**, S. Chutikul; **Gana**, D. Coker-Appiah; **Malezya** (*Raportör*), M. S. Dairiam; **Hollanda**, C. Flinterman; **Mısır** (*Başkan Yardımcısı*), N. Gabr; **Fransa** (*Başkan Yardımcısı*), F. Gaspard; **İsrail**, R. Halperin-Kaddari; **Japonya**, Yoko Hayashi (***) ; **İtalya**, Tiziana Maiolo; **Slovenya**, V. Neubauer; **Mauritius**, P. Patten; **Brezilya**, Silvia Pimentel; **Almanya**, H. B. Schöpp-Schilling; **Kore Cumhuriyeti**, H. Shin; **Jamaika** (*Başkan Yardımcısı*), G. P. Simms; **Hırvatistan** (*Başkan*), D. Simonovic; **Singapur**, Anamah Tan; **Portekiz**, M. R. Tavares da Silva; **Çin**, Zou Xiaojiao. **Güney Afrika**, boş. (***)

Yukarıdaki listede adları geçenlerden Küba, Malezya, Fransa, İtalya, Brezilya, Almanya, Kore Cumhuriyeti, Jamaika, Singapur, Portekiz ve Çin uyruklu üyelerin görev süre bitim tarihi 31/12/2008 iken, diğerleri bakımından bu tarih 31/12/2010'dur.

(***) = Komitenin 2008 Yıllık raporunda **(A/63/38)** 40. Oturuma ilişkin bölümde şu bilgi yer almaktadır. Komitenin 2007 yılı oturum döneminde üyelere biri Japon uyruklu bayan Fumiko Saiga idi. Bayan Saigo 18/12/2007 tarihinde Komite üyeliğinden istifa etmiştir. Sözleşme (md.17/7) uyarınca boşalan üyeliği doldurmak üzere ilgili Taraf Devlet kendi vatandaşları arasından bir başkasını, Komitenin onaylaması koşuluna tabi olarak, aday gösterebilir. Japonya 19/12/2007 tarihinde bayan Yoko Hayashi'yi, bayan Saigo'nun istifasını üzerine arzi olarak boşalan üyeliği doldurmak üzere aday göstermiştir. Komite, bu adayı onaylamıştır. Komitenin 828'inci toplantısında bayan Hayashi ant içerek göreve başlamıştır.¹¹⁵

(****) = Komitenin 2008 yılı faaliyetlerine ilişkin Yıllık raporu **(A/63/38)** sonunda Ek V'de verilen Komite Üyeleri Listesinde toplam 22 üye görülmektedir. Bu Listede gösterilmeyen 23. üye Güney Afrika uyrukludur. Komitenin 2008 Yıllık raporunda **(A/63/38)** 41. Oturuma ilişkin bö-

¹¹² Report of the CEDAW Committee, **(A/62/38)**, 2007, pp.229-230, para.11.

¹¹³ Report of the CEDAW Committee, **(A/62/38)**, 2007, pp.3-4, para.7.

¹¹⁴ Report of the CEDAW Committee, Fortieth session (14/01-01/02/2008) – Forty-first session (30/06-18/07/2008), General Assembly, Official Records, Sixty-third session, Supplement No. 38 **(A/63/38)**, United Nations, New York, 2008, p.375, Annex V-Membership of the Committee.

¹¹⁵ Report of the CEDAW Committee, **(A/63/38)**, 2008, p.4, para.11; also see, CEDAW/C/SR.828.

lümde, 2007'de istifa eden Güney Afrika uyruklu üyenin yerinin niye doldurulamadığına dair şu bilgi verilmektedir. Komite, Güney Afrika'nın, Komite üyeliğinden 2007 yılında istifa eden bayan Shelton'ın yerini doldurmak üzere henüz aday göstermediğini not etmektedir.¹¹⁶

42. ve 43. oturumlar (20/10-07/11/2008 – 19/01-06/02/2009):¹¹⁷

Fransa (*), N. Ameline; **Bangladeş**, F. A. Begum; **Küba** (**), M. Arocha Dominguez; **Kenya** (*), V. Tsisiga Awori; **Jamaika** (*), B. Evelyn Bailey; **Cezayir**, M. Belmihoub-Zerdani; **Finlandiya** (*), N. Bruun; **Tayland**, S. Chutikul; **Gana**, D. Coker-Appiah; **Hollanda**, C. Flinterman; **Mısır** (Başkan), N. Gabr; **İsrail** (Başkan Yardımcısı), R. Halperin-Kaddari; **Japonya**, Yoko Hayashi; **Hindistan** (*), I. Jaising; **İspanya** (*), S. Murillo de la Vega; **Slovenya** (Raportör), V. Neubauer; **Mauritius**, P. Patten; **Brezilya** (**) (Başkan Yardımcısı), Silvia Pimentel; **Romanya** (*), V. Popescu; **Afganistan** (*), Z. Rasekh; **Hırvatistan**, D. Simonovic; **Çin** (**) (Başkan Yardımcısı), Zou Xiaoqiao. **Güney Afrika**, boş. (****)

30/07/2008 tarihinde toplanan Taraf Devletler 15'inci Toplantısında yeni seçilen 8 üye, Komitenin 43. Oturumundaki 868. (açılış) toplantısında, KKAOKK/UK (Kural 15) uyarınca ant içerek göreve başlamıştır.¹¹⁸ Yukarıdaki listede adları geçenlerden Bangladeş, Cezayir, Tayland, Gana, Hollanda, Mısır, İsrail, Japon, Slovenya, Mauritius ve Hırvatistan uyruklu üyelerin görev süre bitim tarihi 31/12/2010 iken, diğerleri bakımından bu tarih 31/12/2012'dur.

41. oturum itibariyle Komite görevlileri şöyleydi: **Hırvatistan** (Başkan), D. Simonovic; **Mısır** (Başkan Yardımcısı), N. Gabr; **Fransa** (Başkan Yardımcısı), F. Gaspard; **Jamaika** (Başkan Yardımcısı), G. P. Simms; **Malezya** (Raportör), M. S. Dairiam.

42. oturum itibariyle Komite görevlileri şöyleydi: **Mısır** (Başkan), N. Gabr; **İsrail** (Başkan Yardımcısı), R. Halperin-Kaddari; **Brezilya** (Başkan Yardımcısı), Silvia Pimentel; **Çin** (Başkan Yardımcısı), Zou Xiaoqiao; **Slovenya** (Raportör), V. Neubauer.¹¹⁹

(*) = yeni seçilen 8 üye.

(**) = tekrar seçilen 3 üye.

(****) = Komitenin 2008-2009 yılı (42. ve 43. Oturumlar) faaliyetlerine ilişkin Yıllık raporu (A/64/38) sonunda Ek III'de verilen Komite Üyeleri Listesinde toplam 22 üye görülmektedir. Bu Listede gösterilmeyen 23. üye Güney Afrika uyrukludur. Komitenin 2008-2009 Yıllık raporunda (A/64/38) Ek III'ün altında verilen dipnotta şu bilgi yer almaktadır. Bayan Shelton (Güney Afrika) Haziran 2006 tarihli Taraf Devletler 14'üncü toplantısında 31/12/2010 tarihine dek görev yapmak üzere Komite üyeliğine seçilmişti. Bayan Shelton 2007 yılında istifa ettiğinden, Sözleşme (md.17/7) uyarınca Güney Afrika yeni bir uzman atayacaktır.¹²⁰ Komite 42. Oturum raporunda ayrıca şu notu da düşmüştür: Güney Afrika Ko-

¹¹⁶ Report of the CEDAW Committee, (A/63/38), 2008, p.90, para.11.

¹¹⁷ Report of the CEDAW Committee, Forty-second session (20/10-07/11/2008) – Forty-third session (19/01-06/02/2009), General Assembly, Official Records, Sixty-fourth session, Supplement No. 38 (A/64/38), United Nations, New York, 2009, p.142, Annex III- Membership of the Committee as at 1 January 2009.

¹¹⁸ Report of the CEDAW Committee, (A/64/38), 2009, p.129, para.7.

¹¹⁹ Report of the CEDAW Committee, (A/64/38), 2009, p.130, para.8.

¹²⁰ Report of the CEDAW Committee, (A/64/38), 2009, p.142, Annex III.

miteden 2007'de istifa eden bayan Shelton'ın yerine geçmek üzere bir üyeyi henüz aday göstermemiştir.¹²¹

44. ve 45. oturumlar (20/07-07/08/2009 – 18/01-05/02/2010):¹²²

(30/04/2010 tarihi itibariyle) = **Fransa**, N. Ameline; **Bangladeş**, F. A. Begum; **Küba**, M. Arocha Dominguez; **Kenya**, V. Tsisiga Awori; **Jamaika**, B. Evelyn Bailey; **Cezayir**, M. Belmihoub-Zerdani; **Finlandiya**, N. Bruun; **Tayland**, S. Chutikul; **Gana**, D. Coker-Appiah; **Hollanda**, C. Flinterman; **Mısır** (*Başkan*), N. Gabr; **İsrail** (*Başkan Yardımcısı*), R. Halperin-Kaddari; **Japonya**, Yoko Hayashi; **Hindistan**, I. Jaising; **İspanya**, S. Murillo de la Vega; **Slovenya** (*Raportör*), V. Neubauer; **Mauritius**, P. Patten; **Brezilya** (*Başkan Yardımcısı*), Silvia Pimentel; **Romanya**, V. Popescu; **Afganistan**, Z. Rasekh; **Hırvatistan**, D. Simonovic; **Çin** (*Başkan Yardımcısı*), Zou Xiaoqiao. **Güney Afrika**, boş. (****)

Yukarıdaki listede adları geçenlerden Bangladeş, Cezayir, Tayland, Gana, Hollanda, Mısır, İsrail, Japon, Slovenya, Mauritius ve Hırvatistan uyruklu üyelerin görev süre bitim tarihi 31/12/2010 iken, diğerleri bakımından bu tarih 31/12/2012'dur.

(****) = Komitenin 2009-2010 yılı (44. ve 45. Oturumlar) faaliyetlerine ilişkin Yıllık raporu (**A/65/38**) sonunda Ek VII'de verilen Komite Üyeleri Listesinde toplam 22 üye görülmektedir. Bu Listede gösterilmeyen 23. üye Güney Afrika uyrukludur. Komitenin 2009-2010 Yıllık raporunda (**A/65/38**) bu konuda şöyle bir bilgi notu yer almaktadır. Güney Afrika, Komiteden 2007'de istifa eden bayan Shelton'ın yerine geçmek üzere bir üyeyi henüz aday göstermemiştir.¹²³

46., 47 ve 48. oturumlar (12-30/07/2010 – 04-22/10/2010 – 17/01-04/02/2011):¹²⁴

(04/02/2011 tarihi itibariyle) = **TÜRKİYE** (*), A. Feride Acar; **Fransa** (*Başkan Yardımcısı*), N. Ameline; **Küba**, M. Arocha Dominguez; **Kenya** (*Raportör*), V. Awori; **Paraguay** (*), O. Bareiro-Bobadilla; **Jamaika**, B. Evelyn; **Cezayir**, M. Belmihoub-Zerdani; **Finlandiya**, N. Bruun; **Mısır**, N. Gabr; **İsrail**, R. Halperin-Kaddari; **Japonya**, Yoko Hayashi; **Bangladeş** (*), I. Jahan; **Hindistan**, I. Jaising; **İspanya**, S. Murillo de la Vega; **Slovenya**, V. Neubauer; **Mauritius**, P. Patten; **Brezilya** (*Başkan*), Silvia Pimentel; **Timor-Leste** (*), M. H. Lopes de Jesus Pires; **Romanya** (*Başkan Yardımcısı*), V. Popescu; **Afganistan** (*Başkan Yardımcısı*), Z. Rasekh; **İsviçre** (*), P. Schulz; **Hırvatistan**, D. Simonovic; **Çin**, Xiaoqiao Zou.

Yukarıdaki listede adları geçenlerden Cezayir, Mısır, İsrail, Japon, Slovenya, Mauritius ve Hırvatistan uyruklu üyelerin görev süre bitim tarihi 31/12/2010 iken, Fransa, Küba, Kenya, Jamaika, Finlandiya, Hindis-

¹²¹ Report of the CEDAW Committee, (**A/64/38**), 2009, p.4, para.11; p.130, para.12.

¹²² Report of the CEDAW Committee, Forty-fourth session (20/07-07/08/2009) – Forty-fifth session (18/01-05/02/2010), General Assembly, Official Records, Sixty-fourth session, Supplement No. 38 (**A/65/38**), United Nations, New York, 2010, p.34, Annex VII- Membership of the Committee as at 30 April 2010.

¹²³ Report of the CEDAW Committee, (**A/65/38**), 2010, p.4, para.11.

¹²⁴ Report of the CEDAW Committee, Forty-sixth session (12-30/07/2010) – Forty-seventh session (04-22/10/2010) – Forty-eighth session (17/01-04/02/2011), General Assembly, Official Records, Sixty-fourth session, Supplement No. 38 (**A/66/38**), United Nations, New York, 2011, p.156, Annex II- Membership of the Committee as at 4 February 2011.

tan, İspanya, Brezilya, Romanya, Afganistan ve Çin uyruklu üyelerin görev süre bitim tarihi 31/12/2012 ve nihayet Türkiye, Paraguay, Bangladeş, Timor-Leste ve İsviçre uyruklu üyelerin görev süre bitim tarihi ise 31/12/2014'tür.

Komite 48. Oturumunda 17/01/2011 tarih ve 48/I sayılı kararıyla, Komite Başkanlığına Brezilya uyruklu bayan Silvia Pimentel'i seçmiştir. Komite yine 48. Oturumunda 20/01/2011 tarih ve 48/II sayılı kararıyla üyelerin N. Ameline (Fransa), V. Popescu (Romanya) ve Zohra Rasekh'i (Afganistan) Komite Başkan Yardımcılıkları görevine ve üye Violet Awori'yi (Kenya) ise Raportör olarak seçmiştir.¹²⁵

(*) = yeni seçilen 5 üye. Yukarıdaki Listedende de görüleceği üzere Türk uyruklu Prof. Dr. Ayşe Feride Acar Komiteye yeniden seçilme başarısını göstermiştir. Prof. Acar, daha önce Komite üyelğinde bulunduğu gibi, Komite Başkanlığını da yürütmüştü.

Komitenin yeni seçilen üyelerinden dördü (Ayşe Feride Acar, Olinda Bareiro-Bobadilla, Ismat Jahan and Patricia Schulz) 48. Oturumun ilk toplantısında (17/01/2011) KKAOKK/UK (Kural 15) uyarınca ant içerek göreve başlamıştır.¹²⁶ Bir diğer yeni üye Timor-Leste uyruklu Maria Helena Pires ise 48. Oturuma katılmadığından ant içme işlemini de yapmamıştır.¹²⁷

31/12/2012 tarihi itibarıyla:

(31/12/2012 tarihi itibarıyla) = **TÜRKİYE**, A. Feride Acar; **Fransa** (*Başkan Yardımcısı*), N. Ameline; **Küba**, M. Arocha Dominguez; **Kenya** (*Raportör*), V. Awori; **Paraguay**, O. Bareiro-Bobadilla; **Jamaika**, B. Evelyn; **Cezayir** (**), M. Belmihoub-Zerdani; **Finlandiya**, N. Bruun; **Mısır** (**), N. Gabr; **İsrail** (**), R. Halperin-Kaddari; **Japonya** (**), Yoko Hayashi; **Bangladeş**, I. Jahan; **Hindistan**, I. Jaising; **İspanya**, S. Murillo de la Vega; **Slovenya** (**), V. Neubauer; **Mauritius** (**), P. Patten; **Brezilya** (*Başkan*), Silvia Pimentel; **Timor-Leste**, M. H. Lopes de Jesus Pires; **Romanya** (*Başkan Yardımcısı*), V. Popescu; **Afganistan** (*Başkan Yardımcısı*), Z. Rasekh; **İsviçre**, P. Schulz; **Hırvatistan** (**), D. Simonovic; **Çin**, Xiaoqiao Zou.

(**) = tekrar seçilen 7 üye.

Fransa, Küba, Kenya, Jamaika, Finlandiya, Hindistan, İspanya, Brezilya, Romanya, Afganistan ve Çin uyruklu üyelerin görev süre bitim tarihi 31/12/2012 ve Türkiye, Paraguay, Cezayir, Mısır, İsrail, Japonya, Bangladeş, Slovenya, Mauritius, Timor-Leste, İsviçre ve Hırvatistan uyruklu üyelerin görev süre bitim tarihi ise 31/12/2014'tür

Ek bilgi: Taraf Devletler 17. Toplantısı 26/06/2012 tarihinde New York'da toplanmıştır. Bu toplantıda görev süresi 31/12/2012 tarihinde sona erecek 11 üye için seçim yapılmıştır. Toplam 20 Taraf Devlet aday göstermiştir.¹²⁸

¹²⁵ Report of the CEDAW Committee, (A/66/38), 2011, p.143, Chapter I, Decisions 48/I & 48/II; p.146, para.8.

¹²⁶ Report of the CEDAW Committee, (A/66/38), 2011, p.146, para.9.

¹²⁷ Report of the CEDAW Committee, (A/66/38), 2011, p.146, para.12.

¹²⁸ CEDAW/SP/2012/2, 12 May 2012, Election of 11 members of the Committee, to replace those members whose terms are due to expire on 31 December 2012, pp.1-29. Aday gösteren Devletler ve adayları şöyledir: *Katar*, Noor Al-Malki Al-Jehani;

b-) KKAOKK üyeleri Tablosu (1982-2012)

Aşağıdaki Tabloda Komite üyeleri vatandaşlık, isim ve görev/üyelik süresine göre sıralanmaktadır.

i) Vatandaşlık, isim ve görev süresine göre KKAOKK üyeleri Tablosu**1982 - 2012 ARASINDAKİ DÖNEMDE VATANDAŞLARI KOMİTEYE ÜYE OLARAK SEÇİLEN YAHUT ATANAN TARAF DEVLETLER**

Üyenin vatandaşı olduğu Devlet	Üyenin ismi	Üyenin görev süresi (*)
Afganistan	Z. Rasekh	2009-2012
Almanya	H. B. Schöpp-Schilling H. B. Schöpp-Schilling H. B. Schöpp-Schilling H. B. Schöpp-Schilling H. B. Schöpp-Schilling	1989-1992 1993-1996 1997-2000 2001-2004 2005-2008
Arjantin	A. M. Alfonsin de Fasan L. Gurdulich de Correa Z. Regazzoli	1989-1992 1993-1996 1999-2002
Avustralya	E. Evatt E. Evatt	1985-1988 1989-1992
Bangladeş	S. Khan S. Khan S. Khan F. Ara Begum I. Jahan	1993-1996 1997-2000 2003-2006 2007-2010 2011-2014
Barbados	N. M. Forde N. M. Forde	1987-1990 1991-1994
Benin	H. Bokpe-Gnacadjia	2003-2006
Brezilya	R. Escobar S. Pimentel S. Pimentel	1987-1990 2005-2008 2009-2012
Bulgaristan	V. Peytcheva	1982-1986
Burkina Faso	A. Ouedraogo A. Ouedraogo	1993-1996 1997-2000
Cezayir	M. Belmihoub-Zerdani M. Belmihoub-Zerdani M. Belmihoub-Zerdani	2003-2006 2007-2010 2011-2014

Fransa, Nicole Ameline; *Kenya*, Violet Tsisiga Awori; *Jamaika*, Barbara Evelyn Bailey; *Arjantin*, Gloria Bender; *Finlandiya*, Niklas Bruun; *İspanya*, Nuria Chinchilla; *Mali*, Fatimata Dembele Djourte; *Gana*, Hilary Gbedemah; *Lübnan*, Nahla Haidar; *Haiti*, Marie-Carmelle Lafontant; *Litvanya*, Dalia Leinarte; *Srbistan*, Natalija Micunovic; *Nijerya*, Theodora Oby Nwankwo; *Brezilya*, Silvia Pimentel; *İtalya*, Bianca Pomeranzi; *Romanya*, Victoria Popescu; *Afganistan*, Zohra Rasekh; *Ukrayna*, Olena Suslova; *Çin*, Xiaojiao Zou.

Çin	G. Minqian G. Minqian L. Shangzhen L. Shangzhen F. Cui Zou Xiaoqiao Zou Xiaoqiao	1982-1986 1987-1990 1991-1994 1995-1998 1999-2002 2005-2008 2009-2012
Danimarka	G. Fenger-Möller	1989-1992
Demokratik Alman Cumhuriyeti	Edith Oeser Edith Oeser Edith Oeser	1982-1984 1985-1988 1989-1992
Ekvador	G. Escudero-Moscoso L. Pilataxi de Arenas B. Nunez de Ramsey M. Y. Estrada Castillo	1982-1984 1987-1990 1991-1994 1995-1998
Endonezya	I. Soekaman (arızı sebeple yeri boşalan üye) P. Sayogyo (I. Soekaman yerine atanan) E. Hartono S. Achmad	1987 1988-1990 1995-1998 2001-2004
Etiyopya	K. Sinigiorgis K. Sinigiorgis K. Sinigiorgis K. Sinigiorgis	1985-1988 1989-1992 1993-1996 1997-2000
Filipinler	I. R. Cortes T. Quintos-Deles A. Javate de Dios R. Manalo R. Manalo	1982-1986 1991-1994 1995-1998 1999-2002 2003-2006
Finlandiya	P. A. Makinen N. Bruun	1993-1996 2009-2012
Fransa	F. Gaspard F. Gaspard N. Ameline	2001-2004 2005-2008 2009-2012
Gana	C. Abaka C. Abaka C. Abaka Akua Kuenyehia (başka görevi seçilmesi üzerine) D. Coker-Appiah (Kuenyehia yerine atanan) D. Coker-Appiah	1991-1994 1995-1998 1999-2002 2003 2003-2006 2007-2010

Guyana	S. Field-Ridley (seçilmesinin ardından öldü) D. P. Bernard D. P. Bernard D. P. Bernard D. P. Bernard	1982 1982-1984 1985-1988 1989-1992 1995-1998
Güney Afrika	M. Myakayaka-Manzini H. G. Shelton (2007'de istifa) Mavivi Myakayaka-Manzini (atama gerçekleşmedi)	1999-2002 2007 -
Hindistan	I. Jaising	2009-2012
Hırvatistan	D. Simonovic D. Simonovic D. Simonovic	2003-2006 2007-2010 2011-2014
Hollanda	C. Flinterman C. Flinterman	2003-2006 2007-2010
İspanya	C. B. Garcia del Real C. B. Garcia del Real C. B. Garcia del Real S. Murillo de la Vega	1989-1992 1993-1996 1997-2000 2009-2012
İsrail	C. Shalev C. Shalev F. L. Raday (Shalev'in yerine atanan) R. H. Kaddari R. H. Kaddari	1995-1998 1999-2001 2001-2002 2007-2010 2011-2014
İsveç	J. Nordenfelt M. Wadstein G. Melander	1982-1984 1985-1988 2001-2004
İsviçre	P. Schulz	2011-2014
İtalya	İ. Corti İ. Corti İ. Corti İ. Corti T. Maiolo	1987-1990 1991-1994 1995-1998 1999-2002 2005-2008
Jamaika	Glenda P. Simms B. Evelyn Bailey	2005-2008 2009-2012
Japonya	R. Akamatsu R. Akamatsu G. Sato C. Taya F. Saiga (2002 yılı için Taya'nın yerine atanan) F. Saiga (kendi namına) F. Saiga (Aralık 2007'de istifa etti) Y. Hayashi (Saiga'nın istifası üzerine onun yerine atanan) Y. Hayashi	1987-1990 1991-1994 1995-1998 1999-2001 2002 2003-2006 2007 2008-2010 2011-2014

Kanada	M. Caron M. Caron	1982-1984 1985-1988
Kenya	V. Tsisiga Awori	2009-2012
Kolombiya	E. V. Munoz-Gomez	1993-1996
Kore Cumhuriyeti	Y-C. Kim H. Shin H. Shin	1997-2000 2001-2004 2005-2008
Küba	E. V. Diaz de Villalvilla E. V. Diaz de Villalvilla Y. Ferrer Gomez Y. Ferrer Gomez M. Arocha Dominguez M. Arocha Dominguez	1982-1984 1985-1988 1997-2000 2001-2004 2005-2008 2009-2012
Macaristan	V. Lamm K. Morvai	1982-1984 2003-2006
Malezya	S. Dairiam	2005-2008
Mali	H. A. Diallo Soumare	1987-1990
Mauritius	P. Patten P. Patten P. Patten	2003-2006 2007-2010 2011-2014
Meksika	A. Gonzalez Martinez A. Gonzalez Martinez A. Gonzalez Martinez A. Gonzalez Martinez A. Gonzalez Martinez	1982-1984 1985-1988 1989-1992 1997-2000 2001-2004
Mısır	M. Tallawy (yerine başka üye atandı) F. A. El-Fetouh (Tallawy yerine atanan üye) F. A. El-Fetouh M. Tallawy M. Tallawy M. Tallawy N. Gabr N. Gabr N. Gabr N. Gabr	1982-1986 1983-1986 1987-1990 1991-1994 1995-1998 1999-2002 2003-2006 2007-2010 2011-2014
Moğolistan	L. Ider	1982-1988
Nijerya	R. N. Ukeje R. N. Ukeje F. Kwaku	1987-1990 1991-1994 2001-2004
Norveç	R. Surlien (yerine başka üye atandı) L. Smith (Surlien'in yerine atanan) A. L. Ryel	1982-1986 1983-1986 1997-2000

Panama	L. Patino de Martinez A. Montenegro de Fletcher	1982-1984 1985-1988
Paraguay	O. Bareiro-Bobadilla	2011-2014
Polonya	M. Regent-Lechowicz	1982-1986
Portekiz	M. M. Salema M. M. Salema M. R. Tavares da Silva M. R. Tavares da Silva	1982-1984 1985-1988 2001-2004 2005-2008
Romanya	V. Popescu Sandru V. Popescu	2003-2006 2009-2012
Ruanda	L. Mukayiranga	1982-1986
Saint Kitts & Nevis	R. Hazelle	1999-2002
Singapur	Anamah Tan	2005-2008
Slovenya	V. Neubauer V. Neubauer	2007-2010 2011-2014
Sri Lanka	V. Jayasinghe S. Goonesekere	1982-1986 1999-2002
SSCB	A. P. Biryukova	1982-1986
Rusya Federasyonu	E. Novikova T. Nikolaeva	1987-1990 1991-1994
Tanzanya Birleşik Cumhuriyeti	A. R. Mtengeti-Migiro (yerine başka üye) C. Kapalata (Mtengeti-Migiro yerine atanmış üye)	2001 2002-2004
Tayland	S. Chutikul	2007-2010
Timor-Leste	M. H. Lopes de Jesus Pires	2011-2014
Togo	K. Walla-Tchangai	1989-1992
Tunus	E. Aouij E. Aouij E. Aouij	1991-1994 1995-1998 1999-2002
Türkiye	Gül Aykor A. Feride Acar A. Feride Acar A. Feride Acar	1993-1996 1997-2000 2001-2004 2011-2014
Uruguay	R. Macedo de Sheppard	1982-1986
Venezuela	E. Garcia-Prince	1993-1996
Vietnam	N. Ngoc Dung	1982-1984
Yeni Zelanda	S. R. Cartwright S. R. Cartwright	1993-1996 1997-2000
Yugoslavya	Z. Ilic Z. Ilic Z. Ilic	1982-1986 1987-1990 1991-1994
Yunanistan	C. Laiou-Antoniou C. Laiou-Antoniou	1985-1988 1989-1992
Zimbabve	T. Ruth Bare A. Guvava	1995-1998 1998

(*) Yukarıdaki Tabloda üçüncü sütunda bazı tarihler koyu renkle gösterilmiştir. Bununla amaçlanan, ilk seçilmesinin ardından *arada dönemsel boşluk olmaksızın* görev süresinin bitiminde Komiteye yeniden seçilen üyelere dikkati çekmektir.

ii) KKAOKK üyeleri Tablosundan çıkan sonuçlar

Yukarıda verilen Tablodan hareketle şu tespitlerde bulunmak mümkündür.

(1) 1982-1988 sonu arasındaki dönemde:

Komitede vatandaşları üye olan Taraf Devletlerin sayısı: 33.

1982-1988 sonu döneminde Komitede görev yapan toplam üye sayısı: 38 farklı üye görev yapmıştır.

(2) 1982-2004 sonu arasındaki dönemde:

Komitede vatandaşları üye olan Taraf Devletlerin sayısı: 60 Taraf Devlet

1982-2004 sonu döneminde Komitede görev yapan toplam üye sayısı: 96 farklı üye görev yapmıştır.

Not: Endonezya uyruklu I. Soekaman; Gana uyruklu A. Kuenyehia ve Norveç uyruklu R. Surlien'in üyelikleri bu makamların arızı sebebiyle boşalması üzerine aynı uyruklu diğer üyelerin atanması suretiyle doldurulmuştur. Biz, bu üyelerin, eylemli olarak görev yapıp yapmamasından ziyade seçilmiş olmalarını esas alarak toplam sayıyı 96 olarak almaktayız. Eğer bu üç üye hesaplama katılmaz ise toplam üye sayısı 93 olmaktadır. Bir kez daha dikkati çekelim ki, toplam 96 isim, Komiteye üye olarak seçilmiş yahut da üyeliğin arızı sebebiyle boşalması üzerine bu göreve atanmış bulunan uzmanlardır. Sonuç olarak, Komitenin 1982 ile 2004 sonu arasındaki 22 yılı tamamlayan dönemde toplam 96 farklı uzman Komitede görev yapmak üzere seçilmiş/atanmış bulunmaktadır.

(3) 1982-2006 sonu arasındaki dönemde:

Komitede vatandaşları üye olan Taraf Devletlerin sayısı: 62 Taraf Devlet.

1982-2006 sonu arasındaki dönemde Komitede görev yapan toplam üye sayısı: 102 farklı üye görev yapmıştır.

(4) 1982-2008 sonu arasındaki dönemde:

Komitede vatandaşları üye olan Taraf Devletlerin sayısı: 65 Taraf Devlet.

1982-2008 sonu döneminde Komitede görev yapan toplam üye sayısı: 109 farklı üye görev yapmıştır.

(5) 1982-2012 sonu arasındaki dönemde:

Komitede vatandaşları üye olan Taraf Devletlerin sayısı: 71 Taraf Devlet.

1982-2012 sonu döneminde Komitede görev yapan toplam üye sayısı: 122 farklı üye görev yapmıştır.

3-) KKAOKK'nin Üyelerinin Yeniden Göreve Seçilebilmeleri

KKAOKK üyelerinin aday gösterilmeleri halinde yeniden seçilebileceklerine dair açık bir hüküm KKAOKS (md.17)'de bulunmamaktadır.

a-) Karşılaştırmalı inceleme

Yine MSHS, IAOKS ve İKS hükümleriyle karşılaştırma yapıldığında şu tespitlerde bulunmak mümkündür.

(1) Komite üyelerinin yeniden göreve seçilebilmesine ilişkin düzenleme öngörmeyen Sözleşmeler

KKAOKS (md.17) ve KKAOKK/UK hükümleri ile IAOKS (md.8) ve IAOKK/UK hükümlerinde bu konuda düzenleme bulunmamaktadır. Yani, ilgili Komiteye seçilmiş bir üyenin bu göreve yeniden seçilebilmesi hususunda anılan iki Sözleşme ve Usul Kuralları norm öngörmemektedir.

(2) Komite üyelerinin yeniden göreve seçilebilmesine ilişkin düzenleme gören Sözleşmeler

a) MSHS (md.29/3) = “Bir kimse yeniden aday gösterilebilecektir”; (md.32/1) = “Komite üyeleri tekrar aday gösterilmeleri halinde yeniden seçilebileceklerdir”;

b) İKS (md.17/5) = “Komite üyeleri tekrar aday gösterilmeleri halinde yeniden seçilebileceklerdir”.

(3) Komite üyelerinin yeniden göreve seçilebilmesine ilişkin düzenleme gören Sözleşmelerde bu konuda herhangi bir sınırlama var mı?

Yukarıda karşılaştırmalı olarak ele aldığımız BM'nin dört Sözleşmesinden yeniden seçilebilme hükmüne açıkça yer veren MSHS ve İKS'de, yeniden seçilebilmenin, örnek olsun, kaç kez mümkün olabileceği hususunda herhangi bir sınırlama getirilmediğini görmekteyiz.

Buna karşılık bazı bölgesel insan hakları sözleşmelerinde bu konuda sınırlayıcı hükümlere yer verildiğini biliyoruz. Buna aşağıda değineceğiz.

b-) Yeniden göreve seçilebilme düzenlemesinin yerindelğine dair tartışma

KKAOKS sistemi içinde KKAOKK'nin bir çok üyesi, bu arada Türk üyesi de dahil, göreve birden fazla kez seçilmiştir. Görülüyor ki, Sözleşmenin bu normatif boşluğu, Taraf Devletlerce kayıtlayıcı, yani bir üyenin birden fazla kez görev yapmaması şeklinde yorumlanmamış ve uygulanmamış; tersine, BM'nin diğer sözleşmelerindeki sistem burada fiilen benimsenmiştir. Bu husus üzerinde uluslararası doktrinde durulmadığı görülmektedir. Oysa bu konu basit bir ayrıntı değildir; zira bir sözleşme organının kompozisyonunun belirlenmesinde doğrudan etki yapan bir konu söz konusudur burada.

Kanımızca, bir insan hakları sözleşmesi organı kompozisyonunda üyelerin birden çok dönem görev yapabilmesi meselesi lehine ve aleyhine gerekçeler ve görüşler ileri sürülebilir:

Lehte yaklaşım bağlamında; a) organda görev yaparak deneyim kazanmış ve b) faaliyeti ve performansıyla organın işleyişine ve dolayısıyla Sözleşmenin etkinleşmesine katkı sunduğu hususunda genel kanaat oluşmuş bir üyenin yeniden seçilebilmesi imkanı tanınması isabetlidir. Lehteki görüşü desteklemek üzere üçüncü bir argüman olarak da, c) üyelerin en azından bazılarının birden çok kez göreve seçilmelerinin, sözleşme organının içtihadı çizgisinde, belli bir istikrarın sağlanmasına katkıda bulunabileceği ve böylece, içtihadı birikimin fazla gelgitli olmayan bir yönde seyretmesinin, son tahlilde, organın inandırıcılığını ve güvenilirliğini (kredibilitasını) yükselten bir etkisi olabileceğidir.

Aleyhte yaklaşım bağlamında; üyelerin birden çok kez seçilebilmesi imkanı, a) organ kompozisyonunda, dengeli coğrafi dağılım ve değişik kültür ve hukuk çevrelerinin temsil edilebilmesi esaslarına aykırı yahut en azından, potansiyel olarak aykırı ve b) bu konuda aşırıya gidilmesi halinde ise, bütün insan hakları sözleşmelerinin ortak paydasını teşkil eden evrensel konsensus ve anlayış birliği oluşturma temel hedefinden bir sapmaya hizmet edebilir araç olarak görülmesi mümkündür. Aleyhteki görüşü desteklemek üzere üçüncü bir

argüman şu olabilir: c) KKAOKS'nde bu konuda hiç hüküm bulunmaması ve fakat fiilen bazı üyelerin birden çok defa görev üstlenmesi uygulaması, teknik hukuki bir problemi de davet etmektedir. Problem şudur: Bir üye, "ikiden fazla" kez görev üstlenebilir mi?

Bu konuda hatırlatalım ki, bazı belgelerde, üyelerin yeniden seçilebilme imkanı bu görevin en çok iki kez yapılabilecek olmasıyla sınırlı tutulmuştur. Örneğin, Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi organları olan Komisyon ve Mahkemenin Statülerinde bu yönde düzenleme vardır. ADÖ Genel Kurulu tarafından Ekim 1979'da kabul edilen "Amerikalılar-arası İnsan Hakları Komisyonu Statüsü" (md.6)'ya göre, bu Komisyon üyeleri dört yıllık bir süre için seçilirler ve sadece bir kez yeniden seçilebilirler. Keza, ADÖ Genel Kurulu tarafından Ekim 1979'da kabul edilen ve Kasım 1982'de değiştirilen metniyle, "Amerikalılar-arası İnsan Hakları Mahkemesi Statüsü"nde 'Yargıçlık görevine ilişkin süreler' kenar başlıklı (md.5/1) hükmüne göre, bu Mahkemenin yargıçları altı yıllık bir süre için seçilmektedirler ve sadece bir kez yeniden seçilebilirler.¹²⁹

c-) Aynı üyenin KKAOKK'ne birden fazla kez seçilmesi: (1982-2012)

1982-2012 arasındaki 30 yıllık dönemde Komitenin çok sayıda üyesi birden fazla dönem Komite üyelğinde bulunmuştur. Buna Türk üye de dahildir.

(1) 1982-1988 sonu arasındaki dönemde:

İki dönem görev yapan üyeler: G. Minqian = Çin; Edith Oeser = Demokratik Alman Cumhuriyeti; D. P. Bernard = Guyana; M. Caron = Kanada; E. V. Diaz de Villalvilla = Küba; A. Gonzalez Martinez = Meksika; M. M. Salema = Portekiz; Z. Ilic = Yugoslavya.

Farklı vatandaşları iki dönem Komiteye üye seçilen Devletler: Ekvador, İsveç, Mısır, Panama, SSCB.

(2) 1982-2004 sonu arasındaki dönemde:

Komitede vatandaşları üye olan Taraf Devletlerin sayısı: 60 Taraf Devlet

1982-2004 sonu döneminde Komitede görev yapan toplam üye sayısı: 96 farklı üye görev yapmıştır.

Komitede birden fazla dönem görev yapan üyeler:

İki dönem (8 yıl) görev yapan üyeler:

Avustralya (Evatt); Barbados (Forde); Burkina Faso (Ouedraogo); Çin (Minquan); Çin (Shangzhen); Filipinler (Manalo); Japonya (Akamatsu); Kanada (Caron); Küba (de Villavilla); Küba (Ferren Gomez); Mısır (Gabr); Nijerya (Ukeje); Portekiz (Salema); Türkiye (Feride Acar); Yeni Zelanda (Cartwright); Yunanistan (Laiou-Antoniou). (Toplam 16 üye, 14 Taraf Devlet)

¹²⁹ "Ame.İHK/Statüsü"nın Türkçe çevirisi ve İngilizce metni ile "Ame.İHM/Statüsü"nin Türkçe çevirisi ve İngilizce metinleri için bkz., Mehmet Semih Gemalmaz, **İnsan Hakları Belgeleri/Human Rights Instruments, Cilt/Vol. III, Amerikan Devletleri Örgütü-Afrika Birliği Örgütü/Organisation of American States-Organisation of African Unity**, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul, 2003, Komisyon için, sf.61-71 (Türkçe) ve sf.417-427 (İngilizce); Mahkeme için, sf.113-126 (Türkçe) ve sf.467-479. (İngilizce). Ayrıca bkz., M. Semih Gemalmaz, **Ulusalüstü İnsan Hakları Hukuku Belgeleri, I. Cilt - Bölgesel Sistemler**, Legal Yayınları, İstanbul, 2010, sf.763-772 ("Ame.İHK/Statüsü"nin Türkçe çevirisi) ve sf.823-835 ("Ame.İHM/Statüsü"nin Türkçe çevirisi).

Üç dönem (12 yıl) görev yapan üyeler:

Bangladeş (Khan); Demokratik Alman Cumhuriyeti (Oeser); Gana (Abaka); İspanya (Garcia del Real); Mısır (Tallawy); Tunus (Aouij); Yugoslavya (Ilic). (Toplam 7 üye, 7 Taraf Devlet)

Dört dönem (16 yıl) görev yapan üyeler:

Almanya (Schöpp-Schilling); Etiyopya (Sinegiorgis); Guyana (Bernard); İtalya (Corti). (Toplam 4 üye, 4 Taraf Devlet)

Beş dönem (20 yıl) görev yapan üyeler:

Meksika (Gonzalez Martinez). (Toplam 1 üye, 1 Taraf Devlet)

Yukarıdaki verilere göre, toplam 96 üyeden 68'i "bir dönem" için görev yapmış demektir. Üç üyenin (Endonezya uyruklu I. Soekaman; Gana uyruklu A. Kuenyehia ve Norveç uyruklu R. Surlien) eylemli olarak görev yapamadığını ya da çok kısa süre üyelik görevinde kaldıklarını dikkate alırsak, toplam 96 üyeden 65'i "bir dönem" görev yapmış olmaktadır.

1982-2005 ARASINDAKİ DÖNEMDE GÖREVE SEÇİLEN/ATANAN KKAOKK ÜYELERİNİN GÖREVEDE BULUNMA SIKLIĞI TABLOSU

Üyelik dönemi	1 dönem üyelik	2 dönem üyelik	3 dönem üyelik	4 dönem üyelik	5 dönem üyelik	Toplam
Üye sayısı	68	16	7	4	1	96
%	% 71	% 17	% 7	% 4	% 1	% 100
Toplam	68 üye - % 71	28 üye - % 29				96 üye - % 100

(3) 1982-2006 arasındaki dönemde:

Komitede vatandaşları üye olan Taraf Devletlerin sayısı: 62 Taraf Devlet

1982-2006 sonu döneminde Komitede görev yapan toplam üye sayısı: 102 farklı üye görev yapmıştır.

Komitede birden fazla dönem görev yapan üyeler:

İki dönem (8 yıl) görev yapan üyeler:

Avustralya (Evatt); Barbados (Forde); Burkina Faso (Ouedraogo); Çin (Minqian); Çin (Shangzhen); Filipinler (Manalo); Fransa (F. Gaspard); Japonya (Akamatsu); Kanada (Caron); Kore Cumhuriyeti (Shin); Küba (de Villavilla); Küba (Ferren Gomez); Mısır (Gabr); Nijerya (Ukeje); Portekiz (Salema); Portekiz (Tavares de Silva); Türkiye (Feride Acar); Yeni Zelanda (Cartwright); Yunanistan (Laiou-Antoniou). (Toplam 19 üye, 16 Taraf Devlet)

Üç dönem (12 yıl) görev yapan üyeler:

Bangladeş (Khan); Demokratik Alman Cumhuriyeti (Oeser); Gana (Abaka); İspanya (Garcia del Real); Mısır (Tallawy); Tunus (Aouij); Yugoslavya (Ilic). (Toplam 7 üye, 7 Taraf Devlet)

Dört dönem (16 yıl) görev yapan üyeler:

Etiyopya (Sinegiorgis); Guyana (Bernard); İtalya (Corti). (Toplam 3 üye, 3 Taraf Devlet)

Beş dönem (20 yıl) görev yapan üyeler:

Almanya (Schöpp-Schilling); Meksika (Gonzalez Martinez). (Toplam 2 üye, 2 Taraf Devlet)

Yukarıdaki verilere göre, toplam 102 üyeden 71'i "bir dönem" için görev yapmıştır. Üç üyenin (Endonezya uyruklu I. Soekaman; Gana uyruklu A. Kuenyehia ve Norveç uyruklu R. Surlien) eylemli olarak görev yapamadığını ya da çok kısa süre üye olduklarını dikkate alırsak, toplam 102 üyeden 68'i "bir dönem" görev yapmış olmaktadır.

1982-2006 ARASINDAKİ DÖNEMDE GÖREVE SEÇİLEN/ATANAN KKAOKK ÜYELERİNİN GÖREVEDE BULUNMA SIKLIĞI TABLOSU

Üyelik dönemi	1 dönem üyelik	2 dönem üyelik	3 dönem üyelik	4 dönem üyelik	5 dönem üyelik	Toplam
Üye sayısı	71	19	7	3	2	102
%	% 70	% 18	% 7	% 3	% 2	% 100
Toplam	71 üye - % 70	31 üye - % 30				102 üye - % 100

4) 1982-2012 arasındaki dönemde:

Komitede vatandaşları üye olan Taraf Devletlerin sayısı: 71 Taraf Devlet

1982-2012 döneminde Komitede görev yapan toplam üye sayısı: 122 farklı üye görev yapmıştır.

Komitede birden fazla dönem görev yapan üyeler:

İki dönem (8 yıl) görev yapan üyeler:

Avustralya (Evatt); Barbados (Forde); Brezilya (Pimentel); Burkina Faso (Ouedraogo); Çin (Minqian); Çin (Shangzhen); Çin (Zou Xiaoqiao); Filipinler (Manalo); Fransa (F. Gaspard); Gana (Coker-Appiah, 1 dönem atama, 1 dönem seçimle); Hollanda (Flinterman); İsrail (Shalev); İsrail (R. H. Kaddari); Japonya (Akamatsu); Japonya (Saiga); Kanada (Caron); Kore Cumhuriyeti (Shin); Küba (de Villavilla); Küba (Ferrer Gomez); Küba (Arocha Dominguez); Mısır (El-Fetouh) (1 dönem atama, 1 dönem seçimle); Nijerya (Ukeje); Portekiz (Salema); Portekiz (Tavares de Silva); Romanya (Popescu); Slovenya (Neubauer); Yeni Zelanda (Cartwright); Yunanistan (Laiou-Antoniou). (Toplam 28 üye, 21 Taraf Devlet)

Üç dönem (12 yıl) görev yapan üyeler:

Bangladeş (Khan); Cezayir (Belmihoub-Zerdani); Demokratik Alman Cumhuriyeti (Oeser); Gana (Abaka); Hırvatistan (Simonovic); İspanya (Garcia del Real); Mauritius (Patten); Mısır (Tallawy, 4 dönem seçildi, fiilen 3 dönem görev yaptı); Tunus (Aouij); Türkiye (Feride Acar); Yugoslavya (Ilic). (Toplam 11 üye, 11 Taraf Devlet)

Dört dönem (16 yıl) görev yapan üyeler:

Etiyopya (Sinegiorgis); Guyana (Bernard); İtalya (Corti); Mısır (Gabr). (Toplam 4 üye, 4 Taraf Devlet)

Beş dönem (20 yıl) görev yapan üyeler:

Almanya (Schöpp-Schilling); Meksika (Gonzalez Martinez). (Toplam 2 üye, 2 Taraf Devlet)

Yukarıdaki verilere göre, toplam 122 üyeden 77'si "bir dönem" için görev yapmıştır. Komite üyelerinden bazılarının (Endonezya uyruklu I. Soekaman; Gana uyruklu A. Kuenyehia; Guyana uyruklu S. Field-Ridley; Güney Afrika uyruklu H.G. Shelton ve Norveç uyruklu R. Surlien) eylemli olarak görev yapamadığını ya da çok kısa süreyle üyelik görevi ifa ettiklerini dikkate alırsak, toplam 122 üyeden 72'si "bir dönem" görev yapmış olmaktadır.

1982-2012 ARASINDAKİ DÖNEMDE GÖREVE SEÇİLEN/ATANAN KKAOKK ÜYELERİNİN GÖREVDE BULUNMA SIKLIĞI TABLOSU

Üyelik dönemi	1 dönem üyelik	2 dönem üyelik	3 dönem üyelik	4 dönem üyelik	5 dönem üyelik	Toplam
Üye sayısı	77	28	11	4	2	122
%	% 63	% 23	% 9	% 3.2	% 1.6	% 100
Toplam	77 üye - % 63	45 üye - % 34.5				122 üye - % 100

4-) KKAOKK'nde Arızı Sebepile Boşalan Üyeliliğin Doldurulması

KKAOKS (md.17/7) hükmü şöyledir: "Arızı sebepile boşalan üyeliklerin doldurulması için, Komitenin bir üyesi olarak görevini yerine getirmesi sona ermiş olan o uzmanın (vatandaşı bulunduğu) Taraf Devlet, Komitenin onaylamasına tabi olarak, kendi vatandaşları arasından bir başka uzmanı atayacaktır."¹³⁰

Sözleşme normuna koşul olarak, KKAOKK/UK (Kural 12/b; 13 ve 14) hükümleri bu konuyu düzenlemektedir.

a-) Arızı sebepile boşalan üyeliliğin doldurulması usul ve standartlarının karşılaştırılmalı incelenmesi

(1) Arızı sebepile boşalan üyeliliğin doldurulması normunun Sözleşmesel dayanağı

- a) KKAOKS (md.17/7) = KAOKK/UK (Kural 13);
- b) MSHS (md.33 ve 34) = İHK/UK (Kural 13);
- c) İKS (md.17/6) = İKK/UK (Kural 13);
- d) IAOKS (md.8/5, b) = IAOKK/UK (Kural 13).

¹³⁰ KKAOKS (md.17/7)'nin Türkçe resmi çevirisi şöyledir: "Arızı münhal yerlerin doldurulması için, uzmanın Komitedeki görev süresi sona eren Taraf Devlet kendi vatandaşları arasından, Komitenin onayına bağlı olmak üzere, başka bir uzmanı atar." Hükmün orijinali şöyledir: "For the filling of casual vacancies, the State Party whose expert has ceased to function as a member of the Committee shall appoint another expert from among its nationals, subject to the approval of the Committee." Fark edileceği üzere, resmi çeviride "uzmanın Komitedeki görev süresi sona eren" denilmektedir. Oysa bu hüküm, tam da tersine, Komite üyesinin "görev süresinin" sona ermesi haline ilişkin değil; örnek olsun, ölüm, hastalık, istifa gibi arızı bir sebepile bu kişinin Komite üyesi olarak görevini yerin getiremez duruma gelmesi olasılığında, boşalan bu üyeliliğin ne şekilde doldurulacağını düzenlemektedir.

Bu verilerden anlıyoruz ki, arızı sebeple boşalan üyeliğin doldurulmasına ilişkin olarak Sözleşme organları Usul Kurallarında yer verilen hükümlerin Sözleşmesel dayanağını teşkil eden norm/normlar, karıştırdıkları dört Sözleşmenin tümünde de bulunmaktadır.

(2) Arızı sebeple boşalan üyeliği doldurmak üzere adayı kimin önereceği

a) Makamı boşalan üyenin vatandaşı bulunduğu Taraf Devlet: **i)** KKAOKS (md.17/7) ve KKAOKK/UK (Kural 13/1 ve 14/1). **ii)** IAOKS (md.8/5, b) ve IAOKK/UK (Kural 13/1). **iii)** İKS (md.17/6) ve İKK/UK (Kural 13/1).

b) Tüm Taraf Devletler: MSHS (md.34/1) ve İHK/UK (Kural 14) (MSHS md.34'e atıfla).

(3) Arızı sebeple boşalan üyeliğin doldurulması için önerilen adayın vatandaşlığı ve kaç aday önerilebileceği meselesi

a) Makamı boşalan üyenin vatandaşı bulunduğu Taraf Devlet yine kendi vatandaşı "bir uzmanı" aday gösterecektir: **i)** KKAOKS (md.17/7) ve KKAOKK/UK (Kural 13/1 ve 14/1). **ii)** IAOKS (md.8/5, b) ve IAOKK/UK (Kural 13/1). **iii)** İKS (md.17/6) ve İKK/UK (Kural 13/1).

b) Tüm Taraf Devletler kendi vatandaşları arasından en çok "iki aday": MSHS (md.34/1) ve bu hükmün göndermesiyle MSHS (md.29/2) ve ayrıca İHK/UK (Kural 14) (MSHS md.34'e atıfla).

Üstteki (2/b) ve (3/b) şıkları bağlamında şunu da ekleyelim ki, İHK üyeliğinin bilhassa ölüm, hastalık yahut istifa gibi arızı sebeple boşalması durumunda tüm Taraf Devletlere açık şekilde aday gösterme imkanı varsa da, makamı boşalan üyenin vatandaşı bulunduğu Taraf Devletin yine vatandaşı olan yeni üyeyi önermesi ve bu kişinin seçilmesi, Devletler arasında yazılı olmayan bir centilmenlik mutabakatı (diplomatik teamül) gereğidir. Yani, arızı olarak boşalan üyelik halinde de vatandaşlıkta bir değişiklik olmaması gözetilir. Zira genel olarak organa üyelerin seçiminde ülkelerin ve hukuk sistemlerinin dengeli dağılımı gibi esaslar dikkate alınmıştır. Dolayısıyla, olağan seçimde gözetilen bu esaslarla sağlanan dengenin, arızı durumun ortaya çıkmasıyla bozulmaması esastır.

(4) Arızı sebeple boşalan üyeliği dolduran üyenin görev süresi

a) KKAOKK/UK (Kural 12/b) ve (Kural 14/1); İKK/UK (Kural 13/1) ve IAOKK/UK (Kural 13/1) = "selefinin kalan süresince hizmet görmek üzere";

b) İHK/UK (Kural 15) = "Komite üyeliği boşalmış olan üyenin kalan görev süresince".

Bu hükümler anlam bakımından aynıdır; sadece terminoloji ya da ifade farklılığı vardır.

(5) Arızı sebeple boşalan üyeliği dolduran üyenin göreve başlama tarihi

a) KKAOKK/UK (Kural 12/b) = Komite tarafından bu işlem için "onay" verilmesi tarihinden başlar.

b) İHK/UK (Kural 12, 13 ve 14); İKK/UK (Kural 12 ve 13) ve IAOKK/UK (Kural 12 ve 13) = bu yönde ayrıca ve açık hüküm yok.

(6) Arızı sebeple boşalan üyeliğin doldurulması için önerilen yeni üye hakkında nihai karar vermeye yetkili organ

a) Bizzat ve doğrudan Sözleşme organı: **i)** KKAOKS (md.17/7) ve KKAOKK/UK (Kural 14/2) = bizzat KKAOKK. **ii)** IAOKS (md.8) ve IAOKK/UK (Kural 13/1) = bizzat IAOKK.

b) Taraf Devletler: **i)** MSHS (md.34/2) ve İHK/UK (Kural 14), (MSHS md.34'e atıfla) = MSHS Tarafı Devletler. **ii)** İKS (md.17/6) ve İKK/UK (Kural 13/2) = İKS Tarafı Devletler.

Üstteki "6/b" şıkkı bağlamında, yine yukarıda "3/b" şıkkı altında verdiğimiz açıklamaya, buna İKS'yi de ekleyerek yeniden bakılmasını öneriyoruz.

b-) Arızı sebeple boşalan üyeliğin 'Komitenin onayı' ile doldurulması uygulaması

Komite üyeliğinin üyenin normal görev dönemi sona ermeden, yani arızı sebeple boşalması halinde, boşalan üyelik, o uzmanın vatandaşı bulunduğu Taraf Devlet tarafından yine kendi vatandaşları arasından bir başka uzmanı ataması suretiyle doldurulur. Bu atamanın geçerliliği, Komitenin onayına tabidir, (md.17/7).

Okurun dikkatini çekelim ki, boşalan üyeliği doldurmak üzere yeni üyenin atanması süreci bakımından, "Komite onayı" dışında başkaca bir usule ve koşula yer verilmemiştir. Oysa başka sözleşmelerde, arızı nedenle boşalan üyeliğin doldurulmasında, buradakinden farklı düzenleme vardır; bunları aşağıda göstereceğiz.

Aşağıda KKAOKS sisteminde bu usulün işletilmesine ilişkin bazı örnekler gösterilmektedir.

Örnek 1 - Komitenin 1982 yılındaki birinci oturumu (18-22/10/1982) dönemi faaliyetine ilişkin Yıllık raporu (**A/38/45**) "Ek II"de üyelerin listesi verilmektedir. Bu liste ilginçtir; çünkü listede *Guyana* uyruklu iki uzman gözükmektedir. Ancak duruma açıklık getiren bilgi aynı rapor (para.9-11)'de verilmektedir. Buna göre, *Guyana*'nın BM'deki Daimi Temsilcisi 13/07/1982 tarihinde bu üyelerden *Guyana* uyruklu bayan Shirley Field-Ridley'in vefatı konusunda bilgi vermiş ve BM Genel Sekreteri de Komiteyi bu hususta bilgilendirmiştir. Sözleşme (md.17/7) uyarınca Genel Sekreter 10/08/1982 tarihinde *Guyana* Hükümetine boşalan bu üyelik için atama yapması çağrısında bulunmuştur. *Guyana*'nın BM Daimi Temsilcisi 13/09/1982 tarihli bir iletişiyle, Genel Sekretere, Hükümetinin bayan Field-Ridley'in yerine bayan Desiree P. Bernard'ı görevlendirdiğini bildirmiştir. Komitenin 18/10/1982 günlü ilk oturumunun ilk toplantısında Komite oybirliği ile bayan Bernard'ın üyeliğini onaylamıştır.¹³¹ Böylece Komite, daha ilk toplantısını yapmadan önce ilk seçimde seçilen ve fakat üyeliği vefatı nedeniyle boşalan üyenin yerine aynı uyruklu olarak önerilen yeni üye hakkında, ilk toplantısında Sözleşme (md.17/7) hükmünü işletme durumunda kalmıştır.

Örnek 2 - Komitenin 1982 yılındaki birinci oturumu (18-22/10/1982) dönemi faaliyetine ilişkin Yıllık raporunda (**A/38/45**) verilen bir başka bilgiye göre, *Mısır* uyruklu bayan Merwat Tallway hariç olmak üzere, Komiteye seçilen tüm üyelerin Komitenin birinci oturumuna katıldığı belirtildikten sonra, bayan Tallway'in BM'de bir göreve atanması nedeniyle Komite üyeliğinde bulunma

¹³¹ Report of the CEDAW Committee, (**A/38/45**), 1983, p.2, paras.9-11; p.16, Annex II.

vasfını yitirdiği bilgisi verilmektedir.¹³² Buradan çıkan sonuca göre, tıpkı Guyana uyruklu bayan Shirley Field-Ridley'in vefatı nedeniyle Komite üyeliği görevine hiç başlayamamasında olduğu gibi, Mısır uyruklu bayan Tallawy de BM'de bir başka göreve atanması nedeniyle Komite üyeliği görevine hiç başlayamamıştır.

Nitekim Komitenin 1983 yılındaki ikinci oturumu (01-12/08/1983) dönemi faaliyetine ilişkin Yıllık raporu (**A/39/45**) Ek III'de üyelerin listesi verilmektedir. Aynı raporda, üyelerden *Mısır* uyruklu bayan Farida Abou El-Fetouh'un, bu göreve seçilen ve fakat fiilen görevine başlayamayan önceki üye bayan Merwat Tallway'in yerine ve onun kalan süresi için (1983-1986) görev yapmak üzere Mısır Hükümetince aday gösterildiği ve bu adayın da Komitece onaylandığı bilgisi verilmektedir.¹³³

Örnek 3 - Komitenin 1983 yılındaki ikinci oturumu (01-12/08/1983) dönemi faaliyetine ilişkin Yıllık raporu (**A/39/45**) Ek III'de üyelerin listesi verilmektedir. Aynı raporda, üyelerden *Norveç* uyruklu bayan Lucy Smith'in, aynı görevdeki önceki üye bayan Rakel Surlien'in kalan görev süresi için görev yapmak üzere atanması önerisinin Komitenin 01/08/1983 tarihli 10. toplantısında oybirliği ile onaylandığı belirtilmektedir.¹³⁴

Örnek 4 - Komitenin 1988 yılındaki yedinci oturumu (16/02-04/02/1988) dönemi faaliyetlerine ilişkin Yıllık raporundan (**A/43/38**) bir veriyi örnekledebiliriz. Bu rapor "Ek III"de Komite üyeleri listesi verilmektedir. Üyelerden biri *Endonezya* uyruklu bayan Pudjiwati Sayogyo'dur. Aynı Yıllık raporun hemen başında Komitenin oturumuna ilişkin bilgi verilen (parag.4)'de ise, bu ekseninde Komite Başkanının, oturumun açılışında üyeliği boşalan bayan Ida Soekaman¹³⁵ yerine, "Komitenin onayı üzerine" göreve başlayan Endonezya uyruklu üye bayan Sayogyo'ya görevde başarı dilediği yazılıdır. Keza aynı rapor (parag.24)'de de, vefat eden üye yerine Hükümetince aday gösterilen ve Komite tarafından üyeliği onaylanan bayan Sayogyo'nun Komitenin 16/02/1988 tarihli 104. toplantısında yemin ederek göreve başladığı bilgisi yer almaktadır.¹³⁶

Örnek 5 - Komitenin 1998 yılındaki on-sekizinci ve on-dokuzuncu oturumlar (19/01-06/02/1998 - 22/06-10/07/1998) faaliyetlerine ilişkin Yıllık raporunda (**A/53/38/Rev.1**) şu bilgi yer almaktadır. Bu raporda Komite üyelerine ilişkin listede Zimbabve ve Japonya uyruklu iki üyenin isimleri, bir önceki oturum döneminde geçerli olan isimler şeklinde gösterilmektedir. Oysa aynı Yıllık raporda Komitenin 19. oturumuna ilişkin "Bölüm iki" bahsine bakıldığında, *Zimbabve* uyruklu üye bayan T. Ruth Bare Komite üyeliğinden istifa ettiği için onun yerine ve kalan görev süresi için aynı uyruklu bayan Antonia Guvava'nın ve Komitenin *Japonya* uyruklu üyesi bayan Kingo Sato'nun üyelikten istifası üzerine onun kalan süresi için görev yapmak üzere aynı uyruklu bayan Chikako Taya'nın Komite üyeliğine atandığı bilgisi verilmektedir. Nitekim Komitenin 1999 yılındaki 19. oturumunun açılış toplantısında, arızı sebeple

¹³² Report of the CEDAW Committee, (**A/38/45**), 1983, p.2, para.12.

¹³³ Report of the CEDAW Committee, Volume I (Second session), (**A/39/45**), 1984, p.2, para.7; p.47, Annex III.

¹³⁴ *Ibid.*

¹³⁵ Endonezya uyruklu bayan Ida Soekaman'ın bir trafik kazasında öldüğü hakkında ilk bilgi, Komitenin 1987 yılındaki altıncı oturum dönemi faaliyetlerine ilişkin Yıllık raporda yer almaktadır. Report of the CEDAW Committee, (**A/42/38**), 1987, p.1, para.3.

¹³⁶ Report of the CEDAW Committee, (**A/43/38**), 1988, p.1, para.4; p.4, para.24; p.123, Annex III.

boşalan üyelikleri doldurmak üzere atanan Zimbabve ve Japonya uyruklu iki üye (Kural 10) uyarınca ant içerek göreve başlamışlardır.¹³⁷

Şu notu da ekleyelim ki, 19. oturumda ant içerek göreve başlayan Zimbabve uyruklu üye bayan Guvava, Komitenin bir sonraki, yani 1999'daki yirminci oturumunda yeniden göreve seçilememiş ve sadece bir oturum dönemi görev yapmıştır. Buna karşılık, Japonya uyruklu bayan Taya ise, Komitenin 1999'daki 20. oturumunda Komite üyeliğine bu kez kendi adına seçilmiş ve bu yeni dönemde de görevini sürdürmüştür. Dolayısıyla, bayan Taya, bir oturum dönemi için (19. oturum) arızı sebeple boşalan üyeliğe atanmak suretiyle; izleyen dönem için ise şahsen bu üyeliğe seçilmesi suretiyle Komitede görev yapmıştır.

Örnek 6 – Komitenin 2001 yılındaki yirmi-dördüncü ve yirmi-beşinci oturumlarına (15/01-02/02/2001 – 02/20/07/2001) ilişkin Yıllık raporunda **(A/56/38)** verilen bilgiye göre, *İsrail* uyruklu önceki üye bayan C. Shalev'in kalan süresini tamamlamak üzere Hükümetince aday gösterilen yine *İsrail* uyruklu F. Livingstone Raday'ın, Komite tarafından üyeliği onaylandığından, 24. oturumun başında düzenlenen ve Komiteye yeni seçilenler ve tekrar seçilen üyeler ile birlikte ant içerek göreve başladığı belirtilmektedir.¹³⁸

Örnek 7 – Komitenin 2002 yılındaki yirmi-altıncı, yirmi-yedinci ve istisnai oturumlarına (14/01-01/02/2002 – 02/21/06/2002 – 05/23/08/2002) ilişkin Yıllık raporunda **(A/57/38)** verilen bilgiye göre, arızı sebeple boşalan üyelik için 2 üye atanmıştır. *Tanzanya* uyruklu bayan C. Kapalata, Komitenin aynı uyruklu önceki üyesi bayan A. R. Mtengeti-Migiro'nun kalan görev süresini tamamlamak üzere *Tanzanya* Hükümeti tarafından aday gösterilmiş ve Komite tarafından üyeliği onaylanmıştır. Keza, *Japonya* uyruklu bayan F. Saiga, Komitenin aynı uyruklu önceki üyesi bayan C. Taya'nın kalan süresince görev yapmak üzere, Komitenin bir önceki oturumu olan 2001 yılında aday gösterilmiş ve üyeliği de Komite tarafından onaylanmıştır. Dolayısıyla, arızı sebeple boşalan bu iki üyelik için atanan ve Komiteye de kabul edilen yeni üyeler Komitenin 2002 yılındaki 26. oturumunun açılışında 529. toplantısında KKAOKK/UK (Kural 15) uyarınca ant içerek göreve başlamışlardır.¹³⁹

Örnek 8 – Komitenin 2003 yılındaki yirmi-sekizinci ve yirmi-dokuzuncu oturumlarına (13-31/01/2003 – 30/06-18/07/2003) ilişkin Yıllık raporunda **(A/58/38)** verilen bilgiye göre, Komitenin *Gana* uyruklu üyesi bayan Akua Kuenyehia, Uluslararası Ceza Mahkemesi üyeliğine – bilahare de bu Mahkemenin Başkan Yardımcılığına – seçilmiştir. Bayan Kuenyehia'nın yerine ve onun kalan süresini tamamlamak üzere bayan Dorcas Coker Appiah *Gana* Hükümetince Komite üyeliğine atanması için aday gösterilmiş ve bu adaylığı da Komite tarafından onaylanmıştır.¹⁴⁰ Nitekim, Komitenin 2004 yılındaki otuzuncu ve otuz-birinci oturumlarına (12-30/01/2004 – 06-23/07/2004) ilişkin Yıllık ra-

¹³⁷ Report of the CEDAW Committee, **(A/53/38/Rev.1)**, 1998, Part two, p.51, para.30; p.52, para.36; p.90, Annex II.

¹³⁸ Report of the CEDAW Committee, **(A/56/38)**, 2001, Part one, pp.4-5, para.14; p.129, Annex VI.

¹³⁹ Report of the CEDAW Committee, **(A/57/38)**, 2002, Part one, p.6, para.14; p.232, Annex IV.

¹⁴⁰ Report of the CEDAW Committee, **(A/58/38)**, 2003, Part two, p.83, para.21; p.169, Annex IV- Membership of the Committee. Ek IV'de yer alan listede dönem sonu itibarıyla güncelleştirme yapılmadığı için toplam 22 üye gözükmekte ve arızı sebeple boşalan üyelik için atanan üye gözükmemektedir. Dolayısıyla, anılan Yıllık Rapor Ek IV'deki listeyi tek başına esas almak hatalı olacaktır; aynı Rapor, sf.83, para.21'deki bilgiyi göz önünde bulundurmak gerekiyor.

porundaki **(A/59/38)** verilere göre, Komitenin 2004 yılındaki 30. oturumu başında yapılan 629. toplantıda, atanmış üye bayan Coker-Appiah, KKAOKK/UK (Kural 15) uyarınca ant içerek görevine başlamıştır.¹⁴¹

Örnek 9 – 23/06/2006 tarihinde toplanan Taraf Devletler 14'üncü Toplantısında Komiteye yeni seçilen üyelere biri olan Güney Afrika uyruklu bayan Hazel Gumede Shelton 07/05/2007 tarihinde istifa etmiştir. Komitenin 2007 yılı faaliyetlerine ilişkin Yıllık raporunda **(A/62/38)** verilen bilgiye göre, bu istifa üzerine Güney Afrika Cumhuriyeti 09/05/2007 tarihinde boşalan üyeliği doldurmak üzere kendi vatandaşı bayan Mavivi Myakayaka-Manzini'yi aday göstermiştir. Komite Mayıs-Haziran 2007'deki 38. Oturumunda bu konuda şunu ifade etmektedir: Komite oturumlar arası dönemde, Sözleşme (md.17/7) uyarınca, Myakayaka-Manzini'nin özgeçmişini aldıktan sonra Güney Afrika Cumhuriyeti'nin gösterdiği aday hakkında işlem yapmaya karar vermiştir.¹⁴² Aynı konuyla ilgili olarak Komite Temmuz-Ağustos 2007'deki 39. Oturumunda şunu belirtmektedir: Bayan Shelton'ın Mayıs 2007'de istifasının ardından boşalan üyeliğin Sözleşme (md.17/7) uyarınca doldurulması için önerilecek üyenin onaylanmasına dair işlem, bu hususta Komiteye bilgi ulaşmadığı için tamamlanamamıştır.¹⁴³ Komitenin 2008 yılı faaliyetlerine ilişkin Yıllık raporunda **(A/63/38)** verilen bilgiden de anlaşıldığı gibi bayan Myakayaka-Manzini Komite üyeliği görevine gelememiştir.¹⁴⁴

Açıklanan verilerden çıkan sonuç arızı sebeple boşalan üyeliklerin doldurulması pratiğinde sekizinci örnek teşkil eden bu uygulama istisnai nitelik arz etmektedir; zira Güney Afrika uyruklu üyenin yerine yenisi görev başlatılmamıştır. Komitenin Yıllık raporlarına geçirildiği kadarıyla, bu doldurma işleminin tamamlanamamasında sorumluluk Komiteye değil, Taraf Devlete düşmektedir. Başka deyişle, bu vakada Komite önerilen yeni adayı uygun bulmadığı için 'onaylamama' yönünde karar vermiş değildir ve fakat Güney Afrika adayın özgeçmişini iletmediği için Komite bu hususu karara bağlayamamıştır. Bir Devletin boşalan üyeliği doldurmak için önerdiği adayın özgeçmişini Sözleşme organına sunmaması garipliği ve dolayısıyla bu durumun kaçınılmaz şekilde davet ettiği bir dizi soru yahut kuşku ise ortadadır.

Ancak, durumu daha da belirsiz hale getiren unsur şudur. Güney Afrika'nın arızı sebeple boşalan üyelik için aday olarak gösterip de özgeçmişini Komiteye göndermediği bayan Mavivi Myakayaka-Manzini, aslında bu Devletin Komiteye üye seçtirmeyi başardığı ilk vatandaşıdır. Gerçekten de, yukarıda ayrıntılı biçimde gösterdiğimiz üzere, Myakayaka-Manzini Komitede 1999-2002 arasındaki dönemde üye olarak görev yapmıştır.¹⁴⁵ Bayan Myakayaka-Manzini 17/02/1998 tarihli Taraf Devletler 10. Toplantısında yüksek sayıda oy alarak (100 oyla) Komiteye seçilmiştir. Bu seçime girebilmek için elbette aday gösterildiğinde anılan uzmanın özgeçmişini de BM'e sunulmuştu.¹⁴⁶ Dolayısıyla, Güney Afrika uyruklu Shelton'ın 07/05/2007 tarihinde istifasını takiben aynı Devletin kendi vatandaşı Myakayaka-Manzini'yi aday göstermesi sonrasında, Komitenin 2007-2010 yıllarını kapsayan faaliyetlerine ilişkin Yıllık raporlarında ısrarla bu

¹⁴¹ Report of the CEDAW Committee, **(A/59/38)**, 2004, Part one, p.19, para.24; p.191, Annex V.

¹⁴² Report of the CEDAW Committee, **(A/62/38)**, 2007, pp.140-141, para.11.

¹⁴³ Report of the CEDAW Committee, **(A/62/38)**, 2007, pp.229-230, para.11.

¹⁴⁴ Report of the CEDAW Committee, **(A/63/38)**, 2008, p.90, para.11.

¹⁴⁵ Report of the CEDAW Committee, **(A/54/38/Rev.1)**, 1999, p.8, para.5; p.9, para.15; p.88, Annex IV.

¹⁴⁶ CEDAW/SP/1998/3, 11 January 1998, pp.62-63.

atamanın adayın özgeçmişinin gönderilmediği gerekçesiyle yapılmadığının belirlenmesi açıklanmaya muhtaç bir mesele olarak ortada kalmış gözükmektedir.

Örnek 10 - Komitenin 2008 Yıllık raporunda (**A/63/38**) 40. Oturuma ilişkin bölümde şu bilgi yer almaktadır. Komitenin 2007 yılı oturum döneminde üyelere biri Japon uyruklu bayan Fumiko Saiga idi. Bayan Saigo 18/12/2007 tarihinde Komite üyeliğinden istifa etmiştir. Sözleşme (md.17/7) uyarınca boşalan üyeliği doldurmak üzere ilgili Taraf Devlet kendi vatandaşları arasından bir başkasını, Komitenin onaylaması koşuluna tabi olarak, aday gösterebilir. F. Saiga'nın istifası üzerine arızı olarak boşalan üyeliği doldurmak üzere Japonya 19/12/2007 tarihinde Yoko Hayashi'yi aday göstermiştir. Komite, bu adayı onaylamıştır. Komitenin 828'inci toplantısında Y. Hayashi ant içerek göreve başlamıştır.¹⁴⁷

Yukarıdaki örneklerden de anlıyoruz ki, arızı sebeple boşalan üyelik için önerilen yeni üye Komitenin onayı ile göreve başlamaktadır.

c-) Arızı sebeple boşalan üyelik için önerilen adayın Komitenin 'onay' ile göreve başlamasında ölçütlerin belirsizliği sorunu

Bu bağlamda sorun, boşalan üyeliği doldurmak üzere önerilen yeni üyeye Komitenin hangi ölçütlere göre "onay" verdiğinin normatif açıdan belirsiz olmasıdır. Burada bir karineden hareketle, üyelik için hangi koşullar aranıyorsa, aynı koşulların arızı sebeple boşalan üyeliği doldurmak üzere üye önerisinde de geçerli olacağı sonucu çıkartılabilir.

Ne var ki, mesele bu kadar basit değildir. Şu nedenlerle.

Birincisi; yukarıda izah ettiğimiz üzere, KKAOKS (md.17/2; 17/4) hükümleri uyarınca, Komite üyelerini Taraf Devletlerin önerdikleri birer adaydan oluşan liste içinden seçen yine Taraf Devletlerdir ve üstelik bu seçimde de belli çoğunluk şartları aranmaktadır. Dolayısıyla, bir adayın üye seçilebilmesi için vasıflarının uygunluğu bakımından takdir, Taraf Devletlerin siyasi değerlendirmeye süzgecinden geçerek tecelli etmektedir. Burada ise, münhasıran ve bizzat Komite bu takdiri kullanmaktadır.

İkincisi; Komitenin takdiri, siyasi olmaktan çok, teknik bir yetki kullanımıdır. Bu durumda, teknik yetkinin somut ve nesnel normatif dayanağının gösterilmesi hem uygundur, hem de gereklidir. Dolayısıyla bu süreci düzenleyen normatif dayanakların belirgin ve kapsamlı olması zorunludur.

Meseleye bu açıdan baktığımızda, Sözleşmenin yeterli ayrıntı içermeyen (md.17/7) hükmündeki eksikliklerin KKAOKK/UK (Kural 12/b), (Kural 13) ve (Kural 14) düzenlemeleriyle doldurulmaya çalışıldığını görüyoruz.

5-) KKAOKK Üyelerinin Mesleki Uzmanlığına Göre Profili

KKAOKK üyeliğine seçilebilmek için gösterilen adaylarda iki temel vasıf aranmaktadır. Bunlar yüksek ahlaki niteliğe sahip olmak ile Sözleşmenin kapsadığı alanda yetkinliktir.

a-) KKAOKK üyelerinde aranan vasıflar

BM insan hakları sözleşmeleri organlarına seçilecek üyelere aranan vasıflar/ (nitelikler) bağlamında genel olarak ortak unsurların vurgulandığı görülmektedir.

¹⁴⁷ Report of the CEDAW Committee, (**A/63/38**), 2008, p.4, para.11.

i) Üyelerde aranan temel vasıflar: “yüksek ahlaki nitelik ve uzmanlık”

KKAOKK üyeleri için aranan “yüksek ahlaki nitelik” ve “Sözleşmenin kapsadığı alanda yetkinlik” unsurları, karşılaştırmalı olarak ele aldığımız BM’nin dört insan hakları sözleşmesinden üçünde görülmektedir. Buna karşılık, IAOKS’nde ise bu iki unsurdan sadece ilki belirtilmektedir.

Karşılaştırmalı inceleme:

- a) KKAOKS (md.17/1) = “yüksek ahlaki nitelik” ve “Sözleşmenin kapsadığı alanda yetkinlik”;**
- b) MSHS (md.28/2) ve İKS (md.17/1) = “yüksek ahlaki nitelik” ve “insan hakları alanında yetkinliği tanınmış olmak”.**
- c) IAOKS (md.8/1) = “yüksek ahlaki nitelik”.**

ii) Diğer sözleşme organları üyelerinde aranan bazı özel vasıflar, KKAOKS’nde öngörülmemiştir

KKAOKK üyeleri için aranan ve yukarıda belirtilen temel vasıflar, BM’nin diğer insan hakları sözleşmeleri organları üyeleri için aranan temel vasıflarla koşuttur. Buna karşılık, diğer sözleşme organları üyeleri için aranan bazı özel nitelikler KKAOKS’nde belirtilmemiştir.

Bu farklı unsurlar ilgili Sözleşmelerde şöyle sıralanmıştır:

- a) IAOKS (md.8/1) = “tarafsızlıklarıyla tanınmış olmak”.**
- b) MSHS (md.28/2) = “hukuk deneyimine sahip bazı kişilerin de Komiteye katılmalarının yararlı olacağı göz önünde bulundurulacak”.**
- c) İKS (md.17/1) = “hukuk deneyimine sahip bazı kişilerin Komiteye katılmalarının yararlı olacağı göz önünde bulundurulacak”; ve buna ilaveten, İKS (md.17/2) = “MSHS ile kurulmuş İHK üyesi de olan kişilerin aday gösterilmelerinin yararlı olacağı”.**

b-) KKAOKK üyelerinin mesleki uzmanlığı

Aşağıda 1982-2012 arasındaki dönemde Komiteye seçilen üyelere bir bölümünün mesleki uzmanlıklarına ilişkin bilgilere yer verilmektedir.

Afganistan, Zohra Rasekh = biyoloji lisans/kamu sağlığı yüksek lisans/ülkesinde Dışişleri Bakanlığı danışmanı.¹⁴⁸ **Almanya**, H. B. Schöpp-Schilling = filoloji ve edebiyat uzmanlığı/Ph. D. (filoloji)/1989’dan itibaren KKAOKK üyesi.¹⁴⁹ **Arjantin**, Z. Regazzoli = beşeri bilimler fakültesi/Ph. D. (siyasal bilimler alanında)/Dışişleri Bakanlığı görevlisi.¹⁵⁰ **Bangladeş**, Salma Khan = işletme/iktisat/1992-1996 döneminde KKAOKK üyesi.¹⁵¹ **Brezilya**, Silvia Pimentel = hukuk lisans/Ph. D. (hukuk felsefesi)/2005 yılından itibaren KKAOKK’nin üyesi/2011-2012’de KKAOKK Başkanı.¹⁵² **Burkina Faso**, Ahoua Ouedraogo = pedagoji lisans/felsefe yüksek lisans/1992’den itibaren KKAOKK üyesi.¹⁵³ **Çin**, Lin Shangzhen = Edebiyat Fakültesi mezunu.¹⁵⁴ **Çin**, Feng Cui = uluslararası ilişkiler lisans.¹⁵⁵ **Çin**, Xiaoqiao Zou = İngiliz dili lisans/tarih

¹⁴⁸ CEDAW/SP/2012/2, pp.25-27.

¹⁴⁹ CEDAW/SP/1992/3. CEDAW/SP/1996/3, 24 January 1996, pp.52-55.

¹⁵⁰ CEDAW/SP/1998/3, 11 January 1998, pp.71-75.

¹⁵¹ CEDAW/SP/1992/3. CEDAW/SP/1996/3, 24 January 1996, pp.30-36.

¹⁵² CEDAW/SP/2012/2, pp.22-23.

¹⁵³ CEDAW/SP/1992/3. CEDAW/SP/1996/3, 24 January 1996, pp.45-48.

¹⁵⁴ CEDAW/SP/16. CEDAW/SP/1994/3/Add.3, 25 January 1994, p.5.

¹⁵⁵ CEDAW/SP/1998/3, 11 January 1998, pp.19-21.

diploması/sosyoloji diploması/2005'den itibaren KKAOKK üyesi/2009-2010 KKAOKK Başkanı.¹⁵⁶ **Ekvador**, Miriam Yolanda Estrada Castillo = hukukçu/sosyal ve siyasal bilimler/akademisyen/Prof. Dr.¹⁵⁷ **Endonezya**, S. Hartono = hukuk mezunu/Ph. D./profesör.¹⁵⁸ **Etiyopya**, K. Sinegiorgis = uluslararası ilişkiler mezunu/diplomat/1985-1988, 1989-1992 ve 1992-1996 KKAOKK üyesi.¹⁵⁹ **Filipinler**, A. Javate de Dios = Asya çalışmaları ve Filipince çalışmaları eğitimi.¹⁶⁰ **Filipinler**, R. Manalo = hukuk ve dış ilişkiler derecesi/üst düzey bürokrat/elçi.¹⁶¹ **Finlandiya**, Niklas Bruun = hukukçu/Prof. Dr./Helsinki Üniversitesi özel hukuk profesörü/KKAOKK'ne ilk kez 2009-2012 dönemi için seçildi.¹⁶² **Fransa**, N. Ameline = hukuk ve siyasal bilimler/Fransız parlamentosunda üye/KKAOKK Başkan Yardımcısı.¹⁶³ **Gana**, Charlotte Charity Abaka = diş hekimi.¹⁶⁴ **Guyana**, Desiree P. Bernard = hukukçu/Guyana Yüksek Mahkemesine atanan ilk kadın yargıç.¹⁶⁵ **Güney Afrika**, M. Myakayaka-Manzini = siyaset bilimi/sosyoloji/parlamento üyesi.¹⁶⁶ **Hollanda**, C. Flinterman = Uluslararası hukuk profesörü. **İspanya**, Carlota Bustela Garcia del Real = siyasal bilimler fakültesi mezunu/siyasetçi.¹⁶⁷ **İsrail**, Carmel Shalev = hukukçu/Baro üyesi.¹⁶⁸ **İsviçre**, G. Melander = Uluslararası hukuk/insancıl hukuk profesörü. **İtalya**, Ivanka Corti = İngiliz dili ve edebiyatı/Fransız edebiyatı Ph. D./hukuk kursu/KKAOKK'ne ilk kez 1987'de seçildi, 1990 ve 1994'de yeniden seçildi.¹⁶⁹ **Jamaika**, Barbara Evelyn Bailey = eğitim fakültesi/emirite Prof./Ph. D. (eğitim).¹⁷⁰ **Japonya**, G. Sato = güzel sanatlar fakültesi/elçi.¹⁷¹ **Japonya**, C. Taya = uluslararası ilişkiler/hukuk dereceleri/ülkesinde Prof./savcılık görevinde bulundu.¹⁷² **Kenya**, Violet Awori = hukukçu/avukat/KKAOKK üyesi ve raporörü.¹⁷³ **Kore Cumhuriyeti**, Yung-Chung. Kim = tarih/Ph. D. (tarih)/Ph. D. (hukuk)/akademisyen/Prof. Dr.¹⁷⁴ **Küba**, Yolanda Ferrer Gomez = siyasal bilimler mezunu.¹⁷⁵ **Meksika**, A. Gonzalez Martinez = diplomat/1982-1992 döneminde KKAOKK üyesi.¹⁷⁶ **Mısır**,

¹⁵⁶ CEDAW/SP/2012/2, pp.28-29.

¹⁵⁷ CEDAW/SP/1994/3, 22 December 1993, pp.35-39. CEDAW/SP/1998/3, 11 January 1998, pp.29-32.

¹⁵⁸ CEDAW/SP/1994/3, 22 December 1993, pp.58-61. CEDAW/SP/1998/3, 11 January 1998, pp.48-50.

¹⁵⁹ CEDAW/SP/1992/3. CEDAW/SP/1996/3, 24 January 1996, pp.56-60.

¹⁶⁰ CEDAW/SP/1994/3, 22 December 1993, pp.45-49.

¹⁶¹ CEDAW/SP/1998/3, 11 January 1998, pp.54-57.

¹⁶² CEDAW/SP/2012/2, pp.11-12.

¹⁶³ CEDAW/SP/2012/2, pp.6-7.

¹⁶⁴ CEDAW/SP/16/Add.2. CEDAW/SP/1994/3/Add.1, 22 December 1994, pp.1-4. CEDAW/SP/1998/3, 11 January 1998, pp.5-9.

¹⁶⁵ CEDAW/SP/1994/3/Add.4, 2 February 1994, pp.1-5.

¹⁶⁶ CEDAW/SP/1998/3, 11 January 1998, pp.62-63.

¹⁶⁷ CEDAW/SP/1996/3, 24 January 1996, pp.15-17.

¹⁶⁸ CEDAW/SP/1994/3/Add.2, 11 January 1994, pp.4-6. CEDAW/SP/1998/3, 11 January 1998, pp.76-77.

¹⁶⁹ CEDAW/SP/16. CEDAW/SP/1994/3, 22 December 1993, pp.40-44. CEDAW/SP/1998/3, 11 January 1998, pp.14-18.

¹⁷⁰ CEDAW/SP/2012/2, pp.8-9.

¹⁷¹ CEDAW/SP/1994/3, 22 December 1993, pp.74-75.

¹⁷² CEDAW/SP/1998/3, 11 January 1998, pp.78-80.

¹⁷³ CEDAW/SP/2012/2, pp.7-8.

¹⁷⁴ CEDAW/SP/1996/3, 24 January 1996, pp.37-39.

¹⁷⁵ CEDAW/SP/1996/3, 24 January 1996, pp.21-26.

¹⁷⁶ CEDAW/SP/1996/3, 24 January 1996, pp.27-29.

Mervat Tallawy = uluslararası ilişkiler derecesi/elçi/1990-1992 arasında KKAOKK Başkanı.¹⁷⁷ **Mısır**, Naela Gabr = siyasal bilimler/diplomat/hükümet üyeliği görevinde de bulundu.¹⁷⁸ **Norveç**, Anne Lise Ryel = hukuk lisansı/avukat/1994-2000 arasında Norveç'te Toplusal Cinsiyet Eşitliği Ombudsman'i olarak görevde bulundu.¹⁷⁹ **Romanya**, Victoria Popescu = filoloji/uluslararası ilişkiler/2003-2006, 2009-2012 KKAOKK üyesi/2003-2004, 2011-2012 KKAOKK Başkan Yardımcısı.¹⁸⁰ **Saint Kitts & Nevis**, R. Hazelle = sosyoloji/bakanlık bürokratu.¹⁸¹ **Sri Lanka**, S. Goonesekere = hukuk mezunu/Prof. Dr.¹⁸² **Tunus**, Emna Aouij = hukukçu/Turus'ta yargıçlığa atanan ilk kadın/1990 yılında KKAOKK üyeliğine seçilmişti.¹⁸³ **TÜRKİYE**, Ayşe Feride Acar = sosyolog/siyaset bilimi/ODTÜ-Ankara/Prof. Dr.¹⁸⁴ **Uruguay**, R. Macedo de Sheppard = hukuk doktoru.¹⁸⁵ **Yeni Zelanda**, S. R. Cartwright = hukukçu/Yeni Zelanda Yüksek Mahkemesindeki ilk kadın yargıç/1992-1996 döneminde KKAOKK üyesi.¹⁸⁶ **Zimbabve**, Tendai Ruth Bare = sosyal bilimler/bölgesel planlama uzmanlığı.¹⁸⁷

Bir genel gözlem olarak Komite üyelerinin mesleki uzmanlıkları açısından bir çeşitlilik bulunduğu saptanmaktadır. Kadınlara karşı ayrımcılığın çok yönlü, tarihsel ve köklü dayanakları bulunduğuna göre, bu tür ayrımcılıkla mücadelenin de inter-disipliner ve multi-disipliner şekilde yürütülmesi kaçınılmazdır. Bu açıdan bakıldığında, kadınlara karşı ayrımcılığı ortadan kaldırmak üzere tasarılan bir Sözleşmeyle kurulan organa, yani Komiteye seçilecek üyelerin farklı disiplinlerde uzmanlık sahibi olmaları bu organın faaliyetlerine katkı sağlayan bir unsur olarak mütalaa edilmelidir.

Bununla birlikte şu saptama da gerekli gözüktüyor. KKAOKS artık orijinal formunda öngörülen biricik denetim usulünün, yani rapor usulünün işler olduğu bir belge değildir. Yukarıda açıkladığımız üzere bu Sözleşmenin Seçmeli Protokolü ile çok önemli iki usul daha Sözleşme sistemine eklenmiştir: bireysel şikayet başvurusu ve soruşturma usulleri.

Bireysel şikayet başvurusu olarak anılan usul, bilindiği gibi, şikayetçi, şikayet edilen Devlet ve karar veren Sözleşme organı olmak üzere üç aktörün yer aldığı bir süreç olup, zorunlulukla bir teknik-hukuki "uyuşmazlık çözüm" yöntemidir. Bu usul içinde iddia/şikayet, savunma ve karar aşamaları ve unsurları yer alır.

Dahası bu tür uyuşmazlık çözüm düzeneğinin birbirinden koparılamaz ve zorunlu iki boyutu bulunmaktadır. İlki usul hukuku iken, ikincisi maddi hukuk, yani esasa dair hukuktur. Dolayısıyla bir şikayet başvurusunu incele-

¹⁷⁷ CEDAW/SP/16. CEDAW/SP/1994/3, 22 December 1993, pp.76-78.

¹⁷⁸ CEDAW/SP/1998/3, 11 January 1998, pp.33-34.

¹⁷⁹ CEDAW/SP/1996/3, 24 January 1996, p.51.

¹⁸⁰ CEDAW/SP/2012/2, pp.24-25.

¹⁸¹ CEDAW/SP/1998/3, 11 January 1998, pp.51-53.

¹⁸² CEDAW/SP/1994/3, 22 December 1993, pp.50-57. CEDAW/SP/1998/3, 11 January 1998, pp.40-47.

¹⁸³ CEDAW/SP/1994/3, 22 December 1993, pp.14-18. CEDAW/SP/1994/3, 22 December 1993, pp.14-18.

¹⁸⁴ CEDAW/SP/1996/3, 24 January 1996, pp.5-11.

¹⁸⁵ CEDAW/SP/1996/3/Add.1, 2 February 1996, pp.1-6. Uruguay uyruklu R. Macedo de Sheppard Komitede 1982-1986 döneminde görev yaptı. Taraf Devletler 9. toplantısında yeniden aday oldu, ancak seçilemedi.

¹⁸⁶ CEDAW/SP/1992/3. CEDAW/SP/1996/3, 24 January 1996, pp.18-20.

¹⁸⁷ CEDAW/SP/1994/3, 22 December 1993, pp.19-30.

yen Komitenin ciddi ve sağlam teknik-hukuki analiz yapması; sadece hakları değil ama usul hukuku meselelerini de tutarlı biçimde ele alması kaçınılmaz bir görev ve sorumluluktur.

İşte bu açıdan değerlendirildiğinde, Komiteye seçilen üyeler arasında hukuk kökenli uzmanlara da artık özellikle ihtiyaç bulunduğunu kabul etmek gerekir. Elbette Komiteye sekreterlik hizmeti sunan birimlerdeki hukukçuların bu konuda katkısı olacaktır; ama sonuç itibarıyla kararı verecek olan, varsa ayrık görüşünü yahut muhalif görüşünü ekleyecek olan bizzat Komite üyeleridir. Hukukçu olmayan Komite üyelerinin yetkinlikleri kuşku götürmese de, şikayet usulünde verilecek kararlarda Komite sekreteryasındaki hukukçuların etki ve yönlendirmesi altında kalma ihtimali, en azından teorik olarak, inkar edilemez.

Keza, KKAOKK bireysel şikayet başvurularını karar bağlarken, BM'in diğer insan hakları sözleşmeleri organlarının ilgili içtihatlarından yararlandığı ve yararlanacağı da aşıkardır. Üstelik diğer BM sözleşme organlarının kompozisyonlarına üyelerin mesleki formasyonu açısından göz atıldığında hukukçuların ağırlıklı olduğunu da unutmamak gerekir. Ancak, KKAOKK'nin diğer sözleşme organları birikiminden yararlanabilecek olması başka bir husus, kendi verdiği kararın sorumluluğunun kendi üzerinde kalıyor olması başka bir husustur.

Bu açıklamalar ışığında önümüzdeki süreçte KKAOKK üyelerinin seçimi sırasında, diğer konuların yanı sıra, üyenin mesleki formasyonunun şimdiki yapıya gelenden daha fazla göz önünde tutulan bir unsur olabileceğini öngörmek mümkündür.

6-) KKAOKK'nin Cinsiyete Göre Üye Profili

Komite üyelerinin cinsiyet bakımından profili konusunda önce şu tespiti yapmalıyız. Üyelerin cinsiyet açısından " dengeli dağılımı" konusunda KKAOKS'nde açıkça düzenlenmiş bir norm bulunmamaktadır. Bu durum, BM'nin diğer insan hakları sözleşmelerinin düzenlemeleriyle bir paralellik arz etmekteyse de, doğrudan kadın haklarına ve bu eksende ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına yönelik bir belgede bile, cinsiyet açısından dengeli dağılım unsurunun açıkça ifade edilmemiş olması garipsenecek bir husustur.

a-) Fiilen erkek üyelere kapalı bir organ: KKAOKK

Komite üyelerinin cinsiyete göre dağılımına bakıldığında, BM'nin başka hiçbir insan hakları sözleşmesi organında görülmeyen sayıda ve ağırlıkta kadın üyenin görev yaptığı görülmektedir. Hatta KKAOKK özelinde, erkekler aleyhine bir dengesizlik olduğu ileri sürülebilir. KKAOKK fiilen erkek üyelere kapalı bir sözleşme organı görünümü kazanmıştır.

ı) KKAOKK'ne seçilen erkek üyeler: (1982-2012)

Komitenin 30 yıllık tarihinde dört erkek üye göreve seçilmiştir. Bu üyeler ile görev dönemleri aşağıda gösterilmektedir.

İlk erkek üye (1982-1984 dönemi):

Komite kompozisyonu cinsiyet dağılımı açısından incelendiğinde, 1982-1984 döneminde bir erkek üye Komitede görev üstlendiği saptanmaktadır. Bu üye İsveç vatandaşı bay Johan Nordenfelt'dir ve görev yaptığı dönemde (Komitenin birinci ila üçüncü dönem oturumları)¹⁸⁸ Komitenin tüm üyeleri arasın-

¹⁸⁸ Report of the CEDAW Committee, (First session), (A/38/45), 1983, p.16, Annex II. Report of the CEDAW Committee, Volume I (Second session), (A/39/45), 1984, p.47,

daki tek erkek üye idi. 1985'deki dördüncü oturum döneminde de İsveç uyruklu üye vardır; ancak önceki aynı uyruklu erkek üyenin yerine kadın üye seçilmiştir.

1985-2000 dönemi:

Komitenin üye kompozisyonu 1985-2000 arasındaki 15 yıllık dönem bakımından incelendiğinde Komitede hiçbir erkek üyenin yer almadığı görülmektedir.

İkinci erkek üye (01/01/2001-31/12/2004 dönemi):

31/08/2000 tarihinde gerçekleştirilen Sözleşmeye Taraf Devletler 11'inci toplantısında Komiteye ikinci kez bir erkek üye seçilmiştir. 2001 ila 2004 arasındaki dönemde görev yapmak üzere seçilen bay Göran Melander yine İsveç uyrukludur.¹⁸⁹ Yukarıda açıkladığımız üzere, Prof. Melander dört yıllık görev süresinin 2004 yılında tamamlanmasından sonra yeniden göreve seçilememiştir.

Üçüncü erkek üye (01/01/2003-31/12/2006 dönemi):

Komitedeki ikinci erkek üye İsveç uyruklu Prof. Melander'in görev süresinin tamamlanmasına bir yıl kala, 29/08/2002 tarihinde toplanan Sözleşmeye Taraf Devletler 12'nci Toplantısında yapılan seçimde Komite tarihinde üçüncü erkek üye olarak Hollanda uyruklu Prof. Cornelis Flinterman, o toplantıda seçilen diğer 11 kadın üyeye birlikte 31/12/2006 tarihine dek görev yapmak üzere seçilmiştir.¹⁹⁰

Yukarıda 2001 yılında ikinci erkek üye olarak Komitede yer alan Prof. Melander'in dört yıllık görev süresinin 2004 yılında tamamlanmasından sonra yeniden göreve seçilemediğini belirtmiştik. Buradan çıkan sonuca göre, Komite tarihinde ilk kez 01/01/2003-31/12/2004 döneminde iki erkek üye aynı anda görevde bulunmuştur.

01/01/2005 ila 31/12/2006 tarihleri arasında erkek üye olarak Komitede bir tek Prof. C. Flinterman bulunmuştur.

Yeniden tek erkek üye (2007-2010 dönemi):

Sözleşmeye Taraf Devletler 14'üncü Toplantısı 23/06/2006 tarihinde yapılmıştır. Bu toplantıda 12 üye 01/01/2007 tarihinden itibaren göreve başlamak üzere Komiteye seçilmiştir. Göreve 01/01/2003 tarihinde başlamak üzere Komiteye ilk kez seçilen üçüncü erkek üye olan Hollanda uyruklu Prof. Flinterman 23/06/2006 tarihli 14. Taraf Devletler Toplantısında Komite üyeliğine yeniden (kendi ikinci dönemi için) seçilme başarısını göstermiştir. Prof. Flinterman'ın ikinci kez seçildiği Komite üyeliğindeki görev süresi 31/12/2010 tarihinde dolmuştur.

Dördüncü erkek üye (2009-2012 dönemi):

1982-2012 döneminde Komiteye seçilen dördüncü erkek üye Finlandiya uyruklu bay Niklas Bruun'dur. Bay Bruun, 30/07/2008 tarihinde toplanan Sözleşmeye Taraf Devletler 15. Toplantısında Komiteye yeni seçilen 8 üyeden

Annex III. Report of the CEDAW Committee, Volume II (Third session), (A/39/45), (23 April 1984), 1984, p.57, Annex IV.

¹⁸⁹ Report of the CEDAW Committee, (A/56/38), 2001, p.3, para.5; pp.4-5, para.14; p.129, Annex VI.

¹⁹⁰ Report of the CEDAW Committee, (A/58/38), 2003, p.169, Annex IV. Also see, CEDAW/SP/2002/1, Meeting of States parties to the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against women, Twelfth Meeting, New York, 29 August 2002. Further see, Press release, Meeting of States parties to the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against women, Twelfth Meeting, 29 August 2002.

biridir ve tek erkek üyedir.¹⁹¹ Bay Bruun 2009-2012 döneminde görev yapmak üzere Komiteye seçilmiştir.

Yukarıda Hollanda uyruklu Prof. Flinterman'ın (Komitedeki üçüncü erkek üye) görev süresininin 31/12/2010 tarihinde dolduğunu belirtmiştik. Dördüncü erkek üye Finlandiya uyruklu N. Bruun 2009'da göreve başladığına göre, 2009 başı ile 2010 sonu arasındaki iki yıllık sürede Komite tarihinde ikinci kez iki erkek üye aynı anda görevde bulunmuştur.

01/01/2011'den itibaren Komitede erkek üye olarak sadece Finlandiya uyruklu bay N. Bruun yer almaktadır.

ii) Genel bilanço ve gözlemler

(1) 1982 ile 2012 arasındaki 30 yıllık dönemde Komitede görev yapan tüm üyeler arasında sadece dört (4) erkek üye yer almıştır. Yukarıda, anılan 30 yıllık dönemde Komiteye toplam 122 farklı üyenin seçildiğini/ (veya atandığını) göstermiştik.

KKAOKK CİNSİYETE GÖRE ÜYE DAĞILIMI TABLOSU (1982-2012)

Dönem (1982-2012)	Kadın üye	Erkek üye
Üye sayısı	118	4
%	% 96.7	% 3.2

(2) Komitede aynı zaman diliminde iki erkek üyenin görev yapması iki kez söz konusu olmuştur. Bu eşleşme şu dönemlerde gerçekleşmiştir:

a) 01/01/2003-31/12/2004 döneminde (İsveç-Melander ve Hollanda-Flinterman) ve

b) 01/01/2009-31/12/2010 (Hollanda-Flinterman ve Finlandiya-Bruun).

(3) İlk iki erkek üye bir kez daha üyeliğe seçilememiştir. Üçüncü erkek üye, ikinci kez göreve seçilen tek örnektir. Finlandiya uyruklu dördüncü erkek üyenin durumu, yani bir kez daha seçilip seçilemeyeceği 26/06/2012 tarihinde yapılacak 17. Taraf Devletler Toplantısında gerçekleşecek seçim sonucuna bağlıdır. Finlandiya Hükümeti bay Bruun'u bir kez daha aday göstermiştir.¹⁹²

(4) Komitenin erkek üyelerinin ilk ikisi İsveç, üçüncüsü Hollanda ve dördüncüsü Finlandiya uyrukludur. Gözden kaçması mümkün değildir ki, Komiteye seçilen dört erkek üye de kuzey Avrupa Devletleri uyrukludur. Bu üç ülkenin Komite üyeliği için bilinçli biçimde erkek aday gösterdikleri kuşkusuzdur.

(5) Komitenin erkek üyelerinin hukuk profesörü olmaları da dikkate değer bir başka ortak paydadır.

(6) Kuşku yok ki, Komiteye erkek üyelerin seçilebilmesi, Taraf Devletlerin üyelik için gösterdikleri adaylar arasında erkeklerin olup olmaması ön koşuluna bağlıdır. Taraf Devletler istikrarlı ve sistemli biçimde erkek aday göstermekten kaçınmaktadırlar.

Örneğin, 07/02/1994 tarihinde toplanan Sözleşmeye Taraf Devletler 7'nci Toplantısında 12 üyelik için seçim yapıldı. Taraf Devletler toplam 19 aday

¹⁹¹ Report of the CEDAW Committee, (A/64/38), 2003, p.142, Annex III.

¹⁹² CEDAW/SP/2012/2, 12 May 2012, Meeting of States parties to the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against women, Seventeenth Meeting, New York, 26 June 2012, pp.1-2, Candidate list; pp.11-12 (Finlandiya uyruklu adayın özgeçmişi).

gösterdiler ve bunların 18'i kadın ve 1'i (Yemen tarafından aday gösterilen Noria Abdullah Ali Al-Hamami) erkekti ve erkek aday seçilemedi.¹⁹³

17/02/1998 tarihinde toplanan Sözleşmeye Taraf Devletler 10'uncu Toplantısında 12 üyelik için seçim yapıldı. Taraf Devletler toplam 22 aday gösterdiler ve tümü kadındı¹⁹⁴

29/08/2002 tarihinde toplanan Sözleşmeye Taraf Devletler 12'nci Toplantısında 12 üyelik için seçim yapıldı. Taraf Devletler toplam 14 aday gösterdiler ve bunlardan sadece Hollanda hükümetinin önerdiği Prof. Flinterman erkek adaydı.¹⁹⁵

Taraf Devletler 13'üncü Toplantısı 05/08/2004 tarihinde yapıldı ve 01/01/2005-31/12/2008 arasındaki dönemde görev yapacak 11 üye için seçime gidildi. Bu 11 üyelik için aralarında Türkiye'nin adayı Prof. Feride Acar da bulunmak üzere, toplam 25 Taraf Devlet 25 aday gösterdi. Bu 25 aday arasında sadece İsveç tarafından önerilen Prof. Melander erkek adaydı.¹⁹⁶

23/06/2006 tarihli Sözleşmeye Taraf Devletler 14'üncü Toplantısında 12 üyeliğin doldurulması için seçim yapıldı. Bu seçimde toplam 23 Taraf Devlet, 23 aday önerdi. Yarışan bu 23 adaydan sadece biri, Hollanda hükümetince önerilen Prof. Flinterman erkek adaydı.

Taraf devletler 15. Toplantısı 30/07/2008 tarihinde yapılmıştır. Aday gösterilen üyelere sadece Finlandiya uyruklu N. Bruun erkekti ve bu seçim sonunda Komiteye seçilmeyi başaran dördüncü erkek üye oldu.

Taraf Devletler 16'ncı Toplantısı 28/06/2010 tarihinde yapıldı. Umman Sultanlığı ilkin erkek aday Ahmed Al-Mukhaini'yi aday göstermişti. Umman 31/05/2010 tarihinde BM Sekreterliğine gönderdiği iletiyle erkek adayı geri çektiğini ve onun yerine bayan Rafiah Suliman Al-Talei'yi aday gösterdiğini bildirdi.¹⁹⁷

Taraf Devletler 17'nci Toplantısı 26/06/2012 tarihinde yapılmıştır. Bu toplantıda KKAOKK üyelik görev süresi 31/12/2012'de sona erecek olan 11 uzman için seçime gidilmiştir. Taraf Devletler boşalan 11 üyelik için 20 aday önerdiler ve önerilen adaylardan sadece Finlandiya uyruklu N. Bruun erkek adaydı.¹⁹⁸

(7) Bu veriler Taraf Devletlerin KKAOKK üye kompozisyonunun kadın uzmanlardan oluşmasının uygun olduğu yönünde bir genel kabulü benimzediklerini sergilemektedir.

¹⁹³ CEDAW/SP/1994/3, 22 December 1993, Meeting of States parties to the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against women, Seventh Meeting, New York, 7 February 1994, p.3, Candidate list; pp.6-9 (Yemen uyruklu adayın özgeçmişini).

¹⁹⁴ CEDAW/SP/1998/3, 11 January 1998, Meeting of States parties to the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against women, Tenth Meeting, New York, 17 February 1998, p.2, Candidate list.

¹⁹⁵ CEDAW/SP/2002/3, Meeting of States parties to the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against women, Twelfth Meeting, New York, 29 August 2002, p.2, Candidate list.

¹⁹⁶ CEDAW/SP/2004/3, Meeting of States parties to the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against women, Thirteenth Meeting, New York, 5 August 2004, p.2, Candidate list.

¹⁹⁷ CEDAW/SP/2010/3/Add.2, 10 June 2010, Meeting of States parties to the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against women, Sixteenth Meeting, New York, 28 June 2010.

¹⁹⁸ CEDAW/SP/2012/2, 12 May 2012, Meeting of States parties to the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against women, Seventeenth Meeting, New York, 26 June 2012, pp.1-2, Candidate list.

(8) Şu karşılaştırma ilginç olabilir. BM KKAOKK ayrıkt tutulacak olursa, BM'in insan hakları sözleşmeleri organları olan Komitelerin cinsiyete göre üye profiline bakıldığında, kadın ve erkek üye sayısında denklığın en fazla BM Genel Kurulu tarafından 20/11/1989 tarihin kabul edilen "Çocuk Hakları Sözleşmesi"¹⁹⁹ (ÇHS)²⁰⁰ organı olan Çocuk Hakları Komitesi (ÇHK)²⁰¹ özelinde gerçekleştiği görülmektedir. Türkiye'nin de bağtlandığı²⁰² ÇHS'nde ÇHK'nin cinsiyete göre üyelerin dağılımına ilişkin veriler şöyledir:

ÇHK: 1993-1995 dönemi = 6 kadın ve 4 erkek üye; 1995-2003 dönemi = 7 kadın ve 3 erkek; 2003-2004 dönemi = 11 kadın ve 7 erkek; 2005-2008 dönemi = 9 kadın ve 9 erkek üye.²⁰³

b-) KKAOKK'nde erkek üye bulunmaması bir sorun mudur?

Sözleşme münhasıran kadınlara karşı ayrımcılık konusu üzerinde dursa da, salt kadınlardan oluşan Sözleşme organı üye kompozisyonunun, kadınlara karşı ayrımcılığın sadece kadınları ilgilendiren yahut erkekleri ilgilendirmeyen bir meseleymiş gibi algılanması sakıncasını doğurabileceği ve sonuç olarak her iki cinsiyetten üyelerin Komitede görev yapmasının zamanı geldiği belirtilmiştir.²⁰⁴

¹⁹⁹ "Çocuk Hakları Sözleşmesi" (ÇHS) ("Convention on the Rights of the Child") BM Genel Kurulu tarafından 20/11/1989 tarih ve 44/25 sayılı kararla kabul edilmiş ve 02/09/1990 tarihinde yürürlüğe girmiştir. ÇHS'nin tarafımızdan yapılan çevirisi için bkz., M. Semih Gemalmaz, **ÜİHH Belgeleri/II. Cilt**, 2010, sf.593-626. ÇHS'nin daha önce yapılan Türkçe çevirisi ve İngilizce metni için bkz., M. Semih Gemalmaz, **İnsan Hakları Belgeleri/Human Rights Instruments/Cilt V**, 2004, sf.175-223 (Türkçe) ve sf.549-578 (İngilizce); ve M. Semih Gemalmaz, **Usul Hukuku Mevzuatı: 1. Kitap**, 2006, sf.493-515.

²⁰⁰ ÇHS hakkında bilgi için bkz., M. Semih Gemalmaz, **Genel Teori**, 2010, sf.664-701.

²⁰¹ "Çocuk Hakları Komitesi Geçici Usul Kuralları'nın (ÇHK/UK) ("Provisional Rules of Procedure of the Committee on the Rights of Child") Türkçe çevirisi ve İngilizce metni için bkz., M. Semih Gemalmaz, **Usul Hukuku Mevzuatı/1. Kitap**, 2006, sf.517-555 (Türkçe) ve sf.781-799 (İngilizce).

²⁰² Türkiye ÇHS'ni 14/09/1990 tarihinde imzalamıştır. Bunun ardından, 09/12/1994 tarih ve 4058 sayılı "Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun" çıkarılmıştır, (RG, 11/12/1994, s.22138). Bakanlar Kurulunun 23/12/1994 tarih ve 94/6423 sayılı kararı uyarınca, Sözleşmenin çekinceyle onaylanması kararlaştırılmıştır, (RG, 27/01/1995, s.22184). Bakanlar Kurulunun anılan kararını yayımladığı Resmi Gazetede Sözleşmenin Türkçe resmi çevirisi ve İngilizce metinleri yayımlanmıştır. Türkiye, bu Sözleşmenin onay belgesini 04/04/1995 tarihinde depo etmiş ve bu Sözleşme Türkiye bakımından 04/05/1995 tarihinden itibaren yürürlük kazanmıştır.

²⁰³ M. Semih Gemalmaz, **Genel Teori**, 2010, sf.679-683.

²⁰⁴ Andrew Byrnes, "The Committee on the Elimination of Discrimination against Women"dan naklen, Steiner - Alston, **International Human Rights**, 2000, p.189. Ayrıca bkz., M. Semih Gemalmaz, **Genel Teori**, 2010, sf.630. Şunu da ekleyelim ki, Byrnes 1994'de yayımlanan bir derlemedeki başka bir makalesinde, insan hakları sözleşmeleri organları kompozisyonunda baskın çoğunlukla erkek uzmanların yer aldığı tespit ettikten sonra şunu ileri sürüyordu. "Erkekler toplumsal cinsiyet meseleleri konusunda gerçekten de duyarlı olabilirlerse de, bu tür organlarda (feminist) kadınların mevcudiyetinin kayda değer ölçüde farklılık yaratacağı aşıkardır." Bkz., Andrew Byrnes, "Toward More Effective Enforcement of Women's Human rights Through the Use of International Human Rights Law and Procedures", in, **Human Rights of Women**, Rebecca J. Cook (ed.), University of Pennsylvania Press, Printed in the USA, 1994, pp.189-227, p.200.

Kanımızca, yukarıda işaret edilen, ayrımcılığın her cinsiyetten kişiyi ilgilendiren genel sorun olduğu ve dolayısıyla kadın-erkek üyelerin organda yer alması gerektiği görüşü ve özellikle de bu görüşün, Komite üye profiline dışarıdan bakışta olumsuz izlenim yaratabileceği argümanına bağlanması tartışmaya açık gözükmektedir.

Her şeyden önce mesele, bir prensip konusu olarak ortaya konulabilir. Buna göre, ileri sürülebilecek makul bir görüş şu olabilir. Kadın üyelerin dengeli temsil edilmediği herhangi bir sözleşme organına ilişkin olarak ortaya çıkan sorun/sorunlar yahut bu fotoğrafın isabetli olmadığına dair ileri sürülebilecek argümanlar her ne ise, erkek üyelerin yeterli temsil olanağı bulamadığı organlar bakımından da tartışılabilir.

Şunu da açıkça belirtelim ki, bir sözleşme organında üyelerin cinsiyete göre dağılımı üzerinden salt istatistiksel bir değerlendirme yapmak yeterli olmaz. Asıl yapılması gereken, sözleşme organında belli bir cinsiyet grubunun ağırlıklı ya da tek taraflı olarak temsil edilmesinin, o organın kararlar pratiğinde bir zaaf doğurup doğurmadığını gösterebilmek yahut en azından buna ipucu olabilecek bazı verileri ortaya koyabilmek gerekir. Bu iş ise, hiç kuşkusuz, kolaycı genellemeler yapmaktan daha külfetlidir ve belli bir gözlükle organın faaliyetlerinin, özellikle de karar ve yorum tasarruflarının analiz edilmesini gerektirir.

Erken dönemdeki bazı doktriner çalışmalarda bu Sözleşmeyle hedeflenen amacın, yani kadın haklarının korunmasında ciddi bir dönüşüm gerçekleştirilemediği görüşü ileri sürülmüşse de²⁰⁵, 30. yaşını idrak eden Komitenin faaliyetleri bir bütün olarak değerlendirildiğinde anılan tespiti artık ikna edici görmek mümkün değildir. KKAOKK'nin, örnek olsun, Tavsiye Görüşlerinin yahut bireysel başvurularda verdiği kararların niteliği (kalitesi) ve yüksek düzeyi yahut yetkinliği hususlarında hiçbir kuşku bulunmamaktadır. Dahası, bu organın, kadınlara karşı ayrımcılık evrensel sorunuyla mücadeleye yaptığı katkı da ortadadır.²⁰⁶ Bunun söylenmesini bile garipseyecek olanlar çıkabilir. Oysa Türkiye de dahil olmak üzere çok sayıda ülkede, apaçık biçimde cinsiyetçi ayrımcılık oluşturan yasa hükümlerini Anayasaya uygun gören kararların altında, yüksek mahkemelerde görev yapmış kimi 'kadın' yargıçların, imzasının bulunduğunu unutmamak gerekir.²⁰⁷ Yahut ulusalüstü düzleme çıkacak olursak, bazı insan hakları sözleşmeleri organları kararlarına bakılabilir. Bu kararlarda/hükümlerde, kadınlara karşı ayrımcılıkla mücadelenin ulaştığı aşamaya direnç gösteren örneklerin bulunduğu ve bunların bir kısmında

²⁰⁵ Byrnes, "The Work of the Committee on the Elimination of Discrimination against Women", 14 *Yale J. Int'l L.*, 1989, p.5. Minor, "Discrimination against Women", 24 *Ga. J. Int'l. & Comp. L.*, 1994, p.143.

²⁰⁶ Bir başka çalışmada şu tespitte bulunmuştuk. "Sözleşmenin fikri özü ve özellikle de orijinal metni itibarıyla taşıdığı yapısal aksaklık yahut eksikliklerin beslediği ve Sözleşme organına peşinen yüklemiş olduğu bütün bu külfetleri akılda tutsak da, bu çalışmanın yazarı, Komitenin kuruluşundan bu yana sergilediği performansın kayda değer ölçüde başarılı olarak nitelendirilmesi gerektiği görüşündedir." Bkz., M. Semih Gemalmaz, "Haklar Analizi", *İl Han Özey'a Armağan*, İÜHFİM, Cilt LXIX, 2011, sf.161-162.

²⁰⁷ Örnek olarak bkz., AYM'nin 30/06/1998 tarih ve E.1997/27, K.1998/43 sayılı kararı; *AYMKD*, Sayı 35, 1. Cilt, Ankara, 2000, sf.215-218. Bkz., Mehmet Semih Gemalmaz, "Ulusal Yüksek Yargı Yerleri Kararlarında Ulusalüstü İnsan Hakları Hukuku Belgelerinin Kavranışı ve Kullanılışı", *Özgürlükler Düzeni Olarak Anayasa, Fazıl Sağlam'a 65. Yaş Armağanı*, (Yayına hazırlayanlar: Osman Can, A. Ülkü Azrak, Yavuz Sabuncu, Otto Depenheuer, Mechael Sachs), Türk-Alman Kamu Hukukçuları Forumu Yayını, İmaj Yayınevi, Ankara, Şubat 2006, sf.117-183, sf.152-155.

da o organdaki kadın üyelerin bu tür kararları benimsemiği görmezden gelinemez. Bazı ülkelerde, kendi ifadeleriyle ‘en erkek’ kadın siyasetçilerin hükümet dahil üst düzeyde görev üstlendikleri herhalde unutulmamıştır. Bu gerçeklikler dikkate alınınca KKAOKK’nin kararlarındaki düzeyin önemi daha da anlaşılır hale gelmektedir. Sonuç olarak, Komitenin adeta fiilen erkek üyelere kapatılmış kompozisyonunun, bu organın var olma amacına uygun tasarruflarının niteliği bakımından bir sorun yarattığı ileri sürülemez.

Buna karşılık Komitenin üye kompozisyonunun yansıttığı ‘görünüm’ meselesi ise tümden bir yana itilemez. Bunu bir benzetmeyle ele alabiliriz. Bilindiği üzere, bireyin temel haklarından birisi adil ve usulüne uygun yargılanma hakkıdır. Bu hak, bir dizi alt unsuru içerir. Bunlardan biri ise yargılama organının tarafsızlığıdır. Mahkemenin tarafsızlığı, insan hakları sözleşme organlarının yerleşik içtihadıyla çok uzun süreden bu yana ortaya konulduğu üzere, diğer unsurların yanı sıra, o makamın yansıttığı görünümle yahut o mahkeme karşısındaki bireyin o makama ilişkin görünüşe ilişkin algısıyla alakalıdır. Örneğin, çok eskiye gitmeyen bir geçmişte Türk yargı sisteminde yer alan Devlet Güvenlik Mahkemelerinde (DGM) sivil olanların yanında, askeri yargıç ve savcılarının da yer alıyor olması bu görüntüsel tarafsızlığa aykırı bulunmuştur. Askeri yargıcın/savcının, belki sivil meslektaşlarından daha özgürlükçü kararlar vermiş, birçok mahkumiyet kararına muhalefet şerhi koymuş olmalarının bir önemi yoktur. Elbette bu denli basit değil ama simgesel olarak anlatmaya çalışırsak, yargıcın cübbesinin altında sivil giysi olmasıyla askeri üniforma bulunması arasındaki görüntüsel farktır bu. AİHS sisteminde AİHM içtihatları bunu ortaya koymuştur. Koşut içtihatları, evrensel düzlemde BM MSHS sisteminde İHK yahut bölgesel düzlemde Ame.İHS sisteminde Ame.İHM pratiklerinde bulabiliriz.

Yukarıdaki açıklamayı bölgesel yahut uluslararası düzeyde üretilen insan hakları sözleşmeleri organlarının üye profiline uyarlamaya kalkışırsak, bu organlarda erkek üyelerin baskın olduğu görünümün yarattığı sorun ile kadınların baskın olduğu görünümün yaratabileceği sorun arasında bir bağlantı kurulabilir. Diğer sözleşme organlarında kadın üyelerin ‘dengeli temsili’ için yapılan girişimler, hatta üretilen normatif standartlar ve adayları seçen organların uygulamaları (örneğin, AİHS sisteminde AK Parlamenter Meclisinin konuyla ilgili standartları ve pratikleri, AK Bakanlar Komitesinin kararları gibi) sadece haklı değil ama aynı zamanda isabetli ve doğru yönde atılmış adımlar olarak mütalaa ediliyor ise, aynı haklılık bunun tam aksi görünüm arz eden organların üye profili bakımından da, en hafif deyişle, meşru bir tartışma konusu addedilmek gerekir.

Yeniden KKAOKK’ne dönecek olursak şu ayrıntıya dikkati çekmek yararlı olacaktır. Komite üyelerinin Taraf Devletler toplantılarında seçildiklerini açıklamıştık. İşte, bu toplantılardan birinde bu husus gündeme gelmiştir. Sözleşmeye Taraf Devletler 11. toplantısı 31/08/2000 tarihinde yapılmıştır. Bu toplantıda, BM Genel Sekreteri Yardımcısı ve bu konuda Genel Sekreter danışmanı olup anılan 11. Taraf Devletler toplantısına katılıp geçici başkanlık yapan Angela E.V. King konuşmasında, Komite üyeliği seçimine ilişkin olarak, Taraf Devletlerin seçimde şu dört unsuru dikkate almaya önem verme ihtiyacı duyabileceklerini ifade etmiştir: (i) “dengeli coğrafi dağılım” (“*balanced geographic location*”), (ii) “dengeli toplumsal cinsiyet dağılımı” (“*balanced gender distribution*”), (iii) “Komite üyelerinin Komite toplantılarına katılabilme imkanları” (“*ability of Committee members to attend meetings*”) ve nihayet (iv) “ya-

kın/sıkı siyasal bağlantısı olmayan kişilerin seçilmesinin tercih edilmesi” (“*preferable to elect those persons who had no political affiliation*”).²⁰⁸

7-) KKAOKK'nin Uyrakluğa Göre Üye Profili

Komitenin uyrakluğa göre üye profili ele alındığında, kuşku yok ki, temel belirleyici unsur Sözleşmeye Taraf Devlet sayısıdır.

a-) Oturum dönemlerine göre KKAOKK üyelerinin uyrakluklarının dağılımı

KKAOKK üyelerinin vatandaşı oldukları Devletlere ilişkin bir fikir verebilmek için şu verilere işaret edebiliriz:

1. oturum (18-22/10/1982)²⁰⁹: Guyana, SSCB, Kanada, Filipinler, Ekvador, Meksika, Moğolistan, Yugoslavya, Sri Lanka, Macaristan, Uruguay, Panama, Çin, Portekiz, Ruanda, Vietnam, İsveç, Demokratik Alman Cumhuriyeti, Bulgaristan, Polonya, Norveç, Küba.

2. oturum (01-12/08/1983)²¹⁰: Guyana, SSCB, Kanada, Filipinler, Mısır*, Ekvador, Meksika, Moğolistan, Yugoslavya, Sri Lanka, Macaristan, Uruguay, Panama, Çin, Portekiz, Ruanda, Vietnam, İsveç, Demokratik Alman Cumhuriyeti, Bulgaristan, Polonya, Norveç, Küba.

3. oturum (26/03-06/04/1984)²¹¹: Guyana, SSCB, Kanada, Filipinler, Mısır, Ekvador, Meksika, Moğolistan, Yugoslavya, Sri Lanka, Macaristan, Uruguay, Panama, Çin, Portekiz, Ruanda, Vietnam, İsveç, Demokratik Alman Cumhuriyeti, Bulgaristan, Polonya, Norveç, Küba.

4. oturum (21/01-01/02/1985)²¹²: Mısır, Guyana, SSCB, Kanada, Filipinler, Avustralya, Meksika, Moğolistan, Yugoslavya, Sri Lanka, Yunanistan, Uruguay, Çin, Panama, Ruanda, Demokratik Alman Cumhuriyeti, Bulgaristan, Polonya, Portekiz, Etiyopya, Norveç, Küba, İsveç.

5. oturum (10-21/03/1986)²¹³: Mısır, Guyana, SSCB, Kanada, Filipinler, Avustralya, Meksika, Moğolistan, Yugoslavya, Sri Lanka, Yunanistan, Uruguay, Çin, Panama, Ruanda, Demokratik Alman Cumhuriyeti, Bulgaristan, Polonya, Portekiz, Etiyopya, Norveç, Küba, İsveç.

6. oturum (30/03-10/04/1987)²¹⁴: Japonya, Guyana, Kanada, İtalya, Mali, Brezilya, Avustralya, Barbados, Meksika, Çin, Yugoslavya, Yunanistan, Panama, SSCB, Demokratik Alman Cumhuriyeti, Ekvador, Portekiz, Etiyopya, Endonezya, Mısır, Nijerya, Küba, İsveç.

7. oturum (16/02-04/03/1988)²¹⁵: Japonya, Guyana, Kanada, İtalya, Mali, Brezilya, Avustralya, Barbados, Meksika, Çin, Yugoslavya, Yunanistan, Pa-

²⁰⁸ Press Release WOM/1235, Eleventh Meeting, 31 August 2000, “Committee on Elimination of Discrimination against Women Elects Officers”, p.2.

²⁰⁹ Report of the CEDAW Committee, (First session), (A/38/45), 1983, p.16, Annex II.

²¹⁰ Report of the CEDAW Committee, (Second session), Volume I, (A/39/45), 1984, p.47, Annex III.

²¹¹ Report of the CEDAW Committee, (Third session), Volume II, (A/39/45), 1984, p.57, Annex IV.

²¹² Report of the CEDAW Committee, (A/40/45), (19 April 1985), 1985, p.50, Annex III.

²¹³ Report of the CEDAW Committee, (A/41/45), 1986, p.57, Annex IV.

²¹⁴ Report of the CEDAW Committee, (A/42/38), 1987, p.90, Annex III.

²¹⁵ Report of the CEDAW Committee, (A/43/38), 1988, p.123, Annex III.

nama, SSCB, Demokratik Alman Cumhuriyeti, Ekvador, Portekiz, Etiyopya, Endonezya, Mısır, Nijerya, Küba, İsveç.

8. oturum (20/02-03/03/1989):²¹⁶ Japonya, Arjantin, Guyana, İspanya, İtalya, Mali, Brezilya, Avustralya, Danimarka, Barbados, Meksika, Çin, Yugoslavya, Yunanistan, SSCB, Demokratik Alman Cumhuriyeti, Ekvador, Endonezya, Almanya, Etiyopya, Mısır, Nijerya, Togo.

9. oturum (22/01-02/02/1990):²¹⁷ Japonya, Arjantin, Guyana, İspanya, İtalya, Mali, Brezilya, Avustralya, Danimarka, Barbados, Meksika, Çin, Yugoslavya, Yunanistan, SSCB, Demokratik Alman Cumhuriyeti, Ekvador, Endonezya, Almanya, Etiyopya, Mısır, Nijerya, Togo.

10. oturum (21/01-01/02/1991):²¹⁸ Gana, Japonya, Arjantin, Tunus, Guyana, Ekvador, İspanya, İtalya, Avustralya, Danimarka, Barbados, Meksika, Yugoslavya, Yunanistan, Rusya Federasyonu, Demokratik Almanya Cumhuriyeti, Filipinler, Almanya, Çin, Etiyopya, Mısır, Nijerya, Togo.

11. oturum (20-30/01/1992):²¹⁹ Gana, Japonya, Arjantin, Tunus, Guyana, Ekvador, İspanya, İtalya, Avustralya, Danimarka, Barbados, Meksika, Yugoslavya, Yunanistan, Rusya Federasyonu, Demokratik Almanya Cumhuriyeti, Filipinler, Almanya, Çin, Etiyopya, Mısır, Nijerya, Togo.

12. oturum (18/01-05/02/1993):²²⁰ Gana, Japonya, Tunus, *Türkiye*, Ekvador, İspanya, Yeni Zelanda, İtalya, Barbados, Venezuela, Arjantin, Yugoslavya, Bangladeş, Çin, Finlandiya, Kolombiya, Rusya Federasyonu, Burkina Faso, Filipinler, Almanya, Etiyopya, Mısır, Nijerya.

13. oturum (17/01-04/02/1994):²²¹ Gana, Japonya, Tunus, *Türkiye*, Ekvador, İspanya, Yeni Zelanda, İtalya, Barbados, Venezuela, Arjantin, Yugoslavya, Bangladeş, Çin, Finlandiya, Kolombiya, Rusya Federasyonu, Burkina Faso, Filipinler, Almanya, Etiyopya, Mısır, Nijerya.

14. oturum (16/01-03/02/1995):²²² Gana, Tunus, *Türkiye*, Zimbabwe, Guyana, İspanya, Yeni Zelanda, Ekvador, Arjantin, İtalya, Filipinler, Venezuela, Endonezya, Bangladeş, Finlandiya, Kolombiya, Burkina Faso, Japonya, Almanya, İsrail, Çin, Etiyopya, Mısır.

15. oturum (15/01-02/02/1996):²²³ Gana, Tunus, *Türkiye*, Zimbabwe, Guyana, İspanya, Yeni Zelanda, Ekvador, Arjantin, İtalya, Filipinler, Venezuela, Endonezya, Bangladeş, Finlandiya, Kolombiya, Burkina Faso, Japonya, Almanya, İsrail, Çin, Etiyopya, Mısır.

16. ve 17. oturumlar (13-31/01/1997 – 07-25/07/1997):²²⁴ Gana, *Türkiye*, Tunus, Zimbabwe, Guyana, İspanya, Yeni Zelanda, Ekvador, İtalya, Küba,

²¹⁶ Report of the CEDAW Committee, (A/44/38) 1990, p.87, Annex III.

²¹⁷ Report of the CEDAW Committee, (A/45/38), 1990, p.94, Annex III.

²¹⁸ Report of the CEDAW Committee, (A/46/38), 1992, p.93, Annex II.

²¹⁹ Report of the CEDAW Committee, (A/47/38), 1993, p.109, Annex II.

²²⁰ Report of the CEDAW Committee, (A/48/38), 1994, p.120, Annex IV.

²²¹ Report of the CEDAW Committee, (A/49/38), 1994, p.158, Annex II.

²²² Report of the CEDAW Committee, (A/50/38), 1995, p.143, Annex II.

²²³ Report of the CEDAW Committee, (A/51/38), 1996, p.54, Annex II.

²²⁴ Report of the CEDAW Committee, (A/52/38/Rev.1), 1997, p.138, Annex II.

Meksika, Endonezya, Filipinler, Bangladeş, Kore Cumhuriyeti, Çin, Burkina Faso, Norveç, Japonya, Almanya, İsrail, Etiyopya, Mısır.

18. ve 19. oturumlar (19/01-06/02/1998 – 22/06-10/07/1998)²²⁵: Gana, *Türkiye*, Tunus, Zimbabve, Guyana, İspanya, Yeni Zelanda, Ekvador, İtalya, Küba, Meksika, Endonezya, Filipinler, Bangladeş, Kore Cumhuriyeti, Çin, Burkina Faso, Norveç, Japonya, Almanya, İsrail, Etiyopya, Mısır.

20. ve 21. oturumlar (19/01-05/02/1999 – 07-25/06/1999)²²⁶: Gana, *Türkiye*, Tunus, İspanya, Yeni Zelanda, İtalya, Çin, Mısır, Küba, Meksika, Sri Lanka, Saint Kitts & Nevis, Bangladeş, Kore Cumhuriyeti, Filipinler, Güney Afrika, Burkina Faso, Arjantin, Norveç, Almanya, İsrail, Etiyopya, Japonya.

22. ve 23. oturumlar (17/01-04/02/2000 – 12-30/06/2000)²²⁷: Gana, *Türkiye*, Tunus, İspanya, Yeni Zelanda, İtalya, Çin, Mısır, Küba, Meksika, Sri Lanka, Saint Kitts and Nevis, Bangladeş, Kore Cumhuriyeti, Filipinler, Güney Afrika, Burkina Faso, Arjantin, Norveç, Almanya, İsrail, Etiyopya, Japonya.

24. ve 25. oturumlar (15/01-02/02/2001 – 02-20/07/2001)²²⁸: Gana, *Türkiye*, Endonezya, Tunus, İtalya, Çin, Mısır, Fransa, Küba, Meksika, Sri Lanka, Saint Kitts & Nevis, Nijerya, Filipinler, İsveç, Tanzanya, Güney Afrika, İsrail, Arjantin, Almanya, Kore Cumhuriyeti, Portekiz, Japonya.

26. ve 27. oturumlar ve istisnai oturum (14/01-01/02/2002 – 02/21/06/2002 – 05/23/08/2002)²²⁹: Gana, *Türkiye*, Endonezya, Tunus, İtalya, Çin, Mısır, Fransa, Küba, Meksika, Sri Lanka, Saint Kitts & Nevis, Tanzanya, Nijerya, Filipinler, İsveç, Güney Afrika, İsrail, Arjantin, Japonya, Almanya, Kore Cumhuriyeti, Portekiz.

28. ve 29. oturumlar (13-31/01/2003 – 30/06-18/07/2003)²³⁰: *Türkiye*, Endonezya, Cezayir, Hollanda, Mısır, Fransa, Benin, Küba, Meksika, Tanzanya, Bangladeş, Nijerya, Filipinler, İsveç, Macaristan, Mauritius, Romanya, Japonya, Almanya, Kore Cumhuriyeti, Hırvatistan, Portekiz. (Ayrıca, Gana).

30. ve 31. oturumlar (12-30/01/2004 – 06-23/07/2004)²³¹: *Türkiye*, Endonezya, Cezayir, Benin, Gana, Hollanda, Mısır, Fransa, Küba, Meksika, Bangladeş, Nijerya, Filipinler, İsveç, Macaristan, Mauritius, Romanya, Japonya, Almanya, Kore Cumhuriyeti, Hırvatistan, Portekiz.

32. ve 33. oturumlar (12-28/01/2005 – 05-22/07/2005)²³²: Küba, Cezayir, Gana, Malezya, Hollanda, Mısır, Fransa, Benin, Bangladeş, İtalya, Filipinler, Macaristan, Mauritius, Brezilya, Romanya, Japonya, Almanya, Kore Cumhuriyeti, Jamaika, Hırvatistan, Singapur, Portekiz, Çin.

34., 35. ve 36. oturumlar (16/01-03/02/2006 – 15/05-02/06/2006 – 07-25/08/2006)²³³: Küba, Cezayir, Benin, Gana, Malezya, Hollanda, Mısır,

²²⁵ Report of the CEDAW Committee, (A/53/38/Rev.1), 1998, p.90, Annex II.

²²⁶ Report of the CEDAW Committee, (A/54/38/Rev.1), 1999, p.88, Annex IV.

²²⁷ Report of the CEDAW Committee, (A/55/38), 2000, p.96, Annex V.

²²⁸ Report of the CEDAW Committee, (A/56/38), 2001, p.129, Annex VI.

²²⁹ Report of the CEDAW Committee, (A/57/38), 2002, p.232, Annex IV.

²³⁰ Report of the CEDAW Committee, (A/58/38), 2003, p.169, Annex IV.

²³¹ Report of the CEDAW Committee, (A/59/38), 2004, p.191, Annex V.

²³² Report of the CEDAW Committee, (A/60/38), 2005, p.185, Annex V.

²³³ Report of the CEDAW Committee, (A/61/38), 2006, p.298, Annex V.

Fransa, Bangladeş, İtalya, Filipinler, Macaristan, Mauritius, Brezilya, Romanya, Japonya, Almanya, Kore Cumhuriyeti, Jamaika, Hırvatistan, Singapur, Portekiz, Çin.

37., 38. ve 39. oturumlar (15/01-02/02/2007 – 14/05-01/06/2007 – 23/07-10/08/2007):²³⁴ Bangladeş, Küba, Cezayir, Tayland, Gana, Malezya, Hollanda, Mısır, Fransa, İsrail, İtalya, Slovenya, Mauritius, Brezilya, Japonya, Almanya, Kore Cumhuriyeti, Jamaika, Hırvatistan, Singapur, Portekiz, Çin, Zou Xiaobao. Güney Afrika (2007'de boşaldı).

40. ve 41. oturumlar (14/01-01/02/2008 – 30/06-18/07/2008):²³⁵ Bangladeş, Küba, Cezayir, Tayland, Gana, Malezya, Hollanda, Mısır, Fransa, İsrail, Japonya, İtalya, Slovenya, Mauritius, Brezilya, Almanya, Kore Cumhuriyeti, Jamaika, Hırvatistan, Singapur, Portekiz, Çin. Güney Afrika (boş).

42. ve 43. oturumlar (20/10-07/11/2008 – 19/01-06/02/2009):²³⁶ Fransa, Bangladeş, Küba, Kenya, Jamaika, Cezayir, Finlandiya, Tayland, Gana, Hollanda, Mısır, İsrail, Japonya, Hindistan, İspanya, Slovenya, Mauritius, Brezilya, Romanya, Afganistan, Hırvatistan, Çin. Güney Afrika (boş).

44. ve 45. oturumlar (20/07-07/08/2009 – 18/01-05/02/2010):²³⁷ Fransa, Bangladeş, Küba, Kenya, Jamaika, Cezayir, Finlandiya, Tayland, Gana, Hollanda, Mısır, İsrail, Japonya, Hindistan, İspanya, Slovenya, Mauritius, Brezilya, Romanya, Afganistan, Hırvatistan, Çin. Güney Afrika (boş).

46., 47 ve 48. oturumlar (12-30/07/2010 – 04-22/10/2010 – 17/01-04/02/2011):²³⁸ Türkiye, Fransa, Küba, Kenya, Paraguay, Jamaika, Cezayir, Finlandiya, Mısır, İsrail, Japonya, Bangladeş, Hindistan, İspanya, Slovenya, Mauritius, Brezilya, Timor-Leste, Romanya, Afganistan, İsviçre, Hırvatistan, Çin.

Yeniden hatırlatalım ki, 1982-2012 döneminde Komitede toplam 122 farklı üye görev yapmıştır. Bu 122 farklı üyenin vatandaşı buldukları Sözleşmeye Taraf Devlet sayısı ise 71'dir.

b-) Üyenin uyrukluğuna göre KKAOKK kompozisyonu bakımından 'den-geli temsil' meselesi

Vatandaş Komiteye üye olarak seçilen Taraf Devletleri sayarken şu hususu göz önünde bulundurduk. Bu Devletlerden Almanya ve Demokratik Alman Cumhuriyeti birleşerek tek Devlet haline gelmiş olmalarına rağmen bu birleşme öncesinde iki Devlet olarak Komiteye üye oldukları için bunları ayrı ayrı saydık. Buna karşılık, SSCB ve Rusya Federasyonu iki ayrı Devlet olmalarına rağmen, ikincisi SSCB'nin ardılı Devlet olduğundan bunları hesaplama-da tek Devlet olarak gösterdik.

²³⁴ Report of the CEDAW Committee, (A/62/38), 2007, p.375, Annex V.

²³⁵ Report of the CEDAW Committee, (A/63/38), 2008, p.375, Annex V.

²³⁶ Report of the CEDAW Committee, (A/64/38), 2009, p.142, Annex III.

²³⁷ Report of the CEDAW Committee, (A/65/38), 2010, p.34, Annex VII.

²³⁸ Report of the CEDAW Committee, (A/66/38), 2011, p.156, Annex II.

*ij) Vatandaşı KKAOKK üyeliğine seçilen ve seçilemeyen Taraf Devletler
Tablosu: (1982-2012)*

**1982-2012 ARASINDAKİ DÖNEMDE VATANDAŞI KKAOKK ÜYELİĞİNE
SEÇİLEN VE SEÇİLEMİYEN TARAF DEVLETLER SAYISI VE YÜZDELERİNE
İLİŞKİN TABLO**

Dönem (tarih itibariyle)	Taraf Devlet sayısı	Vatandaşı üye seçilen Taraf Devlet sayısı	Vatandaşı üye seçilen Taraf Devlet %	Vatandaşı üye seçilemeyen Taraf Devlet sayısı	Vatandaşı üye seçilemeyen Taraf Devlet %
1982-1988 (04/03/1988) ²³⁹	94	33	% 35	61	% 65
1982-2004 (23/07/2004) ²⁴⁰	177	60	% 34	117	% 66
1982-2005 (22/07/2005) ²⁴¹	180	62	% 34.5	118	% 65.5
1982-2012 (04/02/2011) ²⁴²	186	71	% 38.2	115	% 61.8

Yukarıdaki Tablodan çıkan sonuca göre, 1982-2005 arasındaki dönemde, Komiteye vatandaşını üye olarak seçtirme başarısı gösteren Taraf Devletlerin toplam Taraf Devletler sayısı içinde genel ortalaması % 35 civarında seyretmektedir. Bu demektir ki, Taraf Devletlerin üçte ikisi, Komitenin 23 yıllık faaliyet döneminde vatandaşlarını Komiteye üye olarak seçtirmemiştir. Bu oranlar 2012 itibariyle de geçerlidir.

Gerçekten de 1982-2012 arasındaki 30 yıllık süre esas alındığında, vatandaş Komite üyesi seçilen Taraf Devlet sayısının 71'e yükseldiği ve bunun tüm Taraf Devlet sayısı (186) içindeki payının % 38'i aştığı görülmektedir. Ancak bu yüzde, Komite üyeliklerinin Taraf Devletlere dengeli dağılımı meselesi açısından yeterli bir ilerlemenin kaydedildiğini göstermeye yetmemektedir; bu oran halen % 40 seviyesinin altındadır. Bu demektir ki, Sözleşmeye Taraf Devletler sayısı toplamının ancak üçte birine tekabül eden sayıdaki Devlet Komiteye bir vatandaşını üye seçtirebilmiştir.

Kaldı ki, Komiteye vatandaşını üye olarak seçtirme başarısını gösteren Taraf Devletlerin toplam sayısının 2012 itibariyle 71 (yani % 38.2) olması şeklindeki veri de kendi içinde dikkatli biçimde ayrıca analiz edilmelidir. Şu nedenle. Her ne kadar sonuç olarak toplam 71 Devletin vatandaş Komiteye üye olarak seçilmişse de, bu Devletlerin kayda değer çoğunluğu, vatandaşının/vatandaşlarının birden çok kez üye olarak seçilmesini sağlamıştır.

Tersten söyleyecek olursak, bu 71 Devletin 23'ü Komiteye sadece bir kez üye seçtirebilmiştir. Sıralayalım: (Afganistan, Benin, Bulgaristan, Danimarka, Hindistan, İsviçre, Kenya, Kolombiya, Malezya, Mali, Moğolistan, Paraguay,

²³⁹ Report of the CEDAW Committee, (A/43/38), 1988, p.1, para.1.

²⁴⁰ Report of the CEDAW Committee, (A/59/38), 2004, p.96, para.1.

²⁴¹ Report of the CEDAW Committee, (A/60/38), 2005, p.97, para.1.

²⁴² Report of the CEDAW Committee, (A/66/38), 2011, p.145, para.1.

Polonya, Ruanda, Saint Kitts & Nevis, Singapur, Tanzanya, Tayland, Timor-Leste, Togo, Uruguay, Venezuela, Vietnam).

ii) Vatandaş KKAOKK üyeliğine bir ve birden çok kez seçilen Taraf Devletler Tablosu: (1982-2012)

1982-2012 arasındaki 30 yıllık süre esas alındığında, vatandaş Komite üyesi seçilen Taraf Devlet sayısının 71'e yükseldiğini ve bu 71 Devletin 23'ü Komiteye sadece bir kez üye seçtirdiğini yukarıda açıkladık.

Buna göre, vatandaşları Komiteye üye seçilen toplam 71 Devletin 48'i birden çok kez vatandaşlarının Komitede görev yapmasına olanak veren sonuç elde etmiştir. İmdi ele alınması gereken bir başka konu, hangi Taraf Devletlerin kaç kez Komiteye üye seçtirdiğidir. Buradaki mesele, yukarıda incelediğimiz, *aynı isimli üyenin Komiteye kaç kez seçildiği değil ve fakat aynı Taraf Devletin kaç kez kendi vatandaşını Komiteye seçtirme başarısını gösterdiğidir.*

Komiteye birden fazla kez vatandaşlarını seçtiren 48 Devletten 17'si vatandaşlarını 2 kez; 14'ü 3 kez; 7'si 4 kez; 6'sı 5 kez; 2'si ise 6 kez; 1'i 7 kez ve 1'i 8 kez Komiteye seçtirebilmiştir.

Bu demektir ki, vatandaşları Komiteye üye seçilen toplam 71 Devletten % 68'i, ifademiz abartılı sayılmayacak ise, Komiteyi vatandaşlarının sıklıkla seçtikleri bir Sözleşme organı haline dönüştürmüştür. Belirtilen hususun Tabloyla gösterilmesi, durumu daha göze çarpar hale getirecektir.

1982-2012 ARASINDAKİ DÖNEMDE VATANDAŞI BİR VE BİRDEN ÇOK KEZ KKAOKK ÜYELİĞİNE SEÇİLEN TARAF DEVLETLERE VE YÜZDELERİNE İLİŞKİN TABLO

Vatandaş üye seçilen Taraf Devlet sayısı ve %	Vatandaş 1 kez seçilen Devlet sayısı ve %	Vatandaş 2 kez seçilen Devlet sayısı ve %	Vatandaş 3 kez seçilen Devlet sayısı ve %	Vatandaş 4 kez seçilen Devlet sayısı ve %	Vatandaş 5 kez seçilen Devlet sayısı ve %	Vatandaş 6 kez seçilen Devlet sayısı ve %	Vatandaş 7 kez seçilen Devlet sayısı ve %	Vatandaş 8 kez seçilen Devlet sayısı ve %
71 % 100	23 %32	17 %24	14 %19,5	7 %10	6 %8,5	2 %3	1 %1,5	1 %1,5
48 - % 68								

Elbette, seçilen uzmanların, uyruğu bulunduğu Devletin temsilcisi olarak değil, bireysel sıfatıyla görev yaptığı şeklindeki normun farkındayız. Burada mesele, üyenin, tarafsız olarak, tüm Devletlere eşit mesafede ve objektif olarak görev yapması değildir. Ele aldığımız husus, üyelerin uyrukluğuyla bağlantılı olarak Komitede farklı hukuk ve kültür çevrelerinden gelen uzmanların Komitede temsil edilip edilmediği ve bunun da dengeli bir dağılımla gerçekleşip gerçekleşmediğidir. Bu nedenle, uyrukluğu, teknik anlamda üyenin hangi Devletin vatandaşı olduğu açısından değil, üyenin uyrukluğunun delalet ettiğini varsaydığımız farklı hukuk-kültür-uygarlık çevrelerinin Komitede temsili açısından düşünmekteyiz.

Şu notu da ekleyelim ki, Komite üyelerini seçmek üzere yapılan Taraf Devletler toplantılarında, bazı Taraf Devletlerin temsilcileri zaman zaman kendi

ülkelerinin bulunduğu coğrafi bölgeden hiçbir üyenin Komiteye seçilememiş olması şeklinde ortaya çıkan tabloyu eleştiren konuşmalar yapmışlardır.

Örnek olsun, 29/08/2002 tarihli Taraf Devletler 12. toplantısında Surinam temsilcisi, o günkü seçim sonucunda Komiteye Karayipler bölgesinden hiçbir üyenin bulunmaması durumunun ortaya çıkmış olmasını eleştirmiş ve uluslararası toplumun Komite üyelerinin seçimi usulünü bu açıdan yeniden düşünmesi gerektiğini belirtmiştir. O toplantı için oturum Başkanı seçilen Barbados uyruklu temsilci ise, Taraf Devletlerin Komiteye uzmanları, vatandaşları buldukları Devletin temsilcisi olarak değil ve fakat bireysel sıfatlarıyla hizmet görmek üzere seçtiklerini; dengeli dağılım ilkesinin arzuya şayan bir husus olmakla birlikte seçim sonuçlarının önceden belirlenebilir olmadığını; seçimin tamamlandığı o aşamadan sonra yapılması gerekenin ise sonuçları kabul ederek yola devam etmek olduğunu belirterek anılan eleştiriyi yanıtlamıştır.²⁴³

c-) Komiteye iki Alman uyruklu üye?

Komitenin 1991'deki 10. Oturum²⁴⁴ ve 1992'deki 11. Oturum²⁴⁵ dönemlerine ilişkin Yıllık raporlarında Komite üyeleri listesinde Almanya ("Germany") uyruklu iki üye gözükmektedir. Metindeki iki Almanya sözcüğünden ilki "Demokratik Almanya Cumhuriyeti" olarak okunmalıdır. Nitekim örneğin, Komitenin 1989'daki 8. Oturum²⁴⁶ ile 1990'daki 9. oturum²⁴⁷ dönemlerine ilişkin Yıllık raporlardaki Komite üyeleri listesinde Demokratik Almanya Cumhuriyeti ve Federal Alman Cumhuriyeti olmak üzere iki ayrı Devlet uyruklu üye zikredilmektedir.

Daha önce, Federal Almanya değil, Demokratik Almanya Cumhuriyeti uyruklu üye Edith Oeser, görev süresi 1988'de sona erecek şekilde 1984 yılında Komite üyeliğine seçilmişti. Bu üye bilahare görev süresi 1992'de sona erecek şekilde Komite üyeliğine tekrar seçilmiştir.

Öte yanda Federal Almanya uyruklu H. B. Schöpp-Schilling ise, ilk kez 1989-1992 döneminde görev yapmak üzere Komiteye üye seçilmiştir.

Bilindiği üzere, Doğu Bloğunun çözülüşü sonrasında 03/10/1990 tarihinden itibaren geçerli olarak iki Almanya birleşerek tek Devlet haline gelmiştir.

Komiteye aynı uyruklu iki üyenin aynı anda bulunması Sözleşmeye göre mümkün değildir. Zira KKAOKS (md.17/2) hükmüne göre, her bir Taraf devlet kendi vatandaşları arasından bir kişiyi Komite üyeliği için aday gösterebilir ve Komite üyeleri, Taraf devletlerce aday gösterilen kişiler listesi içinden gizli oyla seçilirler.

Komiteye Demokratik Almanya Cumhuriyeti uyruklu üye Edith Oeser'in görev süresi 1992 yılında dolmuştur. Komitenin 1993'deki 12. oturumundan itibaren Almanya uyruklu olarak sadece Hanna Beate Schöpp-Schilling Komitede görev yapmıştır.

Dolayısıyla, iki Almanya'nın birleştiği 03/10/1990 tarihi ile Komitenin 11. Oturumunun sona erdiği 30/01/1992 tarihi arasındaki yaklaşık 15 aylık süre boyunca BM sistemi içinde hukuken tanınan tek bir Almanya bulunmasına rağmen iki Alman üye KKAOKK'nde görev yapmaya devam etmiştir. Kuşku

²⁴³ Press Release WOM/1364, 29/08/2002, "States Parties to Women's Anti-Discrimination Convention Elect 12 Experts to Monitoring Committee".

²⁴⁴ Report of the CEDAW Committee, (A/46/38), 1992, p.93, Annex II.

²⁴⁵ Report of the CEDAW Committee, (A/47/38), 1993, p.109, Annex II.

²⁴⁶ Report of the CEDAW Committee, (A/44/38) 1990, p.87, Annex III.

²⁴⁷ Report of the CEDAW Committee, (A/45/38), 1990, p.94, Annex III.

yok ki bu garip tablo, iki Devletin birleşmesi sonrasında geçiş dönemi için uygulanan istisnai bir durumun sonucudur.

8-) KKAOKK Üyelerinin Tarafsızlığını Sağlama Meselesi

Bütün insan hakları sözleşme organları bakımından geçerli olduğu gibi, KKAOKS sisteminde de Komite üyelerinin tarafsızlığını teminat altına almak üzere bazı standartlar öngörülmüştür.

a-) İlgili normlar

KKAOKS sisteminde KKAOKK üyelerinin tarafsızlığını sağlamaya yönelik normatif standartlar şunlardır.

Sözleşme hükümlerine bakıldığında üç unsura işaret edebiliriz. **(i)** Komite üyeleri kişisel sıfatları ile hizmet göreceklendir; **(ii)** Üyeler yüksek ahlak sahibi kişiler olacaktır ve **(iii)** Üyeler Sözleşmenin kapsadığı alanda yetkin, yani uzman kişiler olacaktır. Bu üç standart, KKAOKS (md.17/1)'de öngörülmüştür.

Üstteki üç unsura ilave olarak, yine KKAOKS (md.17/1)'de yer alan "Komite üyelerinin seçiminde dengeli coğrafi dağılıma ve değişik uygarlık biçimlerinin ve başlıca hukuk sistemlerinin temsiline önem verileceği" hükmünü de hatırlatabiliriz. Gerçi bu hüküm, üyelerin seçimiyle ilgili gözükmekteyse de, sonuç itibarıyla Komitenin kompozisyonunda farklı uygarlık ve hukuk sistemlerinden uzmanların dengeli biçimde Komitede temsil edilmesini sağlamak suretiyle, *dolaylı olarak*, Komite üyelerinin tarafsızlığının teminine de katkıda bulunacak bir düzenlemedir.

Bu noktada bir karşılaştırma yapabiliriz. KKAOKS sistemindeki "kişisel sıfatla hizmet" ve "üye seçiminde dengeli coğrafi dağılım ve değişik uygarlık biçimlerinin ve başlıca hukuk sistemlerinin temsilinin gözetilmesi" ilkeleri, özdeş içerikle, örneğin, MSHS (md.31/2)'de de bulunmaktadır.²⁴⁸

b-) İlgili düzenlemenin yeterli olup olmadığı

Bu düzenlemelerin Komite üyelerinin tarafsızlığını temine yeterli olup olmadığı meselesi tartışılmıştır. Doktrinde, Sözleşmenin bu konudaki düzenlemesinde boşluk bulunduğu; bu nedenle 1986 yılında SSCB listesinden üyeliğe seçilen kişi örneğinde olduğu gibi, bazı hükümet görevlilerinin üye seçildikleri ileri sürülmüştür.²⁴⁹ Bu görüş yeterince sağlam gözükmemektedir.²⁵⁰

Birincisi; bu tür tezleri ileri sürebilmenin sağlam dayanağı, sözleşme organındaki herhangi bir üyenin görevi süresince alınmasına katıldığı kararlardaki oyu, açıkladığı görüşler ve bunların, organın kararlar pratikleri genel eğrisi içinde bir sapma teşkil edip etmediği gibi bir dizi unsur dikkate alınmalıdır.

İkincisi; Komite üyelerini seçen Sözleşme Tarafı Devletlerdir. Dolayısıyla, burada birinci elden yetkili ve sorumlu olan da Taraf Devletlerdir. Tarafsız olmayacağından kuşku duyulan herhangi bir aday seçmeme, bu konuda isabetli şekilde takdir yetkisini kullanma Taraf Devletlerin elinde olduğuna göre, sorumluluğu da onlar üzerinde bırakmak gerekir.

²⁴⁸ Bu konuda ayrıntılı bilgi yukarıda KKAOKK üyelerinin seçimi bahsinde verilmiştir.

²⁴⁹ Jacobson, "The Committee on the Elimination of Discrimination against Women", in, **The United Nations and Human Rights**, Philip Alston (ed.), 1995, pp.450-451. M. Semih Gemalmaz, **Genel Teori**, 2010, sf.630. Aynı yönde görüş için bkz., Gülay Arslan, "Öngörülen Haklar ve Usuller", **İÜHFMC**, Cilt LXII, 2004, sf.26.

²⁵⁰ M. Semih Gemalmaz, **Genel Teori**, 2010, sf.631.

Üçüncüsü; herhangi bir Devletin bürokrasisi içinde görev yapmış bir kişinin, sözleşme organına seçilmesi halinde mutlaka taraflı tasarrufta bulunacağı gibi doğrudan ve zorunlu bir ilişki kurmak da mümkün değildir.

Dördüncüsü; bütün bunlara ilave olarak, genel olarak sözleşmelerin denetim mekanizmasının işleyişinde, bir üyenin vatandaşı bulunduğu Devletin taraf olduğu uyuşmazlıklarda, ya o üyenin incelemeye katılmaması ya da bizzat inisiyatif kullanarak yahut organın ikazıyla uyuşmazlığı görmekten çekilmesi usulleri de zaten mevcuttur.

Kaldı ki, yukarıda atıf yapılan yazar şu hususu da belirtmek ihtiyacını hissetmiştir. SSCB adayı olarak seçilen kadın üye (bayan Biryukova), Komite çalışmalarına önemli katkıda bulunduğu gibi, Komite üyeliğinden önce üstlendiği kendi ülkesindeki üst düzey kamu görevlisi konumu Sözleşmenin bu ülkede olumlu yönde değişiklikler doğurmasına ve etkili olmasına katkı sağlamıştır. Yazara göre, Sosyalist ülkelerde kendi hükümetleriyle bir biçimde bağlantılı olmayan uzman meslek sahibi kadınları bulmak çok kolay değildir. Dahası, teorik olarak tam bağımsız üye beklentisi ne olursa olsun, kendi ülkesinde yönetimle bağlantısı bulunan Komite üyesi bir uzman bulunmasının otomatik şekilde Komite bakımından olumsuz etki doğuracağı çıkarımı da isabetli görülemez.²⁵¹

Doktrinde üzerinde durulmayan ve fakat bu çalışmada yukarıda işaret ettiğimiz bir ayrıntı tam da bu noktada önem kazanıyor. Komitenin 5. Oturumu 10-21/03/1986 tarihleri arasında toplanmıştı. Komitenin SSCB uyruklu üyesi Aleksandra P. Biryukova hariç diğer tüm üyeler (bazıları gecikmeli olarak) Komitenin 5. Oturumuna katılmıştı. SSCB uyruklu üye kendi ülkesinde daha yüksek bir makamdaki göreve atandığından bu oturumdan affını istemiştir. Komite, bayan Biryukova'nın bu başarısından ötürü kendisini kutlamıştır.²⁵²

Buradan çıkan sonuç açıktır. Doğrudan Komitenin kendisi üyelerinden herhangi birinin vatandaşı bulunduğu ülkede yüksek düzeydeki kamu makamlarına gelmesini olumlu mütalaa etmekte ve bu tür bir kariyer ilerlemesinin otomatik olarak Komite üyesinin tarafsızlığına hanel getireceği kanısını taşımamaktadır.

c-) Ant içme: karşılaştırmalı inceleme

Komite üyelerinin tarafsızlıklarının temini bağlamında işaret edilmesi gereken bir diğer unsur, üyelerin "*yemin etmesi/ant içmesi*" tasarrufudur. Gözden kaçırmayalım ki, bu husus Sözleşmede değil, metni de belirlenerek doğrudan KKAOKK/UK (Kural 15)'de düzenlenmiştir. Ant metnine göre üyeler, görevlerini "onurlu biçimde, sadakatle, tarafsız ve vicdanlarına uygun şekilde yerine getireceklerine ve yetkilerini kullanacaklarına" ant içerler.

Ek bilgi: Komitenin birinci oturumunda kabul ettiği Usul Kurallarının ilk metninde üyelerin yemin metni Kural 10'da düzenlenmişti. Bu nedenle yukarıda Komite üyelerine ilişkin bilgi verdiğimiz bahiste "*yemin/ant içme*" tasarrufu bağlamında o tarih itibarıyla geçerli Usul Kuralları normu, ya (Kural 10) yahut (Kural 15) şeklinde gösterilmiştir.

²⁵¹ Jacobson, "*The Committee on the Elimination of Discrimination against Women*", in, **The United Nations and Human Rights**, Philip Alston (ed.), 1995, p.451.

²⁵² Report of the CEDAW Committee, (A/41/45), 1986, p.57, p.2, para.9.

Karşılaştırmalı inceleme:

(1) Yemin/ant normunun Sözleşmesel dayanağı

a) KKAOKS, IAOKS ve İKS = Bu Sözleşmelerde yemin/ant ile ilgili norm yok. Başka deyişle, yemin/ant normu doğrudan ve sadece, KKAOKK/UK, IAOKK/UK ve İKK/UK’nda düzenlenmiştir.

b) MSHS (md.38) = İHK/UK (Kural 16).

(2) Usul Kurallarında yemin/ant normu

KKAOKK/UK (Kural 15), IAOKK/UK (Kural 14), İHK/UK (Kural 16), İKK/UK (Kural 14).

(3) Yemin/ant metni doğrudan ve sadece Usul Kurallarında düzenlenmiştir

a) KKAOKK/UK (Kural 15), IAOKK/UK (Kural 14), İKK/UK (Kural 14).

b) MSHS (md.38)’de İHK üyelerinin ant içecekleri hükmü vardır; ancak ant metni MSHS’nde değil İHK/UK (Kural 16)’da düzenlenmiştir.

(4) Yemin/ant metinleri arasındaki farklılıklar

a) KKAOKK/UK (Kural 15) ve IAOKK/UK (Kural 14) = özdeş hükümler;

b) İKK/UK (Kural 14) = (a) şıkında anılan iki Usul Kurallarında yer alan “dürüst” terimi bulunmamaktadır;

c) İHK/UK (Kural 16) = en kısa metin olup, bunda hem “onurlu ve dürüst” terimleri hem de “yetkilerimi kullanacağıma” ibaresi bulunmamaktadır.

d-) Üyenin vatandaşı bulunduğu Taraf Devlete ilişkin işlemlere katılmaması

Komite üyesinin vatandaşı bulunduğu Taraf devlete ilişkin olarak Komitenin yaptığı işlemlere katılmaması suretiyle sağlanmak istenen “üyenin tarafsızlığı” hususu iki açıdan ele alınmalıdır. Bunların ilki, Sözleşme sisteminin temel denetim yolu olan “rapor usulü” çerçevesindeki işlemlerde Komite üyesinin durumu iken; ikincisi, Sözleşmenin Seçmeli Protokolünün yürürlüğe girmesiyle işlemeye başlayan “bireysel şikayet başvurusu usulü” çerçevesindeki işlemlerde Komite üyesinin durumudur. Aşağıda bu iki unsur ayrı ayrı ele alınmıştır.

i) Komite üyesinin vatandaşı bulunduğu Taraf Devlet “raporunun incelenmesine” katılmaması

Sözleşmenin öngördüğü “rapor usulü” çerçevesinde yapılan işlemlerde, raporu incelenen Taraf Devletin uyuşu bulunan Komite üyesinin, bu raporun incelenmesine katılıp katılmayacağı meselesi bağlamında peşinen belirtilmesi gereken husus, gerek Sözleşmede gerekse de bu konudaki normun asıl bulunması gerektiği düşünülebilecek belge olan Usul Kurallarında hiçbir hükmün yer almadığıdır. Net biçimde ifade edilecek olursa, bu konuda gerçek bir normatif boşluk vardır.

Süreç içinde KKAOKK, yaptığı bir iç işlemle üyelerin rapor inceleme faaliyetlerini yürütürken tarafsızlığını sağlamaya yönelik olarak bazı standartlar belirlemiştir.

Komitenin 1998 yılı faaliyetlerine ilişkin Yıllık raporunda **(A/53/38/Rev.1)**²⁵³, 18. oturumunda aldığı “Karar 18/III – Raporların incelenmesi” başlıklı Kararı doğrudan konuyla ilgilidir ve aynen şöyledir. “KKAOKK, Komite üyelerinin gerek esasta gerekse görünüşte en yüksek derecede tarafsızlık standartlarını koruyabilmek amacıyla, vatandaşı buldukları Devletlerin raporlarının incelenmesinin herhangi bir bölümüne katılmaktan kaçınmaları şeklindeki geçmişteki uygulamasını yeniden teyit etmektedir.” (vurgu bize aittir). Bu husus, aynı rapor (Bölüm I, para.441)’de de yeniden belirtilmektedir.

Komitenin 2002 yılı faaliyetlerine ilişkin Yıllık raporu **(A/57/38)**²⁵⁴ Bölüm II, “Raporların Komite tarafından incelenmesi ve Taraf Devletlerle yapıcı diyalog” başlığı altındaki (para.370)’de Komitenin şuna karar verdiği yazılıdır. Komitenin bir üyesinin raporunu sunan bir Taraf Devletin vatandaşı olması halinde, bu üyenin söz konusu Taraf Devletin raporunun incelenmesinin herhangi bir bölümüne katılmaması yönündeki Komitenin 18/III sayılı Kararı, raporun inceleneceği toplantının başında Başkan tarafından açıklanmakta ve söz konusu üyenin Komite çalışmalarına katkısı kabul ve teyit edilmektedir.

Daha sonra, KKAOKK’nin 2004 yılı faaliyetlerine ilişkin Yıllık raporunun **(A/59/38)** “Ek. X - Çalışma yöntemleri” konulu bölümünde “yapıcı diyalog” başlığı altındaki (para.20)’de aynen şöyle yazılıdır: “Komite üyeleri, gerek esasta gerekse görünüşte en yüksek derecede tarafsızlık standartlarını koruyabilmek amacıyla, vatandaşı buldukları Devletlerin raporlarının incelenmesinin herhangi bir bölümüne katılmaktan kaçınılmaktadırlar.”²⁵⁵ (vurgu bize aittir).

Yukarıdaki belgelerden anlaşılıyor ki, Komite üyelerinin vatandaşı buldukları Taraf Devletin raporlarının incelenmesine katılmaması uygulaması, Komitenin bir iç işlemiyle, daha doğrusu 1998 yılında aldığı *Karar 18/III*’e kadar bu konuda somut bir işlem olmaksızın, bir tür Komite içi teamül oluşturarak başlatılmıştır.

1998 yılında çıkarılan *Karar 18/III*’den iki sonuç çıkarmak mümkündür. Birincisi, Komitenin bu konudaki uygulamasını Kararın alındığı 1998’den önce başlattığı Karardan açıkça anlaşılmaktadır. Yani, Komite üyeleri, vatandaşı buldukları Taraf Devletin raporlarının incelenmesine katılmama yönünde bir inisiyatif geliştirmişlerdir. Karardan çıkan ikinci sonuç, ilk kez 1998’deki *Karar 18/III* ile bu uygulamanın resmi ve normatif dayanağa kavuşturulmuş olduğudur.

1998 yılında çıkarılan *Karar 18/III* ve izleyen yıllarda bu uygulamayı teyit eden beyanların varlığına rağmen iki noktada belirsizlik olduğu düşünülebilir. Birincisi; bu uygulamanın Komite tarihinde ilkin ne zaman başlatıldığıdır. İkincisi; böyle bir durum vuku bulduğunda buna uyulmasının salt Komite üyelerinin bireysel kararına mı bırakıldığı yahut Komitenin üyelerini buna uymaya bir biçimde zorlayıp zorlamadığı yahut davet edip etmediği hususları da belirgin değildir. Hatta giderek, teorik bir ihtimalse de, böyle bir uygulamaya muhalefet etmeyi gerekli gören bir üye çıkması halinde Komitenin bu üyeye

²⁵³ Report of the CEDAW Committee, **(A/53/38/Rev.1)**, 1998, Part one, Chapter I “A. Decisions”, “Decision 18/III – Consideration of reports”; Chapter V. Ways and means of expediting the work of the Committee, para.441.

²⁵⁴ Report of the CEDAW Committee, **(A/57/38)**, 2002, Part two, p.132, “Consideration of reports by the Committee and constructive dialogue with States parties”, para.370.

²⁵⁵ Report of the CEDAW Committee, **(A/59/38)**, 2004, pp.260-267, Annex X- Overview of the current working methods of the Committee on the Elimination of Discrimination against Women; “III/B. Constructive dialogue”, p.262, para.20.

karşı herhangi bir yaptırım uygulayıp uygulayamayacağı meselesi bile akla gelebilir.

KKAOKS sistemi içinde fiili olarak başlatılan ve ilk kez 1998'de *Karar 18/III*le normatif çerçeveye oturtulan bu uygulama, KKAOKS/UK'da bu konunun açık normatif temele kavuşturulması suretiyle ancak kalıcı ve kurumsal hale gelebilir. Dolayısıyla, kanımızca, eğer bu prensip uygulanmaya devam edilecek ise (ki, yukarıda açıkladığımız müteakip Yıllık raporlardan bunun sürdürülmesinin uygun görüldüğü anlaşılmaktadır), konuyu düzenleyen sarih bir hükmün KKAOKS/UK'na eklenmesi yararlı olacağı da ileri sürülebilir.

Bununla birlikte, BM'in rapor usulünü öngören diğer sözleşmeleriyle kurulan organların Usul Kurallarında da, burada ele alınan konuya ilişkin bir Kurala yer verilmemiş olduğunu hatırlatabiliriz. Örnek olsun, MSHS organı İHK/UK (Kural 66-71) (yeni metin, Kural 66-73) hükümlerine bakıldığında da, İHK üyesinin vatandaşı bulunduğu Taraf Devletin sunduğu raporların İHK tarafından incelenmesine katılmaması yönünde bir norm bulunmadığını saptıyoruz. Keza aynı durum, IAOKS ile kurulan IAOKK/UK (Kural 63-68) hükümleri ve İKS ile kurulan İKK/UK (Kural 64-68) hükümleri bağlamında da geçerlidir. Zaten durum böyle olduğu içindir ki, diğer Komitelerin Usul Kurallarını büyük ölçüde kopya eden/benimseyen KKAOKK de kendi Usul Kurallarında bu yönde bir hüküm öngörmemiştir.

Diğer sözleşme organları bakımından durum böyle olsa da, KKAOKK'ni diğerlerinden bu konuda farklı konuma sokan bir tablo var. Yukarıda Komitenin 1998 yılında aldığı *Karar 18/III* ve izleyen yıllarda bu kararını yeniden teyit eden tasarruflarına işaret ettik. İşte bu tasarruflar, söz konusu uygulamanın süre gitmesi yönünde Komiteyi uluslararası toplum önünde bağlayan bir beyan olarak mütalaa edilebilir. Gerçi teknik-hukuki açıdan, yetkili organın aldığı bir kararı, alacağı bir başka karar formundaki işlemle ortadan kaldırması ya da içeriğini deşirmesi her zaman mümkündür. Ancak en azından 1998'den bu yana resmi-normatif dayanağa kavuşturulan bir uygulamanın bertaraf edilmesine yönelik olası tersi yöndeki bir işlemin, Komite faaliyetlerini izleyen çevrelerce haklı biçimde bunun gerekçesinin sorgulanmasına vesile olacağı da açıktır.

ii) Komite üyesinin vatandaşı bulunduğu Taraf Devlet "raporunun incelenmesine" katılmaması isabetli midir?

İmdi, bu bahsi kapamadan önce, meselenin bir de teorik yönüne bakmak uygun olacaktır.

Konunun esası: Üyenin vatandaşı bulunduğu Taraf Devletin raporunun incelenmesi işlemlerine katılıp katılmamasında odaklaşmaktadır.

Komitenin uygulaması: Üyeler bu işlemlere katılmaktan kaçınıyorlar.

Komitenin gerekçesi: Gerek esas, gerek görünüş bakımından en yüksek derecede tarafsızlığı sağlamak.

Soru: Güdülen amaç ile bu amacı gerçekleştirmek üzere kurgulanan ve uygulanan araç/yöntem arasında makul ve isabetli bir bağlantı, ilişki var mı?

Kanımca, yukarıdaki soruya olumludan ziyade, olumsuz yönde yanıtlar vermek yahut gerekçeler üretmek mümkündür.

Birincisi; anılan uygulama, Komite üyesinin "rapor usulü" eksenindeki rolü/işlevi ile "şikayet başvurusu usulü" çerçevesindeki rolünü/işlevini aynılaştıran/özdeşleştiren bir ön kabule dayanmaktadır. İşte tam bu noktada, sözü edilen iki usulün farklı mahiyetleri ve farklı hukuki sonuçları dikkate alınacak olursa anılan özdeşleştirmenin isabetli olup olmadığı tartışmaya açık hale gelmektedir. Diğer söyleyişle, Komitenin "başvuru usulü" çerçevesinde tam yargı-

sal sayılamayacak olsa bile, hiç olmazsa yarı-yargısal olduğu kesin olan bir fonksiyon ifa ettiği göz önünde bulundurulduğunda, bu usul işletilirken üyenin vatandaşı bulunduğu Taraf Devlet aleyhindeki başvurusu incelenmesine katılmaması daha anlaşılır hale gelmektedir. Çünkü neticede, Komite “başvuru usulüyle”, bir Sözleşme ihlali olup olmadığına “karar” vermektedir.

Oysa “rapor usulünde”, üstte bahsettiğimiz nitelikte bir “karar” üretilmesi söz konusu değildir. Rapor usulüyle elde edilen sonuç, Taraf Devletin Sözleşmesel yükümlülüklerine yetkin biçimde yerine getirebilmesine yardımcı olmak üzere, Komitenin tavsiyelerinden ve yol göstericiliğinden yararlanmasını sağlayan yorumlar ve tespitlerdir.

Dolayısıyla, bu iki usul mahiyet ve hukuki sonuçları açısından farklılaştığı için, Komite üyesinin vatandaşı bulunduğu Taraf Devlete ilişkin işlemlere katılmaması şeklinde, bu işlemlerin türünü göz ardı eden kuşatıcı ve genel bir prensibin kabulü isabetli görülmeyebilir.

İkincisi; “rapor usulü” çerçevesindeki işlemlerin sadece iki tarafı vardır: Komite ve ilgili Taraf Devlet. Buna mukabil, “şikayet başvurusu usulünde”, Sözleşmenin ihlal edildiği iddiası eksenli bir “uyuşmazlık” vardır ve bu uyuşmazlığın tarafları ise “birey” ve “ilgili Taraf Devlet”tir. Dolayısıyla Komitenin bu ikinci usuldeki işlevi, önüne getirilen/ (şikayet konusu) uyuşmazlığı objektif olarak karara bağlamaktır. Bundan ötürü, uyuşmazlığın taraflarından biri olan şikayetçi/başvurucu birey nezdinde/gözünde Komitenin, dolayısıyla üyelerinin “tarafsız” olduğu resmini yaratması gerekir. Buradan hareketle de, Komite üyesinin vatandaşı bulunduğu Taraf Devlet aleyhine yapılmış bir şikayet başvurusuna dair işlemlere katılmaması makul bir uygulama iken; aynı üyenin yine vatandaşı bulunduğu Taraf Devletin sunduğu raporun incelenmesine katılmamasını aynı ölçüde ve derecede makul addetmek kolay gözükmemektedir.

Üçüncüsü; meseleye şu açıdan da bakılabilir. Komite üyeleri, *a priori* bir koşul olarak, Sözleşmenin kapsadığı alanda “uzman” kişilerdir. Rapor usulü de, bu uzmanlığı haiz üyeler eliyle Taraf Devletin Sözleşme karşısındaki durumunun objektif analizini sağlamayı amaçlamaktadır. Bir üyenin vatandaşı bulunduğu Taraf Devletin sunduğu raporun incelenmesine katılması, o Devletin Sözleşmenin kapsadığı tüm alanlardaki durumunu en yakından ve sağlıklı olarak biliyor olduğu varsayılması gereken bir üyenin uzmanlığından Komitenin yararlanabilmesi imkânını yaratır. Tersten söyleyecek olursak, Komitenin bir üyesinin vatandaşı bulunduğu Taraf Devletin sunduğu raporun incelenmesine katılmaması demek, son tahlilde, Komitenin işini yetkin biçimde yapabilmesi için başvurabileceği önemli bir “beşeri sermayeyi” dışlaması demektir. Dolayısıyla, bu açıdan da bakıldığında, tarafsızlığı sağlamak adına üyenin vatandaşı bulunduğu Taraf Devletin raporunun incelenmesinde yer almaması şeklindeki bir uygulama eleştiriyeye açıktır.

Dördüncüsü; bir üyeyi vatandaşı bulunduğu Taraf Devletin raporunun incelenmesi dışında tutmak fazlasıyla kaba ve basit addedilebilecek bir başka ön kabulün içselleştirilmesi de sayılabilir. Şu anlamda ki, üyenin vatandaşlığı ile üyenin tarafsızlığı otomatik şekilde birbiriyle bağdaşmaz unsurlar olarak varsayılıyor demektir. Oysa bu iki unsur arasındaki ilişkide, zorunlu olarak, birbirlerini dışlama bağlantısı kurulamaz. Zaten üyeler vatandaşı buldukları Devleti temsilen değil, bireysel sıfatlarıyla Komitede görev yaparlar. Varsayım şudur; ifademiz yanlış olmayacaksa, bir uzman Komiteye seçilmekle, Sözleşmeye Taraf “bütün” Devletlerin vatandaşı gibi bir konuma, daha doğru ifadeyle, vatandaşlık bağı düstüne çıkan bir konuma gelir; yani hepsine eşit derecede uzak yahut yakın durumdadır.

iii) Komite üyesinin vatandaşı bulunduğu Taraf Devlet aleyhine yapılan “bireysel şikayet başvurusunun incelenmesine” katılmaması

Komite üyelerinin vatandaşı oldukları Taraf Devlete ilişkin işlemlerde tarafsızlıklarının sağlanması meselesinin ikinci ayağını, “şikayet başvurusu usulü” çerçevesindeki işlemlerde üyenin durumu oluşturmaktadır.

Esasen bu husus her ne kadar Sözleşmede düzenlenmemişse de, KKAOKK/UK (Kural 60)’da normatif dayanağını bulmaktadır. Gerçekten de, “Bir üyenin bir başvurusunun incelenmesinde yer alamayacağı haller” kenar başlıklı KKAOKK/UK (Kural 60/1, c) hükmü şöyledir: “1. Komitenin bir üyesi, aşağıdaki hallerde bir başvurusunun incelenmesinde yer almayabilir: (...) c) Üye, (vakayla) ilgili Taraf Devletin vatandaşı ise.”

Gözden kaçırmayalım ki, KKAOKK/UK (Kural 60/1, c) hükmü, Komitenin herhangi bir üyesinin Komite önüne getirilmiş bulunan bir başvuruda bizzat insiyatif kullanarak vakayı görmekten çekilmesine dair düzenleme değildir. Bu husus, ayrı bir maddede, KKAOKK/UK (Kural 61)’de öngörülmüştür. Dolayısıyla bu iki durumu birbirinden ayırt etmek gerekir.

Karşılaştırmalı inceleme:

KKAOKK/UK (Kural 60/1, a-b) hükümleri, IAOKK/UK (Kural 89/1, a-b), İHK/UK (Kural 84/1, b-c) ve İKK/UK (Kural 103/1, a-b) hükümlerine karşılık gelmektedir. Ancak bazı önemli farklılıklar vardır.

(1) Komite üyesinin, aleyhine şikayet başvurusu yapılan Taraf Devletin vatandaşı olması

- a) KKAOKK/UK (Kural 60/1, c) = “Üye, (vakayla) ilgili Taraf Devletin vatandaşı ise”;
- b) İHK/UK (Kural 84/1, a) = “Seçilmiş bulunduğu Komite üyeliğine kendisini aday gösteren Taraf Devletin incelenen olan başvuruda taraf olması”;
- c) İKK/UK (Kural 103/1, c) = “Üye, (vakayla) ilgili Taraf Devletin vatandaşı ise yahut bu ülke tarafından istihdam edilmekte ise”;
- d) IAOKK/UK (Kural 89/1) = bu konuda norm yok.

Yukarıdaki açıklamalardan çıkan sonuca göre, bir tek IAOKK/UK (Kural 84)’de, Komitenin inceleyeceği bir başvuruda Komite üyesinin aleyhine başvuru yapan Taraf Devletin vatandaşı olması halinde bu başvurusunun incelenmesine katılmasını açıkça engelleyecek bir norm söz konusu değildir. Bu düzenleme biçimi, önemli bir farklılığa işaret etmektedir.

(2) Komite üyesinin, aleyhine şikayet başvurusu yapılan Taraf Devletçe istihdam edilmesi

- a) İKK/UK (Kural 103/1, c) = “Üye... bu ülke tarafından istihdam edilmekte ise” ibaresinin bulunduğu dikkati çekmiş olmalıdır;
- b) KKAOKK/UK (Kural 60/1); IAOKK/UK (Kural 89/1) ve İHK/UK (Kural 84/1) = böyle bir koşul yok.

(3) Komite üyesinin şikayet başvurusunun incelenmesine katılması gerekip gerekmediği konusundaki uyuşmazlığın hali

- a) KKAOKK/UK (Kural 60/2), İKK/UK (Kural 103/2) ve IAOKK/UK (Kural 89/2) = “ortaya çıkabilecek herhangi bir sorun/uyuşmazlık, ilgili o üye katılmaksızın Komite tarafından karara bağlanacaktır”;
- b) İHK/UK (Kural 84/2) = “ortaya çıkabilecek herhangi bir uyuşmazlık, Komite tarafından karara bağlanacaktır”.

Görüldüğü üzere, bu dört belgeden sadece İHK/UK (Kural 84/2)’de, diğerlerinde yer alan “ilgili üye katılmaksızın” ibaresi bulunmamaktadır. Tersten

söyleyecek olursak, KKAOKK/UK (Kural 60/2), İKK/UK (Kural 103/2) ve IAOKK/UK (Kural 89/2)'de söz konusu uyuşmazlığın karara bağlanmasına hakkında karar verilecek olan üyenin katılmayacağı açıkça belirtilmiştir.

9-) KKAOKK Görevlileri: Başkan, Başkan Yardımcıları, Raportör

BM'in insan hakları sözleşmelerinde ortak bir düzenleme de, o sözleşme ile kurulan organın "Görevlileri"nin seçilmesidir. Altını çizerek belirtelim ki, "Görevliler" teriminden maksat, Sözleşme organı Sekreteryası ve burada çalışan memurlar değildir. Bu terimle üç kategori kişi kastedilmektedir. Bunlar, Komite "Başkanı", "Başkan Yardımcıları" ve "Raportör"dür. Bu üç kategoriye giren kişiler, doğrudan ve bizzat Komitenin üyeleridirler.

a-) Karşılaştırmalı normatif inceleme

(1) Komite görevlilerine ilişkin düzenlemelerin Sözleşmelerde ve Usul Kurallarında dayanağı

a) Sözleşmelerde: KKAOKS (md.19/2), MSHS (md.39/1), IAOKS (md.10/2) ve İKS (md.18/1).

b) Usul Kurallarında: KKAOKK/UK (Kural 16-20), İHK/UK (Kural 17-22), IAOKK/UK (Kural 15-20) ve İKK/UK (Kural 15-20).

(2) Komite görevlilerinin unvan ve sayısı

a) Sözleşmelerde: Anılan dört Sözleşmede de Komite görevlilerinin unvan ve sayısını belirleyen norm bulunmamaktadır.

b) Usul Kurallarında: KKAOKK/UK (Kural 16), İHK/UK (Kural 17), IAOKK/UK (Kural 15) ve İKK/UK (Kural 15) = "bir Başkan, üç Başkan Yardımcısı ve bir Raportör".

Bu noktada bir mesele şudur. Anılan dört Sözleşmeyle kurulan Komitelerin üye sayıları farklıdır. Bu durumda, doğal bir durum olan "bir Başkan" seçilmesini ayrı tutacak olursak, farklı sayıda üyelerden müteşekkil Komitelerde "Başkan yardımcıları" (üç) ile "Raportör"ün (bir) aynı sayıda öngörülmesinin isabetli olup olmadığı tartışılabilir bir konudur.

(3) Komite görevlilerinin seçiminde gözetilecek ilke

Sadece KKAOKK/UK (Kural 16)'da, diğer Sözleşme organları Usul Kurallarında yer verilmeyen, "dengeli/ (adil) coğrafi dağılımı gereğince göz önünde bulundurarak" ibaresi geçmektedir. Ayrıca KKAOKK/UK (Kural 17-birinci cümle) hükmünde, bu norm her ne kadar "görev süresi"ne ilişkin ise de, "Rotasyon ilkesinin gözetilmesi saklı kalmak kaydıyla" ibaresine/şartına yer verilmiştir. "Süre" bakımından "rotasyon"un söz konusu olamayacağı, bu unsurun görevlinin "seçilmesi" bakımından söz konusu olacağı dikkate alındığında, anılan ibarenin daha isabetli yerinin KKAOKK/UK (Kural 17) değil ve fakat KKAOKK/UK (Kural 16) olması gerektiği düşünülebilir.

(4) Usul Kurallarında Komite görevlilerinin görev süresi ve Sözleşmesel dayanağı

KKAOKS (md.19/2) ve KKAOKK/UK (Kural 17); MSHS (md.39/1) ve İHK/UK (Kural 18); IAOKS (md.10/2) ve IAOKK/UK (Kural 16); İKS (md.18/1) ve İKK/UK (Kural 16) = "iki yıl".

(5) Komite görevlilerinin aynı göreve yeniden seçilip seçilemeyeceği ve Sözleşmesel dayanağı

a) KKAOKK/UK (Kural 17-birinci cümle) ve IAOKK/UK (Kural 16-ikinci cümle) = “yeniden seçilebilirler”; Sözleşmesel dayanak olan norm yok.

b) İHK/UK (Kural 18-ilk iki cümle) ve İKK/UK (Kural 16-ilk iki cümle) = “yeniden seçilebilirler”; Sözleşmesel dayanak norm var = MSHS (md.39/1-ikinci cümle) ve İKS (md.18/1-ikinci cümle).

(6) Başkanın başkanlık görevini ifası sırasında Komitenin yetkisi altında kalması

KKAOKK/UK (Kural 18/2), İHK/UK (Kural 19), IAOKK/UK (Kural 17) ve İKK/UK (Kural 17/1) = “Başkan görevlerini görevini yerine getirirken Komitenin yetkisi altında kalmaya devam edecektir”.

(7) Görevlilerin yerlerine yenilerinin getirilmesi

KKAOKK/UK (Kural 20), İHK/UK (Kural 22), IAOKK/UK (Kural 20) ve İKK/UK (Kural 20) = “Görevlinin hizmeti sona erer yahut Komite üyesi olarak hizmeti sürdürmeyeceğini beyan eder yahut herhangi bir nedenle artık görevli olarak tasarrufta bulunamayacak duruma gelirse, yeni bir görevli seçilir”.

Bu dört belge normunda da, görevini yapamaz duruma gelen görevlinin yerine seçilen görevlinin/üyenin “selefinin kalan/tamamlanmamış görev süresi için seçileceği” unsuru yer almaktadır.

Bu dört belgeden sadece KKAOKK/UK (Kural 20)’de “selefinin kalan süresi için seçilecek yeni görevlinin” selefiyle “aynı coğrafi bölgeden” (“*from the same region*”) olması unsuru öngörülmüştür. KKAOKK tarihinde anılan (Kural 20) hükmünün ilk kez 2004 yılında uygulandığını görüyoruz. Bu konuda açıklama bir alttaki bahiste ilgili Tablo altında verilmiştir.

b) KKAOKK Görevlileri Tablosu ve Seçimler (1982-2012)

i) Komite Görevlileri Tablosu

1982-2012 ARASINDAKİ DÖNEMDE KOMİTE GÖREVLİLERİ TABLOSU

Dönem	Başkan	Başkan Yardımcıları	Raportör
1982-1984 (1.-3. Oturumlar)	Luvsandanzangyn Ider – Moğolistan	M. Caron – Kanada Z. Ilic – Yugoslavya L. Mukayiranga – Ruanda	D. P. Bernard – Guyana
1985-1986 (4.-5. Oturumlar)	Desiree P. Bernard – Guyana	I. R. Cortes – Filipinler K. Sinegiorgis – Etiyopya L.Smith – Norveç	Edith Oeser – Demokratik Alman Cumhuriyeti
1987-1988 (6.-7. Oturumlar)	Desiree P. Bernard – Guyana	R. Akamatsu – Japonya H. A. Diallo Soumare – Mali E. Novikova – SSCB	M. Wadstein – İsveç
1989-1990 (8.-9. Oturumlar)	Elizabeth Evatt – Avustralya	Guan Minqian – Çin Edith Oeser – Demokratik Alman Cumhuriyeti L. Pilataxi de Arenas – Ekvador	Rose N. Ukeje – Nijerya

1991-1992 (10.-11. Oturumlar)	Mervat Tallawy – Mısır	R. Akamatsu – Japonya A. M. Alfonsin de Fasan – Arjantin Z. Ilic – Yugoslavya	C. Laiou-Antoniou – Yunanistan
1993-1994 (12.-13. Oturumlar)	Ivanka Corti – İtalya	E. Garcia-Prince – Venezuela T. Nikolaeva – Rusya Fede- rasyonu R. N. Ukeje – Nijerya	T. Quintos-Deles – Fili- pinler
1995-1996 (14.-15. Oturumlar)	Ivanka Corti – İtalya	E. Aouij – Tunus E. Garcia-Prince – Venezuela L. Shangzhen – Çin	H. B. Schöpp-Schilling – Almanya
1997-1998 (16.-19. Oturumlar)	Salma Khan – Bangladeş	C. Abaka – Gana C. B. Garcia del Real – İs- panya M. Y. Estrada Castillo – Ekvador	A. Javate de Dios – Filipinler
1999-2000 (20.-23. Oturumlar)	Aida Gonzalez Martinez – Meksika	Y-C. Kim – Kore Cumhuri- yeti A. Ouedraogo – Burkina Faso H. B. Schöpp-Schilling – Al- manya	A. Feride Acar – TÜR- KİYE
2001-2002 (24.-27. Oturumlar)	Charlotte Abaka – Gana	A. Feride Acar – TÜRKİYE R. Manalo – Filipinler Z. Regazzoli – Arjantin	R. Hazelle – Saint Kitts & Nevis
2003-2004 (28.-31. Oturumlar)	Ayşe Feride Acar – TÜRKİYE	Y. Ferrer Gomez – Küba V. Popescu – Romanya H. Shin – Kore Cumhuriyeti	C. Kapalata – Tanzanya F. Kwaku – Nijerya (2004'de) (*)
2005-2006 (32.-36. Oturumlar)	Rosario G. Manalo – Filipinler	M. Belmihoub-Zerdani – Ce- zayir S. Pimentel – Brezilya H. B. Schöpp-Schilling – Al- manya	D. Simonovic – Hırva- tistan
2007-2008 (37.-41. oturumlar)	Dubravka Simonovic – Hırva- tistan	N. M. Gabr – Mısır F. Gaspard – Fransa G. P. Simms – Jamaika	M. Shanti Dairiam – Malezya
2009-2010 42.-45. Oturumlar)	Naela Gabr – Mısır	R. Halperin-Kaddari – İsrail S. Pimentel – Brezilya Zou Xiaojiao – Çin	V. Neubauer – Slovenya
2010-2011 (46.-48. Oturumlar)	Silvia Pimentel – Brezilya	N. Ameline – Fransa V. Popescu – Romanya Z. Rasekh – Afganistan	V. Awori – Kenya

(*) = KKAOKK'nin *Tanzanya* uyruklu üyesi bayan C. Kapalata (2002 yılında, arzı sebebiyle boşalan üyelği doldurmak üzere atanmıştı) 2004 yılında görev dönemi sona ermeden Komite üyelğinden istifa etmiştir. Bayan Kapalata Komitede Raportör olarak görev de üstlenmişti. Bu istifa üzerine Komite, 2004 yı-

lındaki 31. oturumunda 06/07/2004 tarihli 648. toplantısında, Komite görevlisi kadrosu içinde anılan istifa ile boşalan Raportörlüğe, bayan Kapalata'nın kalan Raportörlük süresi için geçerli olmak üzere Komitenin *Nijerya* uyruklu üyesi bayan F. Kwaku'yu seçmiştir.²⁵⁶ Bu işlemin dayanağı Sözleşme (md.19/2) ve KKAOKK/UK (Kural 20) hükümleridir. Böylelikle, 1982 ila 2004 arasındaki dönemde, Komite tarihinde ilk kez, arızı sebeple boşalan "Komite görevliliği" (Raportör) makamı için Komite bir seçim yapmıştır.

Yukarıda Komite görevlilerine ilişkin düzenlemeyi karşılaştırmalı olarak incelediğimiz bahiste (7 numaralı şık) şu açıklamayı yapmıştık. KKAOKK/UK (Kural 20)'de arızı sebeple boşalan Komite görevlisi makamının Komite tarafından yapılacak seçimle ve seleftinin bu görevde kalan süresi için olacak şekilde doldurulması işlemi, diğer Komitelerin Usul Kurallarında görülmeyen "aynı coğrafi bölgeden" unsuruna da yer verilmiştir. İşte bu konuda Komite tarihindeki uygulamaya baktığımızda, Tanzanya uyruklu olanın yerine Nijerya uyruklu Raportörün seçilmiş olması, "aynı coğrafi bölgeden" (Afrika) Komitenin bir başka üyesinin o görevli makamına seçilmesi anlamına gelmektedir.

ii) Komite Görevlileri seçimleri

1982-2012 arasındaki 30 yıllık dönemde Komite görevlilerini belirlemek üzere 15 kez seçim yapılmıştır. Kronolojik sırasıyla bu seçimler ve belgesel referansları şöyledir.

1) Komitenin **1982** yılındaki 1. oturumunda (18-22/10/1982) yapılan seçimde Komite görevlileri (bir Başkan, üç Başkan Yardımcısı ve bir Raportör) iki yıllık süre için seçilmişlerdir. Başkanlık için aday gösterilen Moğolistan uyruklu üye için 11, Filipinler uyruklu üye için 10 oy çıkmış ve böylelikle Komitenin ilk Başkanı olarak Moğolistan uyruklu bayan L. Ider bu göreve seçilmiştir.²⁵⁷

2) Komitenin **1985** yılındaki 4. oturumu (21/01-01/02/1985) sırasında 21/01/1985 tarihli 45. toplantısında, 1985-1987 yıllarında görev yapacak olan Komite görevlilerinin seçimi yapıldı.²⁵⁸

3) Komitenin **1987** yılındaki 6. oturumu (30/03-10/04/1987) sırasında 30/03/1987 tarihli 84. toplantısında 1987-1988 yıllarında görev yapacak olan Komite görevlilerinin seçimi yapıldı.²⁵⁹

4) Komitenin **1989** yılındaki 8. Oturumu (20/02-03/03/1989) sırasında 20/02/1989 tarihli 132. toplantısında 1989-1990 yıllarında görev yapacak olan Komite görevlilerinin seçimi yapıldı.²⁶⁰

5) Komitenin **1991** yılındaki 10. oturumu (21/01-01/02/1991) sırasında 21/01/1991 tarihli 171. toplantısında 1991-1992 yıllarında görev yapacak olan Komite görevlilerinin seçimi yapıldı.²⁶¹

6) Komitenin **1993** yılındaki 12. oturumu (18/01-05/02/1993) sırasında 18/01/1993 tarihli 208. toplantısında 1993-1994 yıllarında görev yapacak olan Komite görevlilerinin seçimi yapıldı. Başkan (İtalya), iki Başkan Yardımcısı (Venezuela, Rusya Federasyonu) ve Raportör (Filipinler) bu toplantıda se-

²⁵⁶ Report of the CEDAW Committee, (A/59/38), 2004, Part two, pp.97-98, para.11.

²⁵⁷ Report of the CEDAW Committee, (A/38/45), 1983, p.3, paras.14-20.

²⁵⁸ Report of the CEDAW Committee, (A/40/45), 1985, p.2, para.11.

²⁵⁹ Report of the CEDAW Committee, (A/42/38), 1987, p.3, para.13.

²⁶⁰ Report of the CEDAW Committee, (A/44/38), 1990, p.4, para.13.

²⁶¹ Report of the CEDAW Committee, (A/46/38), 1992, p.6, para.14.

çildi. Komitenin 19/01/1993 tarihli 210. toplantısında ise üçüncü Başkan Yardımcısı (Nijerya) bu göreve seçildi.²⁶²

7) Komitenin **1995** yılındaki 14. oturumu (16/01-03/02/1995) sırasında 16/01/1995 tarihli 260. toplantısında 1995-1996 yıllarında görev yapacak olan Komite görevlilerinin seçimi yapıldı. Başkan bu göreve yeniden seçildi; Venezuela uyruklu üye Başkan Yardımcılığına yeniden seçildi; diğer iki Başkan Yardımcısı ve Raportör ise yeni seçildi.²⁶³

8) Komitenin **1997** yılındaki 16. ve 17. oturumları (13-31/01/1997 – 07-25/07/1997) döneminde, 16. oturum sırasında 13/01/1997 tarihindeki 310. toplantıda 1997-1998 yıllarında görev yapacak olan Komite görevlilerinin seçimi yapıldı.²⁶⁴

9) Komitenin **1999** yılındaki 20. ve 21. oturumları (19/01-05/02/1999 – 07-25/06/1999) döneminde, 20. oturum sırasında 19/01/1999 tarihindeki 404. toplantıda 1999-2000 yıllarında görev yapacak olan Komite görevlilerinin seçimi yapıldı. Komitenin 20. oturumunda ilk kez bir *Türk üye* Komite *Raportörlüğü* görevine seçilmiştir.²⁶⁵

10) Komitenin **2001** yılındaki 24. ve 25. oturumları (15/01-02/02/2001 – 02-20/07/2001) döneminde, 24. oturum sırasında 15/01/2001 tarihindeki 486. toplantıda 2001-2002 yıllarında görev yapacak olan Komite görevlilerinin seçimi yapıldı. Komitenin 24. oturumunda ilk kez bir *Türk üye* Komite *Başkan Yardımcılığı* görevine seçilmiştir.²⁶⁶

11) Komitenin **2003** yılındaki 28. ve 29. oturumları (13-31/01/2003 – 30/06-18/07/2003) döneminde, 28. oturum sırasında 13/01/2003 tarihindeki 589. toplantıda 2003-2004 yıllarında görev yapacak olan Komite görevlilerinin seçimi yapıldı. Komitenin 28. oturumunda ilk kez bir *Türk üye* Komite *Başkanlığı* görevine seçilmiştir.²⁶⁷

12) Komite (12-28/01/**2005**) tarihleri arasındaki 32. Oturumunda, 10/01/2005 tarihli 666. toplantısında 2 yıl süreyle (2005-2006) yıllarında görev yapacak olan Komitenin şu görevlilerini seçmiştir. Komite Başkanlığına R. Manalo (Filipinler); Komite Başkan Yardımcılıklarına M. Belmihoub-Zerdani (Cezayir) ve S. Pimentel'i (Brezilya) ve Raportörlüğe ise D. Simonovic'i (Hırvatistan) seçmiştir. Komite yine 32. Oturumunda 13/01/2005 tarihli 669. toplantısında üçüncü Başkan Yardımcısı olarak H. Beate Schöpp-Schilling'i (Almanya) seçmiştir.²⁶⁸

13) Komite (15/01-02/02/**2007**) tarihleri arasındaki 37. Oturumunda, 15/01/2007 günlü 756. toplantısında Komite görevlilerini (Başkan, üç Başkan Yardımcısı ve bir Raportörü) seçmiştir.²⁶⁹

14) Komite (19/01-06/02/**2009**) tarihleri arasındaki 43. Oturumunda, 20/01/2009 tarihli 868. toplantısında iki yıl görev yapmak üzere Komite Başkanlığına N. Gabr'ı (Mısır); Komite Başkan Yardımcılıklarına R. Halperin-

²⁶² Report of the CEDAW Committee, (A/48/38), 1994, p.8, para.17.

²⁶³ Report of the CEDAW Committee, (A/50/38), 1995, p.19, para.2.

²⁶⁴ Report of the CEDAW Committee, (A/52/38/Rev.1), 1997, p.5, para.13.

²⁶⁵ Report of the CEDAW Committee, (A/54/38/Rev.1), 1999, p.9, para.16.

²⁶⁶ Report of the CEDAW Committee, (A/56/38), 2001, p.5, para.15.

²⁶⁷ Report of the CEDAW Committee, (A/58/38), 2003, p.8, para.20.

²⁶⁸ Report of the CEDAW Committee, (A/60/38), 2005, p.5, para.8.

²⁶⁹ Report of the CEDAW Committee, (A/62/38), 2007, p.4, para.8.

Kaddari (İsrail), S. Pimentel (Brezilya) ve X. Zou'yu (Çin) ve V. Neubauer'i ise (Slovenya) Raportörlüğe seçmiştir.²⁷⁰

15) Komite (17/01-04/02/2011) tarihleri arasındaki 48. Oturumunda, 17/01/2011 tarih ve 48/I sayılı kararıyla, Komite Başkanlığına Brezilya uyruklu S. Pimentel'i seçmiştir. Komite yine 48. Oturumunda 20/01/2011 tarih ve 48/II sayılı kararıyla üyelerinden N. Ameline (Fransa), V. Popescu (Romanya) ve Z. Rasekh'i (Afganistan) Komite Başkan Yardımcılıkları görevine ve üye V. Awori'yi (Kenya) ise Komite Raportörü olarak seçmiştir.²⁷¹

c) KKAOKK Görevlileri Tablosundan çıkan sonuçlar

Yukarıdaki verilerden hareketle şu tespitlerde bulunmak mümkündür. 1982-2012 arasındaki 30 yıllık dönemde Komite görevlileri için 15 kez seçim yapılmıştır. Bunun nedeni Komite görevlilerinin 2 yıllık görev süresi için bu fonksiyonları icra etmeleridir.

i) Komite Başkanlarına ilişkin gözlemler

Komitenin 1982-2012 döneminde göreve seçilen toplam 15 Başkanından sadece ikisi ara vermeksizin iki dönem, yani toplam 4'er yıl Başkanlığı yürütmüştür. 1985-1988 döneminde Desiree P. Bernard (Guyana) ve 1993-1996 döneminde Ivanka Conti (İtalya) Komite Başkanlığı görevinde bulunmuşlardır.

Bu dönemde Komite Başkanlığına kendi vatandaşı olan Komite üyesini iki kez seçtirme başarısını gösteren toplam 3 Devlet bulunmaktadır. Üstteki paragrafta zikredilen Guyana ve İtalya'nın yanı sıra Mısır uyruklu iki üye de Komite Başkanlığına seçilmiştir. Guyana ve İtalya uyruklu Başkanlardan farklı olarak, Komitenin iki farklı Mısır uyruklu üyesi Komite Başkanlığına değişik dönemlerde seçilmişlerdir. Nitekim Mısır uyruklu Komite üyelerinden Mervat Tallway 1991-1992 döneminde ve Naela Gabr ise 2009-2010 döneminde Komite Başkanlığını yürütmüştür.

Bu verilere göre 1982-2012 arasındaki 30 yılda Komiteye toplam 15 Başkan seçilmiştir. Hangi üyelerin Başkanlığa seçildiğine bakılacak olursa, 30 yılda 13 farklı üyenin Başkanlık görevini yaptığı görülmektedir. Nihayet, 30 yılda toplam 12 Taraf Devletin vatandaşı olan Komite üyeleri Başkanlığa getirilmiştir.

Komitenin Türk uyruklu üyesi A. Feride Acar 2003-2004 döneminde (28.-31. Oturumlar) Komite Başkanlığı görevine seçilme başarısını göstermiştir.

ii) Komite Başkan Yardımcılarına ilişkin gözlemler

Komite Başkan Yardımcılarının sayısı her iki yıllık dönem için 3 olduğuna göre, 1982-2012 arasındaki 30 yıllık sürede toplam 45 Başkan Yardımcısı bu göreve seçilmiştir.

Komite Başkan Yardımcılığı görevine vatandaşı seçilen Taraf Devlet sayısı toplamı 32'dir, (SSCB ve Rusya Federasyonunu iki ayrı Devlet olarak saymaktayız).

32 Taraf Devlet = Afganistan, Almanya, Arjantin, Brezilya, Burkina Faso, Ceza-yir, Çin, Demokratik Almanya Cumhuriyeti, Ekvador, Etiyopya, Filipinler, Fransa, Gana, İspanya, İsrail, Jamaika, Japonya, Kanada, Kore Cumhuriyeti,

²⁷⁰ Report of the CEDAW Committee, (A/64/38), 2007, p.130, para.8.

²⁷¹ Report of the CEDAW Committee, (A/66/38), 2011, p.143, Chapter I, Decisions 48/I & 48/II; p.146, para.8.

Küba, Mali, Mısır, Nijerya, Norveç, Romanya, Ruanda, Rusya Federasyonu, SSCB, Tunus, Türkiye, Venezuela, Yugoslavya.

Komite Başkan Yardımcılığı görevine birden fazla kez seçilen *aynı isimli ve aynı uyruklu üye* sayısı 6'dır. Göreve seçilmeye ilişkin kronolojik sırasıyla bu üyeler şunlardır:

- (1)** Z. Ilic (Yugoslavya) = 1982-1984 dönemi (1.-3. Oturumlar) ve 1991-1992 dönemi (10.-11. Oturumlar).
- (2)** R. Akamatsu (Japonya) = 1987-1988 dönemi (6.-7. Oturumlar) ve 1991-1992 dönemi (10.-11. Oturumlar).
- (3)** E. Garcia-Prince (Venezuela) = 1993-1994 dönemi (12.-13. Oturumlar) ve 1995-1996 dönemi (14.-15. Oturumlar).
- (4)** H. B. Schöpp-Schilling (Almanya) = 1999-2000 dönemi (20.-23. Oturumlar) ve 2005-2006 dönemi (32.-36. Oturumlar).
- (5)** V. Popescu (Romanya) = 2003-2004 dönemi (28.-31. Oturumlar) ve 2010-2011 dönemi (46.-48. Oturumlar).
- (6)** S. Pimentel (Brezilya) = 2005-2006 dönemi (32.-36. Oturumlar) ve 2009-2010 dönemi (42.-45. Oturumlar).

Fark edileceği üzere bu 6 üyeden sadece Venezuela uyruklu E. Garcia-Prince E. Garcia-Prince birbirini izleyen iki dönem Başkan Yardımcılığı görevinde bulunmuştur. Diğer 5 Başkan Yardımcısının bu görevde buldukları Komite oturum dönemleri arasında boşluk vardır.

Komite Başkan Yardımcılığı görevine seçilen *aynı uyruklu ve fakat farklı isimli üye* sayısı 13'tür. Göreve seçilmeye ilişkin kronolojik sırasıyla bu üyeler şunlardır:

- (1)** Filipinler = **a)** I. R. Cortes, 1985-1986 dönemi (4.-5. Oturumlar) ve **b)** R. Manalo, 2001-2002 dönemi (24.-27. Oturumlar).
- (2)** Çin = **a)** Guan Minquan, 1989-1990 dönemi (8.-9. Oturumlar); **b)** L. Shangzhen, 1995-1996 dönemi (14.-15. Oturumlar) ve **c)** Zou Xiaoqiao, 2009-2010 dönemi (42.45. oturumlar).
- (3)** Arjantin = **a)** A. M. Alfonsin de Fasan, 1991-1992 dönemi (10.-11. Oturumlar) ve **b)** Z. Regazzoli, 2001-2002 dönemi (24.-27. Oturumlar).
- (4)** Ekvador = **a)** L. Pilataxi de Arenas, 1989-1990 dönemi (8.-9. Oturumlar) ve **b)** M. Y. Estrada Castillo, 1997-1998 dönemi (16.-19. Oturumlar).
- (5)** Kore Cumhuriyeti = **a)** Y. C. Kim, 1999-2000 dönemi (20.-23. Oturumlar) ve **b)** H. Shin, 2003-2004 dönemi (28.-31. Oturumlar).
- (6)** Fransa = **a)** F. Gaspard, 2007-2008 dönemi (37.-41. Oturumlar) ve **b)** N. Ameline, 2010-2011 dönemi (46.-48. Oturumlar).

Görüldüğü üzere üstte sıralanan 6 Taraf Devletten sadece 1'i (Çin), Komite Başkan Yardımcılığı görevine vatandaşlarını 3 kez seçtirme başarısını göstermiştir.

Komitenin Türk uyruklu üyesi A. Feride Acar 2001-2002 döneminde (24.-27. Oturumlar) Komite Başkan Yardımcılığı görevine seçilmiştir.

iii) Komite Raportörlerine ilişkin gözlemler

1982-2012 arasındaki 30 yılda Komiteye toplam 15 (+ 1 = 16) Raportör seçilmiştir. Yukarıda Komite Görevlileri Tablosu altında verdiğimiz bilgiden hatırlanacağı üzere, Komite Raportör sayısının 15 değil de 16 olarak gözükmesinin nedeni şudur. 2003-2004 dönemi için Raportörlüğe seçilen Tanzanya uyruklu C. Kapalata'nın 2004 yılında Komite üyeliğinden istifası üzerine, onun

Raportörlükte kalan süresini doldurmak üzere Nijerya uyruklu F. Kwaku Komitenin 06/07/2004 tarihli toplantısında Komite Raportörlüğüne seçilmiştir.

Raportörlüğe seçilen üyelerin isimlerine bakıldığında, 30 yılda 16 farklı üyenin Raportörlük görevini yaptığı görülmektedir. Yani, Komite Başkanlarının durumundan farklı olarak, Raportörlüğe, ister birbirini izleyen şekilde isterse de aralıklı olarak olsun, iki kez seçilen aynı isimli üye bulunmamaktadır.

Hangi Taraf Devletlerin Komitedeki üyesinin Komite Raportörlüğüne seçildiğine bakılacak olursa, toplam 14 Devletin vatandaşı olan üyelerin Raportörlük görevi yaptığı görülecektir. Toplam 16 Raportöre karşılık toplam 14 Taraf Devlet dağılımının çıkmasının nedeni şudur.

Birincisi, Nijerya uyruklu Rose N. Ukeje 1989-1990 döneminde (8.-9. Oturumlar) Raportörlük yapmıştı. Yukarıda açıkladığımız üzere 2003-2004 döneminde (28.-31. Oturumlar) Raportörlüğe seçilen Tanzania uyruklu Kapalata'nın bu görevi 2004'de arazi olarak sona erince, onun kalan süresi için Nijerya uyruklu F. Kwaku Raportörlüğe seçildi. Dolayısıyla Komitede iki kez Nijerya uyruklu iki farklı üye Raportörlük yapmış oldu.

İkincisi, 1993-1994 döneminde (12.-13. Oturumlar) Filipinler uyruklu T. Quintos-Deles Raportörlük yaptı. 1997-1998 döneminde ise (16.-19. Oturumlar) yine Filipinler uyruklu A. Javate de Dios komite Raportörlüğüne seçildi ve bu görevi yürüttü. Dolayısıyla Komitede iki kez Filipinler uyruklu iki farklı üye Raportörlük yapmış oldu.

Komitenin Türk uyruklu üyesi A. Feride Acar 1999-2000 döneminde (20.-23. Oturumlar) Komite Raportörlüğü görevinde bulunmuştur.

iv) Komite Görevliliğine seçilmede geçişkenlik ve farklı Görevlere seçilme Tablosu

KOMİTE GÖREVLİLİĞİNE SEÇİLMEDE GEÇİŞKENLİK TABLOSU

Üye/Uyruk	Raportör	Başkan Yardımcısı	Başkan
A. Feride Acar (TÜRKİYE)	+	+	+
Silvia Pimentel (Brezilya)	-	+	+
N. M. Gabr (Mısır)	-	+	+
R. Manalo (Filipinler)	-	+	+
C. Abaka (Gana)	-	+	+
D. P. Bernard (Guyana)	+	-	+
D. Simonovic (Hırvatistan)	+	-	+
E. Oeser (Demokratik Almanya Cumhuriyeti)	+	+	-
R. N. Ukeje (Nijerya)	+	+	-
H.B. Schöpp-Schilling (Almanya)	+	+	-

Yukarıdaki Tablo hiçbir tereddüde mahal bırakmayacak şekilde Komitenin Türk uyruklu üyesi Prof. Dr. A. Feride Acar'ın ayrıksı konumunu ortaya koymaktadır. 1982-2012 arasındaki 30 yıllık tarihinde Komite üyesi olup da, Komite Başkanı, Başkan Yardımcıları ve Raportör şeklinde üç kategorideki Komite Görevlileri seçimlerinde bunların üçüne de seçilmeyi başaran tek ör-

nektir. Başkanlık ile Başkan Yardımcılığına seçilebilen 4 üye vardır; 2 üye Raporörlük ve Başkanlık yapmıştır ve nihayet sonraki 3 üye ise sadece Raporörlük ve Başkan Yardımcılığı görevine seçilmiştir.

Özellikle Komite Başkanı olmak üzere, Başkan Yardımcılarının da Komiteyi uluslararası platformda temsil etme yetki ve görevi bulunduğu dikkate alındığında, bu makamlara seçilen üyelerin yüksek bir prestij elde etmeyi başaran uzmanlar olduklarını teslim etmek gerekir.

Komitenin Türk uyruklu üyesi Prof. F. Acar'ın bu noktadaki başarısını gösteren bir başka veri daha bulunmaktadır. Bu üç göreve Prof. Acar, iki dönem, yani toplam 8 yıllık görev süresi içinde seçilmiştir. Bir karşılaştırma yapacak olursak, Mısır uyruklu N. Gabr 4 dönem, Gana uyruklu C. Abaka 3 dönem ve Guyana uyruklu D. Bernard 4 dönem ve Almanya uyruklu H.B. Schöpp-Schilling 5 dönem Komitede görev yapmıştır. Ancak bu üyelerin hiç biri üç kategorideki Komite Görevlileri makamlarının tümüne birden seçilememiştir.

Yukarıda Türk uyruklu üyenin Komiteye 2011-2014 dönemi için, yani üçüncü kez seçildiğini açıklamıştık. Dolayısıyla önümüzdeki dönemde bu üyenin yeniden Komite Görevlisi makamlarından birine seçilmesi sürpriz olmamalıdır.

III-) KKAOKS (md.20/11)'de Değişiklik: Komitenin Çalışma Süresinin Uzatılması

1-) KKAOKK'nin Yıllık Toplanma Süresi

a) BM insan hakları sözleşmeleri organları toplanma süreleri

KKAOKS (md.20/1)'de değişiklik yapılarak Komitenin çalışma süresinin uzatılması girişiminin gündeme geldiği dönemde, BM Genel Sekreterinin BM Genel Kuruluna sunduğu 12/08/1994 tarih ve A/49/308 sayılı "KKAOKS'nin statüsü hakkında Rapor"²⁷² (para.15/a-e)'de ve Tablo 1'de verilen karşılaştırmalı bilgi şöyle idi. 01/06/1994 tarihi itibarıyla geçerli olarak:

MSHS organı İHK = her yıl üç adet üç-hafta süreli oturum;

ESKHS organı ESKHK = her yıl bir adet üç-hafta süreli oturum;

IAOKS organı IAOKK = her yıl iki adet iki-hafta süreli oturum;

İKS organı İKK = her yıl 2 adet iki-hafta süreli oturum;

ÇHS organı ÇHK = her yıl iki adet üç-hafta süreli oturum ve nihayet,

KKAOKS organı KKAOKK = her yıl bir adet iki-hafta süreli oturum.

Ancak, yukarıda işaret ettiğimiz veriler sözleşmelerin öngördüğü genel kuraldır. BM'nin ilgili organlarının verdiği yetkiyle bazı Komitelerin ek sürelerle toplanması da sağlanmıştır. Yine 01/06/1994 tarihi itibarıyla geçerli veriyeye göre, örnek olsun, 1993'te ve 1994'te ESKHK tanınan yetkiyle anılan her bir yılda iki adet üç-hafta süreli oturumlarda (olağanüstü oturumlar) toplanmıştır; ÇHK 1994 yılında tanınan yetkiyle üç adet üç-hafta süreli özel oturumlarda toplanmıştır; yine 1994'de KKAOKK Genel Kurulun tanıdığı yetkiyle yılda bir kez üç-hafta süreli oturumda toplanmıştır.

Nitekim BM Genel Sekreterliğince yayımlanan 25/05/2005 tarih ve HRI/MC/2005/4 sayılı "Taraf Devletin rapor sunma sürecine ilişkin olarak insan

²⁷² "Report of the Secretary General to the General Assembly on the status of the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women", A/49/308, 12 August 1994, in, United Nations, **The United Nations and the Advancement of Women 1945-1995**, Blue Books Series, Vol. VI, United Nations, New York, 1995, Document 112, pp.482-499, pp.483-484.

*hakları andlaşmaları organlarının çalışma yöntemleri hakkında Rapor*²⁷³ (para.51)'de yer verilen bilgiye göre, İHK ve ÇHK her yılda üç adet üç-hafta süreli olarak; KKAOKK, IAOKK ve ESKHK yılda iki adet üç-hafta süreli ve İKK ise yılda iki kez biri iki-hafta süreli ve diğeri ise üç-hafta süreli olarak toplanmaktadır.

Yukarıdaki açıklamalardan anlaşılıyor ki, BM'nin temel insan hakları sözleşmeleriyle kurulan organlar için kendi sözleşmelerinde öngörölmüş bulunan toplanma süreleri, KKAOKS'nin KKAOKK için öngördüğü toplanma süresinden daha uzundur. Daha uzun süreli toplanma imkanına sahip Komiteler için bile artan iş yükü karşısında ek toplanma süresi tanyan işlemler yapılmak zorunda kalındığına göre, en fazla sayıda Taraf Devletçe onaylanan belgelerin başında gelen KKAOKS'nin organı olan KKAOKK üzerindeki iş yükü ile normal toplanma süresi arasındaki dengesizlik kendiliğinden anlaşılır hale gelmektedir. Bazı yazarlar bu durumu BM insan hakları Komiteleri arasında KKAOKK'ne yönelik ayrımcılık olarak nitelendirmiştir.²⁷⁴

Sonuç olarak KKAOKK'nin toplanma süresinin uzatılmasına yönelik Sözleşme değişikliği, hem burada karşılaştırmalı olarak ele aldığımız BM'nin altı sözleşmesinin organları arasında makul olmayan farklılığı gidermek bakımından gereklidir; hem de bundan daha önemlisi, Komitenin toplanma süresini "yılda üç-hafta" olarak uzatan önlem ve buna ilave olarak bir kez uygulanmış bulunan "olağanüstü oturum" yapma imkanı şeklindeki geçici önlemlerle temelli şekilde çözölməsi mümkün olmayan Taraf Devlet sayısına bağı "ağır iş yükü"nın altında KKAOKK'nin ezilmesini önlemek ve bu yolla daha etkin çalışmasını sağlamak bakımından haklı olduğu gibi zorunludur da.

b) KKAOKK'nin toplanma süresini uzatmaya yönelik değişiklik girişimi ve izlenmesi gereken usul

KKAOKK, Taraf Devletlerin Sözleşme (md.18) çerçevesinde sundukları raporları, (md.20/1) uyarınca yılda iki hafta süreyle yapacağı toplantılarda değerlendirebilir. Uygulamada bu sürenin yeterli olmadığı anlaşölmüş ve (md.20/1)'de değişiklik yapılması suretiyle Komite oturum/toplantı sürelerinin artırılması yönünde girişim başlatılmıştır.

Bu girişimin sahibi ve öncüsü, tahmin edileceğı üzere, problemin mağduru Komite olmuştur. Komitenin on-üçüncü oturumu (17/01-04/02/1994) faaliyetlerine ilişkin 1994 yılı Raporunda (**A/49/38**)²⁷⁵ "C. Diğer Konular", "2. Taraf Devletlerin raporlarının incelenmesi için yeterli toplanma zamanı" başlığı altındaki (para.12-15) hükümleri konuyla alakalıdır. Yıllık Rapor (para.12)'de Komite, önünde incelenmeyi bekleyen raporlar sayısının Taraf Devlet sayısındaki artışa koşut olarak çoğaldığını; (şu çarpıcı ifadeye dikkat çekiyoruz) "üstelik raporlarını sunmakta geciken Devletlerin bunları sunmaları konusunda teşvik edilmesi çabası harcanacak olduğunda, söz konusu incelenmeyen rapor birikiminin daha da artacağını" belirtmektedir. Komiteye göre, hali hazırda Sözleşmeye Taraf Devletler raporlarını zaman çizelgesine uygun şekilde sundukları takdirde, Komitenin her bir oturumunda 30 rapor incelemek duru-

²⁷³ United Nations, International Human Rights Instruments, "Report on the Working Methods of the Human Rights Treaty Bodies relating to the State Party Reporting Process", HRI/MC/2005/4, 25 May 2005, p.14, para.51.

²⁷⁴ Margareta Wadstein, "Implementation of the UN Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women", SIM Newsletter, NQHR, Vol.6, No.4, 1988, pp.5-21, pp.19-20.

²⁷⁵ Report of the CEDAW Committee, (**A/49/38**), 1994, p. xx, C- Other matters, 2- Adequate meeting time to consider reports of States parties, paras.12-15.

munda kalacaktır. Halen bir Taraf Devletin kendi raporunu sunması tarihi ile Komitenin bir raporu incelemesi arasında ortalama üç yıllık bir zaman dilimi bulunmaktadır. İncelemedeki bu gecikme, Komiteye iletilmiş raporun Taraf Devletçe ek bilgi sunularak güncelleştirilmesi zorunluluğunu doğurmaktadır ve ek bilgi sunulduğu takdirde de Komitenin incelemekle yükümlü olduğu belgeler/dosya hacmi büyümektedir. Aynı yerde (para.13)'de Komite, Komitenin oturma süresinin sınırlılığına ilişkin Sözleşme düzenlemesinin "çok ciddi bir engel haline geldiğini" ve oturma süresinin üç-hafta olarak geçici şekilde uzatılmasının, birikmiş raporlar sorununu gidereceğinin beklenmemesi gerektiğini vurgulamaktadır. Komite (para.14)'de, Taraf Devletlere, istisnai temelde ve Komitenin çalışmaları amacına münhasır olarak, Komitenin (md.18) uyarınca sunulmuş raporları incelemesi için her yıl toplanmasına imkan tanıyacak şekilde Sözleşme (md.20)'de değişikliği taahhüt etmeleri tavsiyesinde bulunmaktadır. Komite aynı paragrafta ayrıca Genel Kurula, Sözleşmede böyle bir değişiklik yapılması süreci sonuçlanana dek, istisnai bir önlem olarak Komitenin, 1995 yılından başlayacak ve 1996-1997 yıllarını da kapsayacak şekilde yılda iki kez üç-hafta süreli oturumlarda toplanması hususunda Komiteye yetki vermesi tavsiyesinde bulunmaktadır. Nihayet (para.15)'de Komite, bu tavsiyesinin Şubat 1995'de yapılacak yedinci Taraf Devletler toplantısının dikkatine sunulmasını Sekreteryadan talep etmiştir.

Komitenin 1994 yılı Raporunda **(A/49/38)** "*Taraf Devletlerin raporlarının incelenmesi için yeterli toplanma zamanı*" başlığı altında dile getirdiği ve (para.13)'de de özel olarak Genel Kuruldan desteğini talep ettiği önerileri, aynı yıl içinde cevap bulmuştur.

BM Genel Kurulunun 23/12/1994 tarih ve A/RES/49/164 sayılı "*Kadınlara Karşı Her Biçimiyle Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi*" başlıklı Kararı²⁷⁶ Başlangıç kısmının 14. paragrafında, Taraf Devlet sayısındaki artışın sonucu olarak Komitenin iş yükünün çoğaldığı; Komitenin yıllık oturumunun, diğer tüm insan hakları komitelerinin yıllık oturumları arasında en kısa olanı olduğu; EKOSOK'nin 30/07/1992 tarih ve 1992/17 sayılı kararı ve bunu destekleyen Genel Kurulun 16/12/1992 tarih ve 47/94 sayılı kararı uyarınca incelenmesi biriken raporların eritilmesine kadar Komiteye her bir oturumu için üç-hafta süreyle toplanma yetkisinin tanınmış olmasına karşın, halen kayda değer sayıda incelenememiş rapor bulunduğu ifade edilmiştir.

Aynı Kararın Başlangıcı izleyen numaralı paragraflar kısmında (para.8)'de Genel Kurul, Sözleşmeye Taraf Devletlere, "Komitenin çalışma şartlarını ve görevlerini daha etkili biçimde yerine getirme kapasitesini gözden geçirmeleri ve bu bağlamda Komiteye yeterli toplanma zamanı imkanı yaratmak üzere Sözleşme Madde 20'nin değiştirilmesi olasılığını da değerlendirmeleri" tavsiyesinde bulunmuştur. İzleyen (para.9) hükmüne göre ise, Genel Kurul, "Sözleşmeye Taraf Devletlerden, bir üstteki (para.8)'de andığı bağlamda Sözleşme Madde 20'nin gözden geçirilmesini incelemek üzere 1995 yılında toplanmalarını" talep etmiştir. Aynı Karar (para.16)'da, Genel Kurul, Komitenin, yeterli Sekreteryaya desteği sağlanarak, on-dördüncü ve on-beşinci oturumları için yılda bir kez üç-hafta süreli olarak toplanmak üzere ek toplanma zamanı tanınması için on-ikinci ve on-üçüncü oturumlarında dile getirmiş bulunduğu talebini "desteklediğini" ifade etmekte ve Komite tarafından dile getirilen ek

²⁷⁶ Resolution adopted by the General Assembly [on the Report of the Third Committee (A/49/607)], 23 December 1994, 94th plenary meeting, A/RES/49/164, "49/164. Convention on the Elimination of Discrimination of All Forms of Discrimination against Women", United Nations, General Assembly, 24 February 1995.

toplama zamanı talebinin mevcut bütçe kaynakları çerçevesinde değerlendirilmesini tavsiye etmektedir.

BM Genel Kurulunun 23/12/1994 tarih ve 49/164 sayılı Kararının önemli iki özelliği bulunmaktadır.

Birincisi; Sözleşme (md.20)'de değişiklik yapılması doğrultusunda KKAOKK tarafından başlatılan ve yürütülen inisiyatifin, artık resmi bir şekilde Genel Kurul tarafından üstlenilmiş olmasıdır. BM Genel Kurulu BM'nin ağırlığı olan bir organı olduğuna göre, anılan 49/164 sayılı Kararın çıkarılmış olması Komitenin Sözleşme değişikliği girişimcisi cepheye çok önemli bir destek un-suru katması anlamına gelir.

İkincisi; Sözleşme (md.20)'de değişiklik yapılması gerektiği görüşü, artık sadece Komitenin isteği/beklentisi olma düzeyinden çıkmış, BM'nin vicdanı olan Genel Kurulun resmi politikasının bir parçası haline gelmiştir.

Söz konusu girişim ve girişime verilen destekler somut sonucunu hemen izleyen 1995'de doğurmuştur.

Sözleşme (26/1)'da "Bu Sözleşmede değişiklik yapılmasına ilişkin bir talep herhangi bir Taraf Devlet tarafından, BM Genel Sekreterine gönderilecek bir yazılı bildirim ile her zaman yapılabilir" hükmü yer almaktadır. İşte bu hüküm uyarınca, Danimarka, İzlanda, Finlandiya, Norveç ve İsveç Hükümetleri tarafından Sözleşme (md.20/1)'de bir değişiklik yapılması önerisi getirilmiştir. Bu öneri, BM Genel Sekreteri tarafından 23/01/1995 tarihinde Taraf Devletlere iletilmiştir.²⁷⁷

Bu süreç içinde Komite meseleyi gündemde tutma çabalarını devam ettirmiştir. Komite, Sözleşmenin tanıdığı "Genel Tavsiye" yapma yetkisini kullanarak, on-dördüncü oturumu sırasında kabul ettiği 03/02/1995 tarihli "*Genel Tavsiye No.22: Sözleşme Madde 20'de Değişiklik*"²⁷⁸ başlıklı belgeyi üreterek, izleyen Taraf Devletler toplantısı öncesinde, anılan değişikliğin kabulünün tavsiyeyi şayan olduğunu ortaya koymuştur.

Genel Tavsiye No.22'de Komite, anılan değişikliği görüşecek Taraf Devletlerin 1995 içinde toplanacağını not etmiştir. Bunun ardından Komite, KKAOKS'nin insan hakları sözleşmeleri arasında en çok sayıda Devlet tarafından onaylanmış bir belge olduğunu; Sözleşme maddelerinin, kadınların günlük yaşamlarının bütün veçheleri ile toplumun ve Devletin bütün alanlarında kadınların temel insan hakları üzerinde durduğunu; yüksek sayıdaki onaylamalar ile incelenmeyi bekleyen raporların çoğalmasına bağlı olarak artan iş yükünden kaygı duyduğunu; Komitenin toplanma zamanının kendi Sözleşmesi ile sınırlanmış tek insan hakları sözleşmesi organı olduğunu hatırlatmaktadır. Nihayet Komite, bütün insan hakları sözleşme organları arasında toplanma zamanı en kısa süreli olarak belirlenen belgenin KKAOKS olduğunu; oturum süresine ilişkin olarak Sözleşmede öngörülen sınırlamanın, Komitenin, Sözleşme çerçevesindeki görevlerini etkili biçimde yerine getirebilmesi önünde ciddi bir engel haline geldiğini belirtmiştir.

Bu tespitlerden sonra Genel Tavsiye No.22'de Komite Taraf Devletlere, Komitenin Sözleşme çerçevesindeki görevlerini etkili biçimde yerine getirebilmesi için gereken süreyle her yıl içinde toplanmasına olanak tanıyacak olan Sözleşme (md.20)'deki değişikliğe olumlu yaklaşımlarını tavsiye etmiştir. Komite ayrıca, bu değişikliğin kabulü süreci tamamlanana dek, Genel Kurulun

²⁷⁷ C.N.373.1994, TREATIES-8 of 23 January 1995.

²⁷⁸ "General Recommendation No.22: Amending Article 20 of the Convention", adopted on 03/02/1995, in, Report of the CEDAW Committee, (A/50/38), 1995, pp.7-8.

Komiteyi, 1996 yılı için her birinin süresi üçer hafta olmak üzere iki istisnai oturumda toplanabilmesi konusunda yetkilendirmesi tavsiyesinde de bulunmuştur.

İçeriklerine bakılacak olursa, Komitenin 1994 yılı Raporunda ifade ettiği unsurları, 1995’de bu kez Genel Tavsiye No.22 ile dile getirdiği görülür.

Bu seslenişler yankı bulmuş olmalıdır ki, Mart 1995 tarihli Genel Tavsiye No.22’nin çıkarılmasından kısa süre sonra, 22/05/1995 tarihli Taraf Devletler 8. toplantısında anılan değişiklik önerisi görüşülmüş ve bu toplantıda Taraf Devletlerin çoğunluğu, Sözleşme (md.20/1)’de yapılması istenen değişiklik teklifine olumlu oy kullanmışlardır.²⁷⁹ Kuşkusuz ki, Mayıs 1995 tarihli Sözleşmeye Taraf Devletler toplantısında sergilenen bu pozitif yaklaşımın arka planında, herhalde en az Komitenin raporları ve Genel tavsiyeleri kadar, Komitenin bu girişimine BM Genel Kurulunun yukarıda açıkladığımız 23/12/1994 tarih ve 49/164 sayılı kararıyla vermiş bulunduğu destek de rol oynamıştır.

Böyle bir değişikliğin yürürlüğe girebilmesi için iki aşamanın daha tamamlanması gerekmektedir. Bunlardan ilki, Taraf Devletlerin çoğunluğunca kabul edilen Sözleşme değişikliğinin BM Genel Kurulu tarafından onaylanmasıdır. Nitekim Taraf Devletlerce 22/05/1995 tarihinde kabul edilen bu değişiklik, BM Genel Kurulunun ellinci oturumunda kabul ettiği 22/12/1995 tarih ve 50/202 sayılı kararıyla onaylanmıştır. Genel Kurulun 50/202 sayılı kararı (para.1) hükmüne göre, Genel Kurul “Sözleşme Madde 20/1’deki değişikliği ilişkin Sözleşmeye Taraf Devletlerce 22 Mayıs 1995 tarihinde kabul edilen kararı onayladığını not etmektedir”. Aynı karar (para.2)’de ise, Genel Kurul “Sözleşmeye Taraf Devletleri, bu değişikliğin yürürlüğe girebilmesi amacıyla, mümkün olan en kısa sürede Taraf Devletlerin üçte iki çoğunluğu tarafından kabul edilmesi aşamasına varılması için uygun önlemleri almaları hususunda ikaz etmektedir.”²⁸⁰

2-) KKAOKK’nin Toplanma Süresine İlişkin Değişiklik Girişiminin Akıbeti

a) KKAOKS (md.20/1)’deki değişikliğin yürürlüğe girmesinin sürünce-medede bırakması

Sözleşmede değişikliğin yürürlüğe girebilmesi için yerine getirilmesi son usul koşulu, Sözleşmeye Taraf Devletler toplantısında benimsenen ve ardından BM Genel Kurulunda onaylanan değişikliğin, Taraf Devletlerin üçte iki çoğunluğu tarafından kabul edilmesidir. Bu “kabul etme” işlemini, Taraf devletler toplantısında değişikliği benimsemeden ayırt etmek gerekir. Burada söz konusu olan, değişiklik yapan metnin kabul edilmesi değil; kabul edilerek kesinleşmiş metnin işlerlik/yürürlük kazanabilmesi için Sözleşmenin öngördüğü sayıda (bu vakada üçte-iki) Taraf Devletçe söz konusu değişiklikte bağlanma/kabul etme iradesini ortaya koyan işlemin yapılması ve buna ilişkin belgenin Sözleşmenin öngördüğü makama depo edilmesidir. Burada geçerli “genel kural”, bir devletin herhangi bir sözleşmeye taraf olması için yapılması ve izlenmesi gereken işlem ve usuller ne ise, metnin uluslararası düzlemde kabulü aşaması tamamlana-

²⁷⁹ CEDAW/SP/1995/2, (22 May 1995), Annex.

²⁸⁰ Resolution adopted by the General Assembly [on the report of the Third Committee (A/50/816)], 22 December 1995, 99th plenary meeting, A/RES/50/202, “50/202. Amendment to Article 20, paragraph 1 of the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women”, United Nations, General Assembly, 23 February 1996.

rak sözleşmede değişiklik yapan tasarrufun da aynı işlem ve usuller izlenerek kabul edilmesidir.

BM'nin çeşitli organları yıllardır ürettikleri çeşitli kararlarında Taraf Devletlere bu konuda çağrılar çıkartmayı sürdürmektedirler.

Örnek olsun, BM Genel Kurulunun 12/12/1996 tarih ve 51/68 sayılı “*Kadınlara Karşı Her Biçimiyle Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi*” başlıklı Kararı²⁸¹ (para.5)'de Genel Kurul, değişikliğin en kısa sürede yürürlüğe girebilmesi aşamasına ulaşılabilmesi için Taraf Devletlerin üçte-iki çoğunluğu tarafından Sözleşme (md.20/1)'de yapılan değişikliği kabul üzere gerekli önlemleri almaları hususunda Taraf Devletleri uyarmaktaydı. İzleyen kısımda (para.6)'da ise Genel Kurul, 1997 yılından başlamak üzere geçici bir süre için, her birinin öncesinde oturum-öncesi çalışma grubunun faaliyeti gelecek şekilde, *Komitenin her biri üç-hafta süreli olarak yılda iki oturumda toplanarak ek toplanma zamanı sağlanmasına ilişkin Komitenin talebini ve Taraf Devletlerin bu talebi desteklemesini onayladığı ifade ediliyordu. Aynı Kararın Başlangıç kısmının sonuncu paragrafında, Taraf Devlet sayısındaki artışın sonucu olarak Komitenin iş yükünün çoğaldığı; Komitenin yıllık oturumunun, diğer tüm insan hakları komitelerinin yıllık oturumları arasında en kısa olanı olduğu; bunun, kayda değer sayıda sunulmuş ve fakat incelenememiş rapor olgusunu doğurduğu da belirtilmektedir. Bu sonuncu hususun, yukarıda değindiğimiz BM Genel Kurulunun 23/12/1994 tarih ve 49/164 sayılı Kararı Başlangıç kısmının 14. paragrafında da yer aldığı herhalde hatırlanacaktır.*

BM Genel Kurulunun 17/12/1999 tarih ve 54/137 sayılı “*Kadınlara Karşı Her Biçimiyle Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi*” başlıklı Kararı²⁸² (para.9)'da, Genel Kurul Sözleşmeye Taraf Devletleri değişikliği bir an önce kabul üzere gerekli önlemleri almalarını talep ettiği gibi, (para.10)'da ise Komiteye her yıl her biri üç-hafta süreli iki oturum yapmak üzere ek toplanma zamanı tanınmış olmasını takdirle karşıladığını belirtiyordu.²⁸³

Bu hükümler Genel Kurul, Sözleşme (md.20)'deki değişiklik yürürlüğe girene dek, geçici bir uygulama olan, Komitenin oturum sayısını ikiye ve toplanma süresini de üç-haftaya çıkararak tasarrufları kaçınılmaz ve isabetli gördüğünü ortaya koymaktadır.

BM Genel Kurulunun 24/12/2001 tarih ve 56/229 sayılı “*Kadınlara Karşı Her Biçimiyle Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi*” başlıklı Kararı²⁸⁴ (para.4)'de, Seçmeli Protokole Taraf Devlet sayısının hızla artmasından ve o tarih itibarıyla 28'e ulaşmış olmasından memnuniyeti ifade etmekle birlikte, Sözleşmeye Taraf diğer Devletleri Seçmeli Protokolü imzalama ve onaylama yahut katılma işlemini yapmayı değerlendirmeleri hususunda uyarmak-

²⁸¹ Resolution adopted by the General Assembly [on the Report of the Third Committee (A/51/612)], 12 December 1996, 82nd plenary meeting, A/RES/51/68, “51/68. *Convention on the Elimination of Discrimination of All Forms of Discrimination against Women*”, United Nations, General Assembly, 31 January 1997.

²⁸² “Resolution adopted by the General Assembly [on the Report of the Third Committee (A/54/598)], 17 December 1999, 83rd plenary meeting, A/RES/54/137, “54/137. *Convention on the Elimination of Discrimination of All Forms of Discrimination against Women*”, United Nations, General Assembly, 10 February 2000.

²⁸³ M. Semih Gemalmaz, **Genel Teori**, 2010, sf.632.

²⁸⁴ “Resolution adopted by the General Assembly [on the Report of the Third Committee (A/56/576)], 24 December 2001, 92nd plenary meeting, A/RES/56/229, “56/229. *Convention on the Elimination of Discrimination of All Forms of Discrimination against Women*”, United Nations, General Assembly, 1 February 2002.

taydı. Aynı Karar (para.10)'da ise Genel Kurul, "Sözleşmeye Taraf Devletleri, değişikliğin yürürlüğe girmesini sağlayacak olan Taraf Devletlerin üçte-iki çoğunluğunca kabulü aşamasına mümkün en kısa sürede ulaşılabilmesi için Sözleşme Madde 20/1'de yapılan değişikliği kabul etmek üzere gerekli önlemleri almaları" konusunda bir kez daha ikaz etmekteydi.

Sözleşme (md.20/1)'de yapılan değişikliğin yürürlüğe girmesini temin edecek usuli aşamaların sonuncusu olan Taraf Devletlerin üçte iki çoğunluğu tarafından değişikliğin kabul edilmesi işlemine baktığımızda şu tabloyu görüyoruz.

2003 başı itibariyle 23 Taraf Devlet anılan değişikliği kabul doğrultusunda işlem yapmış idi. 24/11/2004 tarihi itibariyle söz konusu değişikliği kabul etme işlemini tamamlayan Sözleşme Tarafı Devlet sayısı 45'e çıkmıştır (**A/59/38**).²⁸⁵ Komitenin 2007 yılı faaliyetlerine ilişkin Yıllık raporu (**A/62/38**) Ek II'de verilen bilgiye göre 31/08/2007 tarihi itibariyle 49 Devlet Sözleşme (md.20/1) değişikliğini onaylamıştır.²⁸⁶ 31/07/2008 tarihi itibariyle KKAOKS (md.20/1)'deki değişikliği onaylayan Devlet sayısı 53'tür ve anılan değişikliğin yürürlüğe girebilmesi için 53 sayısına ilâveten 71 Taraf Devletin onaylamasına ihtiyaç bulunmaktadır (**A/63/38**).²⁸⁷ 30/06/2009 tarihi itibariyle, Sözleşme (md.20/1) değişikliğini onaylayan Devlet sayısı bir yıl öncekiyle aynıdır; yani 53 onay (**A/64/38**).²⁸⁸ 30/04/2010 tarihi itibariyle, Komitenin toplanma zamanına ilişkin olarak Sözleşme (md.20/1)'de yapılan değişikliği kabul eden Devlet sayısı 55'e yükselmiştir (**A/65/38**).²⁸⁹

Komitenin 2010-2011 (46., 47. ve 48. Oturumlar dönemi) faaliyetlerine ilişkin Yıllık raporunda (**A/66/38**) bu konuda verilen bilgi şöyledir. Komitenin 48. Oturumunun sona erdiği 04/02/2011 tarihi itibariyle Sözleşme (md.20/1) değişikliğini onaylayan Devlet sayısı 60'a yükselmiştir (o tarih itibariyle en son Polonya 13/12/2010'da kabul belgesini depo etmişti).²⁹⁰ Değişikliğin yürürlüğe girmesi için gereken Sözleşmeye Taraf Devletlerin 2/3 çoğunluğu, 124 sayısına karşılık geldiğinden 64 Devletin daha bu değişikliği benimsemesi gerektiği görülmektedir.

Mayıs 2012 tarihi itibariyle Sözleşme (md.20/1) değişikliğini onaylayan Devlet sayısı 66'dır.

²⁸⁵ Report of the CEDAW Committee, (**A/59/38**), 2004, pp.184-185, "Annex II. States parties which have deposited with the Secretary-General instruments of acceptance of the amendment to article 20, paragraph 1, of the Convention".

²⁸⁶ Report of the CEDAW Committee, (**A/62/38**), 2007, pp.366-367, "Annex II. States parties which have deposited with the Secretary-General instruments of acceptance of the amendment to article 20, paragraph 1, of the Convention".

²⁸⁷ Report of the CEDAW Committee, (**A/63/38**), 2008, p.89, para.1; pp.190-191, "Annex II. States parties which have deposited with the Secretary-General instruments of acceptance of the amendment to article 20, paragraph 1, of the Convention, as at 31 July 2008".

²⁸⁸ Report of the CEDAW Committee, (**A/64/38**), 2009, p.1, para.1; pp.37-38, "Annex IV. States parties which have deposited with the Secretary-General instruments of acceptance of the amendment to article 20, paragraph 1, of the Convention, as at 30 June 2009".

²⁸⁹ Report of the CEDAW Committee, (**A/65/38**), 2010, p.3, para.1; p.121, para.1; pp.26-27, "Annex V. States parties which have deposited with the Secretary-General instruments of acceptance of the amendment to article 20, paragraph 1, of the Convention, as at 30 April 2010".

²⁹⁰ Report of the CEDAW Committee, (**A/66/38**), 2011, p.145, para.1 (as at 4 February 2011).

Bu listeye göre ilgili Devletler ve değişikliği kabul belgesini depo etme tarihleri şöyledir. Devletler İngilizce alfabetik sıraya göredir:

Arnavutluk (20/05/2011); Andora (14/10/2002); Arjantin (09/07/2009); Avustralya (04/06/1988); Avusturya (11/09/2000); Azerbaycan (23/05/2008); Bahama (17/01/2003); Bangladeş (03/05/2007); Bosna ve Hersek (10/05/2012); Brezilya (05/03/1997); Bulgaristan (15/09/2010); Kanada (03/11/1997); Şili (08/05/1998); Çin (10/07/2002); Cook Adaları (27/11/2007); Kosta Rika (27/04/2009); Hırvatistan (24/10/2003); Küba (07/03/2007); Kıbrıs (30/07/2002); Çek Cumhuriyeti (30/06/2011); Danimarka (12/03/1996); Ekvador (22/12/2011); Mısır (02/08/2001); Finlandiya (18/03/1996); Fransa (08/08/1997); Gürcistan (30/09/2005); Almanya (25/02/2002); Grenada (12/12/2007); Guatemala (03/06/1999); İzlanda (08/05/2002); İrlanda (11/06/2004); İtalya (31/05/1996); Japonya (12/06/2003); Ürdün (11/01/2002); Kuveyt (23/05/2011); Lesotho (12/11/2001); Liberya (16/09/2005); Lihtenştayn (15/04/1997); Litvanya (05/08/2004); Lüksembourg (01/07/2003); Madagaskar (19/07/1996); Maldivler (07/02/2002); Mali (20/06/2002); Malta (05/03/1997); Mauritius (29/10/2002); Meksika (16/09/1996); Moğolistan (19/12/1997); Fas (31/03/2010); Nauru (23/06/2011); Hollanda (10/12/1997); Yeni Zelanda (26/09/1996); Nijer (01/05/2002); Norveç (29/03/1996); Panama (05/11/1996); Filipinler (12/11/2003); Polonya (23/12/2010); Portekiz (08/01/2002); Kore Cumhuriyeti (12/08/1996); Singapur (30/08/2010); Slovenya (10/11/2006); İspanya (26/01/2010); İsveç (17/07/1996); İsviçre (02/12/1997); *Türkiye* (09/12/1999); Birleşik Krallık (19/11/1997); Uruguay (08/01/2004).

Bu sayı Sözleşme Tarafı Devlet toplam sayısının üçte iki çoğunluğu şartını karşılamaya yetmediğinden, Sözleşme (md.20/1)'de öngörülen değişiklik henüz yürürlüğe girmemiştir. Üzerinden kayda değer süre geçmesine karşın Taraf Devletlerin anılan değişikliğin yürürlüğe girmesini sağlayacak kabul etme işlemini yapmakta oldukça eli yavaş davrandıkları anlaşılmaktadır.

b) Türkiye'nin değişikliği kabul işlemi

Türkiye, Sözleşme (md.20/1)'de öngörülen değişikliği benimseyen Devletlerden biridir.

Türkiye bu amaçla, 26/08/1999 tarih ve 4451 sayılı "Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesinde Yapılan Değişikliğin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun"u çıkarmıştır, (RG, 29/08/1999, s.23801). Bunun ardından, Bakanlar Kurulunun 13/09/1999 tarih ve 99/13364 sayılı kararnameyi çıkarılmış ve buna ekli olarak değişikliğin Türkçe resmi çevirisiyle İngilizce metni yayımlanmıştır, (RG, 19/10/1999, s.23851).

Nihayet Türkiye, değişikliği kabul eden belgeyi 09/12/1999 tarihinde depo etmiştir.

c) KKAOKS (md.20/1)'deki değişikliğin kapsamı

Değişikle amaçlanan husus, Komitenin yıllık çalışma süresini uzatmaktır.

KKAOKS (md.20/1)'in orijinal metni şöyleydi: "Komite, bu Sözleşme Madde 18 uyarınca sunulan raporları değerlendirmek amacıyla, normal şartlarda yılda bir kez, iki haftadan daha uzun olmayan bir süreyle toplanacaktır."

Yeni hüküm şöyledir: "Komite, bu Sözleşme Madde 18 uyarınca sunulan raporları değerlendirmek amacıyla, normal şartlarda yılda bir kez toplanacaktır. Komitenin toplantı süreleri, Genel Kurul tarafından onaylanması kaydına tabi olarak, işbu Sözleşmeye Taraf Devletlerce yapılacak bir toplantıda belirlenecektir."

Değişiklik öngören metinde dikkati çeken unsur, halen “normal şartlarda yılda bir kez” esasının sürdürülüyor olmasıdır. Her ne kadar yeni metinde “Genel Kurulun onayına tabi olarak, Taraf Devletler toplantısında” Komitenin toplanma süresinin belirleneceği varsa da, bunun iç içe geçen iki halkalı usul ve koşula tabi tutulduğu; yani doğrudan Sözleşme metninde Komitenin toplanma süresini belirleyen bir düzenlemenin tercih edilmediği görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında, anılan değişikliğin yürürlüğe girmesi sonrasında Komitenin ihtiyaçlarına ne kadar cevap verebileceğini kestirmek zorsa da, normun öngörülen haliyle toplanma süresi bakımından Komiteye kurumsallaşmış bir dayanak sağlamayabileceği düşünülebilir.

KKAOKK Belgeleri: Yıllık Faaliyet Raporları Listesi

1) Report of the CEDAW Committee, First session (18-22/10/1982), General Assembly, Official Records - Thirty-eighth Session, Supplement No. 45 **(A/38/45)**, United Nations, New York, 1983.

2) Report of the CEDAW Committee, Volume I, Second session (01-12/08/1983), General Assembly, Official Records - Thirty-ninth Session, Supplement No. 45 **(A/39/45)**, (16 April 1984), United Nations, New York, 1984.

3) Report of the CEDAW Committee, Volume II, Third session (26/03-06/04/1984), General Assembly, Official Records - Thirty-ninth Session, Supplement No. 45 **(A/39/45)**, (23 April 1984), United Nations, New York, 1984.

4) Report of the CEDAW Committee, Fourth session (21/01-01/02/1985), General Assembly, Official Records - Fortieth Session, Supplement No. 45 **(A/40/45)**, (19 April 1985), United Nations, New York, 1985.

5) Report of the CEDAW Committee, Fifth session (10-21/03/1986), General Assembly, Official Records - Forty-first Session, Supplement No. 45 **(A/41/45)**, (4 April 1986), United Nations, New York, 1986.

6) Report of the CEDAW Committee, Sixth session (30/03-10/04/1987), General Assembly, Official Records - Forty-second Session, Supplement No. 38 **(A/42/38)**, (15 May 1987), United Nations, New York, 1987.

7) Report of the CEDAW Committee, Seventh session (16/02-04/03/1988), General Assembly, Official Records - Forty-third Session, Supplement No. 38 **(A/43/38)**, United Nations, New York, 1988.

8) Report of the CEDAW Committee, Eighth session (20/02-03/03/1989), General Assembly, Official Records - Forty-fourth Session, Supplement No. 38 **(A/44/38)** (13 February 1990), United Nations, New York, 1990.

9) Report of the CEDAW Committee, Ninth session (22/01-02/02/1990), General Assembly, Official Records - Forty-fifth Session, Supplement No. 38 **(A/45/38)**, United Nations, New York, 1990.

10) Report of the CEDAW Committee, Tenth session (21/01-01/02/1991), General Assembly, Official Records - Forty-sixth Session, Supplement No. 38 **(A/46/38)**, United Nations, New York, 1992.

11) Report of the CEDAW Committee, Eleventh session (20-30/01/1992), General Assembly, Official Records - Forty-sixth Session, Supplement No. 38 **(A/47/38)**, United Nations, New York, 1993.

12) Report of the CEDAW Committee, Twelfth session (18/01-05/02/1993), General Assembly, Official Records - Forty-eighth Session, Supplement No. 38 (**A/48/38**), (25 February 1994), United Nations, New York, 1994.

13) Report of the CEDAW Committee, Thirteenth session (17/01-04/02/1994), General Assembly, Official Records - Forty-ninth Session, Supplement No. 38 (**A/49/38**), (12 April 1994), United Nations, New York, 1994.

14) Report of the CEDAW Committee, Fourteenth session (16/01-03/02/1995), General Assembly, Official Records - Fiftieth Session, Supplement No. 38 (**A/50/38**), (31 May 1995), United Nations, New York, 1995.

15) Report of the CEDAW Committee, Fifteenth session (15/01-02/02/1996), General Assembly, Official Records - Fifty-first Session, Supplement No. 38 (**A/51/38**), (9 May 1996), United Nations, New York, 1996.

16) Report of the CEDAW Committee, Sixteenth session (13-31/01/1997) – Seventeenth session (07-25/07/1997), General Assembly, Official Records - Fifty-second Session, Supplement No. 38 (**A/52/38/Rev.1**), (12 August 1997), United Nations, New York, 1997.

17) Report of the CEDAW Committee, Eighteenth session (19/01-06/02/1998) – Nineteenth session (22/06-10/07/1998), General Assembly, Official Records - Fifty-third Session, Supplement No. 38 (**A/53/38/Rev.1**), (14 May 1998), United Nations, New York, 1998.

18) Report of the CEDAW Committee, Twentieth session (19/01-05/02/1999) – Twenty-first session (07-25/06/1999), General Assembly, Official Records - Fifty-fourth Session, Supplement No. 38 (**A/54/38/Rev.1**), (20 August 1999), United Nations, New York, 1999.

19) Report of the CEDAW Committee, Twenty-second session (17/01-04/02/2000) – Twenty-third session (12-30/06/2000), General Assembly, Official Records - Fifty-fifth Session, Supplement No. 38 (**A/55/38**), (17 August 2000), United Nations, New York, 2000.

20) Report of the CEDAW Committee, Twenty-fourth session (15/01-02/02/2001) – Twenty-fifth session (02-20/07/2001), General Assembly, Official Records - Fifty-sixth Session, Supplement No. 38 (**A/56/38**), United Nations, New York, 2001.

21) Report of the CEDAW Committee, Twenty-sixth session (14/01-01/02/2002) – Twenty-seventh session (02-21/06/2002) – Exceptional session (05-23/08/2002), General Assembly, Official Records - Fifty-seventh Session, Supplement No. 38 (**A/57/38**), United Nations, New York, 2002.

22) Report of the CEDAW Committee, Twenty-eighth session (13-31/01/2003) – Twenty-ninth session (30/06-18/07/2003), General Assembly, Official Records - Fifty-eighth Session, Supplement No. 38 (**A/58/38**), United Nations, New York, 2003.

23) Report of the CEDAW Committee, Thirtieth session (12-30/01/2004) – Thirty-first session (06-23/07/2004), General Assembly, Official Records, Fifty-ninth session, Supplement No. 38 (**A/59/38**), United Nations, New York, 2004.

24) Report of the CEDAW Committee, Thirty-second session (10-28/01/2005) – Thirty-third session (05-22/07/2005), General Assembly, Official Records, Sixtieth session, Supplement No. 38 (**A/60/38**), United Nations, New York, 2005.

25) Report of the CEDAW Committee, Thirty-fourth session (16/01-03/02/2006) – Thirty-fifth session (15/05-02/06/2006) – Thirty-sixth session (07-25/08/2006), General Assembly, Official Records, Sixty-first session, Supplement No. 38 (**A/61/38**), United Nations, New York, 2006.

26) Report of the CEDAW Committee, Thirty-seventh session (15/01-02/02/2007) – Thirty-eighth session (14/05-01/06/2007) – Thirty-ninth session (23/07-10/08/2007), General Assembly, Official Records, Sixty-first session, Supplement No. 38 (**A/62/38**), United Nations, New York, 2007.

27) Report of the CEDAW Committee, Fortieth session (14/01-01/02/2008) – Forty-first session (30/06-18/07/2008), General Assembly, Official Records, Sixty-third session, Supplement No. 38 (**A/63/38**), United Nations, New York, 2008.

28) Report of the CEDAW Committee, Forty-second session (20/10-07/11/2008) – Forty-third session (19/01-06/02/2009), General Assembly, Official Records, Sixty-fourth session, Supplement No. 38 (**A/64/38**), United Nations, New York, 2009.

29) Report of the CEDAW Committee, Forty-fourth session (20/07-07/08/2009) – Forty-fifth session (18/01-05/02/2010), General Assembly, Official Records, Sixty-fourth session, Supplement No. 38 (**A/65/38**), United Nations, New York, 2010.

30) Report of the CEDAW Committee, Forty-sixth session (12-30/07/2010) – Forty-seventh session (04-22/10/2010) – Forty-eighth session (17/01-04/02/2011), General Assembly, Official Records, Sixty-fourth session, Supplement No. 38 (**A/66/38**), United Nations, New York, 2011.

Kaynakça

Arslan, Gülay, “Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına Dair Sözleşme (Öngörülen Haklar ve Öngörülen Usuller)”, **İÜHFİM**, Cilt LXII, Sayı 1-2, İstanbul, 2004, sf.3-43.

Bijnsdorp, Mireille G. E., “The Strength of the Optional Protocol to the United Nations Women’s Convention”, **NQHR**, Vol.18, No.3, 2000, pp.329-355.

Bustelo, Mara R., “The Committee on the Elimination of Discrimination Against Women at the Crossroads”, **The Future of UN Human Rights Treaty Monitoring**, Philip Alston and James Crawford (eds.), Cambridge University Press, Printed in the United Kingdom, 2000, pp.79-111.

Byrnes, Andrew C., “The ‘Other’ Human Rights Treaty Body: The Work of the Committee on the Elimination of Discrimination against Women”, **Yale J. Int’l L.**, Vol.14, No.1, Winter 1989, pp.1-67.

----- “Toward More Effective Enforcement of Women’s Human Rights Through the Use of International Human Rights Law and Procedures”, in **Human Rights of Women**, Rebecca J. Cook (ed.), University of Pennsylvania Press, Printed in the USA, 1994, pp.189-227.

Coliver, Sandra, “United Nations Machineries on Women’s Rights: How Might They Better Help Women Whose Rights are Being Violated?”, **New Directions in Human Rights**, Ellen L. Lutz - Hurst Hannum - Kathryn J. Burke (eds.), University of Pennsylvania Press, Philadelphia, 1989, pp.25-49.

----- “International Reporting Procedures”, **Guide to International Human Rights Practice**, Hurst Hannum (ed.), University of Pennsylvania Press, Philadelphia, 1994, pp.173-191.

Gemalmaz, Mehmet Semih, **Ulusalüstü İnsan Hakları Hukukunun Genel Teorisine Giriş**, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2010 (Genişletilmiş ve Güncelleştirilmiş 7. Baskı).

----- **Ulusalüstü İnsan Hakları Hukuku Belgeleri, II. Cilt – Uluslararası Sistemler**, Legal Yayınları, İstanbul, 2010.

----- **Ulusalüstü İnsan Hakları Hukuku Belgeleri, I. Cilt – Bölgesel Sistemler**, Legal Yayınları, İstanbul, 2010.

----- **İnsan Hakları Usul Hukuku Mevzuatı: 1. Kitap (Açıklamalı- Karşılaştırmalı) Birleşmiş Milletler Belgeleri**, Legal Yayıncılık, İstanbul, Mart 2006.

----- **İnsan Hakları Belgeleri/Human Rights Instruments/Cilt VI/Birleşmiş Milletler-Üçüncü Bölüm**, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2004.

----- **İnsan Hakları Belgeleri/Human Rights Instruments, Cilt/Vol. V, Birleşmiş Milletler-İkinci Bölüm/United Nations-Second Part**, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul, 2004.

----- **İnsan Hakları Belgeleri/Human Rights Instruments/Cilt IV/Birleşmiş Milletler-Birinci Bölüm**, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2004.

----- **İnsan Hakları Belgeleri/Human Rights Instruments, Cilt/Vol. III, Amerikan Devletleri Örgütü-Afrika Birliği Örgütü/Organisation of American States-Organisation of African Unity**, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul, 2003.

----- “Ulusal Yüksek Yargı Yerleri Kararlarında Ulusalüstü İnsan Hakları Hukuku Belgelerinin Kavranışı ve Kullanılışı”, **Özgürlükler Düzeni Olarak Anayasa: Fazıl Sağlam’a 65. Yaş Armağanı**, (Yayına hazırlayanlar: Osman Can, A. Ülkü Azrak, Yavuz Sabuncu, Otto Depenheuer, Mechael Sachs), Türk-Alman Kamu Hukukçuları Forumu Yayını, İmaj Yayınevi, Ankara, Şubat 2006, sf.117-183.

----- “Ulusalüstü İnsan Hakları Hukukunda Ayrımcılık Yaşayı ve Eşitlik İlkesi Bağlamında ‘Özel Önlemler’, ‘Geçici Özel Önlemler’, ‘Pozitif Edim’ ve ‘Destekleyici Edim’”, **Prof. Dr. Tunçer Karamustafaoğlu’na Armağan**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010, sf.105-306.

----- “Kadınlara Karşı Her Biçimiyle Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi: Çekinceler Sorunu Işığında Haklar Analizi”, **İl Han Özyay’a Armağan**, İÜHF Mecmuası, Cilt LXIX, Sayı 1-2, 2011, İstanbul, sf.139-238.

Gülmez, Mesut, **Birleşmiş Milletler Sisteminde İnsan Haklarının Korunması**, Türkiye Barolar Birliği Yay. No.60, Ankara, Mayıs 2004.

Hoq, Laboni Amena, “The Women’s Convention and Its Optional Protocol: Empowering Women to Claim Their Internationally Protected Rights”, **Colum. Hum. Rts. L. Rev.**, Vol.32, 2000-2001, pp.677-726.

Jacobson, Roberta, “The Committee on the Elimination of Discrimination against Women”, in, **The United Nations and Human Rights: A Critical Appraisal**, Philip Alston (ed.), Clarendon Paperbacks, Great Britain, 1995 (First published 1992), pp.444-472.

Meron, Theodor, “Enhancing the Effectiveness of the Prohibition of Discrimination against Women”, **AJIL**, Vol.84, No.1, January 1990, pp.213-217.

Minor, Julie A., “An Analysis of Structural Weakness in the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women”, **Ga. J. Int’l. & Comp. L.**, Vol.24, No.1, 1994 (1994-1995), pp.137-153.

OHCHR, **Human Rights: A Compilation of International Instruments**, Vol.1 (First Part), U.N., New York, 2002.

Rehof, Lars Adam, **Guide to the Travaux Préparatoires of the United Nations Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women**, Martinus Nijhoff Publishers, Printed in the Netherlands, 1993.

Steiner, Henry J. – Alston, Philip, **International Human Rights in Context**, Oxford University Press, 2000.

United Nations, **The United Nations and the Advancement of Women 1945-1995**, Blue Books Series, Vol. VI, United Nations, New York, 1995.

Vandenhoe, Wouter, **The Procedures Before the UN Human Rights Treaty Bodies: Divergence or Convergence?**, Intersentia, Antwerp-Oxford, 2004.

Wadstein, Margareta, “Implementation of the UN Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women”, **SIM Newsletter, NQHR**, Vol.6, No.4, 1988, pp.5-21.